ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ

ДЕПАРТАМЕНТ ФІТОСАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КОНТРОЛЮ В РОСЛИННИЦТВІ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ПРОГНОЗ

ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ АГРОЦЕНОЗІВ УКРАЇНИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ РОСЛИН У 2025 р.

Київ — 2025

«Прогноз – 2025» розроблено на виконання статті 5 Закону України «Про захист рослин» та статті 7 Закону України «Про карантин рослин» за показниками динаміки розвитку й розповсюдження в Україні основних шкідливих об`єктів за даними осіннього обстеження агробіоценозів у 2024 році з урахуванням факторів, що впливали на чисельність і шкідливість фітофагів, доробку науки, передової практики захисту рослин.

У збірнику висвітлено фітосанітарний стан сільськогосподарських угідь, стисло проаналізовано розвиток та шкідливість понад 400 ентомологічних та фітопатологічних об`єктів за агрокліматичних умов 2024 року.

За даними щільності залягання та якісного зимового запасу шкідників і хвороб прогнозується ступінь загрози пошкодження чи захворювання сільськогосподарських культур за умов вегетації 2024 року. Приведені у збірнику компоненти системи заходів захисту основних сільськогосподарських культур від шкідників, хвороб та бур`янів узгоджені згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених для використання в Україні».

Збірник стане вихідним матеріалом керівникам і агрономам господарств при плануванні та організації заходів захисту рослин, проведенні курсів, семінарів, лекцій, консультацій спеціалістам головних управлінь Держпродспоживслужби, фітосанітарних лабораторій і викладачам навчальних закладів. Широкому загалу сільгоспвиробників, фермерам, власникам присадибних ділянок, інших землекористувачів матеріали стануть у пригоді при проведенні захисних заходів.

«Прогноз – 2025» розроблений і складений спеціалістами Департаменту фітосанітарної безпеки та контролю в рослинництві Держпродспоживслужби України разом з науковцями інститутів та дослідних установ НААНУ, НАНУ за даними річної звітності головних управлінь Держпродспоживслужби в областях.

Прогноз фітосанітарного стану агроценозів України та рекомендації щодо захисту рослин у 2025 році розглянуто та затверджено
Науково-методичною радою Держпродспоживслужби
від 16.04.2025 року

БАГАТОЇДНІ ШКІДНИКИ

Найпоширенішими в посівах та інших стаціях у 2024 р., як і в попередні роки, були **полівки:** ***звичайна*** (*Microtus arvalis* (Pallas, 1778)) і ***гуртова*** (*Microtus socialis* (Pallas, 1773), **миші:** ***хатня*** *Mus musculus* (Linnaeus, 1758), ***лісова*** (*Apodemus sylvaticus* (Linnaeus, 1758)), ***польова*** (*Apodemus agrarius* (Pallas, 1771)) та ***курганчикова*** (*Mus spicilegus* (Petényi, 1882)).

Від затоплення нір навесні талими водами загинуло в середньому від 4 до 70% гризунів, в осередках до 100% (Івано-Франківська, Хмельницька обл.), а їх чисельність на площах озимини не перевищувала порогу шкодочинності й становила в середньому 0,5-1,7, подекуди 3-4 жилих колоній на гектарі (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Херсонська, Харківська, Тернопільська, Чернівецька, Чернігівська Житомирська, Рівненська, Волинська обл.); у багаторічних травах 1-4, максимально 5-8 жилих колоній на гектарі (Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька, обл.); на неорних землях 1,2-4,5, в осередках 7,7-15 жилих колоній на га (Дніпропетровська, Житомирська, Миколаївська, Рівненська обл.).

Польова миша

Протягом літа, враховуючи періоди аномально високих температур повітря, перегрівання ґрунту, суттєвого зростання чисельності шкідників до вересня не відбулося.

Міграція гризунів на стерню, площі овочевих та просапних культур розпочалась на початку серпня, найвищою їх чисельність залишалась в багаторічних травах та на неорних землях. Восени сприятливі погодні умови та наявність кормової бази сприяли деякому зростанню чисельності шкідників та їх масовому переселенню на сходи озимих культур.

За даними осінніх спостережень повсюдно на озимині в середньому нараховувалось 0,5-2,1, максимально 4 жилих колоній на гектарі (Миколаївська, Тернопільська обл.), в багаторічних травах 0,7-5, максимально 6-8 жилих колоній на гектарі (Волинська, Житомирська, Миколаївська, Рівненська обл.), на неорних землях середня чисельність

складала 1,3-4,5, в осередках 6-11 колоній на гектарі (Дніпропетровська, Івано-Франківська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Черкаська обл.).

Загальний рівень заселення орних та неорних земель дещо зменшився, порівняно з минулим роком, і становив 34,1% проти 37,7% у 2023 р., за чисельності 1,8 жилих колоній на гектарі. Найвищий рівень заселеності в Степу становив 50% площ за чисельності 1,7 жилих колоній на гектарі (Запорізька обл.), в Лісостепу – 87% за чисельності 2,8 жилих колоній на гектарі (Тернопільська обл.), на Поліссі – 55-56% за чисельності 1,1-2,2 жилих колоній на гектарі (Волинська, Львівська обл.).

На площах орних земель найвищий рівень заселеності мишоподібними гризунами становив 86% за чисельності 2,4 жилих колоній на гектарі (Тернопільська обл.). У неорних землях найвищий рівень заселення сягав 83-100% обстежених площ за чисельності 2-4,2 жилих колоній на гектарі (Вінницька, Волинська, Кіровоградська, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька обл.).

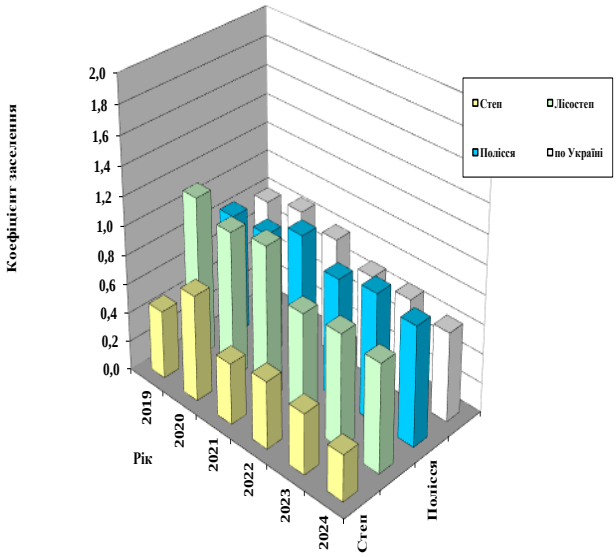

Поширення мишоподібних гризунів в Україні (визначено за даними ГУ Держпродспоживслужби, 2019-2024 рр.)

Восени популяція мишоподібних гризунів відзначалась високими показниками життєздатності:наявністю переважно 70-100% жилих колоній, співвідношенням самиць і самців 51:49, в розмноженні брали участь 20-79% самиць з 4-7 ембріонами на кожну, популяції різновікові (23-67% молодих і 33-77% дорослих), що свідчить про високу потенційну можливість їх масового розмноження і шкодочинності.

Враховуючи високі показники життєздатності, наявність осередків надпорогової чисельності у вище зазначених областях за сприятливих погодних умов взимку та навесні збережеться достатній запас гризунів, що

становитиме суттєву загрозу пошкодження озимих культур та багаторічних трав у 2025 р.

Першочерговими заходами в обмеженні чисельності мишоподібних гризунів є профілактичні заходи: знищення бур'янів, зменшення втрат урожаю при збиранні, своєчасна зяблева оранка, що позбавлятиме гризунів кормової бази та надійного сховища, контроль за розвитком та регулювання чисельності цих шкідників в місцях резервацій з метою недопущення їх розселення на посіви сільськогосподарських культур. За наявності 3-5 і більше жилих колоній на гектар необхідно застосовувати зернові, інші отруйні принади: Бродовіт, 0,25% розчин – 20 мл/кг принади, Бактороденцид гель, Шторм, 0,005% воскові брикети – 0,7-1,5 кг/га, Рат Кілер Супер, ГП – 5-10 кг/га, Ромфея, Р - л/10 кг принади та аміачну воду – 150-200 г на нору, інші дозволені до використання родентициди.

Ховрахи малий (сірий) (*Citellus pygmaeus* (Pallas, 1778)) та **крапчастий** (*Spermophilus suslicus* (Güldenstädt, 1770)), як і щорічно, зосереджувалися і розвивалися в Степу та подекуди в Лісостепу в місцях резервацій (на неорних землях, балках, узбіччях доріг, землях вздовж зрошувальних каналів) та по краях прилеглих до них посівів сільськогосподарських угідь.

Пробудження гризунів переважно проходило протягом II-III декад березня, подекуди I-II декад квітня (Вінницька, Київська обл.). Розселення ховрахів відбувалось повільно з III декади березня до кінця травня – II декади червня за середньої чисельності 0,2-1 жилих нір на гектарі неорних земель.

Протягом літнього періоду розвиток і чисельність шкідників залишались стабільними – вони, як і в попередні роки, не мали господарського значення.

За даними літніх обстежень, заселення орних земель ховрахами відмічали лише в Запорізькій області, де в осередках було заселено 15,2% обстежених площ за середньої чисельності 1,5 жилих нір на гектар. На неорних землях заселеними були: в Степу 1-2,3% обстежених площ (Дніпропетровська, Миколаївська, Херсонська обл.), максимально 4,2% (Одеська обл.); в Лісостепу – 0,2% (Вінницька обл.), 6,8% (Сумська обл.) та 10% (Київська обл.), за середньої чисельності 0,1-1 жилих нір на гектар. Найвища середня чисельність ховрахів відмічена в Херсонській області – 2 жилих нори на гектар за 1% заселених площ.

Враховуючи стабільні показники чисельності ховрахів протягом останніх років, у 2025 р. істотного зростання їх чисельності не очікується. Розвиток і шкідливість гризунів відбуватиметься в місцях їх розповсюдження, можливе незначне збільшення чисельності на неорних землях та слабке пошкодження крайових смуг посівів, що прилягають до місць резервацій у Вінницькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській, Сумській та Херсонській областях.

Попри низький рівень розповсюдження та шкодочинності ховрахів в сільськогосподарських угіддях, необхідно проводити моніторинг їх чисельності та розвитку. Для попередження пошкоджень посівів ховрахами

слід проводити постійний нагляд за шкідниками в неорних землях, посівах багаторічних трав 3-4-го року користування та за чисельності вище ЕПШ (на неорних землях – 15-20 нір на га, багаторічних травах – 5-10 нір на га, площах зернових культур – 5 нір на га, просапних – 3 нори на га) слід застосовувати аміачну воду – 100-150 г на нору.

Підгризаючі совки (*Scotia segetum* (Denis&Schiffermüller, 1775) та *S. exclamationis* (Linnaeus, 1758)), зважаючи на повсюдне поширення в агроценозах, залишаються найнебезпечнішими фітофагами. Інтенсивний розвиток шкідників в окремих регіонах стримували погодні умови весняно-літнього періоду, температура повітря була періодично вища за норму, в окремі місяці другої половини вегетації реєстрували посушливі умови. У посівах сільськогосподарських культур домінували озима та оклична совки *(Scotia segetum Schiff* та *S.Exclamationis*, які поширені в усіх регіонах і розвивались у двох поколіннях, подекуди відмічався розвиток совки іпсилон і дикої (південної).

У більшості областей середня чисельність гусениць І-го і ІІ-го поколінь складала 0,1-1, максимально 2 екз. на кв.м на озимині, просапних та овочевих культурах. Найбільшу чисельність гусениць 3-4 екз. на кв.м відмічали в осередках Волинської (картопля), Полтавської (багаторічні трави), подекуди в крайових смугах полів Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської, Кіровоградської областей (соняшник, цукровий буряк, озимі пшениця, ріпак).

У слабкому, середньому, подекуди сильному ступенях пошкоджено 0,1-8, у вогнищах Дніпропетровської та Запорізької областей 11-20% рослин соняшнику, озимої пшениці, овочевих та просапних культур, подекуди до 40% рослин озимого ріпаку (Запорізька обл.).

Імаго озимої совки

Пошкодження озимою совкою

Восени ґрунтовими обстеженнями встановлено, що в усіх полях сівозміни заселеність підгризаючими совками становила 30,1% (120,4 тис. га) від обстежених площ, що дещо менше показників минулого року (проти 35,5% - 148,6 тис. га). Найбільш заселеними були площі (від 9 до 14 тис. га) Вінницької, Волинської, Київської, Сумської, Тернопільської та Хмельницької областей. Щільність шкідника, що пішла на зимівлю, коливалась в межах від 0,1 до 0,8, максимально 2 екз. на кв.м у Запорізькій області.

У посівах озимини під урожай 2025 р. чисельність фітофага в середньому становила 0,56 екз. на кв.м на 43% заселених площ (проти минулого 0,47 екз. на кв.м на 42,9% заселених площ). Високу щільність гусениць, що пішли на перезимівлю, в озимині 1,8 екз. на кв.м виявляли в Запорізькій області.

У поточному році підгризаючі совки шкодитимуть повсюдно. Встановлено, запас гусениць совок, що пішли на зимівлю, дещо збільшився, як у всіх полях сівозміни, так і в посівах озимини. Це підвищує ймовірність того, що у вегетацію, за сприятливих умов для розвитку та розмноження, совки збільшать чисельність і утворюватимуть осередки високої шкодочинності у посівах озимих, просапних та овочевих культур у більшості лісостепових, степових, подекуди поліських, областей.

ЗАХОДИ ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН ВІД ПІДГРИЗАЮЧИХ СОВОК

Велике значення в обмеженні чисельності лускокрилих мають агротехнічні заходи: оптимальні строки сівби, міжрядне розпушування просапних, зокрема, цукрових буряків та овочевих культур; знищення бур'янів та квітучих нектароносів; культивація парових попередників у період масового відкладання яєць або відразу після його закінчення. У зоні зрошування, за умов поливу дощуванням під час заляльковування гусені першої та виплодження другої генерації, можлива загибель понад 80% гусениць совок.

Випуск яйцеїда – трихограми на початку та за масового відкладання яєць фітофагами розпочинають за наявності 0,4-0,6 яєця на кв.м. У посівах цукрових буряків, соняшнику, озимої пшениці, багаторічних трав за наявності 30 яєць шкідника на кв.м норма випуску трихограми становить 30 тис. самиць на га, а за чисельності понад 30 яєць на кв.м норму визначають з розрахунку одна самиця на 10 яєць шкідника. На парах перший випуск – 10 тис. самиць на га, наступні – залежно від чисельності яєць на кв.м: до 1 яйця – 1:1, з розрахунку одна самиця на одне яйце шкідника, тобто 10 тис. на га; до 5–1:5, тобто до 17 тис. на га; до 15 яєць – 1:7, тобто до 20 тис. на га; понад 15 яєць на кв.м 1:10.

Дієвим заходом проти підгризаючих совок є передпосівна обробка інсектицидом насіння озимих зернових, кукурудзи, гречки, цукрових буряків, овочевих і баштанних культур, що істотно знижує шкідливість гусениць на ранніх стадіях розвитку рослин.

За появи осередків високої чисельності гусениць (ЕПШ у посівах буряків 1-2, кукурудзи, соняшнику, картоплі, інших просапних 3-8, озимої пшениці 2-3 екз. на кв.м) застосовують інсектициди за регламентами чинних технологій. Найефективніші суміші фосфорорганічних і піретроїдних інсектицидів у половинних нормах з додаванням 3-4 кг на га сечовини. Кращі результати дають обробки у вечірні години, коли гусінь підгризаючих совок харчується рослинами. Інсектициди доцільніше застосовувати в період

виплодження гусениць та появи їх другого віку, коли вони живляться відкрито і найбільш уразливі. В цей час ефективність заходів забезпечують гормональні препарати та інгібітори синтезу хітину.

Листогризучі совки: бавовникова совка (*Helicoverpa armigera* (Hübner, 1809)), **совка-гамма** (*Autographa gamma* (Linnaeus, 1758)), **капустяна совка** (*Mamestra brassicae* (Linnaeus, 1758)). Менш поширеними були такі совки: **люцернова** (*Heliothis viriplaca* (Hufnagel, 1766)), **карадрина** (*Spodoptera exigua* (Hübner, 1808)) та **С-чорне** (*Xestia c-nigrum* (Linnaeus, 1758)), подекуди мали розвиток **городня** (*Lacanobia oleracea* (Linnaeus, 1758)), **конюшинова** (*Euclidia glyphica* (Linnaeus, 1758)) розвивались в агроценозах країни за помірної чисельності. Найбільш поширеними були совка-гамма, капустяна та бавовникова совки (поширена в усіх регіонах країни, крім Полісся). В окремих регіонах спостерігався розвиток і шкідливість совок С-чорне, городньої, помідорної (карадрина), горохової, конюшинової, зернової та ін.

Листогризучі совки розвивались у ІІ-х генераціях, подекуди бавовникова, капустяна, карадрина (помідорна) совки та совка-гамма у ІІІ-х, де спостерігалось накладання третього покоління на друге (Херсонська, Запорізька, Вінницька обл.). Найчисельнішою у вегетаційний період відмічали капустяну совку, кількість гусениць складала в середньому 0,2-3 екз. на кв.м. Максимальну чисельність гусениць 4-6 екз. на кв.м відмічено в осередках Житомирської, Івано-Франківської, Миколаївської, Сумської, Херсонської областей. Совка-гамма, бавовникова, С-чорне, люцернова, городня, помідорна (карадрина) та інші види совок розвивались за чисельності 0,1-1 екз. на кв.м, максимально 2-3, в осередках Чернівецької області 4 екз. на кв.м (совки-гамма). У господарствах Вінницької, Одеської та Черкаської областей в осередках відмічено живлення бавовникової, садової (відмінної), томатної совок у кількості 1-2 екз. на кв.м. У полях Дніпропетровської області виявляли гусениць бавовникової совки чисельністю 1-3 екз. на кв.м.

Лялечка совки на буряку

Живлення бавовникової совки

Найбільш шкодочинними були капустяна та бавовникова совки, в окремих регіонах суттєвою була шкідливість люцернової совки та совки-гамма. Фітофаги завдавали відчутної шкоди овочевим культурам, кукурудзі, ріпаку озимому та ярому, бурякам цукровому та кормовому,

іншим культурам, де ними було пошкоджено в різних ступенях 1-10% рослин. Подекуди капустяна совка пошкодила 15-18% рослин капусти (Житомирська, Херсонська обл.). Гусениці совки люцернової пошкодили до 15% рослин озимого та ярого ріпаків, цукрових буряків, соняшнику, багаторічних трав (Житомирська обл.). Гусениці першої та другої генерації карадрини (помідорна совка) заселили 10-25% кущів томатів, де пошкодили 1-4% плодів. У Херсонській області бавовниковою совкою в приватному секторі на зрошенні на заселених 30% обстежених площ посівів кукурудзи, соняшника та томатів пошкоджено 10-25% рослин у слабкому та середньому ступенях. У господарствах Миколаївської області гусениці бавовникової совки першої генерації пошкодили до 20% рослин кукурудзи, другого покоління в осередках до 32%.

Ґрунтовими обстеженнями восени виявлено шкідників, що пішли на зимівлю, зі щільністю 0,3-0,5, подекуди у Кіровоградській, Миколаївській, Чернігівській областях 0,6-0,8 екз. на кв.м. В окремих регіонах відмічається до 2 екз. на кв.м капустяної совки (Донецька обл.), бавовникової, карадрини, совки- гамма (Херсонська обл.), люцернової (Житомирська обл.).

У 2025 р. повсюдно очікується помірний розвиток листогризучих совок, а за сприятливих для розвитку шкідників умов весняно-літнього періоду вегетації (тепла, помірно волога погода, наявність нектароносів в період льоту метеликів) ймовірні осередки підвищеної чисельності совок, зокрема совки-гамма, бавовникової та капустяної, які завдаватимуть значної шкоди сільськогосподарським культурам.

ЗАХОДИ ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН ВІД ЛИСТОГРИЗУЧИХ СОВОК

Заходи з обмеження чисельності совок повинні бути спрямованими проти всіх стадій фітофагів: метеликів, яєць, гусениць та лялечок.

Дієвими та ефективними є агротехнічні заходи: належний обробіток ґрунту (оранка, культивація, розпушування міжрядь), дотримання технології вирощування сільськогосподарських культур. Насамперед знищення бур’янів і квітучих нектароносів погіршує умови живлення метеликів та гусениць до появи культурних рослин. Розпушування міжрядь просапних культур, зокрема, з присипанням зони рядка, культивація попередників під час відкладання яєць, виплодження гусениць і їх заляльковування значно обмежують кількість комах.

Зяблева оранка на глибину до 30 см сприяє глибокому загортанню в ґрунт лялечок та яєць зі сформованими гусеницями, що унеможливлює вихід навесні більшості метеликів і гусениць першого віку. Після гороху та інших бобових культур і ріпаку поля слід переорювати відразу після збирання врожаю, оскільки переважно на них відбувається розвиток першого покоління капустяної совки.

З біологічних заходів захисту посівів від совок застосовують випуск яйцеїда – трихограми. У регіонах, де складаються сприятливі умови для

розвитку трихограми (ГТК 0,9-1,2), перший випуск проводять на початку, другий – в період масового відкладання яєць. За умов подовжених строків льоту совок додатково випускають ентомофага через 5-7 днів після другого випуску. На зернобобових, багаторічних травах, цукрових буряках, овочевих у перший строк випускають 20 тис. самиць паразита на 1 га, в наступних випусках з розрахунку одна самиця трихограми на 20 яєць шкідника на кв.м.

У регіонах з несприятливими умовами для розвитку трихограми (ГТК 0,5-0,8 або 1,3-1,7) використовують комаху методом повторних випусків, оскільки її дія обмежується 3-5 днями. Перший випуск паразита (30-40 тис. на 1 га) проводять за чисельності не менше 4-5 яєць на кв.м (перше покоління), 7-8 яєць на кв.м (друге покоління) для совок з груповою яйцекладкою та 15 яєць на 100 рослин за поодинокої яйцекладки. Для оптимізації строків та норм випуску трихограми слід враховувати результати обліку совок на феромонні пастки. Так, якщо на одну пастку виявлено в середньому 3-4 самців першого або 7-8 другого покоління капустяної, 4 самців бавовникової совок, то трихограму випускають через 2-3 дні.

Під час захисту посівів від карадрини слід зважати на біологічні особливості комахи. Яйцекладки, які з'являються через 1-3 дні після вильоту совки, самиця прикриває сіруватими волосинками з черевця у вигляді повсті, які захищають яйця від паразитів та інших факторів негативного впливу. Тому ефект від трихограми можливий в разі випуску цієї комахи на плантації до та під час відкладання яєць карадриною, починаючи з другої половини травня. Серед інших важливими залишаються вищевказані агротехнічні заходи.

Проти гусениць листогризучих совок використовують альтекс, КЕ, децис ф-Люкс, КЕ та інші препарати у рекомендованих нормах. У посадках капусти ефективні гормональні препарати. Застосування інсектицидів на плантаціях томатів, баклажанів, перцю проти гусениць помідорної, бавовникової та інших совок бажане до початку плодоутворення.

Важливим заходом, що обмежує період живлення гусениць совок, є передзбиральна десикація культур, що прискорює їх дозрівання. Десикація гороху та ріпаку спрямована проти капустяної совки, льону – совки-гамма, С-чорне, городньої та інших, соняшнику – бавовникової.

Лучний метелик (*Loxostege sticticalis* (Linnaeus, 1761)) у 2024 р., як і в останні 8 років, мав обмежений розвиток у природних стаціях та агроценозах. Агрометеорологічні умови звітного періоду були в цілому несприятливими для розвитку фітофага. Найбільш поширеним лучний метелик був у Степу, де формував переважно три покоління, менш поширеним – у центральних областях Лісостепу, де розвивалось два повних і одне факультативне покоління шкідника.

Зимівля шкідника пройшла добре. За результатами весняних ґрунтових розкопок у Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Полтавській, Черкаській областях коконів із гусеницями, що зимували, не виявлено. За зимовий період, переважно від хвороб, загинуло до 6% зимового запасу. Навесні обліковували від 0,09 до 2 екз. на кв.м коконів із живими гусеницями

(Дніпропетровська, Миколаївська, Одеська, Херсонська обл.) на 1-10% обстежених орних земель та 10-20% неорних площ.

Літ метеликів І покоління, як і у попередні 2 роки, у південних областях розпочався в третій декаді квітня - першій декаді травня, в центральних – з другої декади травня по першу декаду червня. Інтенсивність льоту імаго у переважній кількості областей була від слабкої до середньої в межах 1-3 екз. на 10 кроків. Найбільшу силу льоту лучного метелика – 4-6 екз. на 10 кроків спостерігали на багаторічних травах у Дніпропетровській та Миколаївській областях. На світло пастку за ніч відловлювали 1-3, максимально 5 особин (Дніпропетровська обл.) шкідника.

Імаго лучного метелика

Пошкодження рослин гусінню лучного метелика

В період з першої декади травня до другої декади червня проходило відродження гусениць лучного метелика перезимувалої генерації. Формування осередків підвищеної чисельності шкідника в агроценозах виявлено не було. В зоні поширення фітофага шкідливість гусениць відмічалася переважно на неорних землях, багаторічних травах, у посівах кукурудзи, соняшнику, сої, де за чисельності 0,2-2 екз. на кв.м було пошкоджено 0,5-2% рослин у слабкому ступені (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Херсонська, Черкаська обл.). Загалом чисельність та шкідливість гусениць першого покоління була невисокою, тому значної шкоди сільськогосподарським посівам шкідник не становив.

Несприятливі погодні умови під час льоту метеликів другого покоління зумовили незначне збільшення чисельності та шкідливості фітофага в центральних та подекуди південних областях. Літ метеликів

другої генерації в Одеській та Черкаській областях відмічали на початку липня, в інших регіонах – на початку серпня. Літ проходив в основному на неугіддях, де достатньо квітучої рослинності, за інтенсивності 1-5, максимально 6-8 особин на 10 кроків (Кіровоградська обл.).

Шкідливість гусениць фітофага відмічалася переважно на неугіддях та багаторічних травах у зволожених місцях, на краю прилеглих до лісосмуг полів у посівах сої, кукурудзи, соняшнику, де ними за чисельності 0,1-1, максимально 2 екз. на кв.м було пошкоджено 1-9% рослин у слабкому ступені (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Херсонська та Черкаська обл.).

Літ метеликів третьої генерації відбувався за інтенсивності 1-4, максимально 7 екз. на 10 кроків (Дніпропетровська обл.).

Осінніми обстеженнями сільськогосподарських угідь пронімфи метелика виявлені на 3% обстежених площ (у 2023 р. – на 3,1%), середня щільність становить 0,3 екз. на кв.м (у 2023 р. – 0,4 екз. на кв.м).

Загроза від лучного метелика зберігається як в степових, так і лісостепових областях, рівень її у 2025 р. буде визначатись погодними умовами. Слід також зазначити, що лучний метелик має високу плодючість та шкідливість, адаптивність, динамічність та значну міграційну здатність. Метелики цього виду комах спроможні перелітати на великі відстані та заселяти значні території впродовж 2-3 діб, не виключається можливість залітання імаго з інших областей, чи навіть сусідніх держав. Також періодичність спалахів масового розмноження лучного метелика свідчить про можливість спричинення гусеницями відчутних втрат врожаю на значних площах.

Тому спостереження та постійний фітосанітарний моніторинг за розвитком і поширенням лучного метелика слід продовжувати в усіх областях впродовж всього вегетаційного сезону. В місцях підвищеної чисельності метелика контролювати початок відкладання яєць, щільність та розвиток гусениць, щоб своєчасно забезпечити заходи обмеження чисельності фітофага, а за щільності популяції, що сягає ЕПШ, застосовувати інсектициди.

ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ЛУЧНИМ МЕТЕЛИКОМ

Сила льоту метеликів (екз. на 10 кроків)	**Загроза від гусениць**	**Заходи**
1	**2**	**3**
Поодинокий (до 0,2)	Відсутня	Боротьба не проводиться
Слабкий (0,2–1)	Нижче ЕПШ	Розпушування міжрядь просапних культур з присипанням зони рядка після відходу гусениць на заляльковування

Середній (1,1–10)	Осередкова поява гусениць в чисельності вище ЕПШ*	Розпушування міжрядь просапних культур в період відкладання яєць метеликами, а також після відходу гусені на заляльковування – розпушування з присипанням зони рядка. Осередкове застосування інсектицидів проти гусені другого - третіх віків
Сильний (10–50)	Осередкове та суцільне заселення гусеницями у високій чисельності	Застосування усього комплексу агротехнічних заходів, що обмежують шкідливість і розмноження. Випуск трихограми, застосування біологічних і хімічних інсектицидів
Масовий (>50)	Масова поява гусені на культурах	Посилене спостереження за ходом розвитку шкідника. Застосування повного комплексу організаційно-господарських, агротехнічних, біологічних та хімічних заходів, що обмежують розмноження шкідника. Суворе дотримання строків і норм витрати препаратів з урахуванням віку гусені. Рекомендується: в насінниках **багаторічних трав** – Актеллік 500 ЕС, КЕ, 1-1,5 л/га; на плантаціях **цукрових буряків** – Децис f-люкс 25 ЕС, КЕ, 0,25-0,5 л/га; **соняшнику** – Ампліго 150 ZC, ФК, 0,2-0,3 л/га; Децис f-люкс 25 ЕС, КЕ,0,3-0,5 л/га; Белт 480 SC, КС, 0,1-0,15 л/га; Кораген 20, КС, 0,15 л/га; Пірінекс Супер, КЕ, 0,75-0,25 л/га; Нуредін Супер, КЕ, 0,75-1,25 л/га; **кукурудзи** – Децис f-люкс 25 ЕС, КЕ, 0,4-0,7 л/га; Белт 480 SC, КС, 0,1-0,15 л/га; Лімекс, КЕ, 0,2-0,3 л/га; Пірінекс Супер, КЕ, 0,75-0,25 л/га; Рімон Фаст, КС, 0,4-0,6, л/га; Нуредін Супер, КЕ, 0,75-1,25 л/га; або інші рекомендовані інсектициди (нижчі норми проти гусені першого - третього, вищі – четвертого – п’ятого віків)

*Економічні пороги шкідливості гусениць лучного метелика в основних сільськогосподарських культурах: буряки цукрові, кормові, столові 4-5 екз. на кв.м у фазі 2-10 справжніх листків та 15-20 екз. на кв.м у другій половині вегетації; соняшник 8-10 екз. на кв.м у фазі 4-6 листків, 20 екз. на кв.м за формування кошиків, цвітіння; овочеві культури 8-10 екз. на кв.м – першого покоління, 12-16 екз. на кв.м – другого покоління; багаторічні трави (насінники, отава) – 10 екз. на кв.м - першого покоління, 20 – другого покоління; кукурудза – 5-10 екз. на кв.м у фазі сходів – 4-6 листків та 15-20 екз. на кв.м у фазі викидання волоті. За умов прохолодного достатньо вологого вегетаційного періоду ЕПШ у 1,2 раза вищі.

Стебловий кукурудзяний метелик *(Ostrinia nubilalis Hbn.)* лишається одним з найнебезпечніших шкідників кукурудзи, хоча спостерігається спад чисельності популяції у більшості областей останніми роками. Фітофаг може спричинити до 25% втрати врожаю зерна культури. Пошкодження рослини кукурудзи від стеблового метелика є воротами для проникнення інфекцій:

пухирчастої сажки, фузаріозу, цвілі качана. Постійний моніторинг його поширення та розвитку дає змогу своєчасно виявити та розробити стратегію захисту культури від прямого та опосередкованого впливу цього шкідника. Захисні заходи, проведені в оптимальні строки дозволяють зменшити втрати урожаю та його якості при суттєвій економії.

Заселеність рослинних решток гусеницями навесні 2024 р. становила 2-12, максимально 35% в Житомирській області. У зимовий період 2023-2024 рр. загибель гусениць складала 3-25%, не відмічалось загибелі гусені у Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Львівській та Івано-Франківській областях. Основною причиною загибелі гусениць стеблового метелика у більшості областей були хвороби (20-100%). Однак, у Хмельницькій (60%) та Волинській (50%), а також Сумській (100%) областях переважно від ентомофагів загинула гусінь метелика в осінньо-зимовий період та у Полтавській області відмічали знищення до 80% личинок шкідника птахами.

У 2024 р. у більшості областей склалися несприятливі погодні умови для розвитку шкідника: доволі теплий квітень, прохолодна і посушлива погода травня та спекотне і посушливе літо прискорило дозрівання зерна кукурудзи та висихання рослин, що край негативно вплинуло на друге покоління шкідника.

Стебловий метелик (імаго)

Яйцекладка

Пошкодження кукурудзи гусеницями стеблового метелика

У Степу стебловий метелик розвивався у двох поколіннях, у Лісостепу і Поліссі – в одному поколінні. Факультативним був розвиток другого покоління у Закарпатській області. Пошкоджував шкідник зернову та

цукрову кукурудзу, осередками – соняшник, просо та інші товсто стеблові культури та бур'яни.

Літ метеликів І покоління в Степу відмічався в Одеській області з кінця третьої декади травня, в решті областей в першій половині червня. До появи метеликів у посівах кукурудзи, проса та соняшнику, їх літ спершу відмічався на товсто стеблових бур'янах. Активність шкідника проявлялася в сутінках та в ночі, інтенсивність льоту метеликів становила 1-3 екземплярів на 10 кроків чи на світло пастку за ніч. Зменшували кількість спарювань, плодючість самок малосприятливі погодні умови в цей період. Яйцекладки виявляли на 1-4% рослин кукурудзи з чисельністю 1-14, в осередках 19 (Кіровоградська обл.) та 25 яєць на рослину (Миколаївська обл.). З другої половини червня чисельність шкідника становила 0,5-4 гусениць на рослину в цей час відмічався початок відродження гусениць.

Поява другої генерації шкідника спостерігалась у першій половині серпня. Інтенсивність льоту шкідника становила 1, максимально 2 метелики на світло пастку за ніч та на 10 кроків. Яйцекладки виявляли на 0,5-2% рослин з чисельністю 1-4, подекуди 11 яєць на рослину. Гусениці стеблового метелика другого покоління майже не відродилися через жаркі посушливі погодні умови в цей період, що негативно вплинуло на ембріональний розвиток шкідника, а також погодні умови сприяли швидшому достиганню зерен кукурудзи та проходженню живлення гусениць шкідника в стислі строки.

Природною популяцією трихограми уражувалось 1-2, максимально 7% яєць як першого, так і другого поколінь стеблового метелика.

Осінні обстеження показали, що метеликом заселені у зоні Степу 7-39% площ з чисельністю 0,5-1,8 гусениці на рослину. В більшості областей ці показники були на рівні показників минулого року. Фітофаг пошкодив 1,5-3,8% стебел та 1-6,5% качанів. У Миколаївській області відмічена висока шкідливість шкідника, де ним було пошкоджено 9,2% стебел та 12% качанів.

У Лісостепу літ метеликів спостерігався з середини червня – до середини липня з інтенсивністю 1-3 особин на світлову, харчову чи феромонну пастки за добу. Яйцекладки виявляли на 0,7-4% рослин з чисельністю 2-15, максимально 18-20 яєць на рослину, відповідно у Черкаській, Харківській, Чернівецькій областях. Популяцією природної трихограми ураженими були 2,3-6, максимально 15% яєць шкідника в Київській області. Пошкодженість ними становила 2,2-8,7% стебел та 1,6-3,6% качанів. Осінній моніторинг дозволив виявити, що 39-60% площ заселені метеликом з чисельністю 1-2,1 гусениці на рослину, заселеність полів в Сумській області склала 79%. Відмічено заселення 1-2% рослин проса з чисельністю 1-2 яйця на рослину у Київській області.

У Поліссі початок льоту метеликів спостерігався в кінці другої декади червня з інтенсивністю льоту 0,6-2, максимально 4 метелики на світло пастку за ніч. Яйцекладка проходила в липні, яку виявляли на 1-5% рослин із чисельністю яєць 3-15, максимально 18 штук на рослину (Чернігівська обл.). Природною популяцією трихограми уражувалось 1-5% яєць стеблового

метелика. Фітофаг пошкодив 1,7-4,8% стебел та 0,5-4,4% качанів. За даними осінніх обстежень заселеність посівів склала 23-52% площ посівів кукурудзи з чисельністю 0,5-1,2 гусениці на рослину. Найбільшу заселеність полів кукурудзи метеликом відмічено на 62-67% площ у Житомирській та Львівській областях.

Враховуючи запас шкідника, що пішов на зимівлю, та за умови доброї перезимівлі й сприятливого весняно-літнього періоду у 2025 р. стебловий кукурудзяний метелик може бути причиною значних втрат врожаю та його якості у кукурудзи, проса, сорго та інших товсто стеблових культур. Осередками розповсюдження шкідника слугуватимуть рослинні рештки, що були заселені гусеницями метелика, але не подрібнювалися та не були зароблені в ґрунт. Найбільшої уваги потребуватимуть повторні посіви кукурудзи та посіви, що межуватимуть з незораними полями після товстостеблих культур. Помірний температурний режим повітря при високій вологості можливо спровокують зростання чисельності метелика, збільшення плодючості самок та відродження великої кількості гусениць, а зменшити плодючість метеликів можуть несприятливі умови в період льоту та спарювання. Відкладені яйця масово гинутимуть через висихання, повітряна посуха також може викликати значну загибель гусені перших віків. Надмірна вологість і низька температура повітря сповільнять розвиток гусені та лялечок і спричинять їх часткову загибель, зокрема, й через збільшення ураженості хворобами.

Даних щодо ситуації зі шкідником в областях, які протягом 2024 р. були в окупації та в зоні бойових дій, немає. Ці області потребуватимуть особливої уваги щодо розвитку фітофага в наступних роках.

Заходами контролю чисельності шкідника є подрібнення та заорювання післязбиральних решток, а також постійний моніторинг фітосанітарної ситуації у посівах та полях, що відведені під культури привабливі для даного фітофагу, дотримання строків проведення агротехнічних заходів при вирощуванні цих культур. В основних зонах вирощування кукурудзи, особливо в Лісостепу, є потреба збільшення обсягів випуску трихограми в період яйцекладки шкідника. При перевищених показниках ЕПШ фітофага необхідно застосовувати інсектициди з нормами згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Саранові. В угрупуванні саранових у вегетацію 2024 р., в степових, деяких центральних та східній частині лісостепових областей домінували нестадні види **кобилок** (**блакитнокрила** (*Oedipoda caerulescens*), **темнокрила** (*Stauroderus scalaris*), **чорносмугаста** (*Oedaleus decorus*), **хрестова кобилка** або **хрестовичка мала** (*Dociostaurus brevicollis* Ev.), **коник-товстун степовий** (*Callimenus multituberculatus*), **зелений коник** (*Tettigonia viridissima*) та інші), а також поодинокі особини **італійського пруса** (*Calliptamus italicus* (Linnaeus, 1758)) та **перелітної** (**азіатської**) **сарани** (*Locusta migratoria*). Шкідники розвивались переважно на неорних землях, пасовищах, узбіччях доріг, біля зрошувачів. В окремих

господарствах відмічались пошкодження, в основному за слабкого ступеню, багаторічних трав, соняшнику, деяких інших культур (1-4% рослин).

У період вегетації заселеність шкідником площ сільськогосподарських угідь дещо збільшилась у порівнянні з попереднім роком з 6,6% (10,07 тис.га) обстежених площ до 6,8% (13,6 тис.га). Найбільш заселеними залишаються області зони Степу – Дніпропетровська (3,4 тис.га), Одеська (1,6 тис.га), максимально Сумська (Лісостеп) (4,8 тис.га). Чисельність саранових коливалась в межах 0,3-1, подекуди у Запорізькій та Харківській областях 1,3-1,8 екз. на кв.м. Максимальна чисельність шкідників в локальних осередках на багаторічних травах, пасовищах, у крайових смугах просапних культур та неугіддях складала від 3 до 8 екз. на кв.м (Запорізька, Миколаївська, Одеська, Сумська, Херсонська обл.). Осередків високої чисельності личинок саранових у посівах сільськогосподарських культур не виявлено. Захисні обробки проти саранових не проводились, оскільки чисельність шкідника не становила загрози сільськогосподарським культурам.

Стадні види - італійський прус і перелітна азіатська сарана розвивались поодиноко. У традиційних місцях резервацій сарани перелітної (азіатська) - в очеретах Миколаївської обл. (Веселинівський р-н, р. Чичиклія), у Дніпропетровській обл. (рибгоспи Петриківський, Самарський), чисельність личинок була невелика і азіатська сарана не утворювала стадної форми. Однак, слід зазначити, що у поточному році в Харківській області (Чугуївський район) проведеними обстеженнями виявлено сарану перелітну на прилеглій до ставків площі 0,23 тис.га (1% від обстежених) за середньої чисельності 38,5, максимально 90 екз. на кв.м, що становило реальну загрозу утворення стадної форми шкідника. На заселених площах було здійснено заходи з локалізації та знищенню вогнищ саранових.

Прус італійський

Перелітна (азіатська) сарана

Масовий переліт сарани

Відкладання яєць сараною

За даними осінніх ґрунтових обстежень, проведених на 180,2 тис.га, ворочки саранових виявлені на 1,548 тис.га - 0,86% обстежених площ (було 1,437 тис.га - 5% обстежених площ). У Дніпропетровській області саранових, що пішли в зиму, виявляли на площі 1,1 тис.га. Щільність ворочок в основному складала 0,2-0,5 екз. на кв.м, що на рівні минулого року. У Харківській області виявляли локальний осередок з високою середньою щільністю ворочок 1,2 екз. на кв.м. Максимальна щільність ворочок складала 1-3, в осередках Дніпропетровської області до 4-8 екз. на кв.м.

Зважаючи на низький рівень чисельності саранових у період вегетації та невисоку щільність зимового запасу ворочок саранових, масове розмноження цих шкідників у поточному році не очікується. Враховуючи здатність стадних видів саранових до осередкового розвитку, за сприятливих умов (рання дружна суха весна з температурами вище багаторічної норми) можливе виникнення осередків з підвищеною чисельністю італійського пруса, зокрема у степових регіонах України. Залишається можливість збільшення чисельності перелітної азіатської сарани в місцях резервацій і, за сприятливих гідротермічних умов (тепла весна з низькими короткостроковими паводками), утворення в тростинових масивах осередків формування стадної фази. Постійний, і, що важливо, ранній моніторинг, з метою своєчасного виявлення личинок саранових, залишається головною умовою для успішного контролю чисельності та шкодочинності цих потенційно небезпечних комах.

ЗАХОДИ ЗАХИСТУ ПОСІВІВ, ІНШИХ УГІДЬ ВІД САРАНОВИХ

Стратегія і тактика регулювання чисельності саранових має будуватися на основі ефективного поєднання ефективних агротехнічних, організаційно – господарських і винищувальних заходів.

Враховуючи, що більшість саранових живуть і розмножуються на цілинних землях та занедбаних угіддях, пустищах, за високої чисельності ворочок, найефективнішим заходом восени є проведення боронування, дискування або оранки всієї площі залежно від характеру її використання (перелоги, пасовища, інше), чим знищується до 80% шкідників. Важливу роль відіграє використання правильних сівозмін, своєчасне проведення агротехнічних та комплекс заходів, направлених на покращення стану пасовищ.

Для планування робіт і ефективної боротьби з сарановими навесні (квітень) проводять контрольні обстеження угідь для оцінки стану яєць у ворочках і встановлення строків виплодження личинок. Регулярно, починаючи з другої декади травня, проводять обстеження неорних земель, випасів, багаторічних трав, лісосмуг тощо з визначенням рівнів заселеності площ та чисельності личинок.

Суцільні хімічні обробки угідь планують за наявності 1-2 і більше ворочків на кв.м та високої чисельності саранових за попередньої вегетації, в разі 0,02-0,03 особин на кв.м, лише у вогнищах високої чисельності. Обприскування проводять за чисельності італійського пруса 2-5, не стадних саранових 10-15 екз. на кв.м.

Захист посівів від саранових розпочинають за масової появи личинок першого віку. Основну масу личинок стадних саранових слід ліквідувати до закінчення розвитку третього-четвертого віків, до окрилення саранових завершити хімічні заходи. Обробки проводять вранці та ввечері, коли комахи знаходяться на рослинах. Кулігу, що рухається, обробляють на площі за 200-250 м від «голови», охоплюючи її по спіралі, що перевищує фронт куліги.

Для захисту посівів від саранових ефективні: Моспілан, ВП, 0,05-0,075 кг/га. та інші. На землях несільськогосподарського призначення: Альтекс, КЕ, 0,2 л/га; Блискавка, КЕ, 0,20-0,25 л/га; Грінфорт ХЦ 550, КЕ, 1,5 л/га; ДиХлор БТ, КЕ, 1,5 л/га; Ефорія 247 SC, КС, 0,18 л/га; Матч 050 ЕС, КЕ, 0,15 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Хлорпірівіт-агро, КЕ, 1 л/га; Карате зеон, СК, 0,15 (нестадні саранові) та 0,4 л/га (стадні саранові); ХАНТЕР, КЕ, 1,5 л/га та інші дозволені до використання. За температури повітря вище 25ºС ефективніші фосфорорганічні інсектициди або суміші препаратів.

Травневий та **червневий хрущі** (*Melolontha melolontha* (Linnaeus, 1758) та *Amphimallon solstitiale* (Linnaeus, 1758). У 2024 р. літ хрущів навесні був помірний, за середньої чисельності у більшості областей нараховувалось 1-8 жуків на дерево. В окремих областях Лісостепу та Полісся (Сумська, Тернопільська, Волинська обл.) в період масового льоту, кількість жуків становила 10-20, максимально 81 жуків на дерево (Волинська обл.). В угіддях Хмельницької області кількість хрущів у період льоту була найбільша і складала в середньому 65, в осередках до 116 екз. на дерево. За низької чисельності імаго хрущів пошкоджували переважно молоде листя дерев і кущів, які ростуть у придорожніх смугах та лісосмугах. Личинками хрущів у вегетацію було заселено 16,5 тис.га, більший відсоток заселених площ відмічався у лісостепових областях 38%.

Хрущ травневий (імаго) ***Личинка травневого хруща***

Як і торік суттєвої шкідливості личинок хрущів не відмічали, в окремих господарствах впродовж періоду вегетації було пошкоджено 0,1-3%

зернових, просапних та інших культур, в основному на полях, що межували з багаторічними насадженнями, в осередках приватного сектора. Більший відсоток пошкоджень відмічали на 5-6% рослин цукрового буряка, картоплі, моркви, плодових насаджень, суниць у Тернопільській та Хмельницькій областях. На Поліссі (Житомирська, Львівська обл.) пошкодження жуками сягало 7-11% рослин соняшника, картоплі, кукурудзи, сої, місцями до 13% бульб картоплі.

Проведеними осінніми обстеженнями встановлено, що заселеність сільгоспугідь личинками хрущів становила 129,2 тис.га (32,5% обстежених площ) за середньої чисельності 0,7 екз. на кв.м, що на рівні показників минулого року. Найбільш заселеними були угіддя зон Лісостепу та Полісся (45-47%). Висока чисельність зимового запасу личинок відмічена у Волинській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській та Хмельницькій областях за чисельності фітофагів 1-1,2 екз. на кв.м.

У вегетацію 2025 р. шкодочинність травневого та червневого хрущів та їх личинок, за сприятливих умов перезимівлі та весняно-літнього періоду, відмічатиметься переважно в осередках на просапних культурах, багаторічних травах, плодових насаджень, особливо, що межують з лісами, лісосмугами поліських та лісостепових областей.

Жуки чорниші та **ковалики** (*Elateridae* та *Tenebrionidae*). Розвиток та шкодочинність личинок цих фітофагів (дротяників та несправжніх дротяників), відмічено повсюдно. В переважній більшості областей шкідливість личинок фітофагів обмежували несприятливі агрокліматичні умови вегетаційного періоду, зокрема недостатнє зволоження ґрунту, підвищені показники температури повітря у другій половині вегетації. Дротяники та несправжні дротяники заселили 11% (27,49 тис.га) від обстежених площ 247,5 тис.га (у 2023 р. було 9,9% від обстежених 224,1 тис.га). Найбільше заселених площ було в господарствах лісостепової зони 14,2 тис.га (35,2%), зокрема 4,2 тис.га (57,6% Київська обл.), 2,8 тис.га (73% Полтавська обл.) та 1,2 тис.га (100% Хмельницька обл.). Впродовж вегетації фітофаги завдали шкоди 0,5-6% рослин просапних, зернових, овочевих культур, багаторічних трав. На окремих площах Львівської області пошкоджено 11-18% рослин сої, кукурудзи, в Житомирській області до 10, в осередках багаторічних трав до 23% рослин.

Ковалик (імаго)

Дротяники (личинки коваликів)

Осінніми ґрунтовими обстеженнями дротяники та несправжні дротяники виявлені на 43% (173,4 тис.га) обстежених площ (проти 209,44 тис.га - 49,3% обстежених площ) з середньою чисельністю 0,7 екз. на кв.м, що на рівні минулих років. У степових областях площі поширення дещо збільшились, шкідники заселили 42% площ з чисельністю від 0,2 до 1 екз. на кв.м (Донецька, Миколаївська обл.). У Лісостепу заселеність площ дещо зменшилась і становила 39% (проти 52% площ), з середньою чисельністю личинок 0,68 екз. на кв.м, максимальну щільність відмічено у Чернівецькій області 1,1 екз. на кв.м. Щільність дротяників та несправжніх дротяників, що пішли в зимівлю, становила на Поліссі в середньому 0,84 екз. на кв.м на 58,6% заселених площ (проти 47,4%). Найбільшу щільність фітофага відмічали на полях Волинської, Закарпатської та Рівненської областей чисельністю 1-1,2 екз. на кв.м.

Впродовж останніх років в агроценозах країни відмічено помірну чисельність й шкідливість дротяників та несправжніх дротяників. Проте враховуючи значну щільність зимового запасу шкідників, у поточному році за сприятливих погодних умов, оптимального зволоження ґрунту та недотриманні агротехнічних заходів вирощування й заходів захисту посівів, існує ймовірність утворення осередків підвищеної шкодочинності фітофагів у більшості областей, насамперед у зоні Полісся.

Піщаний мідляк (*Opatrum sabulosum* (Linnaeus, 1761)) шкодив в основному в регіонах Степу та Лісостепу. Впродовж 2024 року, розвиток та шкодочинність піщаного мідляка реєструвались у сільгоспугіддях Степу та Лісостепу. Відмічено зменшення заселених площ шкідником у вегетаційний період порівняно з тогорічними даними. Так, шкідник в середньому заселив 26,1 тис.га (17,04% від обстежених 153,3 тис.га, проти минулого року 15,8 тис.га - 11,27% обстежених площ). У господарствах Степу найбільш заселені до 100% були площі у Запорізькій (5,05 тис.га) та Херсонській (6,5 тис.га) областях. У Лісостеповій зоні - угіддя Харківської (1,7 тис.га), Вінницької (1,2 тис.га), Полтавської (3 тис.га) областей.

У період вегетації на посівах сільськогосподарських культур чисельність шкідника залишалась помірною і складала 0,1-0,5, подекуди 0,9-1,4 екз. на кв.м у Вінницькій, Харківській та Чернівецькій областях. У степовій зоні найбільше виявлено шкідника у Миколаївській області 0,8-2, в осередках Кіровоградської та Харківської областей до 3 екз. на кв.м. Пошкоджено було у слабкому та середньому ступені 0,5-4% сходів соняшнику, кукурудзи, інших культур. У господарствах Запорізької області пошкодженість сягала до 8% сходів просапних культур.

Мідляк піщаний

Ґрунтовим обстеженням восени встановлено, мідляком було заселено 46 тис.га (15,2% від обстежених) площ, що дещо менше показників минулого року. У Степу заселеними були 12,9 тис.га, у Лісостепу 33,08 тис.га. Чисельність фітофага, що пішли в зимівлю, коливалась від 0,3 до 0,9 екз. на кв.м, що на рівні останніх років. Максимальну щільність шкідника 1,7-2,3 екз. на кв.м відмічали у Миколаївській та Чернівецькій областях.

У 2025 р. не очікується високої шкодочинності піщаного мідляка, проте за сприятливих погодних умов (тепла суха весна і початок літа) та недотриманні основних агротехнічних заходів вирощування та рекомендованих методів захисту посівів від шкідників, залишається можливість осередкової його шкодочинності, особливо на сходах просапних, розсаді овочевих та інших культур у сільгоспугіддях Степу і Лісостепу.

Слимаків (*Agriolimax agrestis* (Linnaeus, 1761), *A. reticulatus* (Müller, 1774)*, Arion fasciatus* (Nilsson, 1823) та інші) виявляли переважно у західних і північних областях. Серед молюсків виявляли: **садового**, **польового**, **сітчастого слимаків** та **равликів** (*Helicidae*). Значної шкоди слимаки завдавали сходам столових та кормових буряків, огірків, розсаді овочевих, картоплі, полуниці та поїдали цибулини квітів. У 2025 р., за сприятливих умов перезимівлі та погодних умов вегетаційного періоду, спостерігатиметься розвиток та шкідливість слимаків на площах в дрібних селянських господарствах та на присадибних ділянках.

Слимаки

Яйцекладка цепеї садової

Для зменшення чисельності слимаків необхідно максимально очистити ділянку від будівельних матеріалів, куп сміття та інших схованок для слимаків та їхніх яєць. Саме там для них є всі умови: темнота та вологість. Наступними кроками є відловлювання слимаків за допомогою

пасток, збирання вручну та залучення свійської птиці, регулярне знищення бур'янів на посівах, особливо тих, які належать до харчової ланки слимаків, восени не залишати рослинності, якою міг би харчуватися слимак. Завершальним кроком стане перекопування верхнього шару компостних куп у період холодів в листопаді - грудні. Холод шкідливий для слимаків та відкладених ними яєць.

Також у розв'язанні проблеми допоможуть жуки туруни та стафіліни. Їх відловлюють в лісі за допомогою пивних пасток та випускають на ділянці чи подвір'ї. Ентомофаги харчуються слимаками та їхніми яйцями.

Всі заходи треба проводити одночасно з сусідами та всією громадою. Інакше ефект буде тимчасовим, а боротьба зі шкідником нескінченною.

З хімічних препаратів використовують системний протруйник контактно-кишкової дії на основі діючої речовини імідаклоприд, основний спосіб внесення якого – обробка насіння, бульб, саджанців, розсади перед посівом або посадкою.

Шкідливість **капустянки** (*Gryllotalpa gryllotalpa* (Linnaeus, 1758)) в Тернопільській області спостерігали на площах поблизу водойм та річок, в дрібних селянських господарствах. Шкідник пошкоджував розсаду капусти, помідорів, картоплю, моркву, столові буряки, шкодив на квітниках. Пошкодження рослин було від середнього до сильного. Відмічено зростання чисельності капустянки на присадибних ділянках приватного сектору. Враховуючи, що окремі поля розміщені поблизу річок та на берегах водойм, зберігається можливість поширення шкідника на площі сільськогосподарських культур у 2025 р.

Капустянка звичайна

Личинки капустянки

Південний сірий довгоносик (*Tanymecus dilaticollis* Gyllenhal, 1834) у період вегетації 2024 р. заселяв в середньому 4% обстежених площ (2,4 тис.га), що дещо менше показників минулого року (10% обстежених площ). Найбільш заселеними були сільгоспугіддя Одеської області 4,7% площ (1,42 тис.га). У Лісостепу шкідника виявлено у господарствах Вінницької області на 18% обстежених площ (0,33 тис.га). Середня щільність шкідника складала 0,1-0,5 екз. на кв.м. У Кіровоградській області в локальному осередку на посівах кукурудзи (фаза листоутворення) виявлено жуків південного сірого довгоносика за середньої чисельності 1 екз. на кв.м. Ним було пошкоджено в слабкому, подекуди в середньому ступені 1-4% рослин кукурудзи, гороху, інших культур.

Південний сірий довгоносик

За даними осінніх ґрунтових обстежень, південного сірого довгоносика, що пішов у зимівлю, виявляли на площі 6,45 тис.га (8,7%). Максимальний відсоток заселених площ спостерігали в Дніпропетровській (2,4 тис.га – 24% від обстежених) та Одеській (2,8 тис.га – 18% від обстежених) областях. Кількість довгоносиків становила 0,3-0,5 екз. на кв.м.

У 2025 р. зберігатиметься локальний характер шкодочинності південного сірого довгоносика на просапних і зернових культурах. За сприятливих умов перезимівлі та оптимальних умов вегетації, насамперед в період сходів і початку листоутворення, можлива підвищена чисельність шкідника, зокрема у Вінницькій, Дніпропетровській, Миколаївській, Одеській областях, в осередках Київської та Кіровоградської областей.

ЗАХОДИ ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН ВІД ҐРУНТОВИХ ШКІДНИКІВ

Надійно контролюють чисельність ґрунтових шкідників агротехнічні заходи – дотримання сівозміни, лущення стерні, зяблева оранка, сівба в оптимальні строки, внесення добрив, міжрядні обробки, знищення бур’янів, використання аміачної води (500 л/га на глибину 12-14 см). Поля із значною чисельністю шкідників необхідно відводити під посіви бобових, льону, гречки, проса чи під чорний пар. Ці культури та чорний пар погіршують умови живлення та розвитку шкідників насамперед за багаторазової культивації запирієних площ. Ефективно обмежує чисельність шкідників міжрядний обробіток просапних культур, якщо він збігає з найуразливішими стадіями розвитку (яйця, личинки та лялечки). Сівба проміжних культур (суміш озимої свиріпи з озимим житом, редька олійна) після попередника багаторічних трав та пізньоосіння оранка за умов переходу температури через 0ºС уможливлюють загибель 50-70% популяції дротяників.

Ефективно захищає насіння обробка його інсектицидами або комбінованими препаратами, особливо інкрустація. На насіннєвих заводах насіння цукрових буряків, соняшнику, кукурудзи обробляють дозволеними до використання препаратами згідно з Державним реєстром пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні.

У разі перевищення ЕПШ ґрунтових шкідників у 2-3 і більше разів, під час сівби цукрових буряків вносять у рядки Форс 1,5 G, ГР, 4,5-6 кг/га. Для захисту розсади овочевих культур від ґрунтових шкідників коренів рослин перед садінням у відкритий ґрунт замочують у суспензії актари, ВГ, 1,5 г/л води на 250 рослин за температури +18..+23ºС та експозиції 1,5-2 години. В лунки (рядки) під час сівби та посадки в ґрунт капусти, томатів, картоплі вносять Форс, 1,5 G, ГР, 5-15 кг/га. Лісові насадження від хрущів захищають Блискавкою, КЕ, 0,075-0,12 л/га.

У разі високої чисельності дротяників та несправжніх дротяників (>20 екз. на кв.м) за 2-3 тижні до сівби кукурудзи або висадки розсади овочів доцільно використовувати принадні посіви вівса або жита насінням, обробленим інсектицидами. Норма висіву такого насіння 20-25 кг/га.

Ефективні багаторазові розпушування міжрядь просапних культур під час вегетації. Закладання гною в ґрунт восени до відходу капустянки на зимівлю з наступним розкиданням взимку знищується 80-90% шкідника. Використовують інші нетрадиційні заходи: механічні пастки, отруйні принади, настої, розчини та інше.

ШКІДНИКИ Й ХВОРОБИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Хлібні клопи є небезпечними шкідниками зернових культур та мають значний вплив на зернові агроценози країни в зонах Степу, Лісостепу та Полісся, знижуючи кількість та погіршуючи якість врожаю зернових культур, особливо пшениці. Відомо, що зернові культури (пшениця, ячмінь, овес та ін.) пошкоджують різні види хлібних клопів, такі як: **маврський клоп** *(E. maura* (Linnaeus, 1758)), **австрійський клоп** *(E. austriacus* (Schrank, 1776)), **гостроголова елія** (*Aelia acuminata* (Linnaeus, 1758)), **ягідний клоп** (*Dolycoris baccarum* (Linnaeus, 1758)), **гостроплечий клоп** *(Carpocoris fuscispinus* (Boheman, 1850)), але більш шкодочинним серед них залишається **клоп шкідлива черепашка** *(Eurygaster integriceps* (Puton, 1881)).

Імаго клопа черепашки та його яйцекладка

Пошкодження озимої пшениці ***Відродження личинок клопа шкідливої черепашки***

Так, середня заселеність обстежених площ хлібними клопами в Степу становила 24,2% за середньої чисельності 0,4 екз. на кв.м, порівняно з 28,6% та 0,5 екз. на кв.м у 2023 р. Найбільша заселеність відмічалась у Дніпропетровській та Запорізькій областях 39 і 47% за чисельності 0,2 і 0,9 екз. на кв.м відповідно. Максимальну чисельність шкідника відмічали в Миколаївській області (0,7 екз. на кв.м). У Лісостепу середня заселеність становила 35,4% за чисельності 0,4 екз. на кв.м (порівняно з 33,6% та 0,4 екз. на кв.м у 2023 р.), найбільшу заселеність відмічали у Вінницькій та Харківській областях на 42 та 44% площ за чисельності 0,3 і 0,5 екз. на кв.м відповідно, в осередках до 2 екз. на кв.м (Вінницька обл.). Максимальне заселення площ відмічали в Київській області до 100% за чисельності 0,4 екз. на кв.м. Чисельність вище ЕПШ (0,5-2 імаго на кв.м) виявляли в Миколаївській області (0,7 екз. на кв.м). У Поліссі середня заселеність полів становила 10% площ за чисельності 1 екз. на кв.м (порівняно з 12,7% та 0,2 екз. на кв.м у 2023 р). Максимальне заселення відмічали у Закарпатській області на 25% площ за чисельності 3 екз. на кв.м. Щільність клопів вище ЕПШ виявляли у Волинській та Львівській областях (0,6-1 екз. на кв.м).

У фазу наливу зерна загальна заселеність площ клопами становила 29,7% від обстежених площ за чисельності фітофагів 0,5 екз. на кв.м (порівняно з 36,7% та 0,6 екз. на кв.м у 2023 р.).

Середня заселеність обстежених площ хлібними клопами в Степу становила 36,9% та середньої чисельності 0,7 екз. на кв.м, порівняно з 41,2% та 0,8 екз. на кв.м у 2023 р., найбільша заселеність відмічалась в Херсонській та Дніпропетровській областях – 37,1 та 41,6% за чисельності 1,5 і 0,2 екз. на кв.м відповідно, максимальна заселеність 100% відмічалась в Запорізькій області за чисельності – 1,1 екз. на кв.м. Чисельність вище ЕПШ відмічалась в Кіровоградській, Одеській, Миколаївській областях (0,7-0,8 екз. на кв.м).

У Лісостепу середня заселеність полів становила 33,6% за чисельності 0,5 екз. на кв.м (порівняно 42,2% та 0,5 екз. на кв.м у 2023 р.). Найбільше заселені площі були у Вінницькій та Хмельницькій областях 35-42% за чисельності 0,4-0,6 екз. на кв.м. Максимальна заселеність 84% відмічалась в Київській області за чисельності 0,9 екз. на кв.м. Чисельність вище ЕПШ

була в Харківській та Чернівецькій областях (0,5 та 0,8 екз. на кв.м відповідно). У Поліссі середня заселеність становила 10% за чисельності 0,4 екз. на кв.м (порівняно з 21,4% та 0,2 екз. на кв.м у 2023 р.). Найбільш заселеними були площі в Закарпатській області – 25%, за чисельності фітофага 0,4 екз. на кв.м. Чисельність вище ЕПШ відмічали у Львівській та Волинській областях (0,7 екз. на кв.м).

Пошкодженість зерна хлібними клопами становила 0,1-0,8, максимально 2-5% (Запорізька, Івано-Франківська, Тернопільська, Харківська обл.).

За даними осінніх обстежень заселеність місць зимівлі хлібними клопами становила 33% площ із середньою чисельністю 0,7 екз. на кв.м (порівняно з 35% та 0,5 екз. на кв.м у 2023 р). У Степу середня заселеність становила 42% за чисельності 0,9 екз. на кв.м (порівняно з 31,2% та 0,7 екз. на кв.м у 2023 р). Більший відсоток заселення відмічали в Дніпропетровській та Херсонській областях 43-51, максимально 100% (Донецька обл.) площ на за чисельності 0,2-0,3, максимально 1 (Донецька обл.) екз. на кв.м. Чисельність шкідника вище ЕПШ (0,6-2,1 екз. на кв.м) відмічали у Кіровоградській, Миколаївській та Одеській областях. В Лісостепу середня заселеність становила 36% площ за середньої чисельності 0,7 екз. на кв.м (порівняно з 39,8% та 0,5 екз. на кв.м у 2023 р.). Найбільшу заселеність виявляли у Вінницькій та Харківській областях на 42-44, максимально 86% (Полтавська обл.) площ за чисельності 0,7-1, максимально 2 екз. на кв.м. Чисельність шкідника вище ЕПШ відмічали у Київській, Сумській, Чернівецькій областях (0,5-0,6 екз. на кв.м). У Поліссі середня заселеність становила 10% площ у чисельності 0,5 екз. на кв.м (порівняно з 32,2% та 0,3 екз. на кв.м у 2023 р.). Більший відсоток заселення спостерігали в Закарпатській області на 25% площ за чисельності 0,2 екз. на кв.м. Чисельність вище ЕПШ (0,7-1 екз.на кв.м) виявляли у Волинській та Львівській областях.

Вищенаведені показники обстежень вказують на добрий фізіологічний стан та розвиток хлібних клопів. За умов доброї їх перезимівлі, враховуючи середню чисельність фітофагів восени в місцях зимівлі, що сягає рівня ЕПШ, у 2025 р. клопи становитимуть суттєву загрозу для зернових колосових культур, передусім у Вінницькій, Волинській, Донецькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській та Чернівецькій областях. До заходів обмеження чисельності хлібних клопів відносяться: ротація (сівозміна) зернових колосових культур, що позбавлятиме фітофагів кормової бази з метою недопущення їх розселення на посіви інших зернових, своєчасне збирання врожаю для мінімізації часу, доступного для живлення клопів, боротьба з бур’янами й збереження природних ворогів клопів у лісосмугах. У зв’язку з залежністю шкідливості черепашки, в тому числі личинок, від фенологічних фаз рослин і сезонної динаміки заселеності ними посівів, вища захисна спроможність хімічного захисту досягається в період завершення формування – початку молочної стиглості зерна.

Застосування рекомендованих проти клопів інсектицидів забезпечать захист посівів і від трипсів, злакових попелиць, частково – хлібних жуків та інших спеціалізованих фітофагів.

Хлібний турун ((жужелиця) мала (звичайна)) *(Zabrus tenebrioides (Goeze, 1777))* розвивався та шкодив більшою мірою на полях озимих зернових культур, розміщених після колосових попередників, майже в усіх областях Степу, Лісостепу, включаючи деякі західні регіони, а також подекуди й у зоні Полісся, насамперед у Волинській області.

За даними осіннього моніторингу 2024 р., на усіх полях сівозміни шкідник заселив 12,3% обстежених площ, що на 4,72% менше в порівнянні з попереднім роком. Показник середньої чисельності становив 0,48 екз. на кв.м, на рівні минулого року.

У Степу найбільший відсоток заселених площ був в Одеській (23%) та Миколаївській (21%) областях, у середній чисельності личинок 0,33-0,5 екз. на кв.м, що не перевищувало показників ЕПШ. У Лісостепу максимальний відсоток заселених площ (34%) зафіксовано у Хмельницькій, Тернопільській (19%) та у Вінницькій (17%) областях з середньою чисельністю турунів 0,4-0,7 екз. на кв.м. На Поліссі найбільш заселеними були площі у Волинській області 44%. Чисельність фітофага сягала 0,7 екз. на кв.м.

Загальна заселеність турунами полів озиминою під урожай 2025 р. становила 23% площ з середньою чисельністю шкідника 0,46 екз. на кв.м.

У Степу відсоток заселених площ становив 27% з середньою чисельністю 0,49, максимально 1 екз. на кв.м у Запорізькій області. Середня чисельність туруна в Лісостепу та на Поліссі сягала 0,45 екз. на кв.м.

Хлібний турун ***личинка туруна та пошкоджена рослина***

Жаркі погодні умови кінця червня – початку серпня останнім часом дещо стримують розвиток та шкідливість турунів. За результатами осінніх обліків у 2024 р. показник їх середньої чисельності продовжує залишатися в межах діапазону відповідних низьких значень попередніх років. Проте, не слід забувати про відносно теплі погодні умови зими 2024-2025 рр., з відсутністю довготривалих морозів, що можуть посприяти кращому виживанню личинок у цей період. Іншими вагомими факторами можуть також стати сприятливий для шкідника – ГТК весняно-літнього періоду та

недотримання правильної агротехніки навесні, особливо в регіонах, де ведуться бойові дії. Все це цілком ймовірно може призвести до появи небезпечних осередків із підвищеною чисельністю.

Загроза від хлібної жужелиці у 2025 р. ймовірна, насамперед в зоні її «значної шкоди», на озимині, що висіяна по зернових попередниках, на знижених рельєфах, на місцях втрат зерна після збирання, поблизу скирт із соломою, куди турун мігрував з полів пророслої падалиці. Провідну роль у боротьбі з хлібною жужелицею відіграють агротехнічні заходи, а саме сівба озимини у допустимо пізні строки, науково обґрунтована сівозміна, збирання врожаю в оптимально ранні та стислі строки, проведення лущення стерні та рання оранка, адже своєчасний обробіток ґрунту також знижує нагромадження шкідника. Потреба в хімічному захисті виникатиме за надпорогової чисельності фітофага (ЕПШ понад 3-4 личинки на кв.м).

Хлібні жуки (кузька (*Anisoplia austriaca* Herbst, 1783), **красун (*A. segetum* Herbst, 1783)**, подекуди **хрестоносець (*A. agricola* Poda, 1761)**. Домінантним видом в усіх областях, як і раніше, лишається жук кузька, становлячи в процентному співвідношенні 60-100% від усіх інших представників роду *Anisoplia*. Жук красун, хоча і займав друге місце після кузьки, проте фактично становив незначну частку. Відносно високий його процент спостерігався у Запорізькій, Полтавській (13-15%), максимально Чернігівській (40%) областях.

За період зими 2023-2024 рр. загальний середній показник загибелі личинок на території країни становив 6%, що дещо менше (0,06%), ніж попереднього року. Передусім основною причиною були хвороби, і лише на Тернопільщині більш критичними для шкідника виявився ряд інших факторів, у тому числі й абіотичних (на хвороби припало лише 26% від загальної смертності). Найменший відсоток загибелі фітофага, під час зимівлі, як і в попередні роки, відмічено у зоні Степу (1,5%), у Лісостепу та на Поліссі цей показник становив в середньому 8%. Більший відсоток загибелі фітофагів за зиму зафіксували у Київській, Рівненській та Чернігівській областях (15-20%).

Вихід імаго хлібних жуків та заселення ними полів на більшості територій розпочався з кінця травня – початку червня. У фазу молочної стиглості зерна, імаго хлібних жуків в межах свого ареалу заселили 30,36% обстежених площ, що на 4,24% менше, ніж у попередньому році.

Безпосередньо в Степу заселеність становила 23,7%, з максимально високим значенням даного показника у Запорізькій області (100%). В Лісостепу – 49,4% (на 2,6% менше, ніж у 2023 р.), з високим рівнем заселеності у Хмельницькій і Харківській областях (70-80% відповідно), та максимальним – у Київській (100%). На Поліссі – 9,2% (на 2,8% менше, ніж у 2023 р.), з відносно високою заселеністю в Житомирській області (36,4%). У цей період середня чисельність шкідника становила 0,44 екз. на кв.м (2023 р. – 0,85 екз. на кв.м). Максимальну чисельність в осередках сягала 2 екз. на кв.м (2023 р. – 2,9 екз. на кв.м).

Якщо ж розглядати безпосередньо за природно-кліматичними зонами, то влітку 2024 р. в Степу відмічали спад показників середньої чисельності 0,5, максимально 2 екз. на кв.м. У Лісостепу чисельність фітофага залишились на рівні попереднього року (0,5, подекуди 2,3 екз. на кв.м). На Поліссі щільність фітофага становила 0,2, в осередках 1,2 екз. на кв.м. Найвища (5 екз. на кв.м) щільність популяції шкідника була відмічена в осередках Київської області.

Хлібний жук-кузька

Личинка хлібного жука

За даними осінніх ґрунтових розкопок личинки хлібних жуків виявлені повсюди, де заселеність ними становила 18,53% площ у чисельності 0,54, максимально 2 екз. на кв.м

Заселення територій личинками шкідника в Степу (21,67% обстежених площ) з найбільшими показниками заселеності відмічали в Запорізькій (52,94%) та Одеській (31,75%) областях. У Лісостепу заселеними були 21,52% площ, з високим рівнем заселеності у Тернопільській та Київській (33,33% і 55,24% відповідно) областях. На Поліссі заселеними були 9,32% площ. Більший відсоток заселення відмічали на полях Волинської області (16,33%).

Середня чисельність комах, що пішла на зимівлю, порівняно з попереднім роком, зменшилась на території Степу до 0,36 екз. на кв.м (у 2023 р. – 0,47 екз. на кв.м) та дещо зросли у Лісостепу та на Поліссі (у 2024 р.: 0,73 і 0,5 екз. на кв.м; у 2023 р.: 0,64 і 0,4 екз. на кв.м відповідно).

У 2024 р. відмічено відносно високу щільність популяції (0,7-0,8 екз. на кв.м) у Сумській та Хмельницькій областях. Дещо вищий показник чисельності відмічали у ряді областей: Житомирській, Кіровоградській, Київській, Львівській, Полтавській, Хмельницькій, Черкаській (0,9-1,1 екз. на кв.м) та у вогнищах (3 екз. на кв.м) Харківської, що на рівні ЕПШ.

В середньому на території країни переважали личинки першого року – 54,33%.

Не зважаючи на те, що щільність популяції хлібних жуків лишається відносно низькою, і вже довгий час істотно не змінюється, необхідно обов’язково враховувати вплив нового фактора – антропічного, а саме – війну в нашій державі. Окрім руйнувань міст та інфраструктури, її наслідками також є: неможливість подекуди дотримуватися правильної

агротехніки, чи повна її відсутність на полях у зв'язку з бойовими діями; поява необроблених земель, що стають резерватами для багатьох фітофагів (як приклад, імаго хлібних жуків часто починають своє додаткове живлення на перелогах з пирієм, і лише потім переходять на посіви). Цим також можна пояснити зростання чисельності фітофага, порівняно з попередніми роками, а саме на півдні країни (в зоні Степу).

Разом з тим, важливими лишаються й погодні умови зимового періоду 2024-2025 рр., що виявився відносно теплим і майже безсніжним. Як відомо, саме промерзанням ґрунту на глибину до 1 і більше метрів, один з основних факторів, що контролює шкідливість хлібних жуків. Вирішальним критерієм також лишатиметься й період травня-червня. Адже помірна тепла дощова погода в цей час (з ГТК 0,6-1,0) – другий, після зими, вирішальний фактор, що визначає спалахи чисельності. Отже, враховуючи вищевказане, не варто виключати ймовірність осередкового збільшення чисельності хлібних жуків. Ризик існує насамперед у традиційних для фітофага областях Степу та Лісостепу, і особливо – безпосередньо на полях, де за осінніх обстежень, переважали личинки другого року. За кількості жуків вище ЕПШ (3-4 екз. на кв.м), у період молочно-воскової стиглості зернових, слід проводити крайові або суцільні обробки полів, що одночасно захистять посіви та від ряду інших супутніх фітофагів.

Хлібні блішки, переважно **смугаста** (*Phyllotreta vittula* (Redtenbacher, 1849)), навесні 2024 р. слабо заселяли посіви зернових культур починаючи з другої декади березня. З встановленням сухої жаркої погоди активність фітофага зросла. Проте, поширення хлібної смугастої блішки не мало масового характеру, відзначалось у вигляді вогнищ в посівах озимих та ярих зернових культур, а також в посівах кукурудзи. В цілому щільність та шкідливість блішок були на рівні багаторічних показників та не перевищувала ЕПШ.

В більшості областей на посівах озимої пшениці на 4-40, максимально 60-100% (Вінницька, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька обл.) обстежених площ за чисельності 0,2-5 екз. на кв.м блішки пошкодили 1-12% рослин в слабкому ступені. Заселеність посівів ячменю озимого хлібною смугастою блішкою була майже на рівні показників минулого року. За чисельності 0,3-3 екз. кв.м вони пошкодили 0,8-5% рослин на 7-25, в осередках Вінницької, Дніпропетровської, Київської, Тернопільської та Черкаської областях на 100% площ. Ступінь пошкодження переважав слабкий, подекуди в Одеській області (2%) відмічався середній.

Посіви ярих зернових культур були заселені на 2-50, максимально 70-100% площ в Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській областях. Чисельністю 0,1-6 екз. на кв.м блішки пошкодили 1-20% рослин. Інтенсивність пошкодження посівів переважно була слабкою. В осередках Кіровоградської, Одеської та Хмельницької областей за середнього ступеня пошкодженими були 5-63% рослин.

Хлібні блішки ***пошкодження рослин***

Посіви кукурудзи хлібна смугаста блішка заселяла на 3-65, у Дніпропетровській, Київській та Херсонській областях 80-100% обстежених площ. За середньої чисельності 0,2-6 жуків на кв.м ними було слабко пошкоджено 2-12, в осередках Кіровоградської, Одеської областей до 28% рослин у середньому ступені.

Чисельність фітофага, що пішла в зимівлю, становить 0,1-4 екз. на кв.м, що дещо менше за торішні показники. У 2025 р., за сприятливих умов перезимівлі та оптимальних погодних умов весняного періоду ймовірне осередкове збільшення чисельності хлібних смугастих блішок. Захисні заходи проти шкідника будуть доцільними здебільш у крайових смугах посівів зернових, за наявності надпорогової їх чисельності, де будуть зосереджені й інші основні шкідники цих культур.

Злакові п’явиці (**червоногруда** (*Oulema melanopus* (Linnaeus, 1758)) та **синя** (*Oulema lichenis* (Heyden, 1879)). У 2024 р. заселення посівів озимих пшениці та ячменю фітофагами розпочалося в першій декаді квітня, але їх розселення стримували погодні умови, які характеризувалися дефіцитом опадів та коливанням температурного режиму. У фазу весняного кущіння фітофаг поширився на 16% площ, де за чисельності 0,05-1,7 екз. на кв.м пошкодив 0,5-6% рослин у слабкому ступені. Надалі чисельність хлібної п’явиці збільшувалася та у фазу виходу рослин в трубку досягла 0,1-5 екз. на кв.м, де пошкодила в слабкому ступені 1-8% рослин на 22-40, максимально заселеними були площі в Харківській (100%), Вінницькій (89,6%), Хмельницькій (88,2%), Київській (80,8), Полтавській (80%) та Львівській (76,6%) областях.

Посіви ячменю були заселені п’явицею на 1,8-60, в осередках 80 у Рівненській, Сумській та 100% площ у Київській, Полтавській, Харківській та Хмельницькій областях. Чисельність хлібних п’явиць була в межах від 0,2 до 2 екз. на рослину. В результаті живлення личинок було пошкоджено 1-8% рослин, переважно в слабкому ступені та подекуди в Одеській області до 10% рослин за середнього ступеня.

Червоногруда п'явиця ***Синя п'явиця***

У період колосіння на посівах пшениці озимої пошкодженими були 2-12% рослин в слабкому ступені. Чисельність шкідника в цей період становила 0,1-2,8, в деяких районах Запорізької області сягала 12 екз. на рослину. Посіви в середньому були заселені на 25-41, максимально 72-100% площ у Вінницькій, Київській, Львівській, Полтавській, Харківській та Хмельницькій областях. Посіви ячменю у фазу колосіння фітофаг заселив у середньому на 52% площ. Максимальне заселення площ (80-100%) відмічали у Вінницькій, Київській, Полтавській, Рівненській, Сумській та Харківській областях. Чисельність шкідника становила 0,2-3 екз. на рослину, де вони слабко пошкодили 1-9, подекуди до 10% рослин (Миколаївська, Одеська обл.) за середнього ступеня.

За даними обстежень восени чисельність п'явиць у місцях зимівлі була невисокою і становила 0,4-2 екз. на кв.м, що майже на рівні показників минулого року. У 2025 р. за помірно вологої й теплої погоди у весняно-літній період вегетації зернових колосових слід очікувати заселення жуками посівів озимих та високе зростання чисельності й шкідливості хлібних п'явиць на ярих зернових колосових культурах у фази кущіння – вихід в трубку. В цей період на посівах з осередками надпорогової їх чисельності та за наявності інших фітофагів доцільне застосування захисних обприскувань дозволеними інсектицидами.

Злакові мухи (шведські, гессенська, чорна пшенична, озима, опоміза пшенична) шкодили зерновим колосовим культурам та кукурудзі. В поточному році через несприятливі погодні умови (контрастна з теплом та опадами погода навесні, спека й посуха влітку та восени), дотримання агротехніки вирощування (рання сівба ярих та відносно пізня – озимих культур, належний рівень обробітку ґрунту), проведення хімічних обробок посівів розвиток цієї групи шкідників відбувався в основному низькими темпами. До появи сходів озимих шкідники розвивалися на падалиці та злакових бур'янах.

Шведські мухи (Oscinella) **(ячмінна** *(Oscinella pusilla* (Meigen, 1830) та **вівсяна** *(Oscinella frit* (Linnaeus, 1758**))** були поширені в усіх ґрунтово-кліматичних зонах. Як у весняно-літній, так і осінній період розвивалися майже на рівні багатьох минулих років. Навесні вони ушкодили 0,1-2,

максимально 5-8% (Запорізька, Хмельницька обл.) рослин ярих ячменю, пшениці, вівса та кукурудзи. Личинками ІІ-го покоління було ушкоджено 0,1-2, в осередках 3-5% (Житомирська, Запорізька обл.) колосків ячменю, вівса, пшениці ярої та качанів кукурудзи за чисельності 0,5-2 екз. на колос або качан.

Шведська муха вівсяна

Шведська муха ячмінна

Восени на 18% обстежених площ посівів пшениці озимої шведські мухи ушкодили в середньому 0,8% рослин за чисельності личинок 1,2 екз. на кв.м. Досить великі запаси личинок (2-5 екз. на кв.м), що пішли в зиму, мають місце у Вінницькій, Запорізькій та інших областях.

Гессенська муха (*Mayetiola destructor* (Say, 1817)) шкодила зерновим культурам у зонах Степу, Лісостепу й подекуди Полісся (Волинська, Житомирська обл.). Навесні личинки мухи пошкодили 0,1-0,4, максимально 2% (Житомирська обл.) рослин ярих колосових та кукурудзи.

За результатами осінніх обстежень посівів пшениці озимої, шкідника виявляли на 18% площ, де ним в середньому пошкоджено було 0,6% рослин за чисельності личинок 1,1 екз. на кв.м. Найбільша щільність його популяції (2-4 личинки на кв.м) відмічена на полях Вінницької та інших областей. У цілому гессенська муха також розвивалася тими темпами, що і в минулі роки.

Гессенська муха

Чорна пшенична муха

У степовій та лісостеповій зонах на пшениці озимій відмічали пошкодження **чорною пшеничною мухою** (*Phorbia securis* (Tiensuu, 1935)). Осінніми обстеженнями посівів вона була виявлена на 7% площ, де ушкодила в середньому 0,9% рослин за чисельності личинок 1,3 екз. на кв.м, тобто майже на рівні минулих років. Кращі умови для розвитку шкідника склалися у Вінницькій, Запорізькій, Миколаївській та інших областях, де

мають місце найбільші запаси личинок, що пішли в зимівлю, 2-2,8 екз. на кв.м.

У Степу й Лісостепу на пшениці озимій навесні завдавали шкоди також **озима муха** (*Orthomorpha coarctata* (Saussure, 1860)) та **опоміза пшенична** (*Opomyza florum* (Fabricius, 1794)). Ними було заселено 3-40% посівних площ цієї культури, де ушкоджено 0,1-1,4% рослин за чисельності 0,2-1,6 личинки на кв.м. За результатами осінніх обстежень, на 8% площ озимих запас яєць складають близько 0,5 шт. на кв.м.

З урахуванням достатнього запасу злакових мух, що пішли в зимівлю, варто очікувати у 2025 р. повсюдного їх розвитку, подекуди підвищення їх чисельності й шкідливості на зернових культурах. Це буде ймовірним за задовільної перезимівлі даної групи шкідників на слабо розкущених з осені та зріджених після перезимівлі посівах озимих, за порушення агротехніки вирощування культур (пізня сівба ярих, неякісний обробіток ґрунту, недотримання сівозміни, сівба озимих у ранні строки), а також за умов ранньої теплої й посушливої весни та достатньої кількості тепла й вологи восени.

Скрізь будуть розвиватись шведські мухи. В Степу й Лісостепу на озимих і ярих культурах можлива підвищена чисельність і шкідливість гессенської, чорної пшеничної, озимої мух, опомізи пшеничної. Найбільша шкода від злакових мух імовірна в Вінницькій, Волинській, Житомирській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Полтавській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській, інших областях.

Хлібні пильщики (звичайний *Cephus pygmaeus* (Linnaeus, 1767) та **чорний** *Trachelus tabidus* (Fabricius, 1775)) заселяли 40-100% площ посівів пшениці озимої і ячменю ярого в зоні Степу та багатьох областях Лісостепу. Через несприятливі погодні умови (контрастна з теплом та опадами погода навесні), дотримання агротехніки вирощування культур (сівозміна, належний обробіток ґрунту, знищення пожнивних решток), проведення хімічних обробок посівів проти комплексу шкідників розвивалися вони майже на рівні минулих років і в цілому господарського значення не мали. Ушкоджено ними було 0,1-1,5, в осередках 2-5% стебел (Запорізька, Одеська, Херсонська обл.). Осінніми обстеженнями стерні пильщики були виявлені на 5-26, максимально 45-53% (Київська, Полтавська обл.) площ, де чисельність личинок складала 0,1-1,1 екз. на кв.м.

Хлібні пильщики

З оглядом на наявні запаси хлібних пильщиків, що пішли в зиму, за недотримання агротехніки вирощування зернових колосових культур (порушення сівозмін, мінімальний обробіток ґрунту, запізнення зі збиранням зерна) та сприятливих гідротермічних умов (тепла безвітряна й помірно волога погода в травні – червні) у 2025 р. слід чекати осередків підвищеної їх чисельності й шкідливості. Найімовірніше це в господарствах Степу (Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська обл.) та подекуди Лісостепу (Полтавська, Черкаська, інші обл.).

Злакова листовійка (*Cnephasia pasiuana* (Hübner, 1796-1799)) шкодила зерновим колосовим культурам навесні в Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Херсонській обл. На 1-3, максимально 10-26% (Запорізька, Херсонська обл.) обстежених площ у крайових смугах посівів виявляли 1-3, максимально 12-15% (Запорізька, обл.) пошкоджених стебел за чисельності гусениць 0,4-4, в осередках 6-12 екз. на кв.м. Господарського значення фітофаг не мав. Чисельність його регулювалася як погодними умовами, так і здійсненням захисних заходів проти комплексу шкідників зернових культур.

Злакова листовійка – імаго ***личинка***

Результати обстеження лісосмуг свідчать про наявність у полі зору 1-2 метеликів злакової листовійки, заселеність її яйцекладками й гусеницями 1-2% дерев за щільності популяції 0,2-2 яйцекладки на дерево і 0,5-2 гусениці на 10 см^2 кори. Враховуючи наявний запас шкідника, що пішли в зимівлю, в разі недотримання сівозміни, просторової ізоляції, за відсутності холодових стресів під час перезимівлі гусениць та за умов ранньої теплої й сухої весни у 2025 р. можливе виникнення осередків підвищеної його чисельності й шкідливості в крайових смугах посівів зернових колосових культур, що межують із лісопосадками, у вищезгаданих регіонах.

Злакові цикади (**смугаста** *Psammotettis striatus* (Fabricius, 1794)**, шестикрапкова** *Macrosteles laevis* (Ribaut, 1927), **темна** *Laodelphax striatella* (Fallén, 1826), інші)) були поширені повсюдно і шкодили зерновим колосовим культурам та кукурудзі. Гідротермічні умови (аномально тепла посушлива погода у квітні) значною мірою сприяли розвитку цих шкідників у весняний період. На 55% заселених площ озимих та ярих колосових

культур за чисельності 1-3, максимально 5 (Херсонська обл.) екз. на кв.м було ушкоджено до 4% рослин за слабким ступенем.

Посушливі періоди з високою температурою повітря в липні – серпні мали негативний вплив на формування чисельності злакових цикад ІІ-го покоління. У вересні за пізньої сівби озимих цикади розвивалися в основному на падалиці (5-7 екз. на 100 помахів сачком), а в жовтні у теплі сонячні дні переходили на сходи. В середині жовтня вони заселили 10-17% площ пшениці озимої за середньої чисельності 4 екз. на 100 помахів сачком і пошкодили 0,5-1, максимально 2% рослин за слабким ступенем (Тернопільська, Херсонська обл.). В цілому розвиток злакових цикадок у 2024 р. був на рівні минулих років.

Злакова цикадка шестикрапкова

Злакова цикадка смугаста

У 2025 р. за теплої й посушливої весни, сприятливих для розвитку падалиці й міграції злакових цикад умов другої половини літа та теплої сонячної погоди вересня – середини жовтня цілком імовірне повсюдне підвищення чисельності й шкідливості цієї групи шкідників і разом із тим поширення вірусних (особливо смугастою цикадкою) та мікоплазмових хвороб зернових культур.

Попелиці злакові (**велика** (*Sitobion avenae* (Fabricius, 1775))**, звичайна** (*Schizaphis graminum* (Rondani, 1852))**, ячмінна** (*Diuraphis noxia* (Mordvilko, 1913)). Шкідливість злакових попелиць у 2024 р. була на рівні середніх багаторічних показників. Заселення посівів озимих зернових культур попелицями розпочалось в осінній період 2023 р. Тепла, помірна волога погода сприяла їх розвитку та поширенню. Шкідники восени за чисельності 1-4 екз. на стебло живилися на 0,5-7% рослин.

Велика злакова попелиця

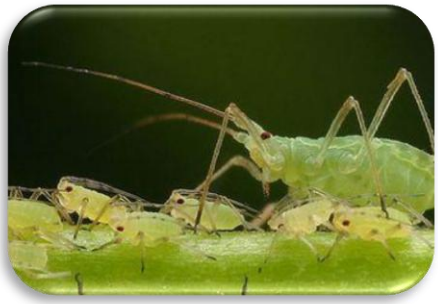

Звичайна злакова попелиця

Перезимівля фітофагів пройшла задовільно. Відродження личинок з яєць, що перезимували та початок активного живлення відбувалось в третій декаді березня – другій декаді травня, проте в умовах нестабільного температурного режиму під час весняного кущення їх чисельність була невисокою, порогового рівня не досягала. В цей період на посівах озимих зернових культур фітофаг за чисельності 1-7 особин на стебло заселив 1-5, максимально 17% (Житомирська обл.) рослин. Поступове підвищення температури сприяло наростанню чисельності та шкідливості злакових попелиць у посівах озимини. У фазу цвітіння попелиці заселили 2-15, подекуди 30% (Житомирська обл.) рослин. Чисельність в цей період була 2-15, максимально до 28 (Миколаївська обл.) екз. на рослину. Як і у попередні роки, максимальна шкідливість попелиць спостерігалася у фазу молочної стиглості зерна від 2 до 25% рослин та за чисельністю 3-17 особин на стебло.

Ячмінна попелиця

У посівах ярих пшениці та ячменю в період сходів – початок кущіння попелиці заселили 1-4% рослин за чисельності 1-3 екз. на рослину. Надалі чисельність збільшувалась, але не досягла рівня ЕПШ. Так, у фазу молочної стиглості зерна злакова попелиця заселила та пошкодила 2-12% рослин чисельністю 2-6 екз. на рослину.

Впродовж вегетаційного періоду масовому розповсюдженню попелиць злакових перешкоджали опади зливового характеру, подекуди передчасне дозрівання культур. Окрім того, їх розвиток і шкідливість стримували ентомофаги в переважній більшості за співвідношення хижак:шкідник – 1:70 – 1:3, ураженість попелиць ентомофторовими грибами становила 1-30% та комахами паразитами – 2-32.

У місцях зимівлі запас яєць у посівах озимих культур становить 1-14 екз. на кв.м, що менше показників минулого року.

У 2025 р. за доброї перезимівлі, помірно вологої і теплої погоди навесні (18-22°С, опади не зливного характеру до 15 мм), а також беручи до уваги високу потенційну плодючість шкідника, існує ймовірність масового розвитку й шкідливості попелиць злакових на значних площах озимих і ярих зернових культур повсюдно. Зважаючи на вище сказане, необхідно постійно проводити спостереження за динамікою заселення посівів колосових культур злаковими попелицями, особливо протягом травня-червня. Проведення хімічних обприскувань буде доцільне за чисельності шкідника понад 8-12

попелиць на стебло (колос) та при заселенні більше ніж 15% рослин у фазу колосіння та понад 15-40 попелиць на колос при заселенні більш як 30% у фазу наливу зерна.

Трипс пшеничний (*Haplothrips tritici* (Kurdjumov, 1912)) у 2024 р. заселяв та пошкоджував озимі та ярі зернові культури повсюдно. Активне заселення озимих культур відмічалося у фазу вихід в рослин трубку і становило 1-10% стебел. Середня чисельність в цей період була в межах від 1 до 8 екз. на стебло.

Відродження личинок та початок живлення їх на колосі пшениці озимої відмічалось в період цвітіння - формування зерна. Погодні умови у цей період були помірно сприятливі для живлення шкідника. За середньої чисельності 1-8, максимально до 20 екз. на колос у Кіровоградській області було заселено 1-16% стебел.

Посіви пшениці озимої під час наливу зерна були заселені на 3-55, максимально 90-100% (Вінницька, Запорізька, Київська, Полтавська, Сумська, Харківська, Хмельницька) обстежених площ. За чисельності 1-15 особин на колос вони заселили 2-24% колосків.

Заселення трипсом посівів ярих культур спостерігалося на 4-50, максимально 90-100% (Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Сумська, Тернопільська та Хмельницька обл.) обстежених площ. В цей період вони заселили 1,3-16% колосків за чисельності 2-10 особин на колос.

Пшеничний трипс

Осіннім обстеженням встановлено, запас личинок трипсів (1-3 екз. на кв.м), що пішли в зимівлю, залишився на рівні показників минулого року. За сприятливих умов перезимівлі, за теплої, помірно вологої погоди навесні 2025 р. та теплої сухої погоди літнього періоду ймовірне активне заселення і зростання чисельності фітофага з перевищенням економічного порогу шкідливості у посівах зернових колосових культур. Обприскування посівів у період формування зернівки проти хлібних клопів та інших шкідників інсектицидами буде ефективним і проти пшеничного трипса.

Кореневі гнилі (*звичайна або гельмінтоспоріозна – збудник Bipolaris sorokiniana Shoem., фузаріозні гриби роду Fusarium,* прикоренева церкоспорельозна - *Oculimacula yallundae (Wallwork & Spooner) Crous & W. Gams, офіобольозна - Gaeumannomyces graminis Arx et Ol).* Найбільш поширені кореневі гнилі в період вегетації були **гельмінтоспоріозна** та

фузаріозна, які повсюдно уражували посіви зернових колосових культур, найбільше пшеницю озиму та ячмінь ярий. Розповсюдженість хвороби на ячмені озимому, пшениці ярій та житі була незначна. Захворювання на зернових колосових культурах проявилось за весняного кущіння й набувало поширення до фази молочно-воскової стиглості.

Звичайна (гельмінтоспоріозна)

Прикоренева церкоспорельозна гниль коренева гниль

На пшениці озимій у фазу кущіння кореневі гнилі відмічали на 36,2% площ, поширення в середньому становило 2% із розвитком 1,2%, переважно фузаріозно-гельмінтоспоріозного типу. Більший відсоток уражених площ 20% відмічали у Лісостеповій зоні на 20%, поширення хвороби становило 2% за низького розвитку 1%. У Степовій зоні уражених площ було 5,2%, показники поширення та розвитку на рівні 1-2%, переважали фузаріозна та гельмінтоспоріозна гнилі. У Поліссі уражених площ зафіксовано на рівні 11% за поширення 1,7% з розвитком 1%, переважали гельмінтоспоріозна та фузаріозна гнилі, рідше зустрічались церкоспорельозна та офіобольозна, переважно у Волинській області.

Фузаріозна коренева гниль

Офіобольозна коренева гниль

У фазу молочно-воскової стиглості в пшениці озимій розповсюдження хвороби зафіксовано на половині обстежених площ. Більший відсоток ураження площ відмічали у Лісостеповій зоні (31%), поширення хвороби становило 2,5% за низького рівня ураження 1%. У Степовій зоні уражених площ було 8,2%, показники поширення та ураження на рівні 1% (переважали фузаріозна та гельмінтоспоріозна гнилі). У Поліссі

зафіксовано гнилі на рівні 12%, поширення сягало 2,8% з розвитком до 2,5%, переважали гельмінтоспоріозна та фузаріозна, рідше зустрічались церкоспорельозна та офіобольозна, переважно в Івано-Франківській та Закарпатській областях. На озимому ячмені розвиток фузаріозно-гельмінтоспоріозної кореневої гнилі становив 0,2-1%. Лише в Закарпатській та Волинській областях відмічено церкоспорельозну та фузаріозну гнилі із незначним рівнем ураження.

На ярому ячмені гнилі були поширені в 6 областях, відсоток уражених рослин становив в середньому 1,7%, ступінь ураження – 0,5%.

Кореневі гнилі фузаріозно-гельмінтоспоріозного типу на ярій пшениці відмічали у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Київській, Хмельницькій та Черкаській областях за поширення хвороби від 0,2 до 1,5% з розвитком 0,2-1%.

Жито з ознаками побуріння кореня спостерігали у Волинській області, де ураження рослин за весь період вегетації становив в середньому 2,5%.

Снігова пліснява *(Microdochium nivale (Fr.)* зафіксована за весняного кущіння на пшениці озимій в Кіровоградській та Тернопільській області, де поширення та розвиток хвороби сягав 1-3%. На ячмені озимому цей показник становив 1-4,2%. В Тернопільській області снігову плісень зафіксовано за ураження до 2%. На житі озимому снігова пліснява відмічена у Волинській області на рівні 2,5%.

Снігова пліснява

У 2025 р. кореневі гнилі за наявності первинного джерела інфекції в насінні, ґрунті та рослинних рештках слід очікувати повсюди в посівах усіх зернових культур. Ступінь ураження буде залежати від вологості, температури ґрунту й кондиційності висіяного насіння та якості його передпосівного протруювання, вибору попередників, агротехнічних заходів: ранньовесняне боронування озимини, підживлення мінеральними добривами, спрямованих на підвищення стійкості рослин та витривалості.

Іржа мала прояв у посівах усіх зернових культур, переважно на озимій пшениці, де домінувала **бура листкова іржа** (збудник *Puccinia recondita Rob.).* У фазу молочної стиглості в середньому було 14,4% уражених площ, де поширення сягало 5,4%, розвиток – 1,5%. У зоні Степу цей показник був на рівні 5,9%, Лісостепу – 6%, Полісся – 5,7%, поширення

хвороби становило 1-1,8% відповідно. **Бура листкова іржа** відмічена в усіх обстежених областях із низьким рівнем ураження від 0,2 до 5%. На інших культурах її ареал був обмеженим, на озимому ячмені хворобу відмічали у Закарпатській, Кіровоградській та Одеській областях на 1-4% рослин із розвитком 0,5-2%. На ярому ячмені іржу спостерігали у Волинській Дніпропетровській, Івано-Франківській та Одеській областях, де розвиток сягав 0,3-2%. У Волинській області на вівсі уражених рослин було 1,3% за розвитку хвороби 0,3%.

Бура листкова іржа

Враховуючи наявний природний запас інфекції, за сприйнятливих погодних умов, у 2025 р. можливе проявлення іржі на зернових культурах. У фази виходу трубки-наливу зерна ймовірний розвиток іржі від помірного, подекуди до епіфітотії, передусім бурої листкової іржі у посівах пшениці озимої.

Борошниста роса *(Blumeria graminis (DC) Speer.)* виявлена повсюдно в посівах пшениці озимої у фазу весняного кущіння, що було обумовлено наявним інфекційним запасом інфекції патогенів сприятливими погодними умовами. Від фази кущіння до молочної стиглості, відбувалось поступове посилення ураження посівів хворобою. У фазу від кущіння до трубкування хвороба охопила 25,6% площ, уражених рослин в середньому становило 4,8%, за розвитку 1%, що було на рівні минулого року. У зоні Степу поширення хвороби становило – 4,8%, розвиток хвороби – 1,3%, у Лісостеповій зоні – 6,1% та 0,8%, на Поліссі 3,5% та 1% відповідно.

У фазу колосіння хвороба охопила 18% площ, поширення хвороби в середньому становило 6,1%, за розвитку - 1,3%, що було на рівні минулого року. У Лісостеповій зоні - 8,1%, а інтенсивність розвитку – 1,5%. У Степовій зоні -3,6%, розвиток – 1,7%, в Поліській зоні ці показники були на рівні 4,7% та 1,6% відповідно.

У посівах інших зернових культур борошниста роса зустрічалась значно менше. На ярій пшениці інтенсивність ураження хвороби було на рівні 0,1-3%. На ячмені ярому зафіксовано борошнисту росу в середньому на половині обстежених площ, розвиток хвороби становив 0,2-2,4%. На озимому ячмені хворобу відмічали в середньому на 6,3% площ, де поширення становило 4,6% рослин із розвитком хвороби до 2%. На озимому житі у Житомирській та Волинській областях поширення було на рівні 2-6%

із розвитком 0,4-2%. На вівсі борошниста роса зустрічалась у Волинській області за незначного рівня ураження.

Борошниста роса

Восени борошнисту росу виявляли в окремих областях на падалиці та рослинах пшениці озимої із неістотним ураженням, насамперед ранніх строків сівби, що є визначальним стартовим джерелом первинної інфекції фактором після весняного поновлення вегетації рослин та подальшого розвитку хвороби.

У 2025 р. борошнисту росу в посівах зернових колосових слід очікувати повсюдно, а за умов теплої та вологої погоди в загущених з високим рівнем азотного удобрення, ймовірний розвиток хвороби від помірного до сильного.

Септоріоз листя (*Zymoseptoria tritici (Roberge ex Desm.)* уразив посіви озимих і ярих культур за весняного кущіння, зокрема озиму пшеницю внаслідок торішньої осінньої інфекції. Від фази кущіння – молочної стиглості хвороба охопила 18-33% посівів. У Лісостепу та Поліссі септоріоз проявився більше ніж у Степу у 2-3 рази за показником розповсюдження. Найбільшого поширення хвороба набула у Лісостеповій зоні на 71% площ, уражених рослин – 9,1%, за розвитку – 1,2%. У Поліссі ці показники становили 37% та 23,1% уражених рослин за розвитку 3,3%. У Степовій зоні – 23,8%, 9,1% та 4,5% відповідно. Найвищий рівень хвороби зафіксовано у Миколаївській, Закарпатській та Чернігівській областях на 6-10%.

Септоріоз листя

На озимому ячмені септоріоз листя відмічали у Закарпатській та Черкаській областях на 1,8-14% рослин із розвитком хвороби 1-6%. На ярій

пшениці хворобу фіксували на полях Волинської, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської та Черкаської областей. Уражених рослин було 1,3-10% за розвитку хвороби 0,4-3%. На ярому ячмені захворювання спостерігали у Дніпропетровській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській та Черкаській областях із низьким рівнем ураження 1,5-3%.

У 2025 р. септоріоз листя слід очікувати на зернових культурах в усіх зонах вирощування культури, а за умов теплої (+20..+25ºС) дощової погоди вихід в трубку – колосіння ймовірний значний розвиток хвороби переважно на пшениці озимій Лісостепу й Полісся від помірного до сильного, Степу від слабкого до помірного.

Гельмінтоспоріоз (збудник *Bipolaris sorokiniana Shoem.*) викликає **темно-буру плямистість**, (*Pyrenophora teres* Sacc.) **сітчасту плямистість** та **смугасту плямистість** *(Pyrenophora graminea Sacc.).* Патогени уражують переважно ячмінь ярий, ячмінь озимий, менше пшеницю. Хвороба проявляється у вигляді темно-бурої, смугастої та сітчастої плямистості. Плямистості відмічають у фазу весняного кущення, а за сприятливих погодних умов (тепла, волога погода) у травні-червні набувають масового прояву у фазу формування зерна.

На ярому ячмені плямистість виявляли у фазу колосіння скрізь. Відсоток уражених площ становив 15-38, максимально 100% (Львівська обл.) і 2-15% рослин із розвитком 1-10%. На озимому ячмені гельмінтоспоріоз фіксували за поширення в середньому 15,3% площ із розвитком 2,6%. Найвищий рівень ураження відмічали в Миколаївській області 15% за поширення хвороби 20%, в інших областях ці показники становили 1,5-11% та 0,5-2% відповідно. На озимій пшениці хворобу спостерігали на 2-4% уражених рослин із розвитком хвороби 0,8-1,3%. Найвищий рівень ураження площ відмічали у Львівській області 36%. На ярій пшениці плямистості не фіксували.

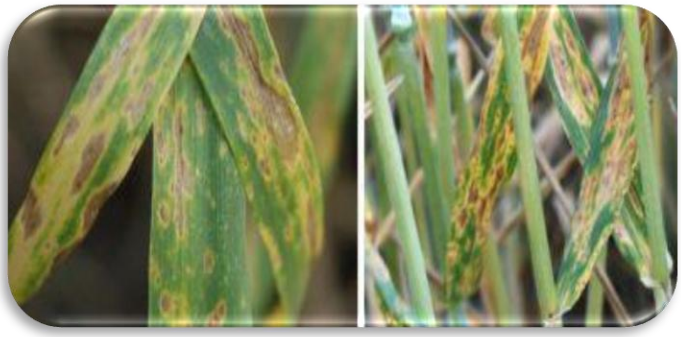

Гельмінтоспоріоз

У 2025 р. за сприятливих абіотичних чинників весняно-літнього періоду (часті дощі, висока вологість повітря і температура +15..+20ºС) розвиток гельмінтоспоріозних плямистостей в посівах ярого та озимого ячменю прогнозується від помірного до епіфітотії, передусім у Лісостепу та Поліссі, від слабкого до помірного в Степу. Повсюди на інших зернових колосових культурах від слабкого до помірного.

Червоно-буру плямистість вівса (збудник *Pyrenophora avenae* Ito et Kurib.*)* виявляли у Закарпатській та Чернігівській областях на 4-17% рослин за розвитку 1-3%, у Львівській - на 100% уражених рослин за 1% розвитку хвороби.

Червоно-бура плямистість вівса

Ринхоспоріоз або облямівкову плямистість *(Rhynchosporium secalis (Oudem.)Davis.)* виявляли в посівах озимого ячменю Кіровоградської області у фази трубкування-колосіння на 3% рослин з середнім розвитком 1%. У Львівській та Івано-Франківській областях показник поширення становив 9-22% за незначного розвитку хвороби.

Ринхоспоріоз або облямівкова плямистість

У 2025 р. за умов теплої й вологої погоди та достатньої кількості інфекції в рослинних рештках, насінні ймовірний прояв та наростання ринхоспоріозу на всіх зернових культурах Полісся та західного Лісостепу, зокрема значною мірою на ячмені озимому та ярому.

Піренофороз або жовту плямистість (*Pyrenophora tritici-repentis* (Died.) Drechsler)) обліковували в посівах озимої пшениці на 0,4-7% рослин у Львівській, Кіровоградській та Рівненській областях за розвитку хвороби 1-5%. На посівах ярої пшениці Львівської області хвороба уразила понад 4% рослин за розвитку 1%.

Піренофороз озимої пшениці

У 2025 р. піренофороз розвиватиметься повсюдно за умов теплої дощової погоди у фази виходу в трубку – колосіння; ймовірний помірний розвиток хвороби на пшениці озимій.

Хвороби колоса.

Фузаріоз колоса *(Fusarium spp.)* виявлений у посівах озимої пшениці на 17,5% уражених площ, що більше на 7% ніж минулого року. Поширення хвороби в середньому становило 1,5% (уражених колосків) за розвитку 1%. У Лісостепу відсоток ураження площ сягав 38% і 1,2% рослин за розвитку 1%. У Вінницькій, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській та Чернівецькій областях поширення фузаріозу становило 0,5-2% з інтенсивністю розвитку 0,1-3%. У поліських областях хворобу відмічали на 8,6% площ і поширення 1,9% рослин із розвитком 0,8%. У Волинській, Закарпатській, Житомирській, Рівненській областях поширення хвороби було в межах від 0,3 до 3% із розвитком 0,1-1%. У зоні Степу хвороба мала в середньому поширення на 9% площ і 2% рослин із розвитком 1,2%. Фузаріоз відмічали у Дніпропетровській, Кіровоградській та Одеській областях за ураження рослин 1-3% і розвитку хвороби 0,5-2%.

На ярому ячмені фузаріоз колосу зафіксували в Дніпропетровській, Одеській, Тернопільській та Хмельницькій областях на 1% уражених рослин за розвитку 0,1-1%. На озимому ячмені фузаріоз відмічали в окремих областях, де уражених рослин було 1,5%, за розвитку 1,1%. На пшениці ярій фузаріоз спостерігали в Івано-Франківській та Київській областях на рівні ураження 1% рослин із незначним розвитком хвороби. У Волинській та Тернопільській областях хворобу виявляли на вівсі за ураження 1-1,7% рослин. У Волинській області на озимому житі захворювання виявляли на 1,1% рослин, де рівень ураження становив 0,2%.

Фузаріоз колоса

У 2025 р. ймовірний помірний прояв фузаріозу колоса в посівах зернових колосових культур, а за умов теплої (+22..+25ºС) та вологої погоди з частими дощами і тривалими росами у період цвітіння – молочної стиглості, можливе середнє – сильне ураження колосся, переважно в Лісостепу та Поліссі, окремих областях Степу.

Тверда сажка (на пшениці – збудник *Tilletia caries Tul.)* виявлена в посівах озимої пшениці у Київській та Черкаській областях, де уражених рослин в середньому було 0,3-0,8%.

Тверда сажка

Летюча сажка (на пшениці *Ustilago tritici Pers.,* на ячмені - *Ustilago nuda)* на озимій пшениці відмічена у Київській, Львівській, Одеській та Сумській областях, де поодиноке ураження хворобою становило 1-2%. На озимому ячмені хворобу спостерігали в цих же областях на такому ж рівні уражених колосків як і пшениці. На ярому ячмені ураження летючою сажкою у Херсонській - поодиноко.

Летюча сажка пшениці

У 2025 р. можливий прояв сажкових хвороб у посівах зернових колосових культур через наявність джерел інфекції, головним чином у насінні. Для уникнення зараження посівів сажковими хворобами потрібно дотримуватися правил агротехніки: якісний обробіток ґрунту, протруєння насіння фунгіцидними протруйниками, дотримання сівозміни та просторової ізоляції, якісне очищення насіннєвого матеріалу, знезараження тари та сівалок, вирощування стійких до хвороб сортів.

Септоріоз колосу (*Parastagonospora nodorum* (Berk.) Quaedvlieg, *Verkley & Crous.).* У 2024 р. мав прояв на посівах пшениці озимої повсюдно. В середньому відсоток уражених площ становив 23,8%, уражене колосся 4,5%, розвиток хвороби – 1,7% на рівні минулого року. Найвищий рівень уражених рослин у фазу молочно-воскової стиглості відмічено в Миколаївській 12% за рівня ураження 8%. В інших областях показник поширення становив від 1-10%, розвиток 0,5-5%. Септоріоз колосу зафіксовано на ячмені ярому в Дніпропетровській, Сумській, Хмельницькій, Тернопільській та Черкаській областях із незначним рівнем розвитку 0,5-3,3%. На пшениці ярій показники поширення та ураження становили від 1-7,9% та 0,3-2,5%; на ячмені озимому спостерігався в окремих областях, де поширення становило 0,6-10%, а розвиток хвороби 0,2-3%. На озимому житі хворобу відмічали у Волинській області на 6,3% рослин, за розвитку хвороби 1%.

Септоріоз колосу озимої пшениці

У 2025 р. ймовірний повсюдний прояв септоріозу на колосі в усіх зернових колосових культурах, а за умов теплої, вологої погоди з випаданням частих дощів у фази формування і дозрівання зерна можливе помірне і

сильне ураження колосся, переважно озимої і ярої пшениці в Поліссі та Лісостепу.

Альтернаріоз (гриби роду *Alternaria spp.)* мав прояв у Волинській, Закарпатській, Львівській, Одеській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській областях за середнього розвитку хвороби 0,4-1%. На пшениці ярій хворобу відмічали на колосі у Волинській та Тернопільській областях, показник поширення був на рівні 1,7-5,3%. На ячмені озимому зафіксовано ознаки хвороби у Волинській, Одеській та Тернопільській областях на 1-2,4% уражених рослин. Симптоми хвороби на ярому ячмені фіксували у Волинській та Черкаській областях на 2-3% уражених рослин. У Волинській області на тритикале та вівсі поширення хвороби становило 1%.

Альтернаріоз колоса

Оливкову плісень *(*збудник *Cladosporium graminum Cda.)* в посівах озимої пшениці виявлено в 7 областях, де уражених рослин було 0,2- 4%. На ярій пшениці в 3-х областях, ступінь хвороби на рівні 0,2-0,5%. На озимому ячмені хворобу відмічали в 5 областях на 0,3-5,8% рослин. Овес уражувався оливковою плісенню у Закарпатській, Волинській, Тернопільській областях на 0,3-5% колосків. На житі в цій області хворобу зафіксовано з низьким рівнем.

Оливкова пліснява на колосі пшениці

Гельмінтоспоріоз (*збудник Bipolaris sorokiniana Shoem.)* в ячмені ярому відмічали в Тернопільській області на 16% площ та 1% уражених колосків. На озимому ячмені захворювання спостерігали на 9,5% площ та 1,6% колосків. Пшениця озима та яра були уражені на 9,6 та 7,6% площ і

1 та 0,6% колосків відповідно. **Борошниста роса** *(Blumeria graminis (DC) Speer.)* відмічена у посівах Волинської, Кіровоградської, Тернопільської, Хмельницької областей на озимій пшениці на 1,4-6% уражених колосків, пшениці ярій в Хмельницькій на 4,5%, ячмінь озимий та ярий 1,6-6,3% та 1-6% колосків; жита у Волинській області - 1,6% відповідно.

Бактеріоз *(Pseudomonas syringae pv., Xanthomonas translucenc Dowson.)* у Тернопільській області мав прояв перед початком збирання. Хворобою було уражено 0,8% колосків озимої пшениці на 9% площ; 0,8% колосків ярої пшениці на 11% площ; 0,6% колосків ячменю ярого на 9% площ; 0,4% колосків вівса з поширенням хвороби 9% площ.

У 2025 р., за сприятливих погодних умов (волога, тепла погода з частими дощами в період достигання) при порушенні технологічних процесів вирощування та враховуючи наявний рівень інфекції, можна прогнозувати зростання ураженості хвороб колоса у посівах зернових колосових культур.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(Рекомендації Інституту захисту рослин НААН)

Комплексне поєднання організаційно-господарських, агротехнічних, селекційних, біологічних і хімічних заходів для регулювання фітосанітарного стану посівів на рівні, що забезпечує запобігання господарської відчутних втрат урожаю зерна від шкідливих організмів і збереження його якості – важлива умова високої захисної спроможності системи.

Строк проведення заходу		**Зона, шкідливі організми та умови проведення заходу**	**Зміст заходу, препарати та їх норми витрати, кг, л/га, кг, л/т**
Кален-дарний	**Феноло-гічний**		
1	**2**	**3**	**4**
Озимі зернові культури			
Березень-квітень	Відновлення весняної вегетації кущіння (II-III етапи)	**Повсюди** За умов прояву снігової плісняви, кореневих гнилей, борошнистою росою, іржастими та іншими хворобами і пошкодження хлібним туруном, опомізою, пшеничною та іншими злаковими мухами	Обов’язкове раннє весняне боронування посівів впоперек рядківзалежно від стану посівів. Внесення комплексних мінеральних добрив з додаванням мікро-елементів
-//-	Весняне кущіння (III етап)	**Повсюди** Підвищення стійкості рослин до стресових умов	Обприскування посівів озимої пшениці рідкими комплексними добривами з вмістом мікроелементів та макроелементів та регуляторами росту
-//-	Весняне кущіння	**Степ і частково Лісостеп, переважно південно-східний**	Вибіркове обприскування посівів одним з інсектицидів Альфагард 100,

	(III етап)	Після колосових попередників в осередках личинок хлібного туруна за чисельності понад 3-4 екз. на кв.м.	КЕ, 0,15 л/га; Нурел Д, КЕ, 0,75-1,0 л/га; Пірінекс 48, КЕ, 1,2 л/га; Панкратіон 247 SC, КС, 0,25-0,4 л/га; Шаман, КЕ, 1,0 л/га
Квітень-травень	Вихід у трубку (IV-V етапи)	**<u>Степ, переважно південний</u>** Дорослі клопи шкідливої черепашки (2-4 екз. на кв.м і більше)	Вибіркове обприскування посівів одним з інсектицидів: Актара 25 WG, ВГ, 0,10-0,14 кг/га; Акцент, КЕ, 1,5 л/га; Альтекс 100, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Блискавка, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Вантекс, Мк.с., 0,06-0,07 л/га; Вектор, ВГ, 0,25 л/га; Данадім стабільний, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Децис 100 ЕС, КЕ, 0,1-0,15; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Карате, 050 ЕС, 0,15 л/га; Карате зеон 050 CS Мк.с., 0,15 л/га; Каратель ЕС, КЕ, 0,15 л/га; Нурел Д, КЕ, 0,75-1,0 л/га; Термінатор, КЕ, 0,1-0,15; Фастак, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,07-0,1 л/га; Бі-58 новий, КЕ, 1,5 л/га; Оперкот, ЗП, 0,15 кг/га; Фатрін, КЕ, 0,1-0,15 л/га, Фостран, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Шаман, КЕ, 0,75 л/га.
-//-	Вихід у трубку (V-VII етапи)	**<u>Там же</u>** Гусениці злакової листовійки: 50 екз. на кв.м - за теплої сухої весни і 100-150 екз. – за помірно теплої і вологої погоди	Обприскування крайових смуг посівів шириною до 150 м.
травень	Вихід у трубку (V-VI етапи)	**<u>Повсюди, переважно західний Лісостеп, Полісся та Степ</u>** Борошниста роса, бура листкова іржа, гельмінтоспоріозні плямистості та ринхоспоріоз за інтенсивності ураження 1%, септоріоз листя 3-5%, піренофороз 3-5% і церкоспорельоз – у разі появи хвороби і за умов достатнього зволоження і досягнення критичного початкового рівня ураження однією з комплексу або в зоні хворобою. Надійний захист посівів від супутніх хвороб забезпечується завдяки широкому спектру захисної дії препаратів	***<u>Пшениця озима</u>*** Обприскування посівів одним з фунгіцидів: Абакус, СЕ, 1,25-1,75 л/га, Абакус плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/га, абсолют, КС, 0,5 л/га, Авіатор Xpro 225 ЕС, КЕ, 0,8-1,25 л/га, Адексар СЕ плюс, КЕ, 0,5-1,5 л/га, Азокс дуо, КС, 0,5-0,75 л/га, Акула, КЕ, 0,8-1,0 л/га, Аканто плюс 28, КС, 0,5-0,75 л/га, Альфа–стандарт, КС, 0,5 л/га та аналогами; Альто 240 ЕС, КЕ, 0,3-0,4 л/га, Альто док 330 ЕС, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Амістар екстра, 280 SC, КС, 0,5-0,75 л/га; Арбалет, КС, 0,5-0,75 л/га, Байзафон, ЗП, 0,5-1,0 л/га, Балеро, ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Баліста, КЕ, 0,5-0,6 л/га та аналогами, Бампер супер, КЕ, 0,8-1,2 л/га; Беназол, ЗП, 0,3-0,6 кг/га, Вареон 520, КЕ, 0,6-1,0 л/га, Грінфорт АС, КС, 1,0 л/га, Дезарал, КС, 0,5 л/га, Доктор кроп, КС, 0,3-0,5 л/га, Доброхот, КЕ, Дот, КЕ, 0,5 л/га, Евіто Т, КС, 0,5-1,0 л/га, Імпакт К, КС, 1,0 л/га та аналогами; Капало, СЕ, 1,0-1,5 л/га, Карт, КС, 0,8-1,0 л/га, Карбон, КС, 0,5 л/га, Кевлар, КС, 0,5 л/га, Корнет, КС, 0,5 л/га, Маестро, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Медісон 263 SC, 0,7-0,9

			л/га, Міланіт, КЕ, 0,5 л/га, Рекс Плюс, СЄ, 0,8-1,2 л/га, та аналогами; Скайвей Xpro 275 ЕС, КЕ, 1,0-1,25 л/га, Скіф, КЕ, 0,3-0,5 л/га, Скіфер супер, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Супрім 400, ВЕ, 0,75-1,5 л/га, Таліус 20, к.е. 0,15-0,25 л/га, Таффін 320, КС, 0,4-0,7 л/га, Тілмор 240 ЕС, КЕ 1,0-1,5 л/га, Тілт, 250 ЕС КЕ, 0,5 л/га та дозволеними аналогами; Тіназол, КЕ 0,5 л/га, Топсін-М, ЗП, 1,0 л/га; Унікаль, КС, 0,5-1,0 л/га, Фалькон, 460 ЕС, КЕ, 0,4-0,6 л/га; Фарадей, ВГ, 0,25-0,5 л/га та ін. ***<u>ячмінь озимий</u>*** Абакус, СЕ, 1,25-1,75 л/га, Абакус плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/га, Авіатор Xpro 225 ЕС, КЕ, 0,6-0,8 л/га, Адексар СЕ плюс, КЕ, 0,5-1,5 л/га, Аканто плюс 28, КС, 0,5-0,75 л/га, Бонтіма 250 ЕС, 1,5-2,0 л/га, Візерд, КС, 0,4-0,6 л/га, Грінфорд КД 500, КС, 0,5 л/га, Доброхот, КЕ, 0,5 л/га, Елатус ріа 358 ЕС, КЕ, 0,4-0,6 л/га та аналоги; Карт, КС, 0,8-1,0 л/га, Кевлар, КС, 0,5 л/га, Кемастрапакт 250 SC, КС, 0,5 л/га, Консорт, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Натансо протект, КС, 0,5 л/га, Панцир протект, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Сатівус протект, КЕ, 0,5 л/га, Скайвей Xpro 275 ЕС, КЕ, 1,0-1,25 л/га, Старпро 430, КС, 0,3-0,6 л/га, Таліус 20, КЕ, 0,15-0,25 л/га, Тебузол, ЕВ, 0,75 л/га, Тілт 250 ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Ті рекс, КЕ, 0,5 л/га, Унікаль, КС, 1,0 л/га, Фалькон 460ЕС, КЕ, 0,4-0,6 л/га, Фенікс дуо, КС, 0,5-0,6 л/га, Форсаж, КС, 0,4-0,5 л/га, Фуріл, КС, 0,5-1,0 л/га та ін.
Травень-червень	Кінець фази виходу в трубку (поява прапор-цевого листка) – колосі-ння (VII-VIII)	**<u>Повсюди, переважно західний Лісостеп, Полісся та Степ на зрошенні</u>** Вищезгадані хвороби листя за поновлення і наростання їх розвитку після проведення обробки посівів фунгіцидами в період IV-VI етапів органогенезу	Обприскування посівів проти хвороби листя тими фунгіцидами, що й на (IV-VI етапах органогенезу)
	Колосі-ння-цвітіння (VIII-IX	Хвороби колосу (фузаріоз, септоріоз, альтернаріоз) та листя за умов теплої, вологої, з частими дощами і тривалими росами	Обробка ***пшениці озимої*** одним із препаратів: Абакус, СЕ, 1,25-1,75 л/га, Абакус плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/га, Авіатор Xpro 225, ЕС, КЕ, 0,8-1,5 л/га, Азокс дуо, КС, 0,5-0,75 л/га,

	етапи)	погоди та ймовірного очікування їх розвитку.	Візерд, КС, 0,4-0,6 л/га, Доброхот, КЕ, 0,5 л/га, Дот, КЕ, 0,4 л/га, Імпакт К, КС, 0,6-0,8 л/га, Кевлар, КС, 0,5 л/га, Консорт, КЕ, 0,4 л/га, Панцир протект, КЕ, 0,4 л/га, Сатівус протект, КЕ, 0,5 л/га, Скайвей Xpro 275 ЕС, КЕ, 1,0-1,25 л/га, Тебузол, ЕВ, 0,75 л/га, Унікаль, КС, 1,0 л/га, Фенікс дуо, КС, 0,5-0,6 л/га, Фуріл, КС, 0,5-1,0 л/га
			Обприскування ячменю озимого одним із фунгіцидів: Абакус, СЕ, 1,25-1,75 л/га, Абакус плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/га, Авіатор Xpro 225 ЕС, КЕ, 0,6-0,8 л/га, Адепт БТ, КС, 0,3-0,6 л/га, Аканто плюс 28, КС, 0,5-0,75л/га, Акула, КЕ, 0,8-1,0 л/га, Аякс, КС, 0,4-0,6 л/га, Візерд, КС, 0,4-0,6 л/га, Друід, КЕ, 0,5 л/га, Елатус ріа 358 ЕС, КЕ, 0,4-0,6 л/га та аналоги; Інплант, КС, 0,5 л/га, магнело 350 УС, КЕ, 1 л/га, Платон, КЕ, 0,8-1,0 л/га, Сатівус Протект, КЕ, 0,5 л/га, Скайвей Xpro 275 ЕС, КЕ, 1,0-1,25 л/га, Тебузол, ЕВ, 0,75 л/га, Фуріл, КС, 0,5-1,0 л/га та ін.
Червень	Формування - молочна стиглість зерна (IX-XI етапи)	<u>Степ, східна і південна частина Лісостепу</u> Шкідлива черепашка – 2 личинки і більше на кв. м в посівах сильних і цінних сортів пшениці, на решті посівів – 4-6, на насіннєвому ячмені – 8-10 личинок; злакові трипси – 40-50 і попелиці – 20-30 екз. на колос	Обприскування посівів одним з інсектицидів: Актара 25 WG ВГ, 0,1-0,14 л/га; Акцент, КЕ, 1,5 л/га; Альтекс, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Бі-58 новий, КЕ, 1,5 л/га; Блискавка, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Вантекс, Мк.с., 0,06-0,07 л/га; Вектор, РК, 0,25 л/га; Данадім стабільний, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Карате зеон, 050 SC КС, 0,15 л/га; Карате, 050 ЕС, 0,2 л/га; Каратель ЕС, КЕ, 0,15-0,2 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,07-0,1 л/га; Циперкіл 250, КЕ, 0,2 л/га; Оперкот, ЗП, 0,15 кг/га, Фатрін, КЕ, 0,1-0,15 л/га. Фосфорорганічні препарати застосовувати у сумішах.
		хлібні жуки – 3-8 екз. на кв.м	Обприскування посівів: Карате зеон, 050 SC, КС, 0,2 л/га; Карате, 050 ЕС, 0,2 л/га; Каратель ЕС, КЕ, 0,2 л/га; Аперкот, ЗП, 0,15 кг/га; Саймон, КС, 0,5 л/га; Фостран, КЕ, 1,5 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,1 л/га
Липень	Повна стиглість	**<u>Повсюди</u>** Запобігання погіршенню якості зерна від шкідливої черепашки,	Першочергове і в стислі строки збирання прямим комбайнуванням урожаю сильних і цінних сортів

	зерна (XII етап)	фузаріозу та інших хвороб колоса	пшениці, насіннєвих посівів, а також посівів найбільш заселених шкідливою черепашкою і уражених фузаріозом колоса та іншими хворобами
Липень – серпень	Після-збиральний період	**Повсюди** Збереження якості зерна внаслідок створення несприятливих умов для пере зараження і посилення ураженості зібраного врожаю фузаріозом, пліснявінням і бактеріальними хворобами	Очищення та просушування зерна в буртах на токах і в зерносховищах до вологості не вище 14%, розміщення його окремими партіями з однаковим ступенем ураженості фузаріозом
Липень – серпень	Допосі-вний період	**Повсюди** Обмеження чисельності та шкідливості комплексу шкідливих організмів, особливо в початковий період росту і розвитку рослин (хлібний турун, злакові мухи і попелиці, цикадки, кореневі гнилі, борошниста роса, бура листкова іржа, септоріоз, вірусні та мікоплазмові хвороби)	Добір кращих попередників з урахуванням фітосанітарного стану кожного поля, структури посівних площ сільськогосподарських культур в сівозміні, максимальне обмеження колосових попередників, впрова-дження вологозберігаючих і енергозберігаючих технологій обробітку ґрунту та оптимальної системи удобрення відповідно з рекомендаціями до певної зони
Серпень-вересень	Передпо сівний період (за 2-3 тижні до сівби – в день сівби)	**Повсюди** Сажкові хвороби, кореневі гнилі, плямистості листя, пліснявіння насіння, снігова плісень, борошниста роса, бура листкова іржа, септоріоз. Вибір препаратів залежно від їх спектра фунгітоксичної дії та рівнів захисної спроможності стосовно комплексу хвороб, видовий склад і господарське значення яких визначають фітоекспертизою насіння, апробацією насіннєвих посівів, з урахуванням зональних та господарських особливостей вирощування зернових культур та окупності затрат на захист рослин	***Пшениця озима*** Протруєння насіння із зволоженням або водними суспензіями (10 л/т) одним із протруйників: Антал, ТН, 0,3-0,4 л/т, Бастіон, ТН, 1,0 л/т, Вайбранс інтеграл 235, FS, ТН, 1,5-2,0 л/т, Вакса, КС, 2,5-3,0 л/т, Вінцит 050 CS, КС, 2,0 л/т; Вітавакс 200 ФФ, ВСК, 2,5-3,0 л/т та аналогами; Голдазім 500, КС, 1,5 л/т, Гранівіт, ТН, 2,5-3,0 л/т, Грінфорт КЕ 170, ТН, 3,0 л/т, Грінфорт КТ 170, ТН, 3,0 л/т, Грінфорт стар, ТН, 1,0-1,5 л/т та аналогами; Дивідент стар 036, FS, ТН, 1,0 л/т, Еемір, ТН, 1,0 л/т, Іншур перфом, ТН, 0,5 л/т, Кінто дуо, КС, 2,0-2,5 л/т; Кольчуга плюс, ТН, 0,2-0,25 л/т, Конор, ТН, 2,5-3,0 л/т, Ламардор Про 180, ТН, 0,5-0,6 л/т, Ларімар, ТН, 0,3-0,4 л/т, Максим 025 FS, ТН, 1,5-2,0 л/т; Максим стар 025 FS, ТН 1,0-1,5 л/т; Олдем, ТН, 0,4-0,5 л/т, Пассад 190, ТН, 0,3-0,5 л/т, Протектор, КС, 1,0-1,8 л/т, Ранкона 15, МЕ, 1,3 л/т, Раназол ультра, ТН, 0,2 л/т, Рекорд, ТН, 3,0 л/т, Рекорд

			квадро, ТН, 0,3-0,4 л/т, Рестлер тріо, КС, 2,0-2,5 л/т, ,Родолит форте, ТН, 0,2 л/т, Сертікор 050 FS, ТН 0,75-1,0 л/т, Систіва, ТН, 0,75-1,0 л/т, Сценік 80 FS, ТН, Стиракс, КС, 3,0 л/т, Тевірон, КС, 1,0-1,8 л/т, Томагавк, ТН, 0,4-0,5 л/т, Ультрасил, ТН, 0,2-0,25 л/т, Форсаж 500, КС, 1,0-1,2 л/т, Цензор XL FS, ТН, 1,0-2,6 л/т, Юнта квадро 373,4 FS, ТН 1,4-1,6 л/т та ін. Системні протруйники краще використовувати безпосередньо перед сівбою.
			Ячмінь озимий Вайбранс Інтеграл 235 FS, 1,5-2,0 л/т, Вайбранс тріо 60 FS, ТН, 1,5-2,0 л/га, Вакса, КС, 2,5-3,0 л/т, Венцедор, ТН, 1,0-1,2 л/т, Вітавакс 200 ФФ, ВСК, 2,5-3,0 л/т та аналоги, Ґранівіт, ТН, 2,5-3,0 л/т, іншур Перфом, ТН, 0,5 л/т, Кінто плюс, ТН, 1,0-1,5 л/т, Конор, ТН, 2,5-3,0 л/т, Ламардор про 180, ТН, 0,5-0,6 л/т, Максим стар 025 FS, ТН 1,0-1,5 л/т; Олдем, ТН, 0,4-0,5 л/т, Рестлер тріо, КС, 2,0-2,5 л/т, Селест Топ 312,5 FS, ТН 1,0-2,0 л/т, Сертікор 050 FS, ТН 0,75-1,0 л/т, Систіва, ТН, 0,75-1,0 л/т, Стиракс, КС, 3,0 л/т, Томагавк, ТН, 0,4-0,5 л/т, Тумен, ТН, 0,3 л/т та ін.
Вересень	За 1-5 днів до сівби	**<u>Степ, південна частина Лісостепу</u>** Хлібний турун, підгризаючі совки та інші ґрунтові шкідники в разі сівби після колосових попередників	Передпосівна обробка насіння Круізером 350 FS, ТН, 0,4-0,5 л/т, Форс 200 CS, КС, 1 л/т, Трембіта, ТН, 0,75-1,0 л/т, Імідор Про, КС, 0,75-1,25 л/т, Пентафос 322, ТН, 1,5-2,0 л/т
Вересень -жовтень	Період сівби	Обмеження розмноження багатьох видів шкідників (хлібний турун, злакові мухи, попелиці та ін.) і розвитку хвороб (кореневі гнилі, борошниста роса, бура листкова іржа, плямистості листя та ін.) та пошкодження ними насіння, проростків і сходів, формування повноцінного посіву з підвищеною стійкістю чи витривалістю проти комплексу шкідливих організмів	Маневрування строками сівби залежно від сортів, попередників, удобрення і умов зволоження ґрунту: після кращих попередників за умов достатнього зволоження сівбу проводять в другу половину оптимального періоду; після інших попередників і за нестачі вологи в ґрунті – пов’язують з допустимим для сівби зволоженням ґрунту на глибині загортання насіння

Вересень -жовтень	Сходи – початок кущіння (I-II етапи)	**<u>Повсюди</u>** Крайові або суцільні обробки добре розвинених посівів ранніх строків сівби на початку масового заселення цикадками, попелицями і злаковими мухами за теплої тривалої погоди.	Крайові або суцільні обробки посівів Актарою, 25 WG, ВГ, 0,10-0,14 л/га; Альфагардом 100, КЕ, 0,15 л/га; Данадимом стабільним, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Карателем ЕС, КЕ, 0,15 л/га; Карате 050 ЕС КЕ, 0,15-0,2 л/га; Бі-58 новим, КЕ, 1-1,5 л/га; Пірінексом супер, КЕ, 1,0-1,2 л/га; Фастаком, КЕ, 0,1 л/га; Фатрином, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Фостраном, КЕ, 1,5 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,1 л/га; Шаманом, КЕ, 0,75-1,0 л/га
		Суцільні обробки посівів по колосовим попередникам проти личинок хлібної жужелиці в фази сходи – 3-й листок за чисельності 1-2 екз./м², початок кущіння – 2-3 екз./м² і більше.	Обробки посівів одним з інсектицидів: Альфагард 100, КЕ, 0,15 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,25-0,4 л/га; Ейфорія 247 SC, КС, 0,25-0,4 л/га; Кіллі топ, КЕ, 1,0 л/га; Нурік, КЕ, 1,0 л/га; Пірінекс супер, КЕ, 1,2 л/га; Маршал, КЕ, 0,8-1,2 л/га; Фостран КЕ, 1,5 л/га; Шаман, КЕ, 1,0 л/га
Жовтень	Кущіння (II-III етапи)	**<u>Повсюди</u>,** особливо на посівах ранніх строків сівби. Борошниста роса, бура листкова іржа за інтенсивності ураження 1%, септоріоз листя – 5%, у разі появи хвороби і за умов достатнього зволоження обприскування посівів системними фунгіцидами при досягненні критичного порогового рівня ураження однією з основних хвороб	Обприскування посівів проти хвороб листя тими ж фунгіцидами, що і в фазу виходу в трубку
Осінь - зима	Кущіння (II-III етапи)	**<u>Повсюди</u>** Полівки та інші мишоподібні гризуни (3-5 колоній на 1 га і більше)	Розкладання в жилі нори по 2-3 г зернових принад Роденфосу (3 г в норку), брикетів Шторму (0,7-1,5 кг/га) та інші дозволені до використання

Ярі зернові культури

Ярі зернові колосові культури Лютий - квітень	Допосівний період	**<u>Повсюди</u>** Сажкові хвороби, кореневі гнилі, плямистості листя, пліснявіння насіння.	***Ячмінь ярий*** Обов'язкове протруєння насіння ярих зернових колосових культур одним із протруйників: Вайбранс Інтеграл 235FS, ТН, 1,5-2,0 л/т, Вайбранс Тріо 60 ТН, 1,5-2,0 л/т, Вакса, КС, 2,5-3,0 л/т, Венцедор, ТН, 1,0-1,2 л/т, Вітавакс 200 ФФ, ВСК, 2,5-3,0 л/т, Голдазім 500, КС, 1,5 л/т, Голден супер 500,КС, 1,5 л/т, Гранівіт, ТН, 2,5-3,0 л/т, Грінфорт, КТ 170, ТН, 3,0 л/т, Грінфорт Стар, ТН, 1,0-1,5 л/т, Дивідент Стар 036 FS, ТН, 1,5-2,0 л/т, Кінто Дуо, КС, 2,0-2,5 л/т, Кольчуга плюс, ТН, 0,2-0,25 л/т, конор, ТН, 2,5-3,0 л/т, Ламардор 400 FS, ТН, 0,25 л/т, Ларімар, ТН, 0,3-0,4 л/т, Максим Стар 025 FS, ТН, 1,5-2,0 л/т, Олдем, ТН, 0,4-0,5 л/т, Оріус Універсал, ЕН, 1,75-2,0 л/т, Пассад 190, ТН, 0,3-0,5 л/т, Протектор, КС, 1,0-1,8 л/т, Раназол Ультра, ТН, 0,25 л/т, Рестлер тріо, КС, 2,0-2,5 л/т, Раксіл Ультра, ТН, 0,25 л/т, Селест Топ 312,5 FS, ТН, 1,5-2,0 л/т, Сертікор 050 FS, ТН, 0,75-1,0 л/т, Систіва, ТН, 0,75-1,0 л/т, Тебузан ультра, ТН, 0,2 л/т, Тевірон, КС, 1,0-1,8 л/т, Томагавк, ТН, 0,4-0,5 л/т, Ультрасил, ТН, 0,2-0,25 л/т, Ультрасил Дуо, ТН, 2,5-3,0 л/т, Форсаж 500, КС, 1,0-1,2 л/т, Цензор XL FS, ТН, 1,0-2,6 л/т та інші.
			Пшениця яра Абсолют, КС, 1,5-2,0 л/га, Бартіон Супер 97,5 FS, ТН, 1,0 л/т, Венцедор, ТН, 1,0-1,2 л/т, Вінцит 050 CS, КС, 1,5 л/т, Вітавакс 200 ФФ, ВСК, 2,5-3,0 л/т та аналоги, Гранівіт, ТН, 2,5-3,0 л/т, Дивідент стар 036 FS, ТН, 1,0 л/т, Іншур перфом, ТН, 0,5 л/т, Кінто дуо, ТН, 2,0-2,5 л/т; Кінто плюс, ТН, 1-1,5 л/т, Кольчуга плюс, ТН, 0,2-0,25 л/т, Конор, ТН, 2,5-3,0 л/т, Леон, КС, 1,5-2 л/т, Максим Стар 025, ТН, 1-2 л/т, Олдем, ТН, 0,4-0,5 л/т, Рестлер тріо, КС, 2,0-2,5 л/т, Систіва, ТН, 0,75-1,5 л/т, Сертікор 050, FS, ТН, 0,75-1,0 л/т, Тевірон, КС, 1,0-1,8 л/т, Штеф-протруйник, ТН, 0,8-1,0 л/т, Юнта квадро, 373,4 FS, ТН. 1,4-1,6 л/т та їх аналогами

Березень – квітень	Період сівби	**<u>Повсюди</u>** Формування посіву з підвищеною стійкістю або витривалістю проти комплексу шкідливих організмів на основі створення оптимальних стартових умов для проростання насіння, появи сходів, росту і розвитку рослин	Сівба в ранні стислі строки за настання польової стиглості ґрунту
Квітень – травень	Сходи - 3-й листок (I-II етапи)	**<u>Повсюди</u>** Смугаста хлібна блішка – 30-50 екз. на кв.м, шведська муха – 40-50 екз. на 100 помахів сачком, п'явиці- 10-15 жуків на кв.м	Обприскування крайових смуг або всього посіву: Альфагард 100, КЕ, 0,15 л/га; Біммер, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Бі-58 новий, КЕ, 1,5 л/га; Карате, 050 ЕС, 0,15 л/га; Карате зеон 050 CS, Мк.с.,0,15-0,2 л/га; Контадор Дуо, КС, 0,08 л/га; Фастак, КЕ, 0,1 л/га; Фатрин, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Фостран, КЕ, 1,0-1,2 л/га
Травень – червень	Кущення – вихід у трубку (III-IV етапи)	**<u>Повсюди</u>** Шкідлива черепашка – 3-4 особини на кв.м у посівах ячменю; 1-2 на пшениці; п'явиці – 10-15 жуків на кв.м, 0,5-1,0 личинок на стебло, попелиці – 5-10 екз. на стебло	Вибіркове обприскування посівів в осередках шкідника: акцент, КЕ, 1,5 л/га; Альфагард, 100 КЕ, 0,15 л/га; Біммер, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Блискавка, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Децисом 100 ЕС, КЕ, 0,18 л/га; Карате 050 ЕС, КЕ, 0,2 л/га; Карате зеон 050 CS, Мк.с., 0,15-0,2 л/га; Бі-58 новим, КЕ, 1,5 л/га; Нурелом Д, КЕ, 0,5-0,75 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,07 л/га; Оперкот, ЗП, 0,15-0,2 кг/га; Фастак, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Фостран, КЕ, 1,0-1,2 л/га
Травень – червень	Вихід у трубку (IV-VII етапи)	**<u>Повсюди</u>** Гельмінтоспоріозні плямистості листя, ринхоспоріоз, борошниста роса, іржасті хвороби, септоріоз за таких умов, як на озимих зернових культурах	***Ячмінь ярий*** Обприскування посівів одним з фунгіцидів: Абакус, СЕ, 1,25-1,75 л/га, Абакус Плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/т, Абсолют, КС, 0,5 л/га, Авіатор Xpro 225 ЕС, КЕ, 0,6-0,8 л/га, Адексар Плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/га, Аканто Плюс 28, КС, 0,5-0,75 л/га, Акула, КЕ, 0,8-1,0 л/га, Альто 240 ЕС, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Аскра XPRO 260 ЕС, КЕ, 1,0-1,5 л/га, Аякс, КС, 0,4-0,6 л/га, Байзафон, ЗП, 0,5-1,0 л/га, Балеро ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Баліста, КЕ, 0,5-0,6 л/га, Бонтіма 250 ЕС, КЕ, 1,5-2,0 л/га, Вареон 520, КЕ, 0,6-1,0 л/га, Візерд, КС, 0,4-0,6 л/га, Грінфорт КД 500, КС, 1,0 л/га, Грінфорт Супер, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Доброхот, КЕ, 0,5 л/га, Доктор Кроп, КС, 0,3-0,5 л/га, Дот, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Евіто Т, КС, 0,5-1,0 л/га, Елатус Ріа 358 ЕС, КЕ, 0,4-0,6 л/га, Замір, ЕВ, 0,8-1,2 л/га, Інплант, КС, 0,5 л/га,

			Корнет, КС, 0,5 л/га, Ліндер, КЕ, 0,5-0,75 л/га, Леон, КС, 0,5 л/га, та аналоги, Оріус, ЕВ, 1,0 л/т, Платон, КЕ, 0,8-1,0 л/га, Рекс Плюс, СЕ, 0,8-1,2 л/га, Скайвей Xpro 275 ЕС, КЕ, 1,0-1,25 л/га, Солігор 425 ЕС, КЕ, 0,7-0,9 л/га, Супрім, ЕВ, 0,8-1,2 л/га, Таліус 20, КЕ, 0,15-0,25 л/га, Тілт 250 ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Топсін-М, ЗП, 1,0-1,2 л/га, Топсін-М 500, КС, 1,2-1,4 л/га, Фалькон 460 ЕС, КЕ, 0,4-0,6 л/га, Фитал, РК, 1,5 л/га та ін. ***Пшениця яра*** Обприскування посівів одним з фунгіцидів: Абакус, СЕ, 1,25-1,75 л/т, Абакус Плюс, КЕ, 0,5-1,0 л/т, Абсолют, КС, 0,5 л/га, Авіатор Xpro 225 ЕС, КЕ, 0,8-1,5 л/га, Адексар Плюс, КЕ, 0,5-1,0л/га, Аканто Плюс 28, КС, 0,5-0,75 л/га, Акула, КЕ, 0,8-1,0 л/га, Альто 240 ЕС, КЕ, 0,3-0,4 л/га, Аскра XPRO 260 ЕС, КЕ, 1,0-1,5 л/га, Аякс, КС, 0,4-0,6 л/га, Баунті 430 SC, КС, 0,3-0,6 л/га, Вареон 520, к.е., 0,6-1,0 л/га, Візерд, КС, 0,4-0,6 л/га, Грінфорт КД 500, КС, 0,5 л/га, Грінфорт Супер, КЕ, 0,4-0,5 л/га, Інплант, КС, 0,5 л/га, Мікроплюс Дисперс, ВГ, 2,8 л/га, Пріаксор, КЕ, 0,3-0,5 л/га, Старк, КС, 0,6-0,8 л/га, Феделіс, КС, 0,8-1,2 л/га, Фолікур 250 EW, ЕБ, 0,5 л/га, Фулгор Голд 500, КС, 0,4-0,6 л/га, Хілтон, КС, 0,4-0,5 л/га, Штефікур, КС, 1,0 л/га, та ін.
Червень-липень	Цвітіння – формування зернівки (IX-X етапи)	**<u>Повсюди</u>** Шкідлива черепашка – 9-10 личинок на кв.м у насіннєвих і 25-30 товарних посівах ячменю; 1-2 на твердих і 4-6 особин на кв.м на м'яких сортах пшениці; личинки трипсів – 40-50, попелиці – 15-25 екз. на стебло	Вибіркове або суцільне обприскування посівів: Акцент, КЕ, 1,5 л/га; Альтекс 100, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Альфагард 100, КЕ, 0,15 л/га; Біммер, КЕ, 1,0-1,5 л/га; Блискавка, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Карате зеон 050 CS, Мк.с., 0,15-0,2 л/га; Оперкот, ЗП, 0,15-0,2 кг/га, Фастак, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,07-0,1 л/га; Циклон, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Циркуль, КЕ, 0,15-0,2 л/га

Липень–серпень	Повна стиглість зерна (XII етап) – післязбиральний період	**<u>Повсюди</u>** Зниження чисельності шкідників і розвитку хвороб в посівах, обмеження втрат урожаю і збереження якості зерна в буртах на токах і зерносховищах	Організаційно-господарські заходи такі самі, як і для озимих культур.

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ КУКУРУДЗИ

У 2024 р. на чисельність та шкідливість фітофагів кукурудзи впливали умови, що склалися в осінньо-зимовий період, що передував вегетаційному й сам період вегетації (рання весна з прохолодним та посушливим травнем, спекотне та посушливе літо), агротехнічні заходи обмежували їх поширення. Недобір тепла у травні та тривалі, засушливі періоди в весняно-літній період вплинули й на розвиток хвороб кукурудзи.

Ґрунтові шкідники, такі як личинки жуків **коваликів** *(Elateridae)* та личинки **чорнишів** *(Tenebrionidae)* в період вегетації виявляли на 3-77, максимально 100% площ у Вінницькій, Запорізькій, Львівській та Хмельницькій областях. Фітофаги пошкодили 0,2-6, в осередках до 18% у Львівській області проростків кукурудзи за щільності 0,7-3 личинок на кв.м.

Блішка смугаста хлібна (*Phyllotreta vittula Redt.*) відмічались в посівах кукурудзи на початку червня, шкідник заселив 1-12% рослин щільністю 0,2-6 екз. на кв.м на 4-65, максимально 100% обстежених площ у Дніпропетровській області.

Підгризаючими совками було заселено 1,7-14% площ посівів кукурудзи. Ними було пошкоджено 0,5-5% сходів кукурудзи в сильному ступені. Чисельність фітофага була в межах 0,4-1 екз. на кв.м.

Злакові попелиці (соргова, або кукурудзяна *Rhopalosiphum maidis Fitch*., звичайна злакова *Schizaphis graminum Rond*., черемхово-злакова *Rhopalosiphum padi L*., розанно-злакова попелиці *Metopolophium dirhodum Walk.)* заселяли 0-62, максимально до 100% площ (Запорізька обл.) за чисельності фітофагів 1-10 екз. на стебло у фазу сходів. Крилаті особини злакових попелиць почали заселяли посіви кукурудзи у фазу 7-9 листків культури, в цей час фітофаги перелітали з посівів колосових на молоді рослини кукурудзи, де тривала їх життєдіяльність до кінця вегетації.

Злакові попелиці на рослинах кукурудзи

Максимальне заселення попелицями посівів кукурудзи спостерігали в період викидання волоті - молочної стиглості на 6-83, максимально 100% площ у Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, та Полтавській областях за чисельності фітофагів 2-25, в осередках 48 особин на стебло в Полтавській області. Колонії виявляли у пазухах листків та на волоті.

Слід зауважити, що пошкодження попелицями сприяє розповсюдженню вірусно-мікоплазмових хвороб, а також живлення ними на рослинах кукурудзи призводить до порушення процесів асиміляції.

Погодні умови літа сприяли шкідливості шкідника, однак діяльність ентомофагів упродовж вегетації, стримували популяцію шкідника. Також, в цей час господарства проводили обробки проти стеблового кукурудзяного метелика та совок, що, відповідно, надалі знижувало чисельність і шкідливість сисних шкідників. Розвиток та шкідливість попелиць стримували природні ентомофаги (кокцінели, золотоочка та ін.), які були у співвідношенні до них 1:10-1:20 у пік чисельності даного фітофагу.

Прогнозується повсюдне заселення посівів кукурудзи попелицями у 2025 р. Враховуючи потенційну плодючість шкідника (до 10 поколінь за вегетаційний період) та за сприятливих для шкідника погодних умов протягом вегетації зернових культур, існує ймовірність масового розвитку й шкідливості злакових попелиць на значних площах озимих і ярих зернових культур та активне заселення посівів кукурудзи. Буде необхідність постійного моніторингу динаміки заселення посівів злаковими попелицями, особливо впродовж травня-червня. За умов досягнення надпорогової чисельності шкідників рекомендовано проведення обробок інсектицидами відповідно до Переліку пестицидів та агрохімікатів, дозволених до використання в Україні. В обмеженні чисельності попелиць велике значення мають агротехнічні заходи. Лущення стерні з дальшою глибокою зяблевою оранкою дає змогу знищити значну кількість попелиць на падалиці й злакових бур’янах.

Пліснявіння проростаючого насіння і сходів (*Fusarium sp., Penicilium sp.)*. Прохолодна погода травня не сприяла швидкому розвитку кукурудзи на початкових етапах, що підвищувало ураження висіяного насіння кукурудзи пліснявінням складало від 2-21%, залежно від гібрида та строку сівби. Хворобу спричиняли переважно гриби Fusarium spp. (до 70%),

Penicillium (до 25%), рідше гриби з родів, Aspergillus., Cladosporium., значна частина насіння була уражена декількома видами грибів.

У 2025 р. буде спостерігатися розвиток хвороби за умов прохолодної погоди під час сівби та у період сходи, зменшуватимуть ураження пліснявінням: якісна передпосівна підготовка насіння, запобігання його механічного травмування, інкрустація насіння баковими сумішами фунгіцидних і інсектицидних препаратів з ріст стимулюючими речовинами.

Кореневі та стеблові гнилі *(Fusarium moniliforme J. Sheld, F. gibbosum Appel & Wollenw.)* уражували 0,5-16% рослин в період сходів. Перед збирання хворобу виявляли на 1-32% обстежених площ з ураженням переважно за фузаріозним типом гнилі.

У 2025 р. кореневі й стеблові гнилі матимуть розвиток у посівах ослаблених погодними стресами та порушенням технології вирощування. Обмежуватимуть розвиток захворювання рослин: використання районованих стійких сортів і гібридів, сівба інкрустованим насінням в оптимальні строки, дотримання регламентів застосування гербіцидів, захист від пошкодження рослин кукурудзяним метеликом, вчасне збирання врожаю.

Пухирчаста сажка *(Ustilago maydis (DC.) Corda).* Ураженість рослин кукурудзи сажкою складала 0-6%, залежно від гібрида. В цілому пухирчаста сажка була виявлена на 0-33, максимально 49% обстежених площ кукурудзи у Вінницькій області за ураження качанів 0,2-4%.

Пухирчаста сажка кукурудзи

У 2025 р. при понижених температур повітря та короткочасних опадах початку активного листоутворення та при посушливих умовах в кінці листоутворення та цвітіння кукурудзи при умові пошкодження рослин шкідниками або травмуванні сільгосптехнікою чи градом при наявному інфекційному запасі збудника хвороби складуться умови збільшення розповсюдженості хвороби. Хворобу можливо обмежити вирощуванням стійких гібридів, дотриманням сівозміни та регламентів застосування страхових гербіцидів, захист рослин від кукурудзяного метелика, подрібнення і заорювання післязбиральних решток.

Летуча (волотева) сажка (*Sporisorium reilianum* (J.G. Kühn) Langdon & Full.*)* в середньому уразила від 0 до 2% качанів на 0-19, максимально 32% обстежених площ кукурудзи в Полтавській області.

Летуча (волотева) сажка кукурудзи

На полях, де накопичено інфекцію протягом попередніх років у 2025 р. можливий значний розвиток хвороби. Для запобігання поширенню хвороби потрібно уникати повторних посівів. Особливо необхідно контролювати розвитку хвороби в Лісостепу де, за невеликих запасів інфекції, потенціал загрози залишається високим.

Гельмінтоспоріоз у Степу, Лісостепу та Поліссі виявляли в середньому на 6,6, 34,3 та 18,8% площ (відповідно). Більший відсоток уражених площ відмічали у Миколаївській (до 30%), Львівській (56%) та Київській (до 85%) областях. Хворобу обліковували на 3-15% рослин. Підвищені осередки ураження рослин відмічали у Миколаївській (до 20%), Чернівецькій (до 15%) та Рівненській (до 12%) областях.

Гельмінтоспоріозна плямистість кукурудзи

У 2025 р. за умов вологої та теплої погоди в період інтенсивного листоутворення - формування качанів плямистість матиме значне поширення та розвиток. Розвиток стримуватимуть заходи зі знищення інфікованих післязбиральних решток кукурудзи, інкрустація насіння баковими сумішами протруйників з мікроелементами.

Хвороби качанів. Загальна ураженість качанів хворобами залежно від гібрида та строку збирання становила 0,5-13, в осередках до 20%. Частіше на качанах спостерігався **фузаріозний** тип гнилі. **Бактеріозом** уражено було до 2,5% качанів. **Сіру гниль** виявляли на 3-5% качанів. Ураження качанів

хворобами підвищувалося через пошкодження качанів бавовниковою совкою.

У 2025 р. за вологої погоди під час дозрівання качанів загрожуватимуть пліснявіння та інші хвороби, найбільшої шкоди слід очікувати від фузаріозної гнилі. Обмежуватимуть їх розвиток знищення післязбиральних решток кукурудзи, захист рослин від стеблового метелика і бавовникової совки, вчасне збирання врожаю, інкрустація насіння та дотримання рекомендованих режимів зберігання.

Септоріоз листя відмічали у Київській, Миколаївській, Тернопільській, Херсонській та Черкаській областях на 1-12% обстежених площ з ураженням до 5% рослин кукурудзи. **Альтернаріоз** виявляли на 3,5% рослин кукурудзи в Тернопільській області на 30% площ. **Іржею** було уражено 1-7% рослин у Донецькій, Миколаївській та поліських областях на 1,5-17% обстежених площ. **Бактеріоз** мав прояв у Тернопільській області з ураженням до 4% рослин.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ КУКУРУДЗИ ВІД ШКІДНИКІВ ТА ХВОРОБ

(Рекомендації Інституту сільського господарства степової зони НААНУ)

Строк проведення заходу	**Хвороби, шкідники**	**Зміст заходів, назви та норми витрат препаратів (кг, л/т; кг, л/га)**
1	**2**	**3**
Допосівний період	Комплекс шкідників	Дотримання чергування полів для зони, запобігання повторних посівів кукурудзи.
	Комплекс шкідників і хвороб	Внесення мінеральних добрив для підвищення витривалості до пошкодження шкідниками та стійкості рослин до хвороб.
	Дротяники, несправжні дротяники, підгризаючі совки	Уникнення висіву протягом 3-х років по пласту багаторічних трав. Не сіяти кукурудзу на площах, де виявлено на кв. м понад 10 дротяників і несправжніх дротяників.
Допосівний період	Пліснявіння, кореневі і стеблові гнилі, волотева сажка та насіннєва інфекція пухирчастої сажки	Інкрустування насіння з введенням у розчин одного з протруйників та мікроелементів – розчинних комплексонатів (Реаком), 3,0 л/т або солей цинку, марганцю по 0,5-0,6 кг/т, регулятора росту Емістиму С (15,0-20,0 мл/т) або Зеастимуліну (15,0 мл/т), Аліос, т.к.с. (1-2 л/т), Вайбранс 500 FS , ТН (0,8-1,5 л/т), Вікінг, в.с.к. (2,5-3,0 л/т), Вітавакс 200 ФФ, в.с.к., Гравініт, ТН (2,5-3,0 л/т), Іншур Перформ, т.к.с. (0,5 л/т), Конор, ТН (2,5-3,0 л/т), Луміфлекс 450, ТН (56,0-180,0 мл/т); Ранкона 450, ТН (56,0-180,0 мл/т), Рекорд, ТН (2,5-3,0 л/т), Февер 300 FS, ТН (0,7- 1,5 л/т)
Допосівний період	Кореневі і стеблові гнилі, летюча сажка	Інкрустування насіння з додаванням мікроелементів та регуляторів росту та одного з протруйників **фунгіцидної дії**: Вайбранс 500 FS, ТН, 0,8-1,5 л/т; Вакса, КС, 2л/т; Февер 300 FS, ТН, 0,7-1,5 л/т
Допосівний період	Пліснявіння, кореневі і стеблові гнилі	Інкрустування насіння з додаванням мікроелементів та регуляторів росту та одного з протруйників **фунгіцидної**

		дії: Арес, ТН, 0,5 л/т; Максим 025 FS, ТН, 1,0 л/т; Мелеф Протект, ТН, 0,5 л/т; Роялфло, ВСК, 2,5-3 л/т
	Ризоктоніозна коренева гниль	Інкрустування насіння з додаванням мікроелементів та регуляторів росту, та **протруйника фунгіцидної дії** Вайбранс 500 FS, ТН, 0,13-0,25 л/т
	Червона гниль, пітіозна гниль, фузаріоз, пліснявіння насіння	Інкрустування насіння з додаванням мікроелементів та регуляторів росту, та одного з протруйників **фунгіцидної дії:** Рестлер, КС, 1,0 л/т; Фуксія, ТН, 1,0-1,5 л/т
	Дротяники та інші шкідники сходів (понад 3 екз. на кв.м)	Протруювання насіння: Антихрущ, КС (3,0-5,0 л/т), АП-Імідон Про (5,0-7,0 кг/т), Вайпер FS, ТН (3,5 л/т), Валабі Протект, ТН (3,5-5,0 л/т), Вофатокс, КС (3,0-5,0 л/т), Гаучо 70WS, з.п. (28,0 кг/т), Гаучо 600 FS, ТН (5-7 л/т), Голкіпер, ТН (6,0-9,0 л/т), Даліла 600, ТН (5,0-9,0 л/т), Екзор, ТН (4,5(84 мл/80 тис. насінин), Імідон, ЗП (24,0-30,0 кг/т), Індіго/ Промід, ТН (5,0-7,0 л/т) Інітер 600, ТН (5,0-9,0 л/т), Ін Сет, ВГ (3,0-4,5 кг/т), Ін Сет SC, КС (3,5-6,0 л/т), Кайзер, ТН (6,0-9,0 л/т), Канонір Ультра, ТН (5,0-6,0 л/га), Колізей, ТН (6,0-9,0 л/т або 144 мл/ 80 тис. насінин), Командор Гранд, ТН (6,0-8,0 л/т), Команч WG, ВГ (28,0 кг/т), Контадор Макси (5,0-9,0 л/т), Круїзер 350 FS, т.к.с. (6,0-9,0 л/т), Круїзер 600 FS, т.к.с. (4,5 л/т), Круїзер Форс Маїс 280 FS, ТН (6,2-12,5 л/т), Латіна, ТН (3,5-5,0), Лорд, ВГ (3,0-4,5 кг/т), Луміпоса, ТН (2,29-6,96 л/т), Лумішур, ТН (1,5-3,5 л/га), Мідер Про, ТН (5,0-7,0 л/га), Мірін, ТН (5,0-7,0 л/га), Номінал Ультра, ТН (10,0 л/га), ПІКУС 600, ТН (5,0-7,0 л/га), Пончо Вотіво 610FS, ТН (2,2-4,7 л/т), Пончо FS 600, ТН (1,4-3,5 л/т), Пунто Екстра (Punto XTRA WG), ВГ (3,0-4,5 л/га) Семафор 20 ST, т.к.с. (2-2,5 л/т), Сідопрід, ТН (8,0 л/т), Сонідо 400 FS, ТН (9,0-10,0 л/га), Такер, ТН (3,5-5,0 л/га), Тетрао, ТН (5,0-7,0 л/га), Фавіприд Ектів 600, ТН (5,0-9,0 л/га), Форс 200 CS, СК (2,5-5,0 або 50 мл/50 тис. насінин), Форс Зеа 280 FS, ТН (5,0-6,0 л/га або 62,5 мл/50 тис. насінин), ФОРТЕНЗА 600 FS, ТН (3,0-6,0 л/т або 0,04-0,08 л/ п.о. (80 тис.насінин) Внесення суцільним способом, з подальшим загортанням в грунт перед сівбою Регент 20 G, г. (10 кг/га)
	Західний кукурудзяний жук (діабротика)	Передпосівна обробка насіння Пончо 600 FS, ТН, 8-9 л/га Внесення в рядки під час сівби Тефлікс WG, ВГ, 12-15 кг/га, Форс 1,5G, ГР (12,0-15 кг/га)
Посівний і післяпосівний періоди	Комплекс шкідників і хвороб	Оптимальні строки, норми та глибина висіву. Розпушення ґрунту для знищення ґрунтової кірки, міжрядні культивації
Посівний і післяпосівний періоди	Бур'яни – резерватори хвороб, шкідників	Дотримання зональної технології застосування гербіцидів
Сходи	Піщаний мідляк, довгоносики, озима совка (ЕПШ 2 екз. на кв.м)	Обприскування, крайове або суцільне АНТИКОЛОРАД МАКС, КС (0,1-0,125 л/га), АП-Щит, КС (0,06-0,1 л/га), Коннект 112,5 SC, КС (0,4-0,5 л/га), Цимід, КС (0,06-0,1 л/га)
6-10 листків	Лучний метелик (10 екз./м^2), італійський прус (2-5 екз. на кв.м) саранові	Обприскування посівів Дімілін, з.п. (0,09 кг/га), Децис 100 ЕС, КЕ (0,1-0,18 л/га), Нуредін Супер, КЕ (0,75-1,25 л/га), Октанг Турбо/Тіамед, КС (0,20-0,25 л/га), Пірінекс Супер, КЕ (0,75-1,25 л/га), Протеус 110 OD, МД (0,5-1,0 л/га), Рімон Фаст, КС (0,4-0,6 л/га), Фастак, КЕ (0,1-0,3 л/га)

Викидання волоті – формування зерна	Кукурудзяний метелик, бавовникова совка	Випуск трихограми на початку яйцекладки і вдруге – в період масового відкладання яєць кукурудзяним метеликом, 50-100 тис. самиць/га
	Кукурудзяний метелик, 18% рослин з (яйцекладками), бавовникова совка (6-8% рослин з гусеницями) попелиці, хлібний клоп	Обприскування посівів: АНТИКОЛОРАД МАКС, КС (0,1-0,125 л/га), Армор/Промід ЕКСТРА, КС (0,06-0,1 л/га), Белт 480 SC, КС(0,1-0,15 л/га, Бомбардир ДУО/Борид Протект, КС (0,15-0,25 л/га), Ваєго 200 SC, КС (0,2-0,3 л/га), Вантакор КС 0,035-0,05 мл/га), Вантекс, Мк.с. (0,15 л/га), Гранфос, ВГ (5,0 кг/га), Децис 100 ЕС, КЕ (0,1-0,18 л/га), Джалентра, КС (0,2-0,3 л/га), Дімілін 480, КС (0,4-0,5 л/га), Еспада, КС (0,20-0,25 л/га), Іназума (0,25-0,35 л/га), Кайзо, ВГ (0,2-0,3 л/га), Карате Зеон 050 CS, КС (0,2-0,3 л/га), Кассент 400, КС (0,4-0,5 л/га), Контадор Дуо, КС (0,07 л/га), Кораген, 20, КС (0,15 л/га), Лаготрин, СК (0,025-0,060 л/га), Ламдекс, СК (0,2-0,3 л/га), Лімекс, КЕ (0,2-0,3 л/га), Меліор, КС (0,25 л/га), Містрікс КС (0,06-0,10/га), Нуредін Супер, КЕ (0,75-1,25 л/га), Октанг Турбо/Тіамед, КС (0,20-0,25 л/га), Пандіон, КС (0,06-0,10 л/га), Пірінекс Супер, КЕ (0,75-1,25 л/га), Протеус 110 OD, МД (0,5-1,0 л/га), Радіант, КС (0,3-0,5 л/га), Рімон Фаст, КС (0,4-0,6 л/га), Фараон, КЕ (1,5 л/га), Фастак, КЕ (0,1-0,3 л/га), Хекат, КС (0,05-0,06 л/га), Цимід, КС (0,06-0,1 л/га)
	Західний кукурудзяний жук (діабротика)	Обприскування посівів: Ваєго 200 SC, КС (0,3 л/га), Джалентра, КС (0,2-0,3 л/га), Іназума (0,25-0,35 л/га), Карате Зеон 050 CS, СК. (0,3 л/га), Кайзо, в.г. (0,3 л/га). Лаготрин, СК (0,025-0,060 л/га), Нуредін Супер, КЕ (0,75-1,25 л/га
	Звичайний павутинний кліщ	Кассент 400, КС (0,4-0,5 л/га), Фараон, КЕ (1,5 л/га)
Викидання волоті – формування зерна	Септоріоз, альтернаріоз	Обприскування посівів **фунгіцидами**: Аканто, КС, 0,5-1,0 л/га; Капітал, КС, 1,2 л/га
	Летюча сажка	Обприскування посівів **фунгіцидом**: Амістар Екстра 280 SC, КС, 0,5-0,75 л/га
	Гельмінтоспоріози, іржа, фузаріоз	Обприскування посівів фунгіцидами: Абакус, СЕ, 1,5-1,75 л/га, Аканто плюс 28, КС, 0,75-1,0 л/га, Амістар Екстра 280 SC, КС, 0,5-0,75 л/га, Кустодія, КС, 1,0-1,2 л/га, Піктор Актив, КС, 0,4 л/га (дві обробки) або 0,7-1,0 л/га (разова обробка), Ретенго, КЕ, 0,5 л/га; Старлайт, КС, 0,6-1,0 л/га.
	Гельмінтоспоріози, іржа	Обприскування посівів фунгіцидом: Коронет 300 SC, КС, 0,6-0,8 л/га.
	Фузаріоз	Обприскування посівів фунгіцидом: Мікроплюс Дисперс, ВГ, 2,8 л/га.
	Іржа, фузаріозна гниль, бактеріальна стеблова гниль	Обприскування посівів фунгіцидом: Фитал, РК, 2,5-3,0 л/га.
Збирання врожаю і після-збиральний період	Кукурудзяний метелик	Низький зріз стебел (не вище 10 см)
	Фузаріоз, бактеріоз і інші хвороби качанів	Стислі строки збирання, сушіння, уникання механічного травмування зерна
	Комплекс хвороб та шкідників	Подрібнення і заорювання післяжнивних решток

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ РИСУ

У рисових чеках Одеської області розміщених на площі 2,5 тис. га протягом вегетаційного періоду 2024 р. розвивались та шкодили спеціалізовані шкідники: **прибережна муха, рисовий комарик, ячмінний мінер, звичайна злакова попелиця,** із хвороб - **пірикуляріоз.**

Одним з найбільш зі шкідливих видів серед класу комах є ***рисовий комарик*** (*Cricotopus sylvestris* Fabricius, 1794) представник з ряду двокрилих *Diptera*, який на посівах рису розвивався у двох поколіннях і пошкоджував рис в період від фази проростання до кінця кущіння. Рисовому комарику притаманний сутінковий спосіб життя. Середня чисельність личинок фітофага в області становила 1-2 екз. на рослину (у 2023 р. – 1-2 екз. на рослину), відсоток пошкоджених рослин становить 1%, що на рівні показників минулого року.

Рисовий комарик

Личинка

У разі високої чисельності шкідника у фазу сходи - поява двох листків необхідно випускати воду з чеків і підсушувати їх упродовж 2-3 діб або знижувати рівень води так, щоб листя не торкалося поверхні води. Під час сходів - появи другого листка при чисельності імаго понад 30-40 екз. на 100 п.с. або пізніше, під час кущіння, при чисельності 1 личинка на рослину - обприскування інсектицидами. Важливим заходом є ретельне планування чеків, запобігання застою води.

Прибережна муха (*Ephydra macellaria* Egger, 1862) заселяла та пошкоджувала рис від фази проростання до початку наливу зерна концентруючись насамперед біля країв чеків. Середня чисельність личинок прибережної мухи, як і минулі роки, складала 1-2 екз. на кв.м. Ними було пошкоджено 1% рослин.

Прибережна муха

Личинка

Ячмінний (*Hydrellia griseolla* (Fallén, 1913)) та **рисовий мінери** (*Agromyza oryzae* (Munakata, 1910)) пошкоджували посіви рису від фази сходів до появи прапорцевого листка. Масове заселення відбулося у фазу кущіння рослин, найбільш критичну для рису. В ареалі поширення середня чисельність личинок шкідників становила 0,5-1 екз. на рослину, що на рівні ЕПШ (0,5-1 екз. на рослину). Ними було пошкоджено 1% рослин.

Звичайна злакова попелиця (*Schzaphis gramina* (Rondani, 1852)). В рисових чеках чисельність звичайної злакової попелиці знаходилась в межах ЕПШ (10-15 особин на рослину) та становила 6-8 екз. на рослину, де вона пошкодила 1% рослин.

Багатоїдні шкідники не завдавали значної шкоди посівам рису. Проте на узбіччях доріг відмічали літ лучного метелика та італійського пруса, обмеження чисельності та шкідливості яких проводились на інших сільськогосподарських культурах у рисових сівозмінах.

У 2025 р. в разі доброї перезимівлі шкідників рису, що пішли в зимівлю, теплої погоди та дружньої весни, чисельність ракоподібних шкідників та представників двокрилих може зростати за умови порушення регламентів водного режиму в період отримання сходів та збільшення площ з поверхневим способом сівби рису. Тому найбільшу увагу в системі захисту посівів від шкідників слід приділити саме періоду від сходів до фази кущіння рису.

Для обмеження чисельності шкідників слід дотримуватись сівозмін, знищувати бур’яни на валиках і берегах каналів та підсушувати чеки протягом 4-5 днів з інтервалом 8-12 днів до обробки гербіцидами, уникати нерівномірного затоплення і застою води в чеках. Зниження шару води в період «плаваючих листків» (3-4 листки) до моменту відривання листкових пластинок від поверхні води стримує розвиток і поширення рисового комарика та ячмінного мінера на 30-50%. При розробці схем сівозмін необхідно враховувати поширення і чисельність фітофагів, а також біологічні особливості окремих видів.

Пірикуляріоз (збудник гриб *Pyricularia oryzae* Br.et. Cavara) залишається найбільш небезпечною хворобою рису. Симптоми хвороби з'являються протягом вегетації рослин спочатку на листках і листкових піхвах, пізніше на стеблах, вузлах, волоті. Сприяють розвитку хвороби загущені посіви рису. В результаті ураження частина рослин гине, що призводить до суттєвого зрідження посівів, формується менша кількість зерен в колосках, які в більшості випадків недорозвинені або щуплі, знижується схожість насіння. Залежно від інтенсивності розвитку хвороби недобір урожаю становить 20-50%, а в роки епіфітотії 60-70%.

Протягом вегетаційного періоду звітного року агрокліматичні умови не сприяли масовому розвитку та поширенню хвороби у посівах рису. Перші симптоми листкової форми проявились в першій декаді серпня, за ураження 15% площ та 1% рослин. Волотева форма відмічалась у першій декаді вересня, за ураження 20% площ та 1% рослин. Відсоток інтенсивності

розвитку становив 0,5%. Порівняно із минулим роком ураження площ хворобою збільшилося на 0,2-0,3%.

Листкова форма прояву хвороби

Волотева форма прояву хвороби пірикуляріоз рису

У 2025 р. враховуючи здатність збудника до проявлення циклічності в роки епіфітотії, слід звернути особливу увагу на те, що за появи сприятливих умов (температури повітря в межах +20..+26°С, тривалість росяного періоду 10-12 годин, вологість повітря 90-95%) пірикуляріоз розвиватиметься в усіх зонах вирощування, зі значним збільшенням відсотка ураження рослин. Зменшення ризику захворювання рослин рису хворобами досягається за умови підбору стійкого сортового складу, дотримання технології вирощування культури, оптимальних норм висіву, доз добрив, проведення своєчасного моніторингу хвороб та проведення профілактичних та лікувальних обробок.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ РИСУ ВІД ШКІДНИКІВ ТА ХВОРОБ

(Рекомендації Інституту рису НААН)

Строк проведення заходу	**Хвороби, шкідники**	**Зміст заходу, умови прийняття рішення**	**Хімічні та біологічні засоби**	
			Назви препаратів	**Норма витрати л, кг/г, га**
1	**2**	**3**	**4**	**5**
	Щитень, естерія, рисовий комарик, прибрежна муха, звичайна злакова попелиця	Вирівнювання поверхні ґрунту	-	Рівень +/-5 см.
Допосівний	Пірикуляріоз	Протруювання	Максим 025 FS, ТН	1,5

період	фузаріоз	насіння	Селест Топ 312,5 FS, ТН	2,0
Післяпосів - ний період	Щитень, естерія, рисовий комарик	Тимчасове зниження рівня води на (1-2 добу) за умови масової появи шкідників	-	Зниження рівня води до 0 позначки
	Щитень, естерія	Обприскування посівів в I-II декаді травня	Карате Зеон 050 CS, СК	0,2
	Рисовий комарик, ячміний мінер, прибережна муха, звичайна злакова попелиця	Обприскування посівів у фазу 3-4 листки (кущення) у рослин рису	Карате Зеон 050 CS, СК Децис F–Люкс ЕС, КЕ	0,2 0,25-0,3
	Пірикуляріоз	Обприскування посівів у фазу повного кущення	Тілт 025 ЕС, КЕ Імпак К, КС Амістар Тріо 255 ЕС, КЕ Казумін 2 А, РК, біопреп. Натіво 75 WG, ВГ Аканто плюс 28, КС Ріас 300 ЕС, КЕ	0,5 0,6-1,0 1,2 1,0-1,5 0,2-0,25 1,0 0,5-0,8
Викидання волоті – формування зерна	Пірикуляріоз, гельмінтоспоріоз, альтернаріоз	Обприскування посівів фунгіцидом у фазу викидання волоті	Тілт 025 ЕС, КЕ Імпак К, к.с. Амістар Тріо 255 ЕС к.е. Натіво 75 WG, ВГ Колосаль, КЕ	0,5 1,0 1,2 0,2-0,25 0,5-1,0
Збирання врожаю і післязбираль ний період	Пірікуляріоз	Ретельне знищення післязбиральних решток (стерня, солома) в місцях прояву хвороби	-	-

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ ГОРОХУ

Бульбочкові довгоносики (*Sitona lineatus* (Linnaeus, 1758)) повсюди заселяли посіви багаторічних трав і гороху. На сходах гороху появу довгоносиків відмічали в другій декаді квітня в допороговій чисельності 0,5-3, максимально 4-5 екз. на кв.м в осередках Запорізької, Миколаївської, Львівської, Рівненської, Сумської, Тернопільської та Хмельницької областей. В середньому ними було пошкоджено 1-9% рослин у слабкому ступені. Надалі, у фазі гілкування, чисельність фітофага становила 1,5-4, максимально 5-9 екз. на кв.м, а пошкодженість рослин 7-14, в осередках 26% у Миколаївській, Сумській, Черкаській, осередкове до 55-100% у Хмельницькій областях.

Бульбочковий довгоносик смугастий ***Пошкодження гороху***

Восени в місцях зимівлі виявлено довгоносиків у щільності 0,5-2, максимально 4-7 екз. на кв.м (Київська, Миколаївська, Сумська, Хмельницька обл.). У 2025 р. за умов доброї перезимівлі та теплої помірної вологої погоди під час заселення сходів бульбочковими довгоносиками, прогнозується збільшення їх чисельності й шкідливості. Зменшенню пошкодження рослин бульбочковими довгоносиками сприяють висів гороху в оптимально ранні строки та просторова ізоляція між зернобобовими культурами.

Гороховий зерноїд (*Bruchus pisorum* Linnaeus, 1758) скрізь залишається найнебезпечнішим шкідником гороху. Загибель шкідника під час перезимівлі становила 5-19, подекуди 40% (Київська, Житомирська обл.) жуків. Початок заселення посівів гороху зерноїдом відмічали у фазу гілкування. У переважній більшості областей масове заселення посівів фітофагом спостерігалось під час бутонізації - цвітіння, коли на 100 помахів сачком уловлювалось 2-8, максимально 10 жуків у Житомирській та Запорізькій областях, в осередках Дніпропетровської - 20-30 екз. Вчасно проведені хімічні обробки суттєво вплинули на чисельність шкідника. Під час утворення бобів кількість відкладених яєць на 1-6, подекуди 7-14% (Житомирська, Хмельницька обл.) заселених бобів становила 1-5 екз. на кожний.

Гороховий зерноїд ***Пошкодження зерна***

За результатами обстеження в середньому пошкодженість зерна гороху склала 2-5%. Кількість жуків в 1 кг насіння становила 1-8, максимально 10-41 екз. (Київська, Сумська, Хмельницька обл.).

У 2025 р., враховуючи високий запас зерноїда в місцях зберігання насіння, ймовірна істотна шкідливість фітофага, передусім за відсутності

хімічного захисту посівів до початку масового відкладання яєць. Рівень розвитку і розповсюдження брухуса визначатиметься також погодними умовами вегетації. Оптимальна температура (+24..+26ºС) та помірна вологість повітря сприятимуть живленню личинок, проходженню фази лялечок і подальшій задовільній перезимівлі фітофага. Тому відразу після збирання врожаю насіння гороху аналізують і за наявності 10 екз. горохового зерноїда на кг зерна рекомендовано провести його знезараження.

Горохова плодожерка *(Cydia nigricana (*Fabricius, 1794*)),* у посівах гороху розвивалась за незначної чисельності, що майже на рівні показників минулого року. Літ метеликів спостерігали наприкінці травня, де на світло пастку уловлювалось 1-4 екз. за добу.

У середньому пошкодженість бобів була в межах 1-5% і 0,4-5, максимально 10% зерен. У бобах, заселених шкідником, розвивалось в середньому 1-2 гусениці. У цілому пошкодження гороховою плодожеркою не мало відчутного господарського значення, а чисельність не перевищувала показників ЕПШ.

Горохова плодожерка ***Пошкодження гороху***

Запас шкідника, що пішов у зимівлю, залишається на рівні багаторічних показників і складає 0,2-3 гусениць в коконах на кв.м.

У 2025 р. зростання чисельності горохової плодожерки малоймовірне, але за сприятливих умов перезимівлі, помірно вологої погоди під час льоту метеликів і масового відкладання яєць, ймовірне осередкове збільшення чисельності й шкідливості фітофага.

Гороховий комарик (*Contarinia pisi* (Winnertz, 1854)) розвивався у посівах гороху Дніпропетровської, Київської, Миколаївської, Одеської, Тернопільської, Херсонської та Черкаської областей. На 3-12% обстежених площ уловлювалось 1-4, в осередках 10 (Київська обл.) екз. фітофага на 100 помахів сачком. За період вегетації шкідник пошкодив 0,1-3% бутонів та 0,3-2% квіток і бобів. Господарського значення фітофаг не мав.

Гороховий комарик та личинка

У 2025 р. загроза пошкоджень посівів гороховим комариком малоймовірна, однак за умови достатньої вологості ґрунту у травні – червні можуть виникнути осередки їх шкідливості. Найефективнішим профілактичним заходом з обмеження шкідливості горохового комарика є дотримання сівозміни.

Гороховий трипс (*Kakothrips robustus* (Uzel, 1895)) шкодив у посівах гороху Полтавської, Тернопільської та Черкаської областей. Початок заселення посівів фітофагом відмічали в кінці фази галуження – початок бутонізації. У періоди цвітіння – початок формування бобів на 12-25% площ трипс заселив 2-6% рослин із чисельністю 1,2-2 екз. на квітку.

Гороховий трипс ***пошкодження фітофагом***

Проведеними осінніми обстеженнями минулого року встановлено, що запас горохового трипса, що пішов в зиму, складає 0,5-1 екз. на кв.м.

У 2025 р. за умов підвищеного температурного режиму під час бутонізації - утворення бобів та помірних опадах або їх дефіциті чисельність і шкідливість шкідника може зрости.

Горохова попелиця (*Acyrthosiphon pisum* (Harris, 1776)) інтенсивного розвитку та поширення не мала. У період стеблування відмічався початок заселення посівів гороху. Активізація попелиці спостерігалась у фазу бутонізації, де на 100 помахів сачком уловлювалось 1-34, в осередках 40-91 (Дніпропетровська, Запорізька, Житомирська, Київська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Херсонська обл.) екз. На початку цвітіння гороху чисельність попелиць збільшилась повсюди та становила 2-40, в осередках 45-200 екз. (Дніпропетровська, Кіровоградська,

Миколаївська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Херсонська, Черкаська обл.). У фазу наливу бобів майже скрізь відмічався спад чисельності шкідника.

Погодні умови, застосування у посівах інсектицидів та діяльність природних ентомофагів при співвідношенні хижак:шкідник – 1:6, 1:20, 1:50, 1:76 паразитів (паразитував 1,5-5% особин), а також захворювання 0,5-5% комах ентомофторовими грибами стримували масовий розвиток і поширення горохової попелиці протягом вегетації.

Горохова попелиця

Запас попелиць, що пішли в зимівлю, становив 1-9, максимально 10-25 яєць на кв.м на обстежених прикореневих частинах стебел багаторічних трав. У 2025 р. за сприятливих гідротермічних умов (рання весна, середньодобова температура повітря у весняно-літній період +18..+22°С, кількість опадів за декаду - 10-15 мм, відсутність зливових дощів) і порушенні агротехніки вирощування культур, можливі масові розмноження та висока шкідливість горохової попелиці.

Кореневі гнилі (*Fusarium culmorum* Sacc., *Fusarium avenaceum* (Fr.) Sacc., *Pytrium, Rhhizoctonia)* у посівах гороху були виявлені скрізь. Погодні умови квітня не сприяли інтенсивному розвитку гнилі. У період сходів хвороба охопила 4-33, подекуди 50% площ, а кількість уражених рослин була в межах 0,1-4% у слабкому ступені. Надалі гнилі розвивались під час бутонізації - цвітіння, розвиток хвороби сягнув 0,5-5% рослин на 2-25, в осередках 66% площ. Часті та рясні дощі у фазу наливу бобів збільшили ураженість посівів гороху хворобою. Захворювання відмічали на 12-32, максимально 64-100% (Київська, Тернопільська обл.) площ з ураженням 4-9% рослин. В окремих господарствах внаслідок порушення фізіолого-біохімічних процесів, гнилі призвели до пригнічення росту рослин, які формували дрібні боби та щупле, зморшкувате насіння.

Кореневі гнилі гороху

У 2025 р. кореневі гнилі за наявного запасу інфекції в ґрунті, насінні, особливо на рослинних рештках і за сприятливих погодних умов матимуть розвиток й поширення повсюди. Правильна агротехніка вирощування культури, підбір сортів з підвищеною стійкістю до хвороби, сівба протруєним насінням в оптимальні строки та на задану глибину, своєчасні боронування сходів зменшують ризик поширення хвороби.

Несправжня борошниста роса (пероноспороз) (*Peronospora viciae* (Berk.) Casp.) відмічена у фазу сходів на 1-3% рослин гороху в господарствах Житомирської області. Більш сильний розвиток хвороба набула у фази цвітіння – дозрівання бобів. Кількість уражених рослин сягала 2-5, в осередках Житомирської, Київської, Рівненської, Тернопільської областей 7-12% у слабкому та середньому ступенях на 9-50, максимально 76-100% площ посівів. Хвороба розвивалась при відносно низькій температурі (+15..+17ºС), високій вологості повітря та частих, тривалих опадах.

Несправжня борошниста роса (пероноспороз) гороху

Враховуючи наявний запас інфекції, у 2025 р. за сприятливих кліматичних умов для збудника хвороби (висока відносна вологість повітря, помірна середня температура +14-24°С, часті дощі, роси), слід очікувати розповсюдження хвороби та її розвиток на рослинах гороху в травні - червні. У разі висіву зараженого насіння в ґрунт виростають дифузно уражені рослини, які можна виявити через 6-10 діб після сівби та зазвичай рослини гороху відмирають ще до початку формування бобів. Ефективними заходами захисту від пероноспорозу є: дотримання сівозміни, знезараження насіння, своєчасне обприскування посівів фунгіцидами, ретельне загортання післяжнивних решток у ґрунт, вирощування стійких сортів.

Аскохітоз (блідо-плямистий аскохітоз, темно-плямистий аскохітоз, зливний аскохітоз) *(Ascochyta pisi* Lib., *A. pinodes* Jones., *A. pisicola* Sacc.*)* в посівах гороху мали помірний розвиток. Перші ознаки захворювання відмічали у період цвітіння, де ознаки ураження обліковували на 1-5% рослин у слабкому ступені. У фази бутонізація – достигання бобів аскохітоз набув істотного поширення на площі 10-45, подекуди 50-100% (Київська, Миколаївська, Харківська обл.), де кількість уражених рослин становила 1-6, у вогнищах 8-13% (Житомирська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська обл.) за слабкого ступеня. Ураженість бобів хворобою складала 0,5-5% та 0,5-2% насіння.

Блідо-плямистий аскохітоз гороху

У 2025 р. враховуючи наявність значної кількості інфекції в залишках рослин, насінні, слід очікувати значного розповсюдження аскохітозу в посівах гороху. Розповсюдженню захворювання сприятиме пошкодження рослин бульбочковими довгоносиками та механічне травмування гороху. Проти аскохітозу ефективними заходами є вирощування стійких сортів, збір насіння з неуражених ділянок, ретельне їх очищення і завчасне протруювання, профілактичні хімічні обприскування насіннєвих ділянок дозволеними фунгіцидами.

Іржа (*Uromyces pisi-sativi* (Pers.) Liro) слабко розвивалась у посівах гороху Волинської, Дніпропетровської, Сумської, Харківської, Херсонської та Черкаської областей. На площі 5-25, максимально 60-100 площ від фази цвітіння - налив бобів ураженими були 1-5, в осередках 8% (Волинська обл.) рослин, що майже на рівні торішніх показників.

Іржа гороху

У 2025 р., з огляду на незначний запас інфекції іржі на рослинних рештках гороху, але враховуючи ураження хворобою рослин молочаю, варто очікувати в кінці вегетації сильний розвиток і поширення захворювання на вегетативній масі та бобах гороху, передусім у вищезазначених областях.

Сіра гниль (*Botrytis cinerea* Pers.) проявилась на бобах гороху в кінці вегетаційного періоду в осередках Івано-Франківської та Тернопільської областей. На 1-3% обстежених площ хворіло 0,7-1% рослин. Значного впливу на формування врожаю хвороба не мала.

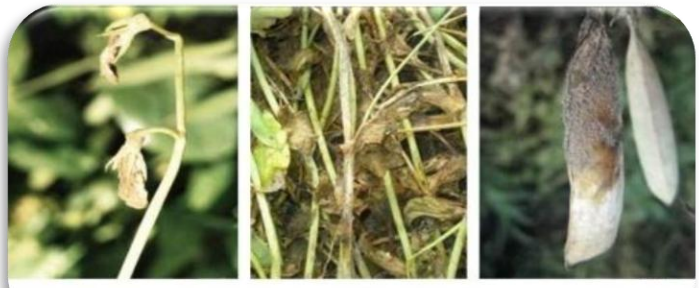

Симптоми сірої гнилі на горосі

У 2025 р. за відносної вологості повітря понад 70%, середньодобової температури +18..+20°С під час достигання бобів у вищезазначених та інших областях ймовірний розвиток сірої гнилі на рівні показників минулого року.

Антракноз (*Colletotrichum pisi* Pat.) на рослинах гороху мав місце в господарствах Миколаївської області у фази цвітіння - наливу бобів. Хворобу виявляли на 10% обстежених площ, 5-10% рослин у слабкому ступені.

Антракноз гороху

У 2025 р. розвиток антракнозу очікується в посівах гороху за сприятливих кліматичних умов для збудника хвороби (висока відносна вологість повітря, часті дощі, роси при високому рівні pH в ґрунті, а також якщо рослині не вистачає калію і фосфору), передусім в тих областях, де зберігається запас інфекції в насінні, рослинних рештках. На початкових стадіях або при несильному зараженні необхідно видалити уражені антракнозом частини рослини, після чого з інтервалом в 1-3 тижні обробити дозволеними фунгіцидами.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ГОРОХУ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

Строки проведення, фази розвитку рослин	Шкідливі організми, (пороги шкідливості)	Заходи захисту, норми застосування препаратів (л, кг/т; л, кг/га)
1	2	3
Допосівний період	Стадія шкідників, що зимують	Дотримання сівозмін і вибір попередника, (повернення поля під горох через 4-5 років). Внесення збалансованих норм добрив. Підбір стійких районованих сортів. Передпосівна обробка ґрунту, сівба в оптимальні строки за температури ґрунт +2..+4ºС
Сівба	Кореневі гнилі, аскохітоз, пероноспороз, іржа, біла та сіра гнилі, пліснявіння	Передпосівна обробка насіння Максимом 025 FS, ТН, 1 л/т; ПРОТЕКТОРОМ, КС, 1,5-1,8 л/т
Сходи	Бульбочкові довгоносики (10-15 жуків на кв.м)	Знищення кірки, культивація міжрядь. Обприскування одним із інсектицидів: Карате зеон 050 CS, СК, 0,125 л/га; Коннект 112,5 SC, КС, 0,4-0,5 л/га; та аналогами
Бутонізація, початок цвітіння	Гороховий зерноїд (2-3 жуків на 10 п.с.), горохова попелиця (250-300 екз. на 10 п.с. або 20% заселених рослин), гороховий трипс (2 екз. на квітку), горохова плодожерка, акацієва вогнівка (25-30 яєць на кв.м), гороховий комарик	Актара 25 WG, ВГ, 0,1 кг/га; Альтекс, КЕ, 0,15-0,25 л/га; Блискавка, КЕ, 0,15-0,165 л/га; Децис f-люкс 25 ЕС, КЕ, 0,4-0,7 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Том, КЕ, 0,15-0,25 л/га; Фаскорд, КЕ, 0,1 л/га, Фуфанон 570, КЕ, 0,5-1,2л/га
Утворення бобів	Горохова плодожерка, акацієва вогнівка, листогризучі совки, лучний метелик	Випуск бурої та жовтої трихограми у період відкладання яєць: у співвідношенні 1:10
	Аскохітоз, пероноспороз, іржа, гнилі (за перших ознак захворювання)	Обробка фунгіцидами: Амістар екстра 280 SC, КС, 0,5-0,75 л/га; Мерпан, ВГ, 2-2,5 кг/га.
Достигання насіння	Комплекс хвороб та шкідників. Десикація посівів за побуріння 70-75% бобів	Обробка посівів у фазі пожовтіння нижніх бобів та за вологості зерна до 45%: Реглоном супер 150 SL, РК, Везувієм, РК, 2-3 кг/га (за 7 днів до збирання врожаю).
Збирання врожаю	Комплекс шкідників	Збирання зерна на насіння проводити в оптимальні строки зі здорових посівів
Після збирання	Комплекс шкідників і	Своєчасне післязбиральне лущення поля.

врожаю	хвороб Гороховий зерноїд (понад 10 екз./кг)	Оранка гороховищ не пізніше 7-10 діб після збору врожаю. Очищення, сушіння, сортування насіння. Фумігація зерна Токсифосом 560 ТАБ, ТБ, 3-4 табл. на т або 1-3 табл. на кв.м; Щитфос, ТБ, 3-6 г на куб.м

*- забороняється вживання зеленого горошку

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ СОЇ

Соя залишається важливою високорентабельною сільськогосподарською культурою. Основним із факторів впливу на урожайність є шкідливі організми. Щороку фітофаги знижують урожай сої на 12-30%, а за відсутності заходів захисту - на 50%.

Найбільш поширеними шкідниками сої залишаються **бульбочкові довгоносики** *(Sitona lineatus L., Sitona crinitus Hrbst., інші)*. Торік мінлива зимова погода характеризувалась чергуванням змін теплих та холодних температур, і зумовила нестійке промерзання ґрунту, що призвело до незначної загибелі личинок бульбочкових довгоносиків у період зимівлі.

Заселення посівів сої довгоносиками відмічали у фазу сходів повсюди у середній чисельності 0,3, максимально 1 екз. на кв.м (ЕПШ 8-10 екз. на кв.м на початку розвитку сої) на 2-40, подекуди у Запорізькій, Київській, Сумській та Хмельницькій областях 69-100% площ, де ними слабко було пошкоджено 1-2% рослин.

Бульбочковий довгоносик та личинка

Ймовірність значної щільності й шкідливості бульбочкових довгоносиків у 2025 р. спостерігатиметься за умов сухої жаркої погоди у фазу 2-6 трійчастих листків повсюди.

Листогризучі совки (**совка-гамма** *(Autographa gamma L.)*, **бавовникова** *(Helicoverpa armigera Hb.)*) заселяли сою від фази бутонізації до дозрівання бобів на 1-67% обстежених площ повсюди. У Лісостепу фіксували фітофагів в на 1-12% обстежених площ у середній чисельності 0,1-0,3 екз. на кв.м, де ними було пошкоджено 1-3, в осередках до 6% рослин. У фази цвітіння-дозрівання зерна шкідників виявляли у посівах Дніпропетровської,

Запорізької та Полтавської областей на 40-100% площ із чисельністю 0,5-3 екз. на кв.м, які пошкодили 1-8% рослин.

У 2025 р. за сприятливих кліматичних умов для розвитку та поширення листогризучих совок (тепла, волога погода) впродовж вегетаційного періоду можливе зростання чисельності й шкідливості цих фітофагів.

Заселення рослин сої **павутинним кліщем** (*Tetranychus urticae Koch*) відмічали у фазу бутонізації на 2-30% площ Житомирської, Рівненської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької та інших областей за чисельності 1-2 екз. на зелений листок. Пошкодженість рослин становила 0,4-5%.

Павутинний кліщ

Упродовж липня-серпня високі денні температури та низька відносна вологість повітря сприяли поширенню шкідника. У фазу цвітіння кліщі заселили до 60% площ у середній чисельності 1-3 екз. на листок (Волинська, Житомирська, Львівська, Кіровоградська, Полтавська обл.). Найвищу шкідливість фітофага спостерігали у фазу дозрівання на заселених 60-100% рослин Житомирської та Дніпропетровської областей, де у середній чисельності 3-8 екз. на листок було пошкоджено 5-14% рослин, що дещо вище торішніх показників.

У 2025 р. за посушливих погодних умов у період вегетації (оптимальні температури +29..+31ºС та вологість повітря в межах 35-55%), передусім у фазу формування бобів, можливе збільшення кількості генерацій і шкідливості павутинного кліща.

Бобові попелиці *(Acyrthosiphon pisum Harr.)* у фази сходи - бутонізації заселили 4-45% посівів сої Вінницької, Івано-Франківської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Хмельницької, Харківської, Тернопільської областей. У періоди формування-дозрівання бобів відмічався масовий розвиток попелиць на 59-100% площ Дніпропетровської, Запорізької, Тернопільської та Харківської областей, де за середньої чисельності 5-10, максимально 12 екз. на заселену рослину ними пошкоджено 4-18% рослин.

Бобові попелиці

У 2025 р. за посушливої теплої погоди з помірною вологістю варто очікувати зростання кількості й шкідливості бобових попелиць.

Тютюновий трипс (*Thrips tabaci Lind*) виявляли у посівах сої з фази бутонізації до фази дозрівання на 4-36, у Запорізькій та Тернопільській областях 65-100% площ. За чисельності 0,5-2,8, максимально 5-7 екз. на кв.м ними пошкоджено 2-8, в осередках Запорізької області до 10 % рослин.

Тютюновий трипс

За умов доброї перезимівлі тютюнового трипса та оптимальних умов для його розвитку в вегетаційний період, у 2025 р. очікується підвищена чисельність та шкідливість фітофага в посівах сої.

Люцерновий клоп (*Adelphocoris lineolatus*) розвивався та шкодив у Закарпатській, Запорізькій, Полтавській, Рівненській та Тернопільській областях на 2-58, максимально 100% (Запорізька, Полтавська обл.) площ сої. За чисельності 0,1-2, в осередках 2-6 екз. на кв.м (Закарпатська, Запорізька обл.) фітофаг пошкодив 2-11% рослин.

Клоп люцерновий

У 2025 р. кількість та рівень шкідливості клопа залежатиме від перезимівлі та гідротермічних умов у період вегетації. Сильніше будуть пошкоджуватись посіви, що межують з бобовими рослинами. Клопи особливо будуть небезпечні за сухої, спекотної погоди на ослаблених рослинах сої.

Чортополохівка або **сонцевик будяковий** (*Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758)) ІІ-го покоління шкодила у посівах сої, передусім в тих областях, де поля були забур'янені осотом. Відроджені гусениці шкідника заселяли 1-10% обстежених площ Івано-Франківської, Полтавської, Чернівецької та Черкаської областей, якими було пошкоджено 0,1-2% рослин щільністю 1-2 гусениці на рослину.

Чортополохівка імаго ***Гусениця***

Враховуючи достатній запас фітофага, що пішли на зимівлю, у 2025 р. за сприятливих погодно-кліматичних умов (тепла, помірно волога погода в період вегетації) та наявності квітучої рослинності в період харчування метеликів, можливе зростання чисельності чортополохівки у посівах сої. Зберігається можливість зміни пріоритетів живлення гусениць шкідника, тому шкідливість фітофага можлива не лише на посівах сої, але й інших сільськогосподарських культур.

Акацієва вогнівка (*Etiella zinckenella* (Treitschke, 1832)) виявлена у фазу цвітіння – дозрівання у Дніпропетровській, Закарпатській, Кіровоградській, Одеській, Тернопільській, Черкаській областях на 6-20, подекуди 100% площ у Запорізькій, Черкаській областях, де за середньої чисельності 0,5-2 екз. на кв.м нею було пошкоджено 1-5, в осередках Запорізької області до 12% рослин.

Акацієва вогнівка: імаго та гусениця

За умов доброї перезимівлі та сприятливих гідротермічних показників весняного періоду 2025 р. ймовірне збільшення відсотка заселених фітофагом площ під соєю та пошкоджених рослин. Сильніше можуть пошкоджуватися посіви суміжні з люцерною або посіви з іншими багаторічними бобовими.

Літ **лучного метелика** *(Loxostege sticticalis)* відмічали у фазу формування бобів у посівах сої Черкаської області. У полі зору на 10 кроків спостерігали 1-3 метелики. Заселена площа в середньому становила 5%. Відроджені гусениці лучного метелика за чисельності 1,4 екз. на рослину виявляли на 5% рослин та 2% площ.

Фузаріоз (*Fusarium oxysporum Schl.)* в посівах сої спостерігали від фази сходів до фази дозрівання. Прояву хвороби сприяла наявність ґрунтової та насіннєвої інфекції, а також достатнє зволоження ґрунту в досходовий період. Виявляли захворювання у Житомирській, Київській, Тернопільській та Чернівецькій областях на 9-35% обстежених площ, де було уражено 0,3-4% рослин за розвитку 0,2-1%.

Фузаріоз сої

У 2025 р. ураження рослин сої збудником фузаріозу прогнозується за умов вологої та прохолодної погоди, дії низьких температур при проростанні насіння, ґрунтових та повітряних посух у післясходовий період.

Кореневі гнилі. В різних фазах розвитку сої переважала **фузаріозна коренева гниль** *(Fusarium sp.).* Захворювання виявляли у Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Київській, Полтавській, Тернопільській, Хмельницькій та Чернівецькій, областях. Кореневі гнилі мали прояв у періоди сходи-дозрівання на 5-50, в осередках Тернопільської області до 65% площ із ураженням 0,3-0,5% із інтенсивністю розвитку хвороби 0,1-2,3, максимально 6%.

Кореневі гнилі

У поточному році інтенсивність розвитку хвороби залежатиме від температурно-водного режиму ґрунту, рівня агротехніки, кондиційності насіння.

Пероноспороз *(Peronospora manshurica* Sydow.) у період бутонізації охопив 4-29% площ сої у Дніпропетровській, Житомирській, Рівненській, Хмельницькій, Черкаській та Чернівецькій областях, де ураженість становила 1-3% рослин з розвитком хвороби 0,2-2%. У фази цвітіння-формування бобів пероноспороз мав поширення на 9-48% обстежених площ і 3-5% рослин за розвитку хвороби 1-2%. У фазу дозрівання культури хворобу виявляли на 15-57, максимально 75% площ у Тернопільській області, де відсоток ураження рослин сягав 3-8, в осередках Закарпатської та Рівненської областей 12% рослин із розвитком захворювання 1-4%.

Пероноспороз на сої

Інфекційний запас пероноспорозу достатній, щоб у 2025 р. проявитись у посівах сої повсюди, а рівень поширення залежатиме від погодних умов під час вегетації. Сприятливими умовами для його розвитку є тепла погода +18..+26ºС, підвищена вологість повітря, пізні посіви та відсутність захисних заходів. Дотримуватись використання здорового посівного матеріалу, протруювання насіння, вирощування культури за високої агротехніки та оптимальної густоти стояння рослин, знищення післяжнивних решток.

Церкоспороз (*Cercospora sojina* Hara) відмічено на сої у господарствах Волинської та Львівської областей на 3-8% обстежених площ, де хвороба охопила 2-6% рослин за розвитку хвороби 0,5-2%.

Церкоспороз на сої

У 2025 р. поширення церкоспорозу залежатиме від своєчасного збору урожаю сої та сушіння зерна, дотримання сівозміни (повернення на попереднє місце через 2 роки), обробіток ґрунту, недопущення занесення церкоспорозу із хворим насінням.

Септоріоз *(Septoria glycines T. Hemmi)* мав прояв у всіх зонах вирощування сої. Хворобою було охоплено 1,6-8% площ за ураженості 0,2-2% рослин. Інтенсивне поширення хвороби відмічали у періоди цвітіння - формування бобів на 3-57% площ, де ураження рослин становило 1-3, максимально 4% у Чернігівській та Черкаській областях з розвитком хвороби 0,7-6%. У фазу дозрівання культури хвороба охопила 25-53, подекуди 100% (Харківська обл.) площ і 2-7% рослин за розвитку хвороби 0,7-3%. Більше ураження рослин 8-10% виявляли у Житомирській та Кіровоградській областях.

Септоріоз на листках сої

Наявний запас інфекції (уражені зерно та рослинні рештки) повсюдно сприятиме прояву та поширенню септоріозу у 2025 р., передусім за температури повітря +26..+28°С і відносної вологості повітря з частими опадами.

Аскохітоз (*Ascochyta sojaecola* Abramov) відмічали повсюдно. У Лісостепу хвороба поширилась на 3-43, максимально 90% (Київська обл.) площ, де ураженими були 2-6% рослин із розвитком хвороби 0,2-1,7%. У Степу хвороба охопила 53-100% площ (Одеська, Дніпропетровська, Харківська обл.) та уразила 1-2% рослин за інтенсивності розвитку 0,2-1%. У поліських областях аскохітоз

мав поширення на 2-47% площ з ураженням рослин 1-6, в осередках 8% за розвитку хвороби 0,5-3%.

Аскохітоз сої

У 2025 р., беручи до уваги наявний запас інфекції в насінні та рослинних рештках, за сприятливих погодних умов в період цвітіння-достигання, прогнозується збільшення ураженості посівів сої аскохітозом.

Іржу (*Uromyces sojae* Syd) відмічали у фазу дозрівання у Кіровоградській області на 4% площ (0,19 тис.га) та 3% рослин сої з розвитком хвороби 3%.

Іржа на сої

Гриби іржі розвиваються в широкому діапазоні температур від +2°С до +35°С залежно від виду патогену і регіону вирощування, і мають кілька циклів спороношення. Для проростання спор необхідна крапельна волога, тому іржа найчастіше з'являється в теплі й дощові періоди.

Альтернаріоз (*Alternaria tenuis Nees*) проявився у посівах сої під час дозрівання бобів наприкінці серпня в Мукачівському та Ужгородському районах Закарпатської області, проте масового поширення не набув. Хвороба була поширена на 14% площ, 3-6% рослин.

Альтернаріоз на сої

У поточному році, зважаючи на наявність інфекційного запасу на рослинних рештках, альтернаріоз може проявитись у посівах сої у вказаних вище районах, інтенсивність розвитку та поширення хвороби можливі за переважання дощової погоди з наявністю крапельної вологи та вологості повітря вище 95%.

Несвоєчасне збирання сої призводить до заспорення зовнішньої поверхні насіння грибом. Збудник альтернаріозу продукує фітогормон *тентоксин,* який за високої заспореності насіння грибом під час зберігання може суттєво погіршити його схожість до (50-60%) при висіванні.

Антракноз (*Colletotrichum trunctatum* (Schwein.) Andrus et Moore) поширювався від фази сходи до фази бутонізації-дозрівання бобів на 5-34% посівів сої Івано-Франківської, Львівської, Миколаївської, Сумської обл.), де хворобу обліковували на 1-7% рослин з розвитком 0,5-6% (на рівні показників минулого року.

У 2025 р. за достатнього зволоження під час вегетації поширення антракнозу буде повсюдним. Захворювання може призводити до зрідження сходів, зниження врожаю сої. Масовому розвитку хвороби сприятиме тепла дощова погода з оптимальною температурою 28-30°С.

Сім'ядольний бактеріоз (бактерії з родів *Pseudomonas, Xanthomonas, Erwinia*) виявляли у господарствах Київської та Полтавської областей на 1-67% обстежених площ сої, де на неї хворіло до 2% рослин із інтенсивністю розвитку 0,8%.

У 2025 р. сім'ядольний бактеріоз матиме прояв за вирощування сої в монокультурі та за умов прохолодної вологої погоди і ранніх строків посіву.

Бактеріальним опіком (*Pseudomonas glicinea Coerper)* посіви сої були уражені в періоди бутонізації до дозрівання зерна. Хворобу виявляли в господарствах Волинської, Київської, Рівненської, Сумської, Тернопільської та Чернівецької областей на площі 1-28, максимально 51% у Сумській області за ураження рослин 1-3, в осередках Волинської області до 8% і розвитку захворювання 0,5-2,8%.

Бактеріальний опік сої

У 2025 р. ураженість рослин бактеріозом залежатиме від кліматичних умов (тепла, дощова і волога погода сприятиме розвитку хвороби). Прохолодна весна з опадами сприятиме інтенсивному розвитку хвороби.

Вірусні хвороби, зокрема **жовту** *(Bean yellow mosaic virus)* і **зморшкувату мозаїки** *(Bean wrinkle mosaic virus)* було відмічено на сої з фази цвітіння до фази дозрівання у Київській, Полтавській, Тернопільській та Черкаській областях на 7-17, максимально 24% (Тернопільська обл.) площ за поширення хвороби на 0,4-3,3% рослин. У 2025 р. очікується зараження рослин вірусними та мікоплазмовими хворобами за умов помірно-теплої з достатньою вологістю погоди, високої активності сисних комах-переносників інфекції та забур'яненості посівів сої.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ СОЇ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(Рекомендації ННЦ «Інститут землеробства НААНУ»)

Строки проведення, фаза розвитку рослин	**Шкідливі організми (ЕПШ)**	**Зміст заходів, назви та норми витрат препаратів (кг, л/т; кг, л/га)**
1	**2**	**3**
Допосівний період	Зимова стадії: а) в ґрунті: бульбочкові довгоносики, совки, кореневі гнилі б)насіннєва інфекція: пероноспороз, церкоспороз, фомопсису, септоріоз, аскохітоз, бактеріози та ін.	Дотримання сівозміни, повторні посіви через 4 роки. Не висівати сою після бобових культур і соняшника через наявність спільних шкідливих організмів. Своєчасний і якісний обробіток ґрунту. Оптимальні дози добрив. Підбір відповідних зареєстрованих сортів в даній зоні вирощування культури. Протруювання насіння препаратами: Редіго М 120 FS, ТН, 0,8-1,0 л/т; Ранкона 450 ТН, 53,1-79,7 мл/т; Віал Траст, КС, (0,4-0,5 л/т); Авідо, ТН (0,5-1,0 л/т).

Сівба	Кореневі гнилі	Висівають сортовим насінням у прогрітий до 10-12ºС ґрунт. В день сівби проводять інокуляцію насіння симбіотичними азотфіксуючими бактеріями й одночасно обробляють мікродобривами: бором і молібденом (40-50 г на гектарну норму насіння). Сіють рядковим (міжряддя 15 см) способом на глибину 3-5 см 500-700 тис. схожих насінин на 1 га. У зріджених посівах через гілкування збільшуються втрати при збиранні, а в загущених – рослини вилягають і уражуються епіфітними хворобами
Сходи	Фузаріоз сходів, сім’ядольний бактеріоз	Розпушування кірки та знищення сходів бур'янів досходовим боронуванням і післясходовими культиваціями. Перед посівом, до або по сходах сої та до початку утворення першого трійчастого листка сої вносять гербіциди (див. відповідний розділ)
2-6 листочків	Пероноспороз, церкоспороз, бульбочкові довгоносики (8-15 жуків на кв. м), люцерновий клоп (2-5 екз. на рослину), попелиці (250-300 екз. на 10 помахів сачка)	Видалення дифузно уражених рослин з насіннєвих посівів. Обприскування посівів препаратом Мовенто 100 SC, КС, 0,7-1,0 л/га. На насіннєвих посівах обприскування проводити відразу після виявлення сисних шкідників для запобігання поширення вірусної інфекції
Бутонізація-цвітіння	Пероноспороз, аскохітоз, септоріоз, церкоспороз, антракноз, бактеріози (розвиток аскохітозу – 2-3%, інших хвороб 4-5%)	При виявлених перших ознак хвороб на насінницьких посівах рекомендується проводити обробку рослин розчинами дозволених фунгіцидів Альєтт 80,WP, ЗП, 1,5-2 л/га, Амістар Голд 250 SC, КС, 0,5-1 л/га, Евіто Т, КС, 0,5-1 л/га; Тайєр 500, КЕ, 0,4-0,6 л/га
	Фомопсис, біла та сіра гнилі	Обприскування в період вегетації препаратами Пропульс 250, SE, CE, 0,8-1,0 л/га, Фокс 325 SC, КС, 0,4-0,6 л/га
	Вірусні хвороби	Видалення уражених рослин з насіннєвих посівів. При заселенні рослин сисними комахами (попелиці 250-300 екз. на 10 помахів сачка ін.) проводити обприскування посівів препаратом: Актеллік 500 ЕС, КЕ, 1,2-2,0 л/га, Альфазол SL, РК, 0,25 л/га, Боксер, КС, 0,1-0,2 л/га, Варвар, КС, 0,1-0,2 л/га, Коннект 12,5 IC, КС, 0,4-0,5 л/га, Мовенто 100 SC, КС, 0,7-1 л/га

	Акацієва вогнівка (1-2 гусениці на кв.м), листогризучі совки (1-3 екз. на кв.м), лучний метелик (4-5 екз. на кв.м), тютюновий трипс (10-15 екз. на рослину)	Обприскування препаратами: Пірінекс Супер, КЕ, 0,75-1,25 л/га; Драгун, КЕ, 0,8-1,2 л/га, та інші.
Дозрівання	Біла і сіра гнилі, фомопсис	В роки з підвищеною кількістю опадів, перед збиранням врожаю за вологості насіння 35-40%, проводять десикацію посівів за 14 днів до збирання врожаю Раундапом Макс, РК, ВР, 2,4 л/га
Після збирання врожаю	Комплекс насіннєвої інфекції	Насіння сої очищають, перевіряють на вологість, за необхідності підсушують до 12% вологості. Зберігають за температури до 10°С

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ЛЮЦЕРНИ

Бульбочкові довгоносики (*Sitona lineatus*) в посівах люцерни, як і в минулих роках, шкодили переважно у Степу, Лісостепу, подекуди в Рівненській та Чернігівській областях Полісся. Середня чисельність шкідника в період відростання після першого укосу становила 1-6, максимально 8 екз. на 100 п.с., у відповідну фазу після другого укосу 2-9 екз. на 100 п.с. За масової бутонізації, середня чисельність фітофага на полях після І-го укосу зросла до 3-12 екз. на 100 п.с., а після другого – до 3-8 екз. на 100 п.с. Під час цвітіння люцерни чисельність бульбочкових довгоносиків істотно не відрізнялась залежно від укосу та становила 3-15 та 2-10 екз. на 100 п.с., а під час дозрівання бобів – 2-9 екз. на 100 п.с. Щільність фітофага в місцях зимівлі становила 0,5-3 екз. на кв.м.

Бульбочковий довгоносик

личинка довгоносика

У 2025 р. розвиток шкідника слід очікувати в межах середньобагаторічних показників, проте за доброї перезимівлі й сприятливих погодних умов весни, вологої погоди у травні-червні, можливе осередкове зростання їх чисельності та загроза посівам по всій зоні вирощування.

Листкові люцернові довгоносики (*Hypera postica* (L.Gyllenhal, 1813)) у період відростання культури після першого укосу, були виявлені майже скрізь, де вирощувалася люцерна, за середньої чисельності 1-3 екз. на 100 п.с. Під час відростання культури після другого укосу ситуація з довгоносиками істотно не змінилася – 1-5 екз. на 100 п.с. У фазу масової бутонізації, на посівах після першого й другого укосу відмічалось зростання середньої чисельності довгоносика до 3-6 екз. на 100 п.с. Личинками за чисельності 2-4 екз. на кв.м було пошкоджено від 4 до 10, максимально 20% рослин у Херсонській області.

Листковий люцерновий довгоносик та личинка

У 2025 р. листкові люцернові довгоносики, за доброї перезимівлі та сприятливої теплої погоди навесні, можуть масово розвиватися на насіннєвій люцерні першого укосу і весняних посівах культури, що розміщені поблизу старих плантацій.

Клопи-сліпняки (*Adelphocoris lineolatus* Goeze.) заселяли посіви люцерни по всій зоні її вирощування. При відростанні культури після першого укосу, їх чисельність становила 2-7 екз. на 100 п.с., а після другого укосу – зросла до 1-8, максимально 11 екз. на 100 п.с. У фазу масової бутонізації середня чисельність шкідника на полях після першого укосу – збільшилась в середньому до 3-6 екз. на 100 п.с. Після другого укосу чисельність клопів-сліпняків дещо знизилася і становила 3-6 екз. на 100 п.с. Під час фази цвітіння середня чисельність шкідника, незалежно від укосу, мала тенденцію до зростання і становила 4-12 екз. на 100 п.с. У період дозрівання бобів було відмічено незначний спад чисельності – до 3-10 екз. на 100 п.с. відповідно укосам. Загалом чисельність і шкідливість фітофага в обох укосах була меншою за торішнютор.

Люцерновий клоп ***Сліпняк польовий***

У 2025 р. у переважній більшості областей, де вирощували люцерну, середня чисельність цих фітофагів не перевищувала порогову (ЕПШ – 15-20 екз. на 100 п.с.). За доброї перезимівлі шкідника, та подальшої теплої погоди влітку, можливі економічно-відчутні пошкодження клопами люцерни, особливо в Лісостепу та Поліссі.

У Лісостепу в період бутонізації відмічалась шкідливість **попелиці** (*Acyrthosiphon pisum Harr.*) у посівах насіннєвої люцерни. Чисельність сисних фітофагів значною мірою залежала від погодних умов та діяльності ентомофагів. Останніх скрізь у першому укосі вловлювалось 2-14 екз. на 100 п.с. та 22 екз. на 100 п.с. в другому укосі люцерни. Сприятимуть поширенню попелиць помірно тепла, жарка погода без зливових опадів.

Шкідливість **люцернової совки** (*Heliothis viriplaca Hfn.*) та інших листогризучих совок обліковували упродовж двох укосів повсюди. Упродовж бутонізації-цвітіння вловлювалось 1-3 екз. на 100 п.с. У вогнищах розвитку фітофаг за чисельності 0,5-1 екз. на кв.м пошкодив 2-5, максимально 10% рослин. За доброї перезимівлі та за сприятливих погодних умов (тепла з періодичними опадами) можливе більше поширення і шкідливість совок.

Крім перерахованих вище шкідників, у 2024 р. посіви люцерни пошкоджували **люцерновий жовтий насіннєїд** (*Tychius flavus* Becker, 1864),

Люцерновий жовтий насіннєїд

Люцернова товстоніжка (*Bruchophagus roddi* Gussakovskiy, 1933) та інші, які можуть становити загрозу посівам культури поточного року за сприятливих погодних умов, особливо на полях із незмінним вирощуванням трав протягом декількох років.

Бура плямистість люцерни (*Pseudopeziza medicaginis* (Lib.) Sacc.) була розповсюджена в Степу, Лісостепу та у Житомирській та Рівненській областях Полісся, особливо на насіннєвих посівах люцерни. Перезимівля збудника хвороби на уражених рослинних рештках пройшла задовільно, при сприятливих умовах у фенофазу бутонізації ураженими були 2-6% рослин з розвитком хвороби 0,2-1,6% на 5-17% обстежених площ.

У фенофазу цвітіння на 10-65% обстежених площ було охоплено 4-10% рослин за розвитку хвороби 0,5-3%. Наприкінці вегетації на 10-80% обстежених площ на посівах люцерни було уражено 8-12, максимально 15% рослин із розвитком хвороби 2% (Запорізька обл.).

Бура плямистість люцерни ***Іржа люцерни***

Враховуючи великий запас інфекції на рослинних рештках, у 2025 р. за наявності вологої погоди, середньодобовій температурі повітря +14,9..+16°С, вологості повітря 64-70% і ГТК 1,6-1,8, буде спостерігатись збільшення ураженості люцерни збудником хвороби в період всієї вегетації культури, особливо при створенні мікроклімату, насамперед у загущених посівах люцерни.

Іржу (*Uromyces striatus* Schroeter) виявляли у фазу бутонізація-цвітіння в Дніпропетровській, Одеській, Сумській та Черкаській областях на 3-15, максимально 50% обстежених площ, де було охоплено 2-5, в осередках до 7% рослин із розвитком хвороби 0,5-4%.

У 2025 р., враховуючи певний запас інфекції іржі в природному середовищі, за помірно теплої й вологої погоди в період вегетації, ймовірно очікувати ураження насіннєвих ділянок люцерни на рівні минулого року, особливо в посівах 3-4 років використання.

Борошнисту росу (*Erysiphe communis* Grev. f. *medicaginis*) виявляли у Дніпропетровській області з фази бутонізації до формування бобів на 2-4% рослин із розвитком хвороби 1-2%.

Аскохітоз (*Ascochyta medicaginicola* Qian Chen & L.Cai) мав переважне розповсюдження у насінниках другого і третього років використання. Під час бутонізації люцерни симптоми аскохітозу були зафіксовані на 25-50% обстежених площ. Хворобою було уражено до 3% рослин. У фазу цвітіння-наливу бобів аскохітозом було уражено від 5 до 7% рослин за розвитку хвороби 3-4% (Сумська обл.).

Розвиток **пероноспорозу (несправжня борошниста роса)** (збудник – *Peronospora aestivalis* Syd) відмічали в Сумській та Херсонській областях, де було уражено 1-5% рослин з інтенсивністю хвороби 0,5-3%.

У 2025 р., враховуючи певний запас інфекції вищезазначених хвороб у природному середовищі, за помірно теплої та вологої погоди упродовж вегетації, ймовірно очікувати ураження насіннєвих ділянок люцерни на рівні минулого року, особливо в посівах другого і третього років використання.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ НАСІННЄВОЇ ЛЮЦЕРНИ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

Фаза розвитку рослин	Шкідливі організми	Технологічні операції (заходи)
1	**2**	**3**
У рік сівби		
Допосівний період	Ґрунтові шкідники (дротяники, несправжні дротяники), гусениці підгризаючих совок, збудники хвороб, бур'яни	Дворазове лущення стерні попередника, внесення добрив – фосфорних та калійних, відвальний або безвідвальний обробіток ґрунту, передпосівна його підготовка – вирівнювання поля, культивація на глибину висіву насіння (2-3 см) з одночасним боронуванням, коткуванням. Скарифікація, протруювання насіння дозволеними препаратами. Обробка насіння мікроелементами (борна кислота, 0,4-0,5 кг/т, інші)
Сівба	-//-	Запровадження широкорядних (45-70 см), безпокривних посівів: норма висіву 1-1,5 млн. насінин на га (2-2,5 кг/га). За ранньовесняної сівби обов'язкове внесення в ґрунт гербіцидів до сівби з негайним загортанням (розділ «Основні види бур'янів...»)
До сходів – сходи	Жуки довгоносиків (ЕПШ 5-8 екз. на кв.м), гусениці підгризаючих совок, бур'яни	Знищення кірки до сходів, обприскування Актелліком, 500 ЕС, КЕ, 1-1,5 л/га та іншими препаратами. Боротьба з бур'янами: культивація міжрядь на початку сходів, внесення гербіцидів (розділ «Основні види бур'янів»...)
Стеблування - бутонізація	Комплекс комах-фітофагів, збудники хвороб, бур'яни	Підкіс рослин у фазі бутонізації за ранньовесняної сівби 2 рази, за літньої 1 раз не пізніше, як за 3-4 тижні до перших заморозків
Другий і наступні роки		
До та під час відростання	Люцерновий квітковий комарик (пупарії), лялечки підгризаючих та листогризучих совок і п'ядунів, жуки жовтого тихіуса, яйця клопів та ін. шкідники; бур'яни	Рано навесні боронування в два сліди, компостування або спалювання рослинних решток, щілювання, долотування та міжрядний обробіток на глибину 8-10 см
Бутонізація	Жуки і личинки довгоносиків, гусениці совок і п'ядунів, попелиці, клопи; бур'яни	Підкіс люцерни для одержання насіння з проміжного укосу в фазу масової бутонізації, з другого – перед чи на початку цвітіння
Стеблування - бутонізація після підкосу	Жуки і личинки довгоносиків, гусінь листогризучих совок,	Долотування загущених посівів, регулярні міжрядні культивації до повного змикання рядків, боротьба з повитицею, обприскування через 7-10

	клопи, попелиці, товстоніжки, комарики та інші шкідники: бур'яни. ЕПШ: фітономуса (жуків 5-8 на кв.м, личинок 20-30 екз. на 100 п.с.), жовтого тихіуса 20-30 жуків, гусениць совок 8-10 екз. на кв.м, клопів сліпняків 15-20, люцернової товстоніжки 20-25, попелиць 500-600 екз. на 100 помахів сачком	днів після підкосу чи вогнищ аміачною селітрою. Обробка проти комах-фітофагів інсектицидами: Актеллік 500 ЕС, КЕ, 1-1,5 л/га, інші. Одночасно з інсектицидами застосовують мікроелементи (борна кислота, молібдат амонію 0,3-0,6 кг/га)
Цвітіння	Лускокрилі комахи - фітофаги	На початку відкладання яєць совками випускають трихограму (100-150 тис. особин на га), а в період масового відкладання (через 7-8 днів) випуск трихограми повторюють. Використання природних запилювачів домашніх бджіл
Формування – дозрівання бобів	Гусінь совок і п'ядунів (ЕПШ 3-5 екз. на кв.м), товстоніжки, клопи, попелиця, інші	Обробіток посівів за чисельності шкідників понад ЕПШ вказаними вище інсектицидами. За побуріння 85-90% бобів десикація реглоном супер 150 SL, РК, 3 л/га, своєчасний збір урожаю насіння
Після збирання врожаю	Ґрунтові та ґрунто-заселяючі комахи - фітофаги, мишоподібні гризуни, збудники хвороб	Міжрядний обробіток, щілювання, внесення мінеральних добрив, боротьба з мишоподібними гризунами дозволеними родентицидами

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ КОНЮШИНИ

Конюшинові насіннєїди-апіони (*Protapion apricans* (Herbst, 1797)) в 2024 р. пошкоджували посіви конюшини повсюдно з початку вегетації культури. За настання теплої погоди в другій половині весни фітофаги активно заселяли посіви конюшини. У фазі відростання рослин першого укосу нараховували в середньому 2-9 жуків на 100 п.с., де за такої щільності жуків шкода, яку завдавали насіннєїди на посівах, була відчутною, але не мала господарського значення.

Конюшиновий насіннєїд-апіон

В період масового цвітіння конюшини чисельність насіннєїдів-апіонів становила в середньому від 5-12, максимально 29 жуків на 100 п.с. У фазі дозрівання бобів чисельність насіннєїдів становила в середньому 8-16 жуків на 100 п.с. За такої чисельності шкідника заселеність головок конюшини, в період їх повного побуріння, личинками насіннєїдів-апіонів складала 2-17, в осередках до 26% у середній чисельності 1-2,5 личинки на пошкоджене суцвіття.

На конюшині, що відросла, другого укосу, після скошування на фуражні цілі травостою першого укосу, чисельність насіннєїдів-апіонів була дещо вища, порівняно з першим укосом, і становила 3-19 жуків на 100 п.с. У період масової бутонізації та на початку цвітіння конюшини другого укосу обліковували від 5-27 до 34-41 жуків на 100 п.с. (Волинська, Житомирська обл.). У фазі дозрівання бобів чисельність насіннєїдів становила в середньому 8-14, максимально 24-34 жуків на 100 п.с. (Волинська, Житомирська обл.). Заселеність головок конюшини другого укосу, за їх повного побуріння, личинками насіннєїдів-апіонів становила від 1-5% до 21-28% (Волинська, Житомирська, Тернопільська обл.) у середній чисельності 1-2 личинок на пошкоджене суцвіття.

В періоди без інтенсивних опадів 4-14% рослин насінників конюшини як першого, так і другого укосів, пошкоджували сисні шкідники – **клопи-сліпняки** (*Adelphocoris lineolatus* Goeze.), **трипси** (*Thrips tabaci*) та **горохова попелиця** *(Acyrthosiphon pisum Harr.*). Найбільша чисельність сисних шкідників 16-62, максимально 122-145 екз. на 100 п.с. вловлювалась упродовж цвітіння другого укосу Сумській області.

У 2025 р. насіннєїди-апіони будуть найбільш масовими та шкідливими фітофагами насіннєвої конюшини у всіх зонах її вирощування. Для зниження втрат урожаю від насіннєїдів-апіонів та інших шкідників на насіння слід використовувати другий укіс травостою конюшини, а перший – скошувати на фуражні цілі у фазі бутонізації культури. За перевищення ЕПШ слід проводити обприскування насінників під час бутонізації проти комплексу шкідників (насіннєїди-апіони, клопи-сліпняки, трипси, попелиці та ін.) одним з дозволених до використання інсектицидів (див. «Державний реєстр пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні»).

Кореневі гнилі (фузаріоз) (*Fusarium Link.*) на конюшині виявлено в осередках Тернопільської області після відновлення вегетації, де на 28% обстежених площ хворобою було охоплено 2,4% рослин. Фузаріоз мав прояв біля основи стебла у вигляді побуріння тканини, надалі протягом вегетації культури відмічали в’янення та загибель уражених рослин.

У 2025 р. розвиток фузаріозу на коренях конюшини можливий при несприятливій перезимівлі культури, на посівах трав тривалого строку використання.

Борошниста роса (*Erysiphe communis Grev.,* f. *trifolii* Rabenh.) відмічалась в другій половині травня на конюшині першого укосу. У фази бутонізація – формування бобів за встановлення сприятливих погодних умов

для розвитку хвороби на 5-38% обстежених площ кількість уражених рослин становила 0,5-8 (Житомирська, Сумська, Тернопільська, Чернігівська обл.), в осередках 14% (Житомирська обл.) із розвитком хвороби 0,4-2, подекуди до 5%.

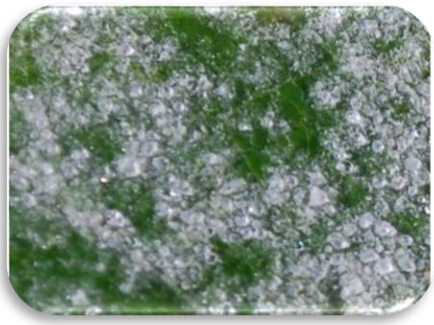

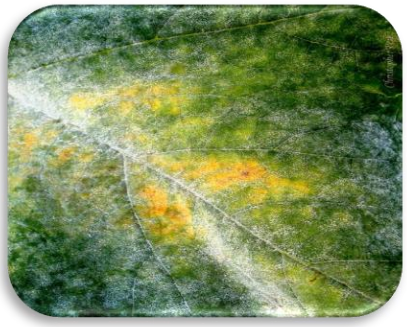

Борошниста роса на конюшині

Антракноз (*Colletotrichum trifolii* Bain et Essary), перші симптоми якого відмічали у посівах конюшини першого укосу в період бутонізації, слабко розвився в посівах Житомирської, Рівненської, Сумської та Тернопільської областей. На посівах культури другого укосу, наростання ураженості хворобою відмічено після дощів, що пройшли в період відростання. У фази бутонізація – формування бобів кількість уражених рослин становила 3-10, в осередках 15% за розвитку хвороби 0,4-2%.

ЗАХОДИ ЗАХИСТУ КОНЮШИНИ

- правильні сівозміна, обробка і підготовка ґрунту;
- протруєння насіння ;
- ранньовесняне боронування у 2 сліди з видаленням з поля та спалювання
- раннє скошування на сіно і вивезення з полів сильно уражених та пошкоджених трав;
- у насінниках перший укіс у фазі бутонізації рослин використовують на фураж;
- обприскування під час бутонізації другого укосу за чисельності насіннєїдів-апіонів 12, клопів сліпняків 7 екз. на 100 п.с., інших шкідників одним з інсектицидів: актеллік 500 ЕС, КЕ, 1-1,5 л/га чи іншими;
- у разі побуріння 75-80% головок конюшини обприскування насіннєвих ділянок Реглоном Ейр 200 SL, РК 3-4 л/га, збирання врожаю через 5-7 днів;

своєчасне збирання з полів скошених трав, зокрема обмолот насінників;

- оперативне очищення, сушіння, правильне зберігання насіння, боротьба зі шкідниками запасів у складських приміщеннях дозволеними препаратами на основі діючої речовини фосфід алюмінію.

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ

Звичайний буряковий довгоносик (Bothynoderes punctiventris Schoenherr, 1834) широко поширений шкідник сходів буряків цукрових переважної більшості бурякосійних регіонів. Шкідливість якого торік стримувалась нестійкою, прохолодною погодою в період розселення жуків. За результатами контрольних обстежень загибель жуків за зиму становила 1-26%, передусім від грибкових захворювань.

Пробудження звичайного бурякового довгоносика на бурячищах відмічали напочатку квітня – травня за поступового їх переміщення у верхні шари ґрунту. Літ жуків відбувався за інтенсивності 0,2-0,5, подекуди до 3 екз. у полі зору за 10 хвилин спостережень. Розселення жуків було слабким. Фітофаги заселяли переважно крайові смуги посівів зі сторони місць зимівлі, де їх обліковували щільністю 0,1-0,5 екз. на кв.м. Ними було заселено та пошкоджено до 3% рослин.

Звичайний буряковий довгоносик

У період масового розселення звичайного бурякового довгоносика виявляли на 18-43, подекуди 100% (Київська, Полтавська обл.) площ посівів у чисельності 0,3-1, на окремих площах господарств Вінницької, Київської, Черкаської областей 2-10 екз. на кв.м. Пошкодженість рослин коливалась від 3-8 до 20% (Київська обл.) у слабкому та середньому ступенях.

Осінніми обстеженнями проведеними в усіх бурякосійних областях встановлено, що заселеність довгоносиками становить 2-94% бурякових площ за чисельності 0,5-1, максимально 2-5 екз. на кв.м. Під час осінніх розкопок жуки в популяції складали 75%, лялечки 16% і личинки 9%.

Стан популяції довгоносика характеризується високою життєздатністю: основна маса комах знаходиться у доброму фізіологічному стані, має достатню кількість жирового тіла, статевий індекс нахилений у бік самиць, тому у 2025 р. передбачається значна щільність й шкідливість фітофага в ареалі його поширення (Вінницька, Волинська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська обл.), насамперед за сприятливих умов перезимівлі. Тому, слід вести систематичні спостереження за виходом жуків із зимової діапаузи, їх міграцію на посівах культури, за потреби проводити заходи щодо контролю їх чисельності, а саме

обприскування посівів інсектицидами біологічного походження, які трохи поступаються за ефективністю хімічним, але за превентивного їх застосування спроможні захистити сходи культури від пошкодження фітофагом.

Сірий буряковий довгоносик (*Tanymecus palliatus* (Fabricius, 1787)) найшкідливішим був у посівах буряків цукрових Вінницької, Волинської, Київської, Сумської, Тернопільської, Рівненської, Хмельницької областей. Широка поліфагія дає можливість цьому шкіднику уникати токсикованих рослин буряків цукрових і підтримувати високу життєздатність популяції.

Подекуди раннє прогрівання ґрунту сприяло виходу жуків сірого бурякового довгоносика напочатку квітня, ще до появи сходів культури. Довгоносики живилися на осоті, березці та інших бур'янах, а згодом переселялися на сходи культури, де їх обліковували за невисокої чисельності 0,1-1 екз. на кв.м. Максимальна заселеність шкідником відмічена на забур'янених полях буряків, де на 8-49, подекуди 76-100% (Полтавська, Хмельницька обл.) обстежених площ посівів в середній чисельності 0,1-0,5, максимально 1-2 екз. на кв.м ними було пошкоджено 1-5% рослин у слабкому, в осередках - середніх ступенях.

Сірий буряковий довгоносик

Восени минулого року фітофага обліковували в усіх бурякосійних областях на заселених 4-57% площ у середній чисельності 0,1-0,5, максимально 1-2 екз. на кв.м. У поточному році сірий буряковий довгоносик створюватиме небезпеку сходам буряків у вищезазначених та інших областях, передусім у тих господарствах, де поля забур'янені осотом, берізкою, гірчаком та іншими рослинами, якими він живиться, і де не виконується комплекс заходів захисту культури.

Бурякового довгоносика-стеблоїда (*Lixus subtilis Sturm.*) обліковували у господарствах Полтавської області на 50% обстежених площ буряків цукрових, де щільністю 0,1-1 екз. на кв.м ним було пошкоджено рослини культури у слабкому ступені, що на рівні торішніх показників.

Буряковий довгоносик-стеблоїд

Проведеними осінніми обстеженнями встановлено, що протягом останніх років тенденції до збільшення чисельності амарантового стеблоїда не спостерігається. Проте, за добрих умов перезимівлі, у 2025 р. можливо очікувати збільшення чисельності й значну шкідливість фітофага у посівах цукрових буряків.

Бурякові блішки (звичайна (*Chaetocnema concinna* (Marsham, 1802)), південна (*Ch. breviuscula* (Faldermann, 1837)), вихід яких відмічався наприкінці квітня – перша декада травня, за невисокої активності заселяли сходи буряків цукрових у середній чисельності 0,5-1, у вогнищах із країв полів 3-9 (Вінницька, Волинська обл.), максимально 23 (Житомирська обл.) екз. на кв.м і слабко пошкодивши 1-5, в осередках 41% (Житомирська обл.) рослин на 8-67% площ посівів. Шкідливість фітофага стримувала токсикація рослин інсектицидами системної дії та подекуди хімічними обробками проти довгоносиків.

Бурякова блішка звичайна

Чисельність літнього покоління блішок становила 1-5 екз. на кв.м, що в межах багаторічних показників. У 2025 р. у разі теплої посушливої погоди навесні бурякові блішки створюватимуть суттєві пошкодження сходам буряків цукрових.

Мертвоїди (**темний**, **матовий**, **голий**) за несприятливих погодних умов під час виходу з ґрунту відмічались на сходах буряків Київської та Тернопільської областей, де за невисокої щільності популяції 0,1-0,5 екз. на кв.м слабко пошкодили 1-3% рослин цукрових буряків.

У 2025 р. за умов теплої вологої погоди навесні - початку літа можливе формування осередків підвищеної чисельності й шкідливості мертвоїдів.

Щитоноски (**лободова**, **бурякова**) за невисокої чисельності (0,1-3 екз. на кв.м) не мали господарського значення в посівах буряків цукрових. Фітофагів відмічали у господарствах Вінницької, Волинської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської областей на заселених 5-34% площ, де кількість пошкоджених рослин становила 1-8%. Впродовж вегетаційного періоду чисельність і шкідливість щитоносок утримувалась на низькому рівні завдяки токсикації рослин інсектицидами**.**

Лободова щитоноска

Бурякова щитоноска

За даними осіннього обстеження щитоноски виявлені на площі 5-64% з чисельністю 0,1-1,2 екз. на кв.м, серед яких переважала лободова щитоноска. Навесні 2025 р. за помірно теплих та вологих погодних умов ймовірні осередкові пошкодження сходів цукрових буряків щитоносками, насамперед у засмічених лободовими бур'янами посівах.

Бурякова крихітка *(Atomaria linearis Stephens, 1830)* розвивалась у полях Вінницької, Волинської, Київської, Тернопільської, Хмельницької областей за незначної чисельності та суттєво не шкодила у посівах буряків цукрових. Шкідники заселяли 36-100% площ і слабко пошкодили 2-6% рослин у середній чисельності 5-28, у вогнищах Вінницької області 94 жуків на кв.м.

Бурякова крихітка

Зимовий запас шкідника повсюдно становить 3-29, в осередках до 96 екз. на кв.м. У 2025 р. за умов теплої й вологої весни можливі пошкодження буряковою крихіткою сходів буряків цукрових, перш за все в ареалі її поширення.

Бурякова листкова попелиця *(Aphis fabae Scopoli, 1763)* мляво заселяла посіви буряків цукрових з другої половини травня – червня. Суха посушлива погода цього періоду стримувала розвиток і розмноження шкідника на заселених 7-80% площ і 3-10, у крайових смугах полів Вінницької області 25% рослин та 1-3% у середині поля. Подекуди на розмноження і розповсюдження шкідника впливала активна діяльність ентомофагів (1-4 особин на заселену попелицями рослину).

Бурякова листкова попелиця

Проведеними осінніми обстеженнями виявляли запас попелиці, що пішла в зимівлю, на первинних рослинах господарях (бруслина, калина, жасмин), становить 4-33 яєць на погонний метр гілки. У 2025 р. за сприятливих умов перезимівлі, теплої та помірно вологої погоди у весняно-літній період можливий спалах масового розмноження та значна шкідливість фітофага у більшості бурякосійних областей, передусім Лісостепової зони.

Бурякову кореневу попелицю (*Pemphigus fuscicornis* (Koch, 1857)) виявляли у посівах буряків Київської та Черкаської областей, де вона, як і в попередні роки, значної шкоди не завдала. У вогнищах фітофаг заселив і пошкодив 0,5-2% коренеплодів.

Бурякова коренева попелиця

У 2025 р. відчутна загроза від бурякової кореневої попелиці малоймовірна, проте враховуючи її високі репродуктивні можливості, вона може накопичуватись у значній чисельності, здебільшого в осередках. Перед тим, як здійснювати заходи щодо контролю її чисельності, слід звернути увагу на наявність в агроценозі корисних комах, таких як кокцинеліди, серфіди, золотоочки, які можуть істотно знизити щільність її популяції.

Бурякові мінуючі мухи мали поширення на рівні торішніх показників, якими було заселено 1-67% площ у всіх бурякосійних областях. Слабка шкідливість їх обумовлена токсикацією рослин та погодними умовами (низька вологість повітря) під час їх розвитку. В середньому мухи пошкодили 1-5% рослин за щільності 0,4-3 личинки на рослину.

Бурякова мінуюча муха

Запас бурякових мінуючих мух, що пішли в зимівлю, становить 0,4-2 пупарії на кв.м. У 2025 р. значної чисельності шкідника у посівах цукрових буряків не очікується, проте за сприятливих умов перезимівлі, помірної вологості та достатнього для розвитку фітофага тепла, в осередках можливе незначне наростання їх чисельності.

Бурякова мінуюча міль шкодила у посівах Вінницької області, де вона заселила та пошкодила 4, в осередках 12% рослин за чисельності личинок 2-5 екз. на рослину на 23% посівів цукрових буряків.

Бурякова мінуюча міль

У місцях зимівлі чисельність коконів шкідника становить 2 екз. на кв.м, що на рівні минулого року. Тому, у поточному році відчутного збільшення чисельності мінуючої молі не передбачається, проте за сприятливих погодних умов фітофаг розвиватиметься осередками.

Торік у посівах буряків цукрових спостерігався слабкий розвиток хвороб, передусім це зумовлено значним скороченням посівних площ під культурою у тих зонах, де раніше вони вирощувалися, а також зміною кліматичних умов останніх років, які негативно позначилися не тільки на розвитку рослин культури, а й розвитку збудників хвороб.

Розвиток **коренеїду сходів** на посівах буряків цукрових істотно корегувався погодними умовами вегетаційного періоду. Перші ознаки захворювання виявляли у третій декаді квітня в господарствах Вінницької, Київської та Рівненської областей, подекуди в травні – Житомирської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської областей. Ураженість рослин становила від 0,1 до 2% рослин з розвитком хвороби 0,1%. Вищий відсоток уражених рослин (3-4%) відмічали в Київській та Хмельницькій областях на важких ущільнених ґрунтах, де рослини були ушкоджені буряковою крихіткою.

Коренеїд

Враховуючи наявний запас інфекції в ґрунті, у поточному році коренеїд сходів проявиться, перш за все за умов сприятливих для розвитку його збудників у місцях порушення агротехніки вирощування цукрових буряків, а саме: частому висіванні буряків на одному і тому ж місці, висів по нетрадиційному попереднику, нестачі елементів живлення та обробці насіння фунгіцидами або їх композиціями, що не відповідають складу патогенів конкретної зони вирощування.

Несправжня борошниста роса (**пероноспороз**) (*Peronospora schachtii*) через посушливі погодні умови вегетаційного періоду господарського значення не мала. Захворювання виявляли на 2-17% обстежених площ, де в середньому було уражено 3-4, в осередках Вінницької, Київської та Рівненської областей 6-12% рослин за розвитку хвороби 0,3%.

У 2025 р. розвиток несправжньої борошнистої роси слід очікувати повсюди за умов сприятливих для розвитку збудника хвороби (помірні температури повітря +14..+17ºС, що супроводжуватимуться частими дощами).

Найбільш поширеною та шкодочинною плямистістю у посівах буряків цукрових залишається **церкоспороз** (*Cercospora beticola*), який мав прояв на рівні показників минулого року (9% уражених рослин) в лісостепових та поліських областях. Перші ознаки захворювання відмічали на столових та кормових буряках в Івано-Франківській, Рівненській, Сумській, Тернопільській та Хмельницькій областях. На рослинах буряків

цукрових хворобу виявляли з другої декади червня - липня. Впродовж літа відбувався слабкий розвиток церкоспорозу. Масового поширення (54-100%) хвороба набула наприкінці серпня - вересні. Вищий відсоток ураження посівів відмічали в господарствах Вінницької (40% рослин), Рівненської (37%), Волинської (31%), Черкаської (14%), Київської (12%), Житомирської (10%) та Тернопільської (10%) областей.

Церкоспороз

У поточному році розвиток церкоспорозу варто очікувати, перш за все у вищезазначених та інших бурякосійних областях, враховуючи значний запас інфекції збудника хвороби у ґрунті за умов сприятливих для його розвитку (наявність рясних ранкових рос або невеликих теплих дощів та середньодобову температуру повітря +15..+20ºС). Інтенсивність розвитку хвороби буде більша на тих полях буряків цукрових, де не проводиться збалансоване живлення і своєчасний захист посівів.

Борошниста роса (еризифоз) (*Erysiphe communis*) проявилась осередками, де в серпні-вересні вона охопила 2-26% площ посівів буряків цукрових з ураженням 2-10% рослин за незначного розвитку захворювання.

У 2025 р. еризифоз розвиватиметься за сприятливих погодних умов для збудника хвороби, а саме за настання високих температур, що супроводжуватимуться відносною вологістю повітря 70-90%.

Фомоз (зональна плямистість) (*Phoma betae* Frank.) розвивався у посівах буряків цукрових у другій половині вегетації на листках нижнього ярусу, тому господарського значення хвороба не мала. Зональна плямистість мала поширення на 2-39% посівів з ураженням рослин 1-6, в осередках Вінницької, Житомирської 9-1, подекуди у Рівненській області до 20% з розвитком хвороби 0,3-3%.

Фомоз

У поточному році фомоз матиме поширення, насамперед на фізіологічно ослаблених рослинах за прохолодної вологої погоди, а інтенсивність розвитку залежатиме від нестачі елементів живлення і наявності вологи в ґрунті.

Рамуляріоз відмічали на рослинах буряків цукрових в господарствах Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей, де локально уразив 2-6, подекуди до 32% (Рівненська обл.) рослин на 39-60% площ з інтенсивністю розвитку 1,9-6%. У 2025 р. розвиток плямистості відбуватиметься за умов високої вологості повітря (95%) й помірної температури повітря у межах +15..+17ºС.

Вірусні хвороби (**жовтяниця** та **мозаїка**) впродовж останніх років широкого розповсюдження не набувають. Подекуди за незначного поширення відмічали розвиток мозаїки, яка не мала господарського значення. У 2025 р. розвиток вірусних хвороб слід очікувати у разі масового заселення рослин буряків цукрових переносниками вірусів – попелицями.

Хвороби **голодування** буряків цукрових мали місце на полях з недостатнім та незбалансованим внесенням мінеральних добрив на 4-29% площ. У посівах культури Волинської, Рівненської та Тернопільської областей відмічали голодування рослин на: азотне (4,3-5,5%), фосфорне (4,6%), калійне (2,9-7,2%), борне (0,6-2,6%). У поточному році хвороби голодування матимуть прояв в тих господарствах, де рослин буряків цукрових у період вегетації недостатньо забезпечуються елементами живлення, а також за надмірно посушливих умов вегетації або ж надмірних зливових дощів.

Ураженість **коренеплодів** буряків цукрових проти минулого року мав дещо інтенсивніший розвиток, передусім на гібридах іноземної селекції, в господарствах Вінницької, Волинської, Житомирської, Львівської, Полтавської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернігівської областей. Прояву хвороб в період вегетації сприяла нестача вологи в ґрунті та подекуди його ущільнення.

Парша (**звичайна**, **пояскова**, **бородавчаста**) розвивалась повсюдно на 1-4% коренеплодів. Вищий відсоток ураження рослин відмічали в господарствах Хмельницької області на 6-8% коренів. **Гнилі** (**фузаріозна**, **бура**, **хвостова**, **суха**) виявляли на 1-3, максимально 4-5% коренеплодів. **Некроз судинно-волокнистих пучків** обліковували на 0,8% коренеплодів у господарствах Тернопільської області. Нестача калію в ґрунті сприяла розвитку **дуплистості** скрізь, де на неї хворіло 1-2, в осередках 4% коренеплодів буряків.

У 2025 р. поширенню хвороб сприятимуть перш за все порушення агротехнічних вимог обробки ґрунту, його ущільнення, перезволоження, запливання, використання насіння іноземних гібридів тощо.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

Строк проведення	Шкідливі організми	Заходи	Заходи, препарати, норми витрати (л, кг/т, л, кг/га)
1	2	3	4
Щорічні заходи в літньо-осінній та весняний періоди	Бурякові довгоносики (звичайний, сірий, чорний, інші), блішки, крихітка, попелиці; коренеїд, церкоспороз, альтернаріоз, пероноспороз, інші шкідники і хвороби; бур'яни	Організаційно-господарські та агротехнічні (сівозміна, підготовка ґрунту, підвищення його родючості, боротьба з бур'янами в полях сівозміни, впровадження стійких до хвороб сортів, дотримання технології вирощування культури, захисту рослин за рекомендаціями річного прогнозу розвитку і поширення шкідників, хвороб і бур'янів та фітосанітарного моніторингу посівів)	Повернення буряків на попереднє місце через 3-4 роки; кращі попередники – озима пшениця після чорного і зайнятого парів, гороху та багаторічних трав одного року користування; просторова ізоляція (1000 м від насінників і буряковищ); внесення збалансованих до потреб поля органо-мінеральних та мікродобрив, гербіцидів у рекомендовані строки; вапнування кислих ґрунтів; основний і передпосівний обробіток ґрунту відповідно до зональних схем і типу забур'яненості полів; оптимальні норми висіву і глибина загортання насіння
	Бурякова нематода	За наявності в 100 куб. см ґрунту 4–10 цист із вмістом у них 200–700 личинок за 2–3 роки до висіву буряків вирощувати культури, які зменшують чисельність паразита	Кращі перед попередники – багаторічні бобові трави, горох, кукурудза на зелений корм або силос; попередники – озиме жито, озима пшениця та пожнивні капустяні культури
Вересень-березень Зберігання коренеплодів у кагатах	Кагатна гниль	Захист коренеплодів від підморожування, від в'ялення, задухи, травмування	Регулювання у кагатах температури в межах 1-3°С. Виявлення і знищення вогнищ кагатної гнилі

Впродовж 6 місяців до сівби	Комплекс наземних та ґрунтових шкідників сходів. Коренеїд, пероноспороз, інші	Допосівна обробка кондиційного насіння композицією захисно-стимулюючих речовин на насіннєвих заводах	Максим XL 035 FS, т.к.с., 6 л на тонну насіння, однократно
Березень-квітень	Основні шкідливі види комах	Проведення контрольних обстежень у місцях зимівлі для прогнозування ступеня загрози сходам буряків	Відповідно до методичних рекомендацій
Квітень-вересень	Шкідники, хвороби	Фітосанітарний моніторинг посівів	-//-
Квітень-травень (до і після сівби)	Звичайний буряковий довгоносик, інші шкідники	За високого ступеня загрози сходам – обкопування буряковищ та прилеглих посівів буряків крайовими ловильними канавками	Механізоване викопування канавок глибиною 30-35 і шириною 15-16 см та колодязів у них глибиною 30-35 см через кожні 5-10 м Систематичні обприскування їх дозволеними контактними препаратами
Квітень-травень (після сівби)	Коренеїд, бур'яни	Розпушування верхнього шару ґрунту за його ущільнення, утворення поверхневої кірки, наявності проростків бур'янів	Суцільне боронування плантацій через 4-5 днів після сівби, повторно (за прохолодної погоди) – за 2-3 дні до сходів
Квітень – початок травня Розвинуті сім'ядольні – перша пара справжніх листків	Коренеїд, бур'яни	Післясходове розпушування міжрядь в разі необхідності	Система боронувань або культивацій залежно від ущільнення ґрунту і кількості рослин буряків на 1 м рядка
Сходи – 2-3 пари справжніх листків	Звичайний буряковий довгоносик, мідляк, блішки, щитоноски, крихітка, інші	Обприскування за ЕПШ: довгоносик звичайний 0,2–0,3; сірий 0,2–0,5; чорний 0,3; мідляк 0,3-0,5; блішки 3–7; щитоноски 0,7–1,2 екз. на кв.м; крихітка – 1,5–2,5 екз. в куб. дм ґрунту, а також в разі сівби або пересіву культури нетоксикованим насінням	Актара 25 WG, ВГ, 0,08 кг/га, Актеллік 500 ЕС, КЕ, 1л/га, Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га, Карате зеон 050 CS, СК, 0,125-0,15 л/га, Вантекс, Мк, с., 0,06-0,07 л/га, Ефорія 247 SC, КС, 0,18 л/га, Данадим стабільний КЕ, 0,5-1 л/га

Травень-липень З фази 2–3-х пар справжніх листків фабричних та утворення стебел у насінників буряків	Бурякова листкова попелиця, мінуючі мухи, павутинний кліщ, інші сисні шкідники	Обприскування крайових смуг чи всього поля за ЕПШ. Попелиці: заселено рослин у травні 5%, червні 10%, липні 15%; мухи: 30% заселених рослин і 3–5 личинок на рослину. За співвідношення ентомофаг: попелиця 1:30 або ураження 30% особин попелиці хворобами обробки інсектицидами недоцільні	Актара 25 WG, ВГ, 0,08 кг/га, Актеллік 500 ЕС, КЕ, 1 л/га, Бі-58 Топ, КЕ, 0,5-1 л/га, Карате 050 ЕС, КЕ, 0,125-0,15 л/га, Легера , КС, 0,18 л/га, Ратибор Біо, РК, 0,2-0,3 л/га, Панкратіон 247 SC, КС, 0,18 л/га, Фастак, КЕ, 0,2-0,25 л/га
Червень-серпень	Пероноспороз Церкоспороз Борошниста роса, фомоз, іржа, церкоспороз, інші хвороби листків	Обприскування: за появи ознак хвороби; за появи окремих плям на 3-5% рослин; за ураження еризифозом 5-10% рослин;	Акробат МЦ, ВГ, 2 кг/га, Альто супер 330 ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Замір, ЕВ, 0,75-1 л/га; Абакус/дует, СЕ, 1,25-1,5 л/га, Дітан М-45, ЗП, 2,0-3,0 кг/га, Мегер, КС, 0,8-1,2 л/га Аканто плюс, КС, 0,5-0,75 л/га, Амістар Екстра 280 SC, КС, 0,5-0,75 л/га, Карт, КС, 0,8-1,0 л/га, Тріафер 250, КС, 0,25 л/га
Червень-вересень	Совки листогризучі, підгризаючі, лучний метелик, мінуюча міль Лускокрилі, бурякова нематода, коренева попелиця; гнилі, парша	Випуск трихограми на початку льоту метеликів і в період відкладання яєць. Застосування біопрепаратів проти гусені 1-2 віків Обприскування вогнищ гусениць за ЕПШ: совки підгризаючі 1–2 екз. на кв. м (у період змикання листків у рядках); листогризучі совки 2–3 екз. на кв.м (перша генерація), 5–6 екз. на рослину (друга генерація); мінуюча міль 2–3 екз. на рослину (червень–липень), 3–6 (серпень–вересень) Розпушування міжрядь з підгортанням і підживленням рослин	По 20-30 тисяч особин на гектар 2-3 рази через 4-6 днів Данадим Мікс, КЕ 1,0 л/га, Децис 100 ЕС, КЕ, 0,1-0,25 л/га, Том, КЕ, 0,1-0,25 л/га Обробки закінчувати за 30 днів до збирання врожаю За технологічною схемою, в разі ущільнення, запливання ґрунту – обов’язково

Вересень-жовтень під час та після збирання врожаю	Гнилі, інші хвороби коренеплодів. Зимуючі шкідники та збудники хвороб	Уникнення травмування, підв'ялення, підморожування коренеплодів. Обстеження місць зимівлі шкідників. Очищення поля від післязбиральних решток. Глибока оранка	Відповідно до технології вирощування культури та методичних рекомендацій

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ СОНЯШНИКУ

Біла гниль (*Sclerotinia sclerotiorum* (Lib. de Bary) внаслідок посушливих умов 2024 р. масового розвитку не набула. Перші ознаки захворювання виявляли з фази цвітіння в прикореневій та стебловій формах. Наприкінці вегетації під час дозрівання насіння дощова погода сприяла сильнішному розвитку хвороби. За період вегетації хвороба мала поширення на 3-20% посівів з середнім ураженням 3% рослин. Вищий відсоток поширення білої гнилі відмічено у Вінницькій та Сумській областях на 41-48% обстежених площ, за ураження 1-6, у вогнищах Вінницької області до 20% рослин з розвитком хвороби 0,3-1%.

Біла гниль на соняшнику

У 2025 р. масового розвитку білої гнилі не очікується, проте за сильних зливових дощів в період бутонізації, цвітіння та наливу насіння соняшнику ймовірний прояв хвороби від помірного до сильного.

Сіру гниль (*Botrytis cinerea*) за незначного розвитку відмічали у фазу дозрівання кошиків на 3-27% посівів соняшнику. Кількість уражених рослин становила 1-4, подекуди у Вінницькій та Миколаївській областях 7-10% з максимальним поширенням у Київській області 55% площ культури. Надалі, в післязбиральний період надмірна кількість опадів сприяла зростанню та поширенню хвороби. У період побуріння кошиків гниллю було уражено 2-5% рослин та 1-3% кошиків у слабкому ступені.

Сіра гниль соняшнику

У поточному році розвиток сірої гнилі матиме поширення в період дозрівання соняшнику за випадання сильних опадів, передусім в тих областях, де хвороба мала значний розвиток.

Несправжня борошниста роса (пероноспороз) (*Plasmopara helianthi* Nov.) повсюди за незначного розповсюдження охопила 2-32% площ соняшнику. Посушливі умови липня-серпня сприяли ураженню 1-5, в осередках Вінницької, Закарпатської, Запорізької, Миколаївської, Тернопільської, Черкаської областей до 12% рослин з розвитком захворювання 1-3%.

Пероноспороз соняшнику

Збудник несправжньої борошнистої роси зберігається в насінні, уражених рослинних рештках та ґрунті, де запас його значний, тому в 2025 р. ймовірний інтенсивний розвиток та поширення хвороби у всіх зонах вирощування за сприятливої температури повітря 15-18°С та надмірної вологості в період вегетації соняшника. У посівах культури пероноспороз матиме прояв у фазу проростків (первинне зараження) і розвиватиметься впродовж вегетації (вторинне зараження).

Фомоз (*Phoma macdonaldii* Boerema), як і торік мав прояв скрізь. Перші ознаки захворювання відмічали у фазу формування суцвіть, де хвороба охопила 8-16% посівів з ураженням 2-10% рослин. У періоди цвітіння - дозрівання кошиків відмічали інтенсивніший розвиток фомозу, де в середньому хворіло 2-7, у вогнищах Вінницької, Закарпатської, Київської, Херсонської, Хмельницької, Чернігівської 9-13, максимально 15-20% рослин

Кіровоградської, Миколаївської областей з інтенсивністю розвитку 3-11% на 11-38, максимально 60-78% (Тернопільська, Хмельницька обл.) площ посівів.

Фомоз соняшнику

За наявного запасу інфекції фомозу на рослинних рештках, ґрунті та за оптимальних умов розвитку (достатня кількість опадів та температура повітря +20..+25°С) у 2025 р. хвороба розповсюджуватиметься у посівах соняшнику повсюдно від середнього до сильного.

Септоріоз (*Septoria helianthi* Ell. et Kell.) розвивався впродовж вегетаційного періоду в посівах Київської, Кіровоградської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Харківської, Черкаської, Чернігівської областей. Хворобою в середньому було уражено 1-9% рослин з інтенсивністю розвитку 3-9%. Максимальний розвиток та поширення септоріоз набув наприкінці вегетації в період дозрівання насіння, де захворювання виявляли на 7-40% площ з ураженням 4-7, в осередках 8-19% (Київська, Кіровоградська, Рівненська, Харківська, Чернігівська обл.) рослин за розвитку хвороби 2-8%.

Септоріоз соняшнику

У 2025 р. наявний запас інфекції, накопичений на рослинних рештках, ґрунті, створюватиме прояв та інтенсивне поширення септоріозу в посівах соняшнику.

Альтернаріоз (*Altemaria macrospora* Zimm.) виявляли в господарствах Дніпропетровської, Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Одеської, Рівненської, Херсонської та Черкаської областей під час дозрівання кошиків на 6-28% посівів соняшнику з ураженням 2-9, у

вогнищах Одеської області до 20% рослин з інтенсивністю розвитку 1-2%.

Альтернаріоз соняшнику

У 2025 р. розвиток та поширення альтернаріозу в посівах соняшнику залежатиме від погодних умов.

Прояв **іржі** (*Puccinia helianthi* Schwein.) на рослинах соняшнику спостерігали у фази бутонізації - цвітіння за незначного розвитку. Інтенсивне розповсюдження хвороба мала наприкінці вегетації під час дозрівання насіння на 8-35% обстежених площ посівів Волинської, Житомирської, Закарпатської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Харківської, Черкаської областей. В середньому відсоток уражених рослин сягав 3-7, максимально у Миколаївській області до 35% з розвитком хвороби 0,5-1%.

Іржа на листках соняшнику

Поширення та розвиток іржі на соняшнику в 2025 р. варто очікувати за оптимальних погодних умов (помірно тепла та достатньо волога погода, наявність крапельної вологи) у другій половині вегетації.

Розвиток **фомопсису** (**темно-сіра плямистість стебел**) *(Phomopsis helianhi* Munt.-Cvetk. et al.*)* відмічено у фазу дозрівання кошиків на 2-29% площ посівів Кіровоградської, Львівської, Одеської, Рівненської, Херсонської областей, де в середньому ураження рослин сягало 7-14% за інтенсивності розвитку хвороби 3,5-6%.

Фомопсис на соняшнику

У 2025 р. ймовірне розповсюдження та сильний розвиток фомопсису в посівах соняшнику через накопичений інфекційний запас в ґрунті, передусім за сприятливих погодних умов (температура повітря +20..+26°С та висока вологість повітря).

Вертицильозне в'янення (*Verticillium dahlia* Kleb.) відмічали в посівах культури деяких господарств Тернопільської області. Погодні умови в період достигання культури (жарка з незначними опадами погода) сприяли розвитку та поширенню хвороби. На період збирання хворобою було слабко уражено 2% рослин на 16% обстежених площ.

У 2025 р., враховуючи інфекційний запас в ґрунті, рослинних рештках, за сприятливих погодних умов варто очікувати прояв та поширення вертицильозного в'янення, передусім там, де хворобу виявляли в минулі роки.

Подекуди у господарствах Кіровоградської та Черкаської областей у фазу дозрівання соняшнику виявляли розвиток **бурої сухої гнилі** на 1-7% обстежених площ на 7-8% рослин і кошиків із середнім розвитком хвороби 1,2-5%. Прояв **білої іржі** спостерігався в середньому на 8% рослин з розвитком 5% на 7% площ Кіровоградської області. У період дозрівання на посівах пізньостиглих гібридів соняшнику деяких господарств Черкаської області, на невеликих площах за ураження 1,3% рослин розвивався **аскохітоз**.

Поширення **соняшникового вовчка** на рослинах соняшнику відмічали на рівні минулих років. Перші ознаки появи захворювання спостерігали на початку цвітіння, передусім на посівах гібридів та сортів соняшнику не стійких до паразита. В осередках Запорізької та Херсонської областей на корінні 3-10% рослин паразитував квітковий паразит за щільності 1-5 квітки на кожний корінь.

Соняшниковий вовчок

У 2025 р. соняшниковий вовчок розвиватиметься у посівах соняшника за оптимальної температури для проростання насіння – 22-25°С, насамперед там, де хвороба мала прояв. За виявлення квітконосів вовчка рекомендовано випускати муху фітомізу (відповідно до рекомендацій).

У період з'явлення сходів соняшнику прохолодна з дефіцитом опадів погода не сприяла активному живленню **сірого бурякового довгоносика** (*Tanymecus palliatus*). Фітофага фіксували на 6-49% обстежених площ за щільності 0,1-0,6, подекуди 1-2 екз. на кв.м, де ним було слабко пошкоджено 1-4, максимально у крайових смугах полів до 10% (Київська, Хмельницька обл.) рослин. **Сірого південного довгоносика** виявляли у господарствах Дніпропетровської, Одеської, Херсонської областей на 15-40% сходів соняшнику, де у чисельності 0,3-0,7, в осередках 2-3 екз. на кв.м ним було пошкоджено 2-3% рослин у слабкому ступені.

Стрімке підвищення температури повітря та достатнє зволоження ґрунту на початку квітня сприяли активізації ґрунтових шкідників, проте вчасно проведені обробки та токсикація насіння стримували їх чисельність.

Повсюди сходам соняшнику незначної шкоди завдавали **дротяники** та **несправжні дротяники** (Tenebrionidae). Ними за щільності 0,1-1, в осередках Миколаївської області до 4 екз. на кв.м було пошкоджено 1-6% рослин у слабкому, середньому, подекуди сильному (Кіровоградська, Черкаська обл.) ступенях на заселених 1-35, максимально до 100% (Київська обл.) площ.

У поточному році ґрунтові шкідники повсюдно заселятимуть та пошкоджуватимуть сходи соняшнику, насамперед в ареалах їх поширення за достатньої зволоженості ґрунту та порушення заходів агротехніки.

Жуки **піщаного мідляка** (*Opatrum sabulosum*) наприкінці квітня почали заселяти сходи соняшнику ранніх строків сівби степових та деяких лісостепових областей, де за чисельності 0,1-1,5, максимально у вогнищах Запорізької, Одеської, Херсонської областей 2-3 екз. на кв.м наносили пошкодження 1-7% сходам соняшнику у слабкому та середньому ступенях на 10-29, максимально 60-100% обстежених площ.

Піщаний мідяк

У 2025 р. шкідливість піщаного мідляка проявиться у разі посушливих умов навесні.

Розвиток **геліхризової попелиці** (*Brachycaudus helichrysi* (Kaltenbach, 1843)) у посівах соняшнику спостерігали протягом вегетаційного періоду. Першу появу фітофага відмічено у травні-червні, де заселення крайових смуг полів відбувалось значно інтенсивніше, ніж з середини поля. Надалі, суха спекотна погода та діяльність ентомофагів стримували їх розвиток. Сильніший відсоток заселення рослин культури відмічали у період цвітіння на 36-66% площ посівів у крайових смугах полів на 3-6, у ряді областей Вінницької, Житомирської, Закарпатської, Кіровоградської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської 9-15, максимально 20-25 Миколаївської, Черкаської та до 38% Запорізької. В середині поля заселення рослин становило 4-7, в осередках до 24% (Вінницька обл.). Поширення та розвиток шкідника стримували вчасно проведені інсектицидні обробки та активна діяльність ентомофагів (заселених 20-31% рослин за середньої чисельності ентомофагів 1-2 екз. на рослину).

Геліхризова попелиця на кошику соняшнику

У 2025 р. інтенсивність заселення посівів соняшнику геліхризовою попелицею залежатиме за їх доброї перезимівлі та ґрунтово-кліматичних умов навесні. Активному розвитку шкідників сприятиме помірно волога й тепла погода впродовж вегетації. Зменшення кількості фітофага визначатиметься чисельністю й корисною дією ентомофагів, погодними умовами.

На посівах соняшнику Закарпатської, Запорізької, Херсонської та Черкаської областей спостерігався невисокий рівень шкідливості **соняшникової вогнівки** *(Homoesoma nebulella* (Denis & Schiffermüller,

1775)). Під час дозрівання насіння на 7-15% посівів шкідник ушкоджував сім'янки в кошиках 2-8% рослин, в кожному з яких ураховувалось 0,7-3 личинки.

Соняшникова вогнівка

У 2025 р. розвиток та шкідливість соняшникової вогнівки залежатиме від умов виконання всіх технологічних заходів щодо вирощування культури та використання стійких сортів. За інших обставин цей фітофаг буде пошкоджувати зерно в кошиках, які за підвищеної вологості повітря гнитимуть, що погіршить якість насіння культури.

В окремих господарствах Запорізької та Миколаївської областей на 17-21, подекуди 43-58% обстежених площ соняшнику в період дозрівання виявлене пошкодження **соняшниковою шипоноскою** (*Mordellistena parvula* (Gyllenhal, 1827)) 7-20% стебел за чисельності 1-2, максимально 4 личинки на кожне.

Соняшникова шипоноска

У 2025 р. за недотримання вимог технології вирощування соняшнику та сприятливих агрокліматичних умов, розмноження й шкідливість соняшникової шипоноски відбуватиметься перш за у вищезгаданих та суміжних областях.

На окремих площах соняшнику розвивались та шкодили **підгризаючі** (**озима**, **дика**, **іпсилон**) та **листогризучі** (**гамма**, **бавовникова**, інші) **совки** (Noctuidae). Ними у чисельності 0,2-1,5, максимально 2-3 екз. на кв.м було пошкоджено 2-4, у вогнищах 10-15% (підгризаючі совки – Херсонська обл.) рослин у слабкому та середньому ступенях. Розвиток **клопів** (Heteroptera) обліковували в посівах соняшнику Закарпатської, Львівської, Миколаївської, Харківської, Херсонської областей на 15-50, подекуди 67-100% обстежених

площ, які за невисокої чисельності 1-2, максимально 3-5 екз. на кв.м пошкодили 2-6% рослин.

Погодні умови, які склалися цьогорічною вегетацією, сприяли зростанню чисельності й поширенню **трипсів** (Thysanoptera) у посівах соняшнику. У період масового цвітіння шкідника виявляли на 20-38% площ Миколаївської, Полтавської, Харківської, Херсонської областей на заселених 3-15, в осередках до 40% рослин Миколаївської та Черкаської областей, де щільність фітофага коливалась в межах 4-7, у вогнищах 12-45 екз. на рослину.

Не менш шкодочинним у посівах соняшнику Закарпатської, Львівської, Харківської, Херсонської та Черкаської областей був **павутинний кліщ**, який під час бутонізації – цвітіння соняшнику (Tetranychidae) на 17-50% площ в середньому заселив 2-8% рослин. Чисельність фітофага стримували вчасно проведені обробки посівів. Максимального поширення фітофаг набув наприкінці цвітіння, де на 42-47% посівів фітофаг заселив 8-15, максимально до 35% (Херсонська обл.) рослин.

У поточному році вищезазначені фітофаги за сприятливих погодних умов для їх розвитку заселятимуть посіви соняшнику, проте високої шкодочинності їх не очікується. Однак, перенасиченість соняшником сівозміни, порушення технологічних вимог його вирощування, відсутність ефективних засобів регулювання чисельності шкідників стимулюють їх накопичення та зростання ризику шкідливості.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ СОНЯШНИКУ ВІД ШКІДНИКІВ ТА ХВОРОБ

Строк проведення	Шкідливі організми	Заходи	Заходи, препарати, норми витрати (л, кг/т, л, кг/га)
1	2	3	4
Щорічні заходи в осінній та ранньовесняний періоди	Бурякові довгоносики (звичайний, сірий, чорний, інші), дротяники, несправжні дротяники, чорниші, пилкоїди, личинки пластинчастовусих жуків, шипоноска; пероноспороз, біла та сіра гнилі, фомопсис, фомоз, інші шкідники та хвороби; бур'яни	Організаційно-господарські та агротехнічні (сівозміна, підготовка ґрунту, підвищення його родючості, знищення бур'янів, впровадження стійких до хвороб сортів і гібридів, дотримання технології вирощування культури	Повернення соняшнику на попереднє місце через 8-10 років; кращі попередники – зернові колосові, кукурудза та інші просапні, горох, ріпак (через 3-4 роки), насичення сівозміни цією культурою до 10%; просторова ізоляція (віддаленість на 1000 м насінницьких посівів від товарних та від посівів зернобобових культур); внесення збалансованих до потреб ґрунту органо-мінеральних та мікродобрив, гербіцидів у рекомендовані строки; основний і

			передпосівний обробіток ґрунту відповідно до зональних схем і типу забур'яненості полів; оптимальні норми висіву і глибина загортання насіння; проведення фітосанітарної експертизи насіння посівних партій
Березень-квітень	Основні шкідливі види комах	Проведення контрольних весняних обстежень у місцях зимівлі для прогнозування ступеня загрози сходам соняшнику	Відповідно до методичних рекомендацій
Квітень-вересень	Шкідники та хвороби	Фітосанітарний моніторинг посівів	-//-
Квітень (перед сівбою)	Пероноспороз, біла, сіра та фузаріозна коренева, бура, суха ризопусна, вугільна гнилі, фомопсис, фомоз, вертицильоз, пліснявіння насіння	Знезаражування насіння від збудників хвороб	Голдазім 500, КС, 1,5 л/т; Голдер Супер 500, КС 1,5 л/т, Максим XL 035 FS, ТН 6,0 л/т; Максим 025 FS, ТН, 5-6 л/т; Рессіві 375 FS, ТН, 0,8-1,2 (10 мл/15000 насінин, залежно від маси 1000 насінин) та ін.
	Дротяники та комплекс наземних шкідників сходів	Протруювання насіння для захисту проростків та сходів	Кайзер, ТН, 6-10 л/т; Круїзер 350 FS, ТН, 6,0-10,0 л/т; Круїзер 600 FS, ТН., 5 л/т; Команч WG, ВГ, 10,5 г/кг; Луміпоса, ТН, 11,11-17,0 л/т; Лумішур, ТН, 4,5 л/т; Мідер Про, ТН, 6-9 г/л; Пончо 600 FS, ТН, 4,5-7 л/т; Семафор 20 FS, ТН, 2,0-2,5 л/т; Форс 200 CS, СК, 2 л/т, або інші
Від посіву - до змикання рядків	Знищення ґрунтової кірки, бур`янів, шкідників, покращення фізіологічного стану рослин	Розпушування верхнього шару ґрунту за його ущільнення та появи сходів бур`янів відповідно до технології вирощування культури	Суцільне боронування посівів на 3-4 день після сівби; боронування за появи 2-3 пар листків поперек або по діагоналі поля. За потреби проводять міжрядні культивації: першу на глибину 6-8 см, другу – 8-10 см
Сходи – 1-2 пара справжніх листків	Сірий (понад 2 екз. на кв.м) та інші довгоносики, піщаний мідляк тощо	Обробка посівів інсектицидами	Ефективні суміші фосфорорганічних і піретроїдних препаратів у половинних нормах витрат

Фаза 2-4 пари справжніх листків	Несправжня борошниста роса	На ділянках гібридизації – видалення і спалювання уражених рослин	
	Комплекс хвороб (пероноспороз. септоріоз, альтернаріоз, фомоз, іржа, біла гниль)	Обробка фунгіцидами	Азоксин КС, 0,6 – 1,0 г/л Аканто плюс, КС, 0,5-1,0 л/га; Амістар екстра 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Голдазім 500, КС, 0,5 л/га; Ефатол, з.п., 2,0 л/га; Замір, ЕВ, 10,-1,5 л/га та ін. Імпакт К, КС, 0,8-1,0 л/га; Курсор, КЕ 0,2-0,5 л/га; Про Пульс 250 SE, СЕ, 0,8-1,0 л/га; Піктор Актив, КС, 0,7-1,0 л/га; Ентарго дуо, КС, 0,7-1,0 л/га; Кіпер, КС, 0,8-1,0 л/га; Купроксат, КС, 1,0-2,0 л/га; Ретенго, КЕ, 0,5-0,75 г/л та ін.
	Під час масового відкладання яєць лускокрилими	Проведення обстежень посівів	Випуск трихограми (за рекомендаціями)
	Гусениці першого покоління лучного метелика 8-10 екз. на кв.м	Обробка інсектицидами	Антиколорад Макс, 0,1-0,25 л/га; Вантекс, Мк.с., 0,1 л/га; Кораген 20, КС, 0,15 л/га; Пірінекс Супер, КЕ, 0,15-1,25 л/га; Радіант, КС, 0,3-0,5 л/га та інші
	Попелиці - в разі заселення понад 10% рослин; шипоноски	-//-	Децис 100 ЕС, КЕ, 0,1-0,18 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Ефорія 247 SC, КС, 0,18 л/га; Інстрайкер, КЕ, 0,15-0,25 л/га; Легера, КС, 0,18 л/га; Панкратіон 247 SC, КС, 0,18 л/га; Флоксен 247 SC, КС, 0,18 л/га та ін.
Перед цвітінням	Попелиці - в разі заселення понад 20% рослин і наявності на кожній 40-50 екз. та за відсутності ентомофагів; клопи (ягідний, люцерновий, польовий) - 2 екз. на 1 кошик	-//-	Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Нуредін Супер, КЕ, 0,75-1,25 л/га; Шокер, КС, 0,1-0,25 л/га; Флоксен 247 SC, КС, 0,18 л/га та ін.
	За умов очікування епіфітотії: гнилей кошиків,	Обробка посівів: (перша – на початку цвітіння, друга –	Аканто плюс 28, КС, 0,5-1 л/га; Акадія, КС, 0,8-1,0 л/га; Брандер, КС, 0,8-1,0 л/га;

	фомопсису, несправжньої борошнистої роси, іржі інші	через 14 діб після першої)	Галіксід 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Ентарго Дуо, КС, 0,7-1,0 л/га; Амістар екстра 280 SC, КС, 0,75-1 л/га; Голдазім 500, КС, 0,5 л/га; Замір, ЕВ, 1-1,5 л/га; Курсор, КЕ, 0,2-0,5 л/га; Мегнер, КС 1,2 – 1,4 л/га; Танос 50, ВТ, 0,4-0,6 л/га; тайтл 50, ВГ, 0,4-0,6 л/га та інші.
Цвітіння	Виявлення квітконосів вовчка	Після проведення моніторингу обробка посівів	Випуск мухи фітомізи (за рекомендаціями)
	Під час масового відкладання яєць совками, лучним метеликом		Випуск трихограми (за рекомендаціями)
Налив насіння	Клопи (ягідний, люцерновий, польовий інші) 2 екз. та соняшникова вогнівка і люцернова совка – 3 гус. на кошик	-//-	Обробки за рекомендаціями: Іназума, ВГ, Камінарі, ВГ, 0,2-0,4 кг/га; Галіл, КС, 0,2-0,3 л/га; Шокер, КС 0,1-0,25 та інші.
	Гусениці ІІ-го покоління лучного метелика 20 екз. на кв.м; Саранові (за рекомендаціями)	Знешкодження вогнищ	Белт 480 SC, КС, 0,1-0,15 л/га; Вантекс, Мк.с., 0,1 л/га; Камінарі, ВГ, 0,2-0,4л/га; Пірінекс Супер, КЕ, 0,15-1,25 л/га; Радіант, КС, 0,3-0,5 л/га та ін.
На початку побуріння кошиків	За високої вологозабезпеченості (ГТК>1,5) і вологості насіння 25-30%	Десикація	Баста 150 SL, РК, 2,0 л/га (за вологості насіння 33-37%); Раундап Екстра, РК, 2,4 л/га, Реглон Супер 150 SL, РК, 2,0-3,0 л/га, Суперклін 480 РК, 3,0 л/га та інші дозволені до використання десиканти
Перед збиранням урожаю	За умов помірного розвитку білої та сірої гнилі кошиків, несправжньої борошнистої роси	Видалення та знищення уражених рослин в насіннєвих ділянках	
Збирання урожаю	Для обмеження розвитку білої та сірої гнилі на кошиках	За побуріння 75-85% кошиків та вологості насіння 12-14% через 7-10 днів після десикації	
Після збирання урожаю	Основні шкідники та збудники хвороб	Для зменшення кількості інфекції збудників хвороб та чисельності шкідників	Подрібнення та заорювання післязбиральних решток, видалення й спалювання залишків у місцях обмолоту і доробки насіння

			Очищення, підсушування насіння до вологості 7% (посівне) і 12% (товарне)

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ РІПАКУ

Хрестоцвіті блішки (*Phyllotreta crusiferae* (Goeze, 1777)) навесні заселяли рослини ріпаків озимого і ярого на 8-45, максимально 62-100% площ (Вінницька, Київська, Полтавська, Харківська, Хмельницька обл.) за чисельності 0,4-3, в осередках Запорізької, Київської, Кіровоградської, Сумської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської областей 4-8 екз. на кв.м. У більшості областей ними було пошкоджено 2-7, у крайових смугах полів 12-16% (Запорізька, Хмельницька, Чернівецька обл.) рослин у слабкому та середньому ступенях.

Хрестоцвіті блішки

Восени 2024 р. суха спекотна погода сприяла поширенню хрестоцвітих блішок у посівах озимого ріпаку на 5-70% площ, які переважно заселили крайові смуги полів та слабко пошкодили 1-7, подеуди 12-18% (Кіровоградська, Миколаївська обл.) рослин чисельністю 0,5-2, подекуди 3-5 екз. на кв.м.

Запас хрестоцвітих блішок, що пішли в зиму, в середньому становить 0,5-5 екз. на кв.м. Тому враховуючи значний запас фітофага, у 2025 р. за теплої сухої погоди навесні, скрізь можливе зростання чисельності й шкідливості блішок, передусім на рослинах ріпаків озимого та не захищених ранніх сходах ярого.

Ріпаковий квіткоїд (*Meligethes aeneus* (Fabricius, 1775)) повсюди був масовим і шкодочинним, де заселив 15-50, максимально 74-100% посівів (Хмельницька обл.). У фази бутонізації – цвітіння ураховувалось 2,9-5, в осередках 6-12 екз. шкідника на рослину в господарствах Вінницької, Житомирської, Київської, Полтавської, Рівненської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей. Відсоток пошкоджених рослин становив 2-10, у вогнищах 12-29% (Вінницька, Хмельницька, Чернівецька обл.) та 3-13% квіток. На більшості посівів ріпаків чисельність ріпакового квіткоїда стримували вчасно проведені захисні обробки.

Жуки ріпакового квіткоїда

Запас ріпакового квіткоїда, що пішов в зиму (1-3, максимально 5-8 екз. на кв.м) достатній, щоб створити загрозу посівам ріпаків за доброї перезимівлі жуків і теплої посушливої погоди навесні 2025 р. Щорічно чисельність фітофага залишається на високому рівні, але вчасно проведені хімічні обробки стримують рівень його шкідливості.

Ріпакового насіннєвого прихованохоботника (*Ceuthorrhynchus assimilis* (Paykull, 1792)) виявляли на 9-58% площ озимого ріпаку. Під час бутонізації – на початку цвітіння фітофаг розвивався на 3-14, подекуди в Миколаївській області 20% рослин і 4-8% суцвіть в середній чисельності 0,5-4, максимально 12 екз. на рослину (Кіровоградська обл.).

У фазу формування насіння личинки шкідника живилися на 3-8% рослин і 1-7% стручків чисельністю 1-2, в осередках 4-5 екз. на стручок.

У посівах ярого ріпаку до кінця фази дозрівання насіння в господарствах Тернопільської області шкідник пошкодив 4,9% рослин та 1,7% стручків.

Жуки та личинки ріпакового насіннєвого прихованохоботника

У 2025 р. за сприятливих погодних умов перезимівлі та під час вегетаційного періоду ймовірне зростання чисельності й шкідливості ріпакового насіннєвого прихованохоботника. Поширення й шкідливість фітофага залежатиме від своєчасно проведених та ефективних заходів захисту посівів ріпаків від шкідників.

Капустяний стебловий прихованохоботник (*Ceuthorrhynchus pallidactylus* (T.Marsham, 1802)) у фазу бутонізації - цвітіння заселяв та пошкоджував посіви озимого ріпаку Вінницької, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Тернопільської, Хмельницької, Харківської,

Херсонської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей на 3-22, макс. 100% (Київська обл.) площ. Шкідником у чисельності 0,2-2, максимально 4, подекуди в Кіровоградській області до 14 екз. личинок на рослину було пошкоджено 1-14% рослин у слабкому ступені, що дещо на рівні торішніх показників.

Жуки та личинки капустяного стеблового прихованохоботника

У поточному році за доброї перезимівлі та сприятливих для розвитку погодних умов навесні можливі осередки підвищеної шкідливості капустяного стеблового прихованохоботника.

Великий (стебловий) ріпаковий прихованохоботник *(Ceutorrhynchus napi* Gyllenhaal, 1837) найбільш шкодочинний серед прихованохоботників. Шкідливість фітофага спостерігали у посівах ріпаку озимого Волинської, Львівської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Черкаської областей на 5-33% обстежених площ. Шкідник у період бутонізації – цвітіння заселив і слабко пошкодив в середньому 1-8, в осередках Черкаської області до 26% рослин за щільності 1-2, подекуди до 4 личинок (Херсонська обл.) на рослину.

Посіви ярого ріпаку наприкінці фази формування насіння великим ріпаковим прихованохоботником було пошкоджено 2,9% рослин, де в середньому обліковували 0,5-1 личинки на рослину.

Великий (стебловий) ріпаковий прихованохоботник

У 2025 р. за доброї перезимівлі та ранньої теплої весни очікуються осередки підвищеної шкідливості великого ріпакового прихованохоботника.

Ріпаковий пильщик (трач) (*Athalia rosae* (Linnaeus, 1758)) торік за незначного поширення заселив 7-69% посівів озимого і ярого ріпаків. Личинки пильщика в середній чисельності 1-3 екз. на кв.м пошкодили 1-3% рослин у слабкому ступені.

Восени на сходах озимого ріпаку під урожай 2025 р. відмічали живлення та заселення рослин несправжніми гусеницями ріпакового пильщика на площі 1-15%. Фітофаг за щільності 0,2-1, максимально у крайових смугах полів 3-5 (Київська, Житомирська обл.) екз. на кв.м слабко пошкодив 1-9% рослин.

Імаго та личинка ріпакового трача

Запас шкідника, що пішов у зимівлю, становить 0,3-1 екз. на кв.м. У 2025 р. ймовірні осередки підвищеної чисельності ріпакового пильщика за умов доброї перезимівлі та теплої сухої погоди в період льоту імаго й відкладання яєць.

Капустяну стручкову галицю (комарик) (*Dasyneura brassicae* (Winnertz, 1853)) виявляли на 1-59% площ озимого ріпаку в період формування стручків на заселених 3-13% рослин і 1-10% стручків, у яких ураховувалось 3-6, максимально у Вінницькій, Кіровоградській, Львівській, Рівненській, Харківській областях 8-16 личинок на стручок.

У посівах ярого ріпаку стручкового комарика відмічали під час цвітіння, проте погодні умови не сприяли його розвитку (спекотна погода, місцями сильні дощі з градом).

Капустяна стручкова галиця (комарик)

У 2025 р. за сприятливих погодних умов під час льоту комарика можливе збільшення чисельності й шкідливості фітофага у фазі формування стручків, передусім у тих господарствах, де не будуть вчасно проведені захисні обробки.

Ріпаковий листкоїд (*Entomoscelis adonidis* (Pallas, 1771)) подекуди розвивався у посівах ріпаку озимого Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської, Миколаївської, Полтавської, Херсонської, Черкаської областей на 1-15, максимально 100% (Запорізька обл.) площ.

У період бутонізації – цвітіння фітофаг осередково за чисельності 0,2-2, максимально до 5 (Запорізька, Херсонська обл.) екз. на кв.м пошкодив 1-5, у посівах Запорізької області до 11% рослин у слабкому та середньому ступенях.

Восени 2024 р. ріпакового листкоїда відмічали в господарствах Миколаївської області на 1-3% обстежених площ у середній чисельності 0,1-0,2 екз. на кв.м.

Ріпаковий листоїд

За доброї перезимівлі та теплої посушливої погоди навесні у 2025 р. ріпаковий листкоїд може становити загрозу посівам ріпаків.

Капустяна попелиця (*Brevicoryne brassicae* (Linnaeus, 1758)) розвивалась скрізь протягом вегетаційного періоду. Розвиток та поширення фітофага найбільше відмічали в період цвітіння на 20-50, в осередках 90-100% (Вінницька, Житомирська обл.) обстежених площ, де у чисельності 4-29 екз. на рослину шкідник живився на 1,5-3, подекуди 5-12% (Житомирська, Миколаївська, Харківська, Херсонська, Чернівецька обл.) рослин та 3% квіток.

Періодичні дощі в червні та обмежуючий вплив ентомофагів, стримували стрімкий ріст та чисельність капустяної попелиці на посівах ярого ріпаку, яким у фазу утворення розетки було пошкоджено 4,7% рослин, за середньої чисельності 8,3 екз. на рослину.

Капустяна попелиця

Восени на рослинах озимого ріпаку під урожай 2025 р. заселення попелицею спостерігали на 10-53% площ та 1-5% (Івано-Франківська, Миколаївська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська обл.) рослин у

чисельності 5-12 екз. на рослину.

За доброї перезимівлі яєць капустяної попелиці, що відмічається щорічно, та сприятливих погодних умов під час вегетації у 2025 р. спостерігатиметься ймовірність виникнення осередків підвищеної чисельності фітофага в посівах ріпаків.

Початок заселення посівів **оленкою волохатою** (*Tropinota hirta* (Poda, 1761) відмічали у фазу цвітіння. Фітофаг розвивався переважно в крайових смугах посівів на 4-30% площ за чисельності 0,2-2, в осередках Кіровоградської та Миколаївської областей до 8 екз. на рослину, пошкодивши в середньому 3-9% рослин та 1-4% квіток.

Оленка волохата

У 2025 р. за доброї перезимівлі жуків оленки волохатої та за сприятливих погодних умов для її розвитку, зберігатиметься підвищена чисельність й шкідливість фітофага, передусім на площах, що межують з багаторічними насадженнями.

Підгризаючі (озима), листогризучі (капустяна, гамма) совок, а також **білани** розвивались у посівах озимого ріпаку на 3-50% обстежених площ у чисельності 0,3-1, максимально 3-8 екз. на кв.м, де ними за слабкого та середнього ступенів було пошкоджено 1-6% рослин культури.

У 2025 р. фітофаги подекуди розвиватимуться й шкодитимуть посівам ріпаків за доброї перезимівлі та помірно теплої, вологої погоди протягом вегетаційного періоду.

Капустяна міль (*Plutella maculipennis* (Curtis, 1832)) заселила 22% площ посівів озимого ріпаку Дніпропетровської, Миколаївської, Харківської областей. У середньому пошкодженими були 2% рослин за чисельності фітофага 1-2, максимально 4-5 екз. гусениць на рослину.

У посівах ріпаку озимого під урожай 2025 р. гусениці капустяної молі розвивалися у посівах Львівської, Миколаївської областей. Шкідника обліковували на 10% площ, де у середній чисельності 0,5 екз. на кв.м пошкодженими були 2% рослин.

Капустяна міль

У 2025 р. капустяна міль завдаватиме шкоди рослинам ріпаку на рівні попереднього року, істотне збільшення чисельності та шкідливості малоймовірне.

Білокрилка (Aleyrodidae) розвивалась в посівах ріпаку озимого Дніпропетровської, Івано-Франківської, Чернігівської областей на 1-41% обстежених посівів у чисельності 2-14 екз. на рослину на 1-4% рослин.

Білокрилка

Восени у посівах озимого ріпаку під урожай 2025 р. шкідливість білокрилки відмічали у господарствах Дніпропетровської, Житомирської, Кіровоградської, Миколаївської, Рівненської, Чернігівської областей на заселених 1-12% рослин.

Поширення та розвиток білокрилки в поточному році у посівах ріпаку ймовірний за високої вологості повітря 70-80%, безвітряної спекотної погоди за температури 22-25°С.

Прояв **чорної ніжки** *(гриби родів Pythium Pringsh., Rhizoctonia DC, Olpidium* P.A. Dang, *Alternaria* spp.*)* відмічено у посівах ріпаку озимого Вінницької, Рівненської, Тернопільської областей на 7-24% площ за ураження 0,5-2% з розвитком хвороби 0,1-0,5%.

На рослинах ріпаку ярого в Тернопільській області в період сходи – 2-4 справжніх листки ознаки чорної ніжки спостерігали на 1,3% рослин.

Рослини ріпаку уражені чорною ніжкою

Восени 2024 р. чорну ніжку виявляли в Тернопільській області на 1,4% рослин. Підвищена вологість ґрунту після проходження дощів сприяла розвитку захворювання.

У 2025 р., за вологих прохолодних умов у період сходи, можливий прояв та розвиток чорної ніжки на посівах ріпаку, передусім на кислих і важких за механічним складом ґрунтах.

Бактеріоз коренів (*Xanthomonas campestris* pv. *campestris; Pseudomonas fiuorescens* pv. *Napi Peresypkin*) розвивався у посівах ріпаку озимого Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Київської, Тернопільської та Херсонської областей на 7-18, подекуди 62-85% площ за ураження 0,5-3, в осередках 9% (Житомирська обл.) рослин у слабкому ступені 0,1-1%. Інфіковані рослини відставали в рості й розвитку, біля кореневої шийки у коренях, при їх поздовжньому розрізі, виявлялись порожнини, в результаті чого спочатку серцевина, а потім і деревина набувала бурого кольору.

Бактеріоз коренів

У 2025 р. ураження рослин озимого ріпаку ймовірне за умов неякісного виконання агротехнічних заходів, низьких температур взимку за відсутності сталого снігового покриву, утворення тривалої льодової кірки на полях, частих зимових відлиг, які провокують відновлення вегетації рослин. Вказані чинники знижують опір рослин озимого ріпаку до інфекційних хвороб та сприяють інтенсивному розвитку бактеріозу коренів.

Снігова пліснява (*Microdochium nivale* (Fr.) Samuels & I.C.Hallett, *Monographella nivalis* subsp. *Nivalis* (Schaffnit) E.Müll) на ріпаку озимому відмічалась у Львівській області, передусім на окремих полях з пониженими

ділянками рельєфу, де мала розвиток на 15-17% рослин. У 2025 р. снігова пліснява матиме прояв від незначного до помірного за низьких температур взимку та за відсутності сталого снігового покриву, утворення тривалої льодової кірки, зокрема в низинних ділянках полів.

Несправжня борошниста роса (пероноспороз) (*Peronospora brassicae* Gaeum.) господарського значення не мала. Хворобу відмічали на 10-37, подекуди 100% обстежених площ, де ураження рослин коливалось в межах 2-10% рослин з інтенсивністю розвитку хвороби 0,5-2%.

Ознаки пероноспорозу на листках та стручках ріпаку

У посівах ярого ріпаку пероноспороз відмічали на 13-100% площ Дніпропетровської, Тернопільської областей. Уражених рослин ураховували 2-5% з інтенсивністю розвитку 1,3%.

Рослини ріпаку озимого під урожай 2025 р. уражувались пероноспорозом на 2-10% площ, де захворювання виявляли в середньому на 1,5-3% рослин з розвитком хвороби 0,2-1,4%.

У 2025 р. варто очікувати розвиток та поширення пероноспорозу від слабкого до помірного, враховуючи інфекційний запас в ґрунті, насінні та за умов прохолодної вологої весни й першої половини літа.

Альтернаріоз (чорна плямистість) *(Alternaria brassicicola* (Schwein.) Wiltshire*; A. brassicae* (Berk.) Sacc.*)* у посівах озимого ріпаку розвивався на 6-34, подекуди 42-64% площ, яким було охоплено 1-10% рослин за слабкого розвитку 0,1-3%. Наприкінці червня тепла волога погода з перепадами денних та нічних температур сприяла розвитку альтернаріозу на стручках з ураженням 2,5-4, в осередках в Черкаської області до 12%. Ураження рослин ярого ріпаку хворобою відмічали у Дніпропетровській, Житомирській, Тернопільській, Хмельницькій областях на 15-83% площ та 2-5% рослин із розвитком 1,3%.

Альтернаріоз (чорна плямистість)

В осінній період 2024 р. на озимому ріпаку альтернаріоз за незначного розвитку спостерігали на 1-4% рослин Івано-Франківської, Львівської та Черкаської областей. У 2025 р. враховуючи наявний запас інфекції, за вологих погодних умов, ймовірний інтенсивний розвиток альтернаріозу, насамперед в загущених, забур'янених, полеглих посівах озимого та ярого ріпаків.

Фомоз (рак стебла, некроз кореневої шийки) (*Phoma lingam* (Tode) Desm.) у посівах ріпаку озимого відмічався повсюди на 3-40, максимально у Вінницькій, Київській областях 64-90% обстежених площ. Ураженість рослин становила 1-6, подекуди до 12% (Вінницька, Житомирська, Миколаївська, Херсонська обл.) з розвитком захворювання 0,1-6%.

Проведеними обстеженнями посівів ріпаку озимого під урожай 2025 р. симптоми фомозу проявились 3-9% за незначного розвитку в господарствах Львівської області.

Ознаки прояву фомозу

У поточному році розвиток і поширення фомозу слід очікувати за умов підвищеної вологості повітря та частих опадів у фази цвітіння – формування стручків, механічних пошкоджень рослин, зокрема від весняного боронування посівів.

Біла (склеротініоз) та **сіра (ботрідіоз) гнилі** (*Whetzelinia sclerotiorum dBy. і Botrytis cinerea Fr.)* на охоплених 2-69% площ озимого ріпаку Дніпропетровської та Тернопільської областей уразили до 1% рослин з незначним розвитком хвороби. На посівах ярого ріпаку білою гниллю було охоплено 0,4% рослин на 8% площ.

У 2025 р. за сприятливих погодних умов (вологість 60-90% і температура повітря +17..+27ºС) та наявності джерела інфекції, передбачатиметься прояв та розвиток гнилі у посівах озимого та ярого ріпаків.

Біла плямистість (кільцева плямистість, або сіростеблість) (*Cercosporella brassicae* (Faut. & Roum.) Höhn.) була виявлена на 6% обстежених площ озимого ріпаку Миколаївської області з ураженням 2-4% рослин за розвитку хвороби 1%.

У 2025 р. за сприятливих агрометеорологічних умов прогнозується розвиток і поширення білої плямистості від слабкого до помірного в посівах ріпаків.

Борошниста роса (*Erysiphe communis* f. *brassicae Hamari)* відмічали наприкінці цвітіння – початок формування стручків. Хворобою було охоплено 2,7% посівів озимого ріпаку в господарствах Черкаської області за ураження 4% рослин з розвитком хвороби 1,2%. При дозріванні стручків хвороба мала поширення на 16% площ уразивши до 10% рослин з розвитком 2,1%.

Борошниста роса на листках ріпаку

У 2025 р. розвиток та поширення борошнистої роси матиме прояв від незначного до помірного, чому сприятиме суха спекотна погода або чергування тривалих засух із короткочасними дощами, тривала втрата тургору листків.

Циліндроспоріоз (світла плямистість) (*Cylindrosporium concentricum* Grev.) мав незначне поширення в посівах ріпаку озимого Львівської та Черкаської областей. У період формування стручків хвороба проявилась на стеблах 0,4-1% рослин із розвитком 0,5%. Восени 2024 р. хворобу відмічали в Тернопільській області на 9% площ з ураженням 1,6-3% рослин.

Циліндроспоріоз (світла плямистість)

У 2025 р. ймовірне осередкове ураження рослин ріпаку озимого циліндроспоріозом, передусім в загущених посівах за прохолодної вітряної вологої погоди під час вегетації, частих дощів, туманів, наявності запасу інфекції в рослинних рештках, насінні, уражених рослинах ріпаку з осені.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ РІПАКУ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

Строки проведення, фаза розвитку	**Шкідники, хвороби, ЕПШ**	**Заходи**	**Препарат, норма витрати, л, кг/га, кг, л/т**
1	**2**	**3**	**4**
Щорічно	Шкідливі організми	Організаційно-господарські та агротехнічні заходи	Вирощування хворобостійких сортів і гібридів ріпаку; насичення сівозміни буряковими та капустяними культурами не більше 25%, вирощування ріпаку після цих та інших культур через 4–5 років, кращі попередники – одно- і багаторічні бобові трави, зернові колосові, чистий і зайнятий пари, відстань від торішніх полів капустяних культур 1 км, підготовка поля до сівби за типової для даної зони системи обробітку ґрунту, внесення добрив, гербіцидів. Контроль фітосанітарного стану посівів культури
Липень (озимий ріпак) Січень-лютий (ярий ріпак)	Основні шкідники (хрестоцвіті блішки, попелиця, квіткоїд, листкоїди, пильщик, совки, прихованохоботники, бурякова нематода) і хвороби (пліснявіння, чорна ніжка, фомоз, альтернаріоз, бактеріоз, пероноспороз, гнилі)	Протруювання очищеного і каліброваного кондиційного насіння, використання регуляторів росту	Круїзер 350 FS, ТН, 4,0 л/т; Круїзер 600 FS, ТН, 2,0 л/т; Луміпоса, ТН, 6,3-17 л/т; Мідер Про, ТН, 0,3-4,0 л/т; Максим XL 035 FS, ТН, 5,0 л/т; Пончо Вотіво 610 FS, ТН, 8,0-12,0 л/т; Сценік Голд 350 FS, ТН, 10,0 л/т та ін.

Кінець серпня - початок вересня Сходи озимого ріпаку	Чорна ніжка Хрестоцвіті блішки, 3-5 екз. на кв.м за сухої погоди, t°>15°C	Розпушування міжрядь, боронування Обприскування інсектицидами	Фитал, РК, 2-3 л/га Альфагард 100, КЕ, 0,15 л/га; Галіл, КС, 0,2-0,3 л/га; Еспада, КС, 0,2-0,25 л/га; Інстрайкер, КЕ, 0,15-0,25 л/га; Карате зеон 050 CS, СК, 0,15 л/га; Коннект 112,5 CS, СК, 0,4-0,5 л/га та ін.
Вересень-жовтень 2–4 листки – утворення розетки озимого ріпаку	Ріпакові пильщик і листкоїди – 3 екз; капустяні білан і совка – 2 гусениці на кв.м, хрестоцвіті клопи, ін.	Обприскування інсектицидами	Данадим стабільний, КЕ, 0,7-1,2 л/га; Децис 100 ЕС, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Еспада, КС, 0,2-0,25 л/га; Інстрайкер, КЕ, 0,15-0,25 л/га; Калапсо 480 SC, КС, 0,15-0,2 л/га; Карате зеон 050 CS, СК, 0,15 л/га; Нурік, КЕ, 0,5-0,6 л/га; Маврік, ЕВ, 0,2-0,3 л/га; Оперкот Акро, КС, 0,05 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,1 л/га; Шаман, КЕ, 0,5-0,6 л/га; Тамер, ВП, 0,1-0,12 кг/га та ін.
	Несправжня борошниста роса, альтернаріоз, фомоз, циліндроспоріоз, біла плямистість та ін.	Обробка фунгіцидами (за появи ознак хвороб і сприятливих погодних умов для їх розвитку)	Аканто плюс 28, КС, 0,5-1 л/га; Азоципер Нео, КС, 0,75-1,0 л/га; Амістар Екстра 280 SC, КС, 0,75-1 л/га; Букат 500, КС, 0,5 л/га; Галіксід 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Евіто Т, КС, 0,5-1,0 л/га; Піктор Актив, КС, 0,7-1,0 л/га; Пропульс 250 SE, СЕ, 0,8-0,9 л/га; Сатін 25 WG, ВП, 0,5 кг/га, Сіметра 325 SC, КС, 0,5-1,0 л/га; Старпро, КС, 0,45-0,6 л/га; Супрім, ЕВ, 1,0-1,5 л/га та ін.
4-6 листків культури	Альтернаріоз, циліндроспоріоз, фомоз, склеротиніоз, біла плямистість	Обприскування фунгіцидами за наявності інфекції та для стримування росту листя запобігання переростання рослин, підвищення стійкості до екстремальних погодних умов та покращення перезимівлі	Азоципер Нео, КС, 0,75-1,0 л/га; Акадія, КС, 0,8-1,0 л/га; Аканто Плюс 28, КС, 0,5-1,0 л/га; Букат 500, 0,5 л/га; Галіксід 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Ентарго Дуо, КС, 0,7-1,0 л/га; Карамба, КЕ, 0,75-1,25 л/га; Піктор Актив, КС, 0,7-1,0 л/га; Про Пульс 250 SE, СЕ, 0,8-0,9 л/га; Ридоміл Голд МЦ 68 WG, ВГ, 2,5 кг/га та ін.
Навесні відновлення вегетації озимого і поява сходів ярого ріпаків	Чорна ніжка, снігова плісень, бактеріоз	Розпушування міжрядь. Боронування, підживлення азотними добривами (озимого)	

Сходи – 2-4 листки ріпаку ярого	Хрестоцвіті блішки, за наявності 3-5 екз. на кв.м	Обприскування інсектицидами	Альфагард 100, КЕ,0,15 л/га; Версар, КЕ, 0,6 л/га; Еванс, КЕ, 0,15-0,2 л/га; Нуредін Супер, КЕ, 0,4-0,75 л/га; Пірінекс Супер, КЕ, 0,4-0,75 л/га; Кайзо, ВГ, 0,15-0,2 кг/га; Карате Зеон 050 CS, СК, 0,15 л/га; Лорд, ВГ, 0,05-0,07 кг/га; Том, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,1 л/га; Цезар, КЕ, 0,125-0,15 л/га; Фастак, КЕ, 0,1-0,15 л/га та ін.
Сходи – розетка ріпаку ярого; стеблування - бутонізація ріпаку озимого	Фомоз, несправжня борошниста роса, циліндроспоріоз, біла плямистість, альтернаріоз та ін.	Обробка фунгіцидами (за проявлення хвороб і сприятливих погодних умов для їх розвитку)	Аканто плюс 28, КС, 0,5-1 л/га; Азоципер Нео, КС, 0,75-1,0 л/га; Амістар Екстра 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Букат 500, КС, 0,5 л/га; Галіксід 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Евіто Т, КС, 0,5-1,0 л/га; Піктор Актив, КС, 0,7-1,0 л/га; Пропульс 250 SE, СЕ, 0,8-0,9 л/га; Сатін 25 WG, ВП, 0,5 кг/га, Сіметра 325 SC, КС, 0,5-1,0 л/га; Старпро, КС, 0,45-0,6 л/га; Супрім, ЕВ, 1,0-1,5 л/га та ін.
Фаза стеблування - бутонізація рослин (за висоти 10-15 см) ріпаку ярого	Альтернаріоз, фомоз та інші хвороби	Обприскування фунгіцидами з ретардантними властивостями, що сприяє розгалуженню бічних пагонів, одночасності цвітіння, формуванні більшої кількості стручків на рослині, підвищення врожайності	Азоципер Нео, КС, 0,75-1,0 л/га; Амістар Екстра 280 SC, КС, 0,75-1,0 л/га; Галаксід 280 SC, КС, 0,75-1 л/га; Ентарго Дуо, КС, 0,7-1,0 л/га; Нодісер, ЕВ, 1,0 л/га; Карамба, КЕ, 0,75-1,25 л/га; Стар Про, КС, 0,45-0,6 л/га; Тілмор 240 ES, КЕ, 0,75-0,9 л/га та ін.
Утворення розетки-початок бутонізації	Ріпаковий пильщик, прихованохоботники, клопи, листкоїди	Обприскування інсектицидами (за показниками ЕПШ в озимому ріпаку)	Див. «Вересень-жовтень, 2-4 листки – утворення розетки озимого ріпаку»
Бутонізація	Капустяна совка, білани Гусінь 1-2-го віків, 2-3 екз. на кв.м.	Випуск трихограми на початку та за масового відкладання яєць у 2-3 строки з інтервалом 5-7 днів. Застосування біопрепаратів	По 20-30 тис. особин на гектар
Наприкінці бутонізації	Ріпаковий квіткоїд, стебловий хрестоцвітий і насіннєвий прихованохоботники (5–6 жуків на рослину), ріпаковий пильщик,	Обприскування інсектицидами посівів (насіннєвих та призначених на технічні цілі) з дотриманням санітарних строків	Альфагард 100, КЕ. 0,15 л/га; Белт 480 SC, КС, 0,-0,15 л/га; Бі-58 Топ, КЕ, 0,7-1,2 л/га; Варвар, КС, 0,1-0,2 л/га; Версар, КЕ, 0,6 л/га; Галіл, КС, 0,2-0,3 л/га; Данадим стабільний, КЕ, 0,7-1,2 л/га; Дантоп 50, ВГ, 0,035-

	капустяна попелиця, клопи	останньої обробки до збирання врожаю	0,04 кг/га; Децис 100 КС, КЕ, 0,1-0,15 л/га; Еспада, КС, 0,2-0,25 л/га; Коннект 112,5 SC, КС, 0,4-0,5 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,1 л/га; та інші
Перед збиранням	Альтернаріоз, фомоз, сіра гниль	Десикація за побуріння 70% стручків і вологої погоди	**за 6-7 днів до початку збирання врожаю –** Квадріс 150, РК, 2-3 л/га; Реглон Супер 150 SL, РК, 2-3 л/га; Гліфоган, РК, 3 л/га; Десикаш, РК, 3 л/га; Раундап Макс, РК, 2,4 л/га; Суховій Некст, РК, 1,3-2 л/га; Флузіон, ВГ, 0,08-0,12 кг/га та ін. **за 10 днів до початку збирання врожаю –** Баста 150 SL, РК, 2-2,5 л/га; **за 14 днів до початку збирання врожаю –** Гліфоган, РК, 3 л/га; Вулкан Плюс, РК, 3,0 л/га; Річард, РК, 3 л/га; Раундап Екстра, РК., 2,6 л/га; Раундап Макс, РК, 2,4 л/га та інші
Збирання	Пліснявіння, альтернаріоз, фомоз, гнилі, капустяна стручкова галиця, опалена вогнівка	За рівномірного фізіологічного дозрівання рослин (вологість насіння в побурілих стручках центрального стебла 25%) – роздільний спосіб, за технічної стиглості рослин і вологості насіння 12-14% – пряме комбайнування	
Після збирання	Збудники хвороб, насіння бур'янів	Глибока оранка на зяб. Підсушування, очищення та калібрування насіння	

**Забороняється використовувати солому на корм тваринам, олію – в харчових цілях.*

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ХМЕЛЮ

Люцерновий довгоносик *(Otiorrhynchus liqustici* (Linnaeus, 1758)). Осінніми ґрунтовими обстеженнями 2023 р. було виявлено люцернового довгоносика на всіх хмелеплантаціях Житомирської, Львівської, Рівненської, Хмельницької областей в середньому у кількості 0,4 екз. на кущ личинок та 0,8 екз. на кущ жуків шкідника, що значно менше ніж у попередні роки.

Навесні 2024 р. шкідник з'явився у другій декаді квітня. Його пересування та розповсюдження стримували повільне наростання тепла

впродовж весняного періоду та надмірна кількість опадів, що призвело до замокання хмільників. У другій декаді травня агрометеорологічні умови сприяли проростанню сходів хмелю та живленню ними жуків люцернового довгоносика. Шкідника на хмелеплантаціях виявлено у кількості 0,6-1,3 особини на кущ жуків. Ним було заселено до 10% площ хмільників. За зиму загинуло до 12% личинок і до 25% жуків.

Люцерновий довгоносик

Проведеними ґрунтовими розкопками рослин хмелю восени 2024 р. у місцях зимівлі виявлено люцернового довгоносика у кількості 0,8 екз. на кущ личинок та 0,6 екз. на кущ жуків шкідника, що менше показників минулих років. У 2025 р. за доброї перезимівлі шкідника та сприятливої весняної погоди ймовірний осередковий розвиток люцернового довгоносика на сходах хмелю та загроза хмеленасадженням у всіх хмелегосподарствах України.

Хмелева блішка (*Psylliodes attenuata* (Koch, 1803)). Розвиток та поширення хмелевої блішки навесні 2024 р. стримувала дощова та прохолодна погода. З настанням потепління і припинення опадів відбувався масовий вихід з місць зимівлі та заселення всіх площ хмеленасаджень за щільності 10-30 екз. на рослину та пошкодження 40-60% хмільників. Шкідником було масово заселено 60% площ обстежених хмелеплантацій в Житомирській області за середньої чисельності 25,8 екз на кв.м із пошкодженістю рослин хмелю до 30% листкової поверхні, що відповідає 5 балам. У Хмельницькій області хмелева блішка пошкодила 25% хмільників, у Львівській – 20% та у Рівненській – 35% площ хмеленасаджень.

Хмелева блішка

Восени у місцях зимівлі нараховувалось в середньому 36 екз. на кв.м, личинок – 2 екз. на кв.м. У 2025 р. хмельова блішка повсюдно розвиватиметься та пошкоджуватиме сходи хмелю. В разі сухої безвітряної погоди і температури повітря понад 20ºС навесні, шкідливість жуків посилюватиметься.

Хмелева попелиця (*Phorodon humuli* (Schrank, 1801)). Перезимівля яйцекладок шкідника на прунусових, загибель яких не перевищувала 20%, у 2024 р. пройшла задовільно. Відродження личинок із яєць, що перезимували, відбувалось у другій декаді квітня, стримували сильні опади та низькі температури. Шкідник почав заселяти хмільники у другій-третій декадах травня - на початку червня.

Хмелева попелиця

Середня чисельність попелиці на хмелю в деяких господарствах областей Житомирської становила 12,3-21,5, максимально 28 екз. на листок; Рівненської – 9,6-20,8, максимально 24 екз. на листок, Хмельницької – 11,4-12,5, подекуди 27 екз. на листок та Львівської – 5,1-13,3, в осередках 24 екз. на листок. Після проведення захисних заходів у липні та серпні кількість попелиць не перевищувала 3 екз. на листок, що є нижчим порогу шкодочинності. Високі температурні показники кінця літа з відсутністю опадів зменшили інтенсивність розвитку хмелевої попелиці на прунусових після перельоту ремігранток.

Восени 2024 р. встановлено, що кількість відкладених яєць (стадія шкідника, що зимує) на верхівках 20 см гілок сливових культур у Житомирській становила 10, Львівській – 11, Рівненській – 12 та Хмельницькій областях – 15 шт. на пробу, що менше показників попередніх років. За сприятливих кліматичних умов взимку та навесні попелиця може становити загрозу хмільникам у 2025 р.

Павутинний кліщ (*Tetranichus urticae*). Низькі температури повітря та часті дощі у весняний період стримували розвиток павутинного кліща на хмелю. За потеплінням наприкінці травня – початку червня повсюди за стрімкого підвищення середньодобових температур поширення на хмільниках даного шкідника поступово активізувалось.

На початку червня шкідником, як і в минулі роки були заселені всі рослини в кожному хмелярському господарстві країни в кількості 0,4-5,7 екз. на листок. Максимальна кількість кліща становила у Хмельницькій області –

26,5, Рівненській – 27,1 екз. на листок, де він заселив до 100% площ та пошкодив 20-30% рослин.

Внаслідок тривалої дії аномально високих температур повітря і ґрунту з мінімальною кількістю опадів, або їх відсутністю, в липні і серпні відбувалось масове розмноження та поширення фітофага у всіх хмелегосподарствах країни. Цикл розвитку його в таких умовах, від яйця до дорослої стадії, скоротився від 4 до 6 днів, при нормальному розвитку 10-12 днів. У господарствах, де обробка акарицидами проводилась не вчасно або не якісно, або не рекомендованими препаратами – на рослинах утворились колонії кліща, внаслідок чого відбувалось пожовтіння та обпадання листя. Шкідник переходив на стебла, квіти і шишки хмелю і посилено живився на них.

Павутинний кліщ

Завдяки проведеним захисним заходам у літній період вдалося знизити чисельність павутинного кліща до мінімальних значень 1-2 екз. на листок, попри сприятливі погодні умови (високі температури повітря до +35ºС та відсутність опадів). До збору врожаю в хмелегосподарствах було проведено 5-7 обробок акарицидами, що дозволило контролювати чисельність кліщів нижче економічного порогу шкодочинності на рівні 5-6 екз. на листок.

Осінніми обстеженнями було встановлено, що в місцях зимівлі запас шкідника досить значний (10,4-23,7 особини на пробу), тому у 2025 р. за достатньої кількості тепла протягом вегетаційного періоду павутинний кліщ масово розвиватиметься на хмільниках та повсюдно завдаватиме їм шкоду.

Несправжня борошниста роса (*Pseudoperonospora humuli* (Miyabe & Takah.) G.W.Wilson). Розвиток хвороби у насадженнях хмелю за поновлення вегетації культури стримували низькі температури. Ураженість рослин несправжньою борошнистою росою в першій декаді травня становила 1-3% у Житомирській та Хмельницькій областях.

З потеплінням у червні та першій половині липня поступово посилилось ураження хмеленасаджень хворобою до 31-60% у Рівненській, Хмельницькій та Львівській областях до 25-35%. У другій половині липня та серпні перевищення абсолютних максимумів температур у більшості регіонів стримували розвиток несправжньої борошнистої роси.

Значні добові перепади температури повітря наприкінці серпня призвели до зростання інтенсивності ураження хворобою рослин хмелю до 40-80%, що спричинило скорочення міжвузлів стебел, побуріння і деформування листків і шишок хмелю.

За даними моніторингових досліджень, у 2025 р. прогнозується прояв несправжньої борошнистої роси повсюдно, що зумовлено постійною наявністю первинних джерел інфекції у ґрунті та рослинних рештках. За сприятливих кліматичних умов для збудника хвороби (висока відносна вологість повітря, помірна середня температура 14-16ºС, часті дощі, роси) слід очікувати масового прояву хвороби у всіх хмелегосподарствах країни.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ХМЕЛЮ ВІД ШКІДНИКІВ ТА ХВОРОБ

Строки проведення заходу, фенологічний стан рослин	**Шкідники, хвороби, ЕПШ та умови прийняття рішення**	**Зміст заходу, назви препаратів та норми витрати (л, кг/га)**
1	**2**	**3**
Вересень – листопад. Стан спокою після збирання врожаю.	Хмелева блішка, павутинний кліщ, гусениці стеблового метелика і озимої совки, яйцекладки картопляної совки, збудники хвороб	Збір та знищення рослинних решток хмелю та бур’янів, переорювання міжрядь, підгортання рядів хмелю
	Хмелева попелиця	Знищення дикоростучих сливових дерев і чагарників у лісосмугах в радіусі 1 км від хмелеплантацій
Березень – квітень. На початку набрякання бруньок сливових культур.	Яйцекладки хмелевої попелиці	Обприскування сливових дерев Брунька, 2 л/га, Енжіо, 247 SC, КС, 0,18 л/га, Вертимеком 018 ЕС, КЕ, 0,75-3,0 л/га
Квітень-травень Розпускання листкових бруньок відокремлення бутонів на сливі	Колонії хмелевої попелиці (засновниці і личинки)	Обприскування дерев Бі-58 Топ, Данадимом стабільним, КЕ, 1,2-2,0 л/га, Брунька, 2,0 л/га, Енжіо, 247 SC, КС, 0,18 л/га, Вертимек 018 ЕС, КЕ, 0,75-3 л/га

Квітень-травень. Розпускання бруньок хмелю	Міцелій грибів, інші збудники хвороб (спори, склероції, пікніди, бактерії).	Очищення і обрізування головних кореневищ, хворих і гнилих підземних стебел, після чого обприскування головних кореневищ у рядах 0,4%-ним розчином Ридомілу Голд МЦ, 68 WG, ВГ, викорчовування гнилих маток і дезінфекція ямок хлорним вапном. Відбір здорових живців і обробка їх 0,5% розчином Ридомілу Голд МЦ, 68 WG в.г., 0,05% розчином марганцевокислого калію, 0,02%, 0,5% розчином Агат 25К (замочування на 1,5-2,0 год), Аватар Захист, 2 л/га або полив маток хмелю розчинами біологічних препаратів: Хетомік, 1 кг препарату на 200 л води; Агат-25 К, 2 кг на 200 л води; Мікосан Н, 2 л на 200 л води.
	Гусениці стеблового метелика, личинки люцернового довгоносика і хрущів, гусениці і лялечки совок, павутинний кліщ, хмелева блішка, дротяники, капустянка	Знищення рослинних решток після санітарної чистки. Розпушування міжрядь. Внесення в грунт аміачної води – 400-500 л/га. Переорювання ділянок між плантаціями та біля котв. Внесення в грунт шляхом шприцювання або культиватором КУХ-3 Енжіо, 247 SC, к.с. – 0,18 л/га, Вертимек 018 ЕС, к.е. – 0,75-3,0 л/га, Регент – 5,0-8,0 кг/га.
Травень. Відростання пагонів хмелю, поява листочків.	Несправжня борошниста роса, жуки люцернового довгоносика, хмелева блішка (ЕПШ 2-3 і 5-7 екз./кущ відповідно).	Видалення і знищення колосоподібних пагонів. Обприскування хмільників: Актара, 25 WG, ВГ, 0,120-0,140 кг/га, Дурсбан Ультра, КЕ, 3 л/га, Енжіо, 247 SC, КС, 0,18 л/га, Вертимек 018 ЕС, КЕ, 0,75-3,0 л/га, Аватар Захист, 2 л/га.
Травень-червень. Відростання бокових гілок	Гусениці I-II віків картопляної (ЕПШ 2 екз/кущ) і листогризучих совок	Обприскування Бі-58 Топ, КЕ, 6,0 л/га, Дурсбаном Ультра к.е – 3,0 л/га

Червень-липень. До цвітіння	Хмелева попелиця, павутинний кліщ за наявності 20-25 екз. попелиці та 7-8 екз. кліща на листок	Обприскування проти кліща: Ортус, КС, 1,8-2,1 л/га, Тигрис, КС, 0,8-3 л/га, Аполло, КС, 0,8-3,0 л/га; проти попелиці: Актара, 25 WG, ВГ, 0,06-0,08 кг/га, Сумі-альфа, КЕ, 0,5 л/га, Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га, Конфідор 200 SL, ВР, 0,6 л/га; проти обох шкідників: Бі-58 Топ, КЕ, 1,5-6 л/га, Дурсбан 480, КЕ, 1,5 л/га, Талстар, КЕ, 1,2 л/га, Вертимек 018 ЕС, КЕ, 0,75-3 л/га, Актофіт 0,2, КЕ, 1-3 л/га
	Несправжня борошниста роса. Перше обприскування – за появи хвороби на листках, друге – в період бутонізації, третє – під час формування шишок, наступні – за потреби	Обприскування фунгіцидами: Альєтт, ЗП, 3-5 кг/га, Валіс М, ЗП, 2-4 кг/га, Ридоміл Голд МЦ, 68 WG, ВГ, 2,5 кг/га, Акробат МЦ, ВГ, 2-3 кг/га, Квадріс 250 SC, КС, 1,2 л/га, Фиталом, РК, 3-5 л/га, Ревус 250 SC, КС, 0,4-1,6 л/га, Вимпел, р., 2,5 кг/га, Аватар Захист, 2 л/га, Емендо, 2,8-8 кг/га

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ЛЬОНУ

Льонові блішки (**синя** і **жовта афтони**) (*Aphthona euphorbiae* (Schrank, 1781), *A. Flaviceps* Allard, 1859) у чисельності 13-15 екз. на кв.м пошкодили в середньому до 10% рослин на заселених 100% площ. Пошкодження блішками призводить до зниження довжини стебла та зменшення кількості коробочок і насіння. Личинки уражують корені, що призводить до затримки росту і захворювання рослин.

Запас шкідників, що пішли в зиму, достатній, щоб за сприятливих умов перезимівлі жуків та теплої, помірно вологої погоди навесні створити загрозу посівам льону в 2025 р. Слід врахувати, що ранні посіви менш чутливі до пошкоджень блішками й ураження збудниками хвороб.

Льоновий трипс (*Thrips lini* Ladureau, 1878) масово заселяв та пошкоджував посіви льону. У фазу бутонізації за щільності 1-2, в осередках 3 екз. на рослину фітофаг пошкодив до 2% рослин у слабкому ступені. Запас шкідника, що пішов в зиму, невисокий, становить 0,1-0,3 екз. на кв.м. Проте, навесні 2025 р. льоновий трипс може становити загрозу посівам льону за сухої жаркої погоди.

Синя льонова блішка ***Льоновий трипс***

Розвиток **антракнозу** (*Colletotrichum linicola* Pethybr. & Laff.) відмічався у періоди цвітіння-формування насіння за ураження рослин 6-15%. Враховуючи певний запас інфекції на рослинних рештках і ґрунті, за сприятливих умов для розвитку хвороби, у 2025 році прогнозується осередковий розвиток антракнозу від слабкого до помірного.

Фузаріоз (збудники - гриби роду *Fusarium*) розвивався слабко та істотної шкоди посівам льону не завдав. Ураженість рослин становила 0,5-1% за розвитку хвороби 0,3-2%. **Бактеріоз коренів** (бактерія *Clostridium macerans*) мав слабкий прояв, за ураження рослин до 3% на 2-8% площ. У 2025 р. характер розвитку хвороб залежатиме від погодних умов у період вегетації рослин та стійкості вирощуваних сортів.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ЛЬОНУ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(рекомендації ННЦ "Інститут землеробства НААН")

Строк проведення	**Шкідники, хвороби**	**Заходи**	**Препарат, норми витрати л, кг/га, л, кг/т**
1	**2**	**3**	**4**
Допосівний період	Основні шкідники та хвороби (льонові блішки, льоновий трипс, антракноз, фузаріоз ін.)	Повернення льону на попереднє місце в сівозміні через 6-7 років, розміщення посівів на відстані не менше 2 км від льоновищ. Кращі попередники: конюшина з підсівом злакових трав, зернові колосові, горох, картопля. Внесення під льон збалансованих доз добрив і мікроелементів відповідно до картограм наявності їх у ґрунті. Використання кондиційного насіння стійких до хвороб сортів, внесених у Реєстр сортів рослин України. Стійкістю до фузаріозу характеризуються сорти льону-довгунця Рушничок, Есмань, Гладіатор і ін., сорти кучерявця – Еврика, Південна Ніч, Оригінал, Симпатик, Аквамарин	

За 2-3 місяці, але не пізніше, ніж за 2 дні до сівби	Антракноз, фузаріоз, інші хвороби	Протруювання насіння з додаванням мікроелементів	Вітавакс 200 ФФ*, ТН, 1,5-2,0 л/т та інші рекомендовані препарати згідно з «Державним реєстром пестицидів та агрохімікатів …»
	Льонові блішки	Передпосівна обробка насіння	Круїзер 350 FS, ТН, 0,5 л/т
Сівба	Льонові блішки, трипс, плодожерка	Посів в оптимально ранні строки	
Сходи – “ялинка”	Льонові блішки (10-15 екз. на кв.м)	Обробка інсектицидами крайових смуг (30-50 м) на початку заселення посіву, за суцільного заселення – всієї площі	Ф’юрі, ВЕ, 0,1-0,15 л/га, Карате Зеон 050 CS, СК, 0,15 л/га
Бутонізація	Льоновий трипс (8-10% заселених рослин або 2-5 екз. на рослину), плодожерка, совки	Обприскування посівів інсектицидами	Карате Зеон** 050 CS, СК, 0,15 л/га
Рання жовта стиглість	Комплекс хвороб	Застосування десикантів в разі пізнього дозрівання насіння	Гліфоган*, РК, 2,0-5,0 л/га, Реглон Супер* 150 SL, РК 2,0–3,0 л/га
Збирання врожаю	- // -	Збирання у стислі строки товарних посівів у фазі ранньої жовтої стиглості, насіннєвих – у фазі жовтої стиглості	
Післязби-ральний період	Комплекс шкідливих організмів	Знищення післязбиральних решток. Зяблева оранка льоновищ	

* Олію використовують на технічні цілі
** Рекомендації Інституту луб’яних культур НААНУ

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ТЮТЮНУ

Гнилі тютюнової розсади (**розсадна** (*Pythium debarianum* R.Hesse) та **чорна коренева** (*Thielaviopsis basicola* (Berk. & Broome) Ferraris)) повсюдно уражували в розсаду тютюну в парниках і теплицях, зокрема в індивідуальних та фермерських господарствах, де своєчасно або взагалі не проводилися обробки фунгіцидами, де не виконувалися рекомендації щодо вирощування розсади культури та некваліфіковано проводився догляд за розсадою.

Розсадна гниль

Зважаючи на високу стійкість збудників хвороб до перезимівлі, наявний запас інфекції в розсадному ґрунті, недотримання агротехнічних вимог вирощування, загартування та захист розсади тютюну, гнилі матимуть повсюдне поширення і розвиток навесні 2025 р.

Бактеріальна рябуха (*Pseudomonas syringae*) мала середній розвиток і поширення в посадках тютюну. Перші ознаки захворювання в Тернопільській області виявляли на початку червня з інтенсивністю розвитку 5-7 балів. Сильніший розвиток захворювання набуло в середині червня. Після першого ламання листя тютюну відсоток ураженості рослин істотно зменшився.

Бактеріальна рябуха

Враховуючи значний запас інфекції на рослинних рештках у полі та розсадниках, у 2025 р. прогнозується спалах бактеріальної рябухи на початку червня за сприятливих погодних умов (середньодобова температура в межах 15-23ºС та часті опади).

Бронзовість томатів (*Tomato spotted wilt virus*) торік мала значне поширення та сильний розвиток у посадках тютюну. Тепла зима та масштабні посадки тютюну сприяли розповсюдженню хвороби. Перші ознаки захворювання виявляли на початку червня. Впродовж липня відсоток ураженості рослин сягав до 60% з інтенсивністю 5-9 балів на сприйнятливих до хвороби сортах.

Бронзовість томатів, системна форма ураження

Тепла осінь 2024 р. забезпечила тривале живлення тютюнового трипса (переносника вірусу) на хворих рослинах, який у великій кількості залишився на зимівлю. Тому, враховуючи значний запас шкідника та сприятливі умови вегетаційного періоду в 2025 р. (тепла посушлива погода навесні та на початку літа, недотримання агротехнічних вимог вирощування) очікується масовий розвиток та поширення бронзовості томатів.

Біла пістриця (*Potato virus G*) через низьку чисельність і запізніле розселення персикової попелиці (переносника вірусу) мала незначний розвиток і поширення на сортах тютюну Берлей 46, Берлей 38, Тернопільський перспективний і Тернопільський 14. Найбільше ураження хворобою спостерігали на сортах тютюну типу Вірджинія та Американ (40% уражених рослин з інтенсивністю розвитку 7-9 балів). У вересні на верхівкових і пасинкових листках сортів типу Американ ураження рослин зросло до 50% (7, 9 балів).

Біла пістриця

Ймовірність розвитку та поширення білої пістриці у 2025 р. варто очікувати за умов теплого й помірно вологого літа, що сприятиме масовому розмноженню на рослинах тютюну крилатих особин персикової попелиці – переносника збудника хвороби (Y-вірусу).

Тютюновий трипс (*Thrips tabaci*) за сприятливих умов перезимівлі розвивався дуже активно в посадках тютюну. В червні-липні чисельність трипса становила 15-20 екз. на рослину, де значні пошкодження фітофагом

сприяли масовому поширенню вірусу збудника бронзовості томатів на рослинах тютюну.

У 2025 р. очікується масове розповсюдження трипсів. Завдяки теплій осінній погоді значно збільшилась чисельність трипса та тривалість живлення на хворих рослинах. Останнє покоління трипса, переважно у вірофорному стані, піде на зимівлю. Індивідуальним господарствам, які займаються вирощуванням тютюну, необхідно вчасно вжити всі можливі агротехнічні та хімічні заходи, що обмежують розмноження шкідника.

Персикова (тютюнова попелиця) (*Myzodes persicae* (Sulzer, 1776)), як і торік, за незначного поширення слабко розвивалась в посадках тютюну. Заселення рослин тютюну попелицею відмічалось на початку вересня, де з країв полів ними було заселено 5-10% рослин за 1-3 балами. Чисельність шкідника регулювалась активною діяльністю ентомофагів.

Персикова (тютюнова попелиця)

За умов доброї перезимівлі, достатньої кількості яєць та теплої й вологої погоди протягом вегетації, у 2025 р. передбачається повсюдне розмноження і поширення персикової попелиці. Перша поява попелиці прогнозується на первинних рослинах – живителях, а з липня і до кінця вегетації – на тютюні.

В плантаціях тютюну відмічали за незначної чисельності й шкідливості **озиму совку** (*Agrotis segetum* Schiff*)*. У серпні-вересні пошкодження фітофагом становило до 50% верхніх листків та до 70% насіннєвих коробочок, переважала **тютюнова (бавовникова) совка** (*Helicoverpa armigera Hb*). У 2025 р. масовий розвиток і розповсюдження совок залежатиме від агрокліматичних умов вегетації, своєчасного та якісного проведення захисних обробок.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ТЮТЮНУ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(*Рекомендації науково-технологічного відділу тютюнництва Тернопільської державної сільськогосподарської дослідної станції ІКСГП НААН*)

Строки, періоди проведення	**Шкідники, хвороби**	**Заходи**
До та під час вегетації	Бронзовості томатів, бактеріальна рябуха,	Дотримання сівозмін, просторової ізоляції від минулорічних посадок тютюну не менше 0,5

	тютюнова мозаїка, тютюновий трипс, попелиця	км, кращих попередників, систем внесення добрив та обробітку ґрунту. Вирощування стійких до хвороб сортів
Парниковий період, після висівання насіння	Розсадні гнилі	За появи на розсаді перших ознак гнилей знизити вологість, скоротити поливи, внести комплексні мінеральні добрива
Парниковий період, за три дні до висаджування її в поле	Тютюновий трипс (переносник вірусу Бронзовості томатів)	Обробка розсади проти тютюнового трипсу, рекомендованими інсектицидами згідно Переліку
Парниковий період, перед висаджуванням розсади у відкритий ґрунт	Ґрунтові шкідники (личинки коваликів, пластинчастовусих, чорниші, капустянка, особливо, підгризаючі совки (економічний поріг чисельності 0,5-1 екз. на 1 м^2))	Корені розсади замочують в 0,2% розчині інсектициду Актара 25 WG, ВГ, експозиція - 90-120 хв
Період вегетації, через 8–10 днів після завершення посадки	Тютюновий трипс (переносник вірусу Бронзовості томатів)	Обробка плантацій, проти тютюнового трипсу, рекомендованими інсектицидами
Період вегетації, перед другим і третім рихленням	Бактеріальна рябуха	Проводити вчасну підчистку та видалення розсадних листочків
Період вегетації	Тютюновий трипс (переносник вірусу Бронзовості томатів)	Повторна обробка, при появі перших ознак (до 1% уражених рослин) бронзовістю томатів інсектицидами
Період вегетації	Попелиця (переносник вірусу Білої пістриці)	При масовому заселенні рослин тютюну попелицею (понад 10%) проводити обробки інсектицидами
Період вегетації, травень-червень	Підгризаючі совки	За появи осередків високої чисельності гусениць підгризаючих совок (2-3 екз. на кв.м) застосовують дозволені препарати відповідно до регламентів існуючих технологій
Після періоду вегетації	Тютюновий трипс (переносник вірусу Бронзовості томатів)	Восени, після збирання листя, слід провести подрібнення і заорювання стебел тютюну, що зменшить запас вірофорного трипсу і збудників хвороб

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ КАРТОПЛІ

Колорадський жук *(Leptinotarsa decemlineata* (Say, 1824)), за стабільно високої чисельності щорічно становить серйозну загрозу посадкам картоплі скрізь. У зимовий період від бактеріальних та грибкових хвороб

загинуло 12-20 (Рівненська, Сумська, Тернопільська, Чернігівська обл.), максимально 50% (Харківська область) жуків. Чисельність живих жуків навесні становила 0,5-4, максимально 5-11 екз. на кв.м (Дніпропетровська, Полтавська, Миколаївська, Сумська, Вінницька, обл.). Шкідник розвивався, в основному, у двох поколіннях (Волинській, Житомирській), в одному (Рівненська обл.), двох повних та одному неповному (Сумська обл.), а у південних областях трьох поколіннях.

Погодні умови минулого року дещо стримували пробудження і появу перших жуків на поверхні ґрунту, який проходив з ІІ декади квітня до ІІІ декади травня. Інтенсивне заселення сходів картоплі жуками та яйцекладка відбувалося з середини травня до першої декади червня. Масове відродження личинок – з третьої декади травня – до кінця червня, під час масової бутонізації - цвітіння ранніх і середньостиглих сортів картоплі. Жуками і личинками першого покоління було заселено 15-53, максимально 62-100% обстежених площ.

Рівень пошкодження рослин становив в середньому 2-34%, переважно за слабкого і середнього ступенів. В осередках відсоток пошкоджених рослин сягав 32-48, максимально 63-100% (Житомирська, Сумська, Черкаська обл.) (табл. 1).

Імаго і личинки колорадського жука

Чисельність жуків на заселений кущ складала 1-12, максимально 15-17, в осередках Волинської, Івано-Франківської, Полтавської 23-32 особин на кущ (табл.1).

Вихід жуків літньої генерації з ґрунту спостерігали з третьої декади червня - перша декада серпня. Шкідник заселяв пізні сорти картоплі та інші пасльонові культури. Чисельність на заселений кущ складала 1-4 жуків, яйцекладок 0,1-15 та личинок 1-15 особин (максимально в умовах Вінницької, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Черкаської, Сумської та Харківської областей) (табл.1).

Поширення і шкодочинність колорадського жука в регіонах України, 2024 р.

(за даними Держпродспоживслужби України)

Таблиця 1.

Області	Щільність личинок на рослину, особин			Частка пошкоджених рослин, %			Ступінь пошкодження						Заселеність ґрунту восени	
							слабка			середня			частка площ, %	кількість жука, шт.
	І пок.	ІІ пок.	ІІІ пок.	І пок.	ІІ пок.	ІІІ пок.	І пок.	ІІ пок.	ІІІ пок.	І пок.	ІІ пок.	ІІІ пок.		
АР Крим	Дані відсутні													
Вінницька	8-17	4-7	-	11-24	6-10	-	100	100	-	-	-	-	100	1,0
Волинська	2-26	-	-	2-28	-	-	81-100	-	-		-	-	69,0	2,7
Дніпропет ровська	2	3	-	3	5	-	50	50	-	50	50	-	100	1,0
Донецька	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	1,0
Житомирська	2-4	-	-	2-70	-	-	100	-	-	0	-	-	45,4	7,0
Закарпатська	6-15	5-10	-	10-18	8-15	-	100	100	-	0	0	-	100	0,8
Запорізька	0	5-12	-	0	30	12	80	80	-	20	20	-	30,0	0,5
Івано-Франківська	4-15 (32)	8-12 (15)	-	22-47	10-25	-	100	50	-	0	50	-	100	1,5
Київська	0	7 (11)	-	6 (12)	40 (55)	-	100	50	-	0	50	-	100	1,5
Кіровоградська	1-8	4	-	8-38	4	-	56-100	70	-	3-39	21	-	0,01	1,0
Львівська	3-12	0	-	1,1-2,8	0	-	100	0	-	-	-	-	100	1,2
Луганська	Дані відсутні													
Миколаївська	10-20	14	0	3-40	2-30	0	60-100	70-100	100	10-25	20	0	70,0	1,7
Одеська	2-10	3	-	2-20	2	-	50-100	95	-	10-50	5	-	100	1,6
Полтавська	20-23	8	-	18-34	37	-	100	0	-	0	100	-	100	1,9
Рівненська	13-2	-	-	10-25	-	-	100-80	-	-	10	-	-	10,1	2,3
Сумська	12	4	6	15-100	100	100	90-70	90	60	10-30	10	40	52,6	3,0
Тернопільська	3,4-12,3	11,7	-	5,8-48,2	11,7	-	100-97	94	-	3	6	-	100	3,6
Харківська	10	10	-	10-20	20	-	100	100	-	0	0	-	100	0,5
Херсонська	8,0	5	-	25,0	20,0	-	100	100	-	0	0	-	100	1,0
Хмельницька	4-10	4-8	-	3-32	8-12	-	0	3-30	-	0	50		100	3,2
Черкаська	1-2	4	-	12-63	2	-	80-45	98	-	20-55	2	-	92,2	1,8
Чернівецька	4,8-11,8	3,0-4,5	-	5-21	2-5	-	100-80	100	-	15	0	-	100	2,4
Чернігівська	10	1-6	-	5-8	7	-	100	95	-	0	5	-	15,4	1,5

Відносну стійкість до шкідника проявили сорти: Глазурна, Кіммерія, Повінь, Скарбниця, Щедрик, Серпанок, Мирослава, Княгиня, Родинна, Житниця, Меланія, Медея, Мірамі, Джавеліна, Соборна. Захист посівів картоплі проти колорадського жука проводили в фазу бутонізації й цвітіння, що забезпечило його найвищу ефективність.

За даними спеціалістів управління фітосанітарної безпеки Держпродспоживслужби застосування пестицидів показало високий рівень ефективності захисту рослин (63-98%) (табл. 2).

Дані щодо ефективності засобів захисту рослин картоплі від колорадського жука в 2024 році

Таблиця 2

Області	Фаза розвитку	Оброблено, га	Назва препарату, норма витрати, кг, л/га	Біологічна ефектив-ність, %
АР Крим	Дані відсутні			
Вінницька				
Волинська				
Донецька				
Дніпропетровська	вегетація	0,3	Кораген 20 Енжіо 247 SC, КС	98,0 98,0
Житомирська				
Закарпатська	вегетація	1,0	Бомбардир	75,0
Запорізька				
Івано-Франківська				
Кіровоградська	вегетація	0,01	Енжіо 247 SC, КС	85,0
Київська				
Луганська	Дані відсутні			
Львівська	перед садін.	0,423	Регент	95,0
Миколаївська				
Одеська	бутонізація	0,01	Разит, КС	89,0
Полтавська	-«-	0,01	Кораген 20	76,0
Рівненська				
Сумська				
Тернопільська				
Харківська				
Херсонська	сходи бутонізація цвітіння	0,6 0,5 0,5	Моспілан, ВП Каліпсо 480 SC,КС Конфідор 200 SL, РК	76,0 85,0 85,0
Хмельницька				
Черкаська	бутонізація	2,0	Каліпсо 480 SC,КС	63,0
Чернівецька	бутонізація	126,0 3,0 6,0 125,0 4,0 3,0	Актара, 25 WG, ВГ Конфідор Максі, ВГ Каліпсо 480 SC,КС Енжіо 247 SC Ампліго 150 ZC Турбо Престо	96,0 97,0 97,0 97,0 98,0 97,0
Чернігівська				

За результатами осінніх обстежень встановлено, що шкідник пішов на зимівлю в достатній кількості. Щільність жуків в ґрунті в середньому складає 1,83-3,6, максимально 7 (Житомирська обл.) екз. на кв.м.

Зважаючи на наявну кількість жуків, їх задовільний фізіологічний стан та високу плодючість, у 2025 р. слід очікувати масовий розвиток колорадського жука та його високу шкодочинність впродовж усього вегетаційного періоду, особливо в першому поколінні. Терміни весняного пробудження жуків залежатимуть від погодних умов року, особливо від

температури ґрунту та опадів. За оптимальних умов, вихід імаго з перезимівлі буде більшим, яйцекладка - активною, надалі це забезпечить масовий розвиток і значну шкідливість колорадського жука у насадженнях картоплі та посівах інших пасльонових культур.

Фітофтороз (*Phytophthora infestans* (Mont.) de Bary) є однією з найбільш поширених і небезпечних хвороб картоплі. Торік хвороба мала прояв у більшості регіонів країни. Переважно, в другій половині вегетації відмічали суттєве поширення та рівень ураження рослин захворюванням. Найвищий рівень ураження хворобою відмічали у міжфазний період цвітіння – дозрівання рослин (табл. 3).

Прояв фітофторозу в регіонах України, 2024 р.

(за даними Держпродспоживслужби України)

Таблиця 3

Області	Частка уражених хворобою, %		Розвиток фітофторозу, %	
	насаджень картоплі	рослин	фаза бутонізації	фаза цвітіння-дозрівання
1	2	3	4	5
АР Крим	Дані відсутні			
Вінницька	50,0-100	0,6-7,0 (65)		0,1-0,3 (0,5)
Волинська	20-63,6	2,0-80,0		0,5-12,0
Донецька				
Дніпропетровська	100	1,0-4,0		0,5-2,0
Житомирська	20,0-40,0	11,0-19,0		0,2-0,6
Закарпатська	10,5-87,3	2,0-10,0 (40,0)	1,0-2,0	2,0-8,0
Запорізька	100	5,0	1,0	
Івано-Франківська	46,2	35,0		1,0
Кіровоградська	1,8-18,7	4,0-18,0	1,0	2,0-8,0
Київська				
Луганська	Дані відсутні			
Львівська	2,3-62,2	1,0-6,1		0,3-1,5
Миколаївська	10,0	2,0-10,0	1,0	3,0-6,0
Одеська	5,0-10,0	3,0-5,0		0,5-0,7
Полтавська	100	10		0,5
Рівненська	11,8-42,7	2,0-24,0	0,5	1,3-4,5
Сумська	100	6,0-7,0		3,0-6,0
Тернопільська	20,0-100	0,3-15,9	0,2-0,3	0,6-3,8
Харківська	20,0	10,0		10,0
Херсонська	14,3	2,0	0,5	0,5
Хмельницька	50,0-100	1,0-18,0	0,1	0,2
Черкаська	3,6-13,3	3,6-1,7		1,0-0,4
Чернівецька	20,2	3,0		1,0
Чернігівська	5,0-14,7	2,0-9,0		2,0-7,0

Впродовж вегетації фітофтороз у посадках картоплі спостерігали, переважно за слабкого та помірного розвитку.

Фітофтороз на картоплі

В цілому в регіонах країни в другій половині літа, склалися не дуже сприятливі умови для розвитку збудника. Масовий розвиток та поширення хвороби відмічали на незахищених фунгіцидами посівах та присадибних ділянках у Волинській, Івано-Франківській, Рівненській, Сумській, Тернопільській областях, де хвороба охопила 17-40, максимально 80% рослин на 46-100% площ.

За даними Інституту картоплярства, відмічено відносну польову стійкість до хвороби сортів: Арія, Взірець, Мирослава, Гурман, Княгиня, Радомисль, Княгиня, Лєтана, Вигода, Околиця, Явір, Слов'янка**,** Случ, Червона рута, Фея, Поліське джерело, Базалія, Слаута, Струмок, Предслава, Сингаївка, Солоха, Традиція, Фотинія, Вересівка, Олександрит, Бажана, Житниця, Альянс, Межирічка 11, Родинна, Авангард, Спокуса, Медея, Містерія, Сонцедар.

Дані моніторингу показали, що запас інфекції є значним, зокрема у Волинській, Закарпатській, Кіровоградській, Миколаївській, Рівненській та Сумській областях, тому умови вегетації рослин потребують постійного моніторингу. В 2025 році зберігається загроза сильного розвитку фітофторозу. Ділянки із заниженим рельєфом, надмірним внесенням азотних добрив та розміщених на торф'яниках потребують постійного моніторингу прояву хвороби.

Суха плямистість (*Альтернаріоз* (макроспоріоз) *Alternaria spp., Macrosporium solani Ell. Et Mart.).* Характерною особливістю даної хвороби є участь у патогенезі трьох видів грибів роду *Alternaria: Alternaria solani (Ell. et Mart.) J. et G., Alternaria alternata Keissler (син. Alternaria solani Sor.) і Alternaria tenius Ness. Alternaria solani* в основному уражує листки, *A. alternata* – стебла) спостерігалась в переважній більшості областей, викликаючи передчасне всихання бадилля.

Альтернаріоз

Хворобу спостерігали в агроценозах картоплі у фазі бутонізації в умовах Вінницької, Тернопільської та Хмельницької областей при мінімальному рівні 0,1-0,3% рослин. Дещо вищий показник розвитку альтернаріозу (2-4%) відмічали в Закарпатській, Рівненській та Сумській областях, подекуди у Чернігівській (7%) та Харківській (10%) областях.

Зокрема, частка уражених площ під картоплею становила 5-38, максимально 48-100% у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Київській, Миколаївській, Полтавській, Тернопільській, Харківській та Хмельницькій областях. Відсоток уражених рослин знаходився в межах від 1 до 8, осередково 18-30% у Вінницькій, Волинській, Закрпатській, Рівненській, Харківській та Чернівецькій областях областях.

Прояв альтернаріозу в регіонах Україні, 2024р.

(за даними Держпродспоживслужби України)

Таблиця 4.

Область	Частка уражених хворобою, %		Розвиток альтернаріозу, %	
	насаджень картоплі	рослин	фаза бутонізації	фаза цвітіння-дозрівання
АР Крим	Дані відсутні			
Вінницька	1,5-100	1,0-6,0 (18)	0,1	1,0-1,0
Волинська	5,0-48,5	1,0-19,0		1,0-2,0
Донецька				
	Дані відсутні			
Дніпропетровська	100	0,5-1,0		0,5-1,0
Житомирська	20,0-40,0	4,0-6,0		0,8-1,0
Закарпатська	10,5-39,7	3,0-20,0	0,5-1,0	1,0-4,0
Запорізька				
Івано-Франківська	32,1	4,0 (9,0)	1,0	1,0-1,5
Кіровоградська				
Київська	100	2,0		0,5
Луганська	Дані відсутні			
Львівська	38,4	8,8		2,2
Миколаївська	10,0-100	2,0-5,0		1,0-2,0
Одеська				
Полтавська	100	5,0		2,0
Рівненська	7,7-18,2	2,0-19,0	0,5	0,5-3,0
Сумська	21,0	2,0	1,0	2,0-4,0

Тернопільська	10,0-100	0,5-5,8	0,2-0,3	0,3-1,6
Харківська	100	30,0		10,0
Херсонська	14,3	2,0	0,5	0,5
Хмельницька	30-100	1,0-12,0	0,1	0,1-0,2
Черкаська				
Чернівецька	5,9-10,7	1,0-30,0		1,0
Чернігівська	1,0-10,0	2,0-8,0		2,0-7,0

Відносну польову стійкість до ураження альтернаріозом проявили такі сорти: Слаута, Щедрик, Княгиня, Мирослава, Слов'янка, Олександрит, Вересівка, Зелений гай, Подолія, Калинівська, Гурман, Струмок, Поліське джерело, Базис, Арія, Тетерів, Околиця, Явір, Спокуса, Вимір, Віринея, Доброчин, Лєтана, Межирічка 11, Сингаївка, Тетерів, Тирас, Фантазія, Чарунка, Злагода, Медея, Фанатка, Роставиця.

Оскільки запас інфекції в ґрунті, на рослинних рештках, уражених бульбах – великий, то у 2025 р. розвиток сухих плямистостей на картоплі в умовах Волинської, Житомирської, Рівненської, Полтавської, Сумської, Хмельницької та Харківської областей може мати повсюдний характер.

Ризоктоніоз (збудник – недосконалий гриб – *Rhizoctonia solani* J.G.Kühn) у 2024 р. відмічали в агроценозах картоплі Тернопільської області. Хвороба мала поширення на 15-65% площ, з ураженням 0,2-0,8% рослин і розвитком хвороби на рівні 0,2-0,3%. Слід зазначити, що після значних опадів, у фазу бутонізації-цвітіння, хвороба проявилася у формі «білої ніжки». Вона уразила 0,3-0,8% рослин та мала слабкий розвиток (0,3%).

Ризоктоніоз

У 2025 р., враховуючи запас інфекції на насіннєвому матеріалі, можна прогнозувати прояв та розвиток ризоктоніозу на насадженнях картоплі в умовах Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей.

Бактеріальні хвороби у звітному році на рослинах картоплі на початку вегетації мали слабкий розвиток і слабке ураження рослин, на рівні минулого року. Наростання рівня ураження бактеріальними хворобами почалося в другій половині червня, в умовах чергування дощових та спекотних періодів.

На насінницьких насадженнях картоплі розвиток бактеріальних хвороб відмічено в умовах Черкаської та Тернопільської областей. Бактеріальні хвороби мали слабкий розвиток та поширення, яке, на фоні

чергування дощових та спекотних періодів, почало наростати в другій половині липня місяця.

Кільцева гниль *(Clavibacter sepedonicum Spieck. et Kotth.)* у період вегетації відмічалась в умовах Черкаської області. Нею було охоплено 0,9% площ з ураженням 0,4% рослин та розвитком хвороби 1%.

Прояв кільцевої гнилі на бульбах

Чорна ніжка *(*збудники бактерії роду *Pectobacterium (P. carotovorum subsp.atrosepticum і P. carotovorum subsp. carotovorum) і роду Diskeya (D. chrysantemi, D. dianthicola* і *D. solani) (van. Hall*). Хвороба проявилась лише в умовах Тернопільської області на 50-100% площ у фазу дозрівання, уразивши 0,2-0,4% рослин.

За даними Інституту картоплярства, відносно стійкими до бактеріальних хвороб картоплі є сорти: Дума, Дніпрянка, Дорогинь, Загадка, Скарбниця, Тирас, Віринея, Кіммерія, Подолянка, Околиця, Явір, Струмок, Предслава, Солоха, Случ, Традиція, Фея, Родинна, Червона рута, Щедрик, Вигода, Житниця, Олександрит, Марфуша, Містерія, Медея, Соборна.

Враховуючи наявний запас інфекції, передбачається, що в 2025 р., за сприятливих погодних умов, підвищеній вологості та помірній температурі повітря, прояв та розвиток бактеріальних хвороб на насадженнях картоплі буде мати тенденцію до розширення, зокрема у Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Хмельницькій, Рівненській, Херсонській, Черкаській та Тернопільській областях.

Чорна ніжка

Вірусні хвороби (*Potato virus M., Potatoleaf roll virus та ін.*) торік мали прояв на насіннєвих насадженнях картоплі в умовах Тернопільської області. У другій половині вегетації захворювання мали вищий відсоток

поширення та слабкий розвиток. Зморшкувата мозаїка охопила 20-40% площ з ураженням 0,5-0,8% рослин (у 2023 р. – 0,4-0,8% рослин). Скручування листків уразили 0,7-1% рослин (у 2023 р. – 1,1-1,3% рослин) на 25-35% (у 2023 р. – 30-40%) обстежених площ. У фазу дозрівання рівень ураження рослин вірусними хворобами було вищим.

За даними Інституту картоплярства, стійкими до вірусних хвороб картоплі є сорти: Кобза, Подолія, Володарка, Подолянка, Бажана, Фотинія, Слов'янка, Щедрик, Радомисль, Іванківська рання, Хортиця, Авангард, Фотинія, Мирослава, Сонцедар, Мірамі.

Поширення вірусних хвороб у 2025 р. залежатиме від якості садивного матеріалу та погодних умов, які впливають на розвиток попелиць і інших комах-переносників вірусної інфекції. За умов, сприятливих для розвитку збудників хвороб та шкідників інфекції, прогнозується прояв та розвиток вірусних хвороб картоплі.

Хвороби бульб. Встановлено, що у звітному 2024 р., після проходження лікувального періоду, рівень ураження бульб в партіях картоплі складав від 0,5 до 100%. В умовах Вінницької, Дніпропетровської, Закарпатської, Київської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Рівненської, Черкаської та Чернівецької областей частка бульб уражених хворобами не перевищувала 10%. Мінімальна кількість уражених бульб (0,5%) відмічена на сортах Рів`єра (Закарпатська обл.). В умовах Волинської, Закарпатської, Львівської, Київської, Чернігівської та Херсонської областей частка бульб уражених хворобами не перевищувала 15%.

Високий показник частки хворих бульб, у 2024 р., виявлено в умовах Кіровоградської (21%) та Харківської (30%) областей. Максимальну частку відмічено в умовах Житомирської (35-100%) області. В розрізі сортів, високі показники частки хворих бульб відмічали: Симфонія - 10% (Хмельницька обл.); сортосуміш - 21% (Кіровоградська обл.); Слаута - 30% (Харківська обл.); Світанок 38%, Белляроза – 35%, Адретта – 45%, Зов – 62%, Поліська рожева – 100% (Житомирська обл.).

Грибні хвороби.

Фітофтороз (*Phytophthora infestans Mont.*) у звітному році прояв хвороби спостерігався в переважній більшості регіонів, при цьому частка уражених хворобою бульб знаходилося в межах 0,5-50%. Мінімально 0,5% було уражено сорти: Рокко, Рів'єра, Гранада (в умовах Сумської обл.), Рів'єра та Імпала (Закарпатська обл.); сорт Слов'янка (Вінницька обл.).

Прояв фітофторозу на бульбах

Високі показниками часток уражених цією хворобою бульб були відмічені в умовах: Львівської (Коннект 20, Есмі 25, сортосуміш 40%), Тернопільської (сортосуміш 24,7-28,4%), Черкаської (Санте 20%), в умовах Львівської областей на сорті Рів'єра відмічено максимальний рівень ураження фітофторозом (50%).

Суха гниль (збудники: *F. samЬucinum Fuckl.; F. samЬucinum var. minus Wr.; F. culmorum* (W. G. Sm.) Saas; *F. avenaceum* (Fr.) Sacc.; *F. oxysporum* Schlecht. emend. Snyd. et Hans.*; F. solani (Mart.)* App. et Wr.*; F. gibbosum* App. et Wr. Emend Bilai) мала прояв скрізь. Рівень ураження бульб знаходився в межах 0,5-90%. Мінімальна частка ураження 0,5% відмічена на сорті: Імпала та Мукачівська (в умовах Закарпатської обл.) та Повінь (Полтавська обл.); 1% – Рокко і Рів'єра (Сумська обл.); 1% – Солоха та Пікассо (Чернівецька обл.).

Прояв сухої гнилі на бульбах

Високий рівень ураження бульб спостерігався в умовах: Кіровоградської (сортосуміш 11%), Львівської (Мелоді 17, сортосуміш 20%, Есмі 25%); Харківської (Слаута 30%); Хмельницької (сорти: Белляроза, Бекіна – 50%, Симфонія 20%, Світанок київський 50%, Ольвія 50%, Тайфун 50%), Черкаської (Гранада 70%, Слов'янка 60% і максимально 90% Белляроза) областей.

У 2025 р. можна прогнозувати високий рівень розвитку сухої гнилі картоплі, особливо сортів іноземної селекції, технологія виробництва і доробки яких досить високо механізована, внаслідок механічного травмування бульб при збиранні, сортуванні, транспортуванні та закладанні на зберігання, особливо за не дотримання профілактичних заходів щодо такого пошкодження бульб.

Ризоктоніоз (збудники – базидіальний гриб *Thanatephorus cucumeris* Donk., *Hypochus solani* Pr. et. Del. та недосконалий гриб – *Rhizoctonia solani* Kuehn.) уразив 0,5-42% (у 2023 р. – 0,5-50%) бульб. Мінімальне ураження 0,5% для сорту Королева Анна в умовах Закарпатської області. Високий рівень ураження бульб спостерігали в умовах Тернопільської (суміші сортів 13,7-15,9%), Хмельницької (сорт Симфонія 20%) областей. Максимальний прояв ризоктоніозу відмічали у Львівській області (сорт Мелоді 41,5%).

Прояв ризоктоніозу на бульбах

У 2024 р., за даними Інституту картоплярства НААН, найменший рівень ураження бульб (на природному інфекційному фоні) ризоктоніозом (0,5-2%) відмічали на сортах: Взірець, Радомисль, Опілля, Альянс, Бажана, Олександрит, Сонцедар, Марфуша, Меланія, селекції ІК НААН.

Парша звичайна Збудників парші звичайної (група грибів (стрептоміцети, актиноміцети) в літературі описано багато, зокрема, *A. violaceus* (Casperini, 1894), *A. xanthostromus* (Wollenweber, 1922), *A. marginatus, A. setonii, A. loidensis* (Millard, Burr, 1926), *A. globisporus* (Krassielnikov, 1941), один з найпоширеніших видів – *Streptomyces scabies (*Theater) Cussow *(1914). toxicus, A. citreofiavescens, A. sporosteliatus, Streptomyces violaceus (Casperini), S. candidus (*Krassielnikov

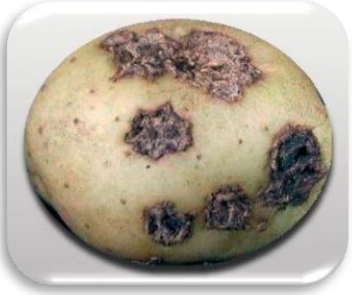
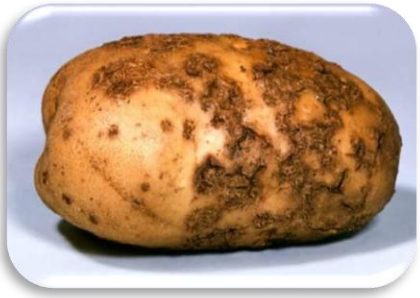

Парша звичайна на бульбах

Торік прояв парші звичайної спостерігали у переважній більшості областей, з рівнем ураження бульб від 0,5 до 100%. Мінімальне (0,5%) ураження відмічено в умовах Вінницької (сорти Слов’янка; Мірабела, Ред Леді, Мукачівська) та Закарпатської (Свалявська) областей.

У ряді областей парша звичайна мала високий рівень ураження бульб, зокрема, в умовах Львівської (сортосуміш 40, Есмі 25, Мелоді 41,5, Коломбо 43, Рів'єра 50%), Тернопільської (суміші сортів 35,8-37,6%), Хмельницької (Симфонія 40, Світанок київський, Белляроза, Бекіна 50 і макс. 100% – Санте) та Черкаської (Слов'янка 30 та Санте 80%) областей.

За даними Інституту картоплярства, в умовах Полісся відносно стійкими проти парші звичайної є сорти: Водограй, Обрій, Явір, Ракурс, Серпанок, Луговська, Загадка, Кобза, Слаута, Поліське джерело, Струмок, Тирас Глазурна, Кіммерія, Щедрик, Арія, Фотинія, Радомисль, Чарунка, Хортиця, Сонцедар, Олександрит, Медея.

Враховуючи біологічні особливості збудників хвороби, можна стверджувати, що парша звичайна залишається однією з серйозних проблем картоплярства та потребує моніторингу і якісного контролю у 2025 р.

Фомоз (ґудзикова гниль) (*Phoma exigua* Desm. var. *exigua*) торік відмічали в семи регіонах. Рівень ураження бульбового матеріалу складав 0,2-4% (у 2023 – 0,5-15%). Мінімальне ураження хворобою (0,2%) відмічено на сорті Слов'янка і (0,3%) Рів`єра в умовах Чернівецької; (0,5%) Королева Анна в умовах Вінницької та Волинської областей.

Помірний розвиток хвороби спостерігався на сортах: Світанок (1,8%), Адретта, (1,9%), Поліська рожева (2,1%), Белляроза (2%) та Зов (2,2%) (Житомирська обл.), на суміші сортів 2% (Рівненська) і 2,3-3,5% (Тернопільська обл.). Максимальний розвиток хвороби відмічено в умовах Полтавської області, зокрема на сорті Гранада (4%).

Прояв фомозу на бульбах

У 2025 р., зважаючи на наявність інфекції на насіннєвому матеріалі, можна прогнозувати прояв фомозу на насадженнях картоплі в Житомирській, Полтавській, Рівненській та Тернопільській областях.

Бактеріальні хвороби.

Кільцева гниль *(Clavibacter sepedonicum Spieck. et Kotth.)* розповсюджена по всій території країни, яка проявляється на бульбах у двох формах – кільцева та ямкова. Збудником хвороби є бактерія Corynebacterium sepedonicum (Spiek. et Kott).

Розвиток хвороби відмічали на рівні 0,2-80% (у 2023 р. – 0,5-20%). Низький рівень ураження (0,2-2%) спостерігали в умовах Вінницької, Житомирської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Херсонської областей. Низький рівень ураження відмічали в умовах Херсонської (сорт Мінерва –

0,2%) та Вінницької (сорт Рів'єра - 0,4%) областей. Високий (3-80%) рівень прояву хвороби спостерігали в умовах областей Кіровоградської (сортосуміш - 3%), Черкаської (сорти Слов'янка, Гранада - 10%); Хмельницької (сорти Симфонія і Тайфун - 20%), Львівської (сорт Коломбо - 57,1% і сортосуміші - 40%) областей. Найбільший рівень розвитку виявляли на сорті Коннект (80%) (у 2023 – 20%).

Чорну ніжку і мокру гниль раніше описували як дві самостійні і непов'язані між собою. Наразі їх розглядають як дві форми однієї хвороби. Посилення однієї з них призводить до посилення іншої. Висаджені в поле бульби із симптомами мокрої гнилі дають рослини з симптомами чорної ніжки, а з бульб, взятих із кущів картоплі уражених чорною ніжкою, розвивається мокра гниль. Чорну ніжку і мокру гниль викликають чотири патогенні види роду *Pectobacterium – Pect. phytophothrum, Pect. aroidae, Pect. carotovorum subsp.atrosepticum і Pect. carotovorum.* В останні роки масово поширюються нові різновидності збудників чорної ніжки роду *Phytophothrum – P. carotovorum subsp.brasiliense, P. carotovorum subsp.odoriferum і P. wasabiae (*нова назва штамів, які уражують картоплю – *P. parmentien).* За даними проведених досліджень починаючи з 2012 року на насінницьких насадженнях картоплі, в переважній кількості випадків, чорну ніжку викликає новий вид збудника – *P. carotovorum subsp.brasiliense,* він принципово не відрізняється від *P. carotovorum subs. Carotovorum* і *P .atrosepticum* за ступенем вірулентності та агресивності.

Чорну ніжку в минулому році виявляли в умовах Житомирської та Тернопільської областей, де нею було уражено 0,1-2,5% бульб (у 2023 р. 0,1-3,4%). Мінімальне ураження спостерігалося на сортах Поліська рожева (0,1%), Зов та Світанок (0,2%). Більший прояв хвороби відмічали на сортосуміші (2,3-2,5%) (в 2023 – 2,7-3,4%).

Мокра гниль уразила в середньому від 0,5 до 9% (у 2023 р. – 0,5-10,2%) бульб. Менш ураженими були сорти Слов'янка, Королева Анна (0,5% - в умовах Івано-Франківської обл.), Беллароза (0,5-0,7% - Волинська, Закарпатська обл.), Рів'єра (0,8% – Вінницька обл.). Високий (3-9%) рівень хвороби спостерігався в умовах Волинської (сорт Слов'янка - 3%), Івано-Франківської (сорт Санте - 4%), Тернопільської, Рівненської (сортосуміш – 4-9%) областей.

За даними Інституту картоплярства, відносною стійкістю до окремих бактеріальних хвороб відзначаються сорти: Дніпрянка, Загадка, Кобза, Подолянка, Серпанок, Доброчин, Забава, Малич, Немішаївська 100, Обрій, Поліська 96, Поляна, Фантазія, Віринея, Скарбниця, Лілея, Луговська, Явір, Ольвія, Поліська рожева, Тетерів, Червона рута, Кіммерія, Щедрик, Струмок, Фея, Лєтана, Фотинія, Традиція, Арія, Злагода, Медея, Містерія.

Непаразитарні (фізіологічні) **хвороби** торік мали не суттєвий прояв. Зокрема, **дуплистість**, мала рівень ураження бульб 1% в умовах Вінницької та Рівненської областей (сорт Слов'янка). В умовах Хмельницької області дуплистістю були уражені 20% бульб (сорт Ольвія).

Сітчастий некроз спостерігали на бульбах сортів Беллароза (10%) та Гранада (10%) в умовах Черкаської області.

За даними Інституту картоплярства, стійкими проти фізіологічної хвороби бульб **залізистої плямистості** є сорти: Дума, Вигода, Вимір, Тирас, Слаута, Скарбниця, Оберіг, Струмок, Предслава, Княгиня, Межирічка 11, Мирослава, Случ, Сонцедар, Марфуша.

Використання виродженого і хворого садивного матеріалу, порушення системи захисту картоплі ускладнить умови росту і розвитку рослин та сприятиме прояву непаразитарних хвороб. Своєчасне сортооновлення, сортозаміна та проведення фітосанітарних прочисток насіннєвих посівів зменшать ймовірність поширення інфекції в насінницьких насадженнях картоплі.

Захист посівів картоплі проти хвороб проводили в фазу бутонізації і цвітіння, що забезпечило його найвищу ефективність. За даними спеціалістів управління фітосанітарної безпеки Держпродспоживслужби застосування пестицидів показало високий рівень ефективності (80-96%) (табл. 5).

Дані щодо ефективності засобів захисту рослин картоплі від хвороб (фітофтороз, макроспоріоз, ризоктоніозу) в 2024 році

Таблиця 5

Області	Фаза розвитку	Оброблено, га	Назва препарату, норма витрати, кг, л/га	Біологічна ефективність, %
АР Крим	Дані відсутні			
Вінницька				
Волинська				
Донецька				
Дніпропетровська	вегетація	0,3	Дітан М-45, ЗП	96,0
Житомирська				
Закарпатська	вегетація	1,0	Ридоміл Голд МЦ 68 WG,в.г	85,0
Запорізька				
Івано-Франківська				
Кіровоградська		0,01	Енжіо 247 SC, КС	85,0
Київська				
Луганська	Дані відсутні			
Львівська	бутонізація цвітіння	0,423 0,423 0,423	Курзат Р Зорвек Інкантія Інфініто	80,0 95,0 95,0
Миколаївська				
Одеська				
Полтавська				
Рівненська				
Сумська				
Тернопільська				
Харківська				
Херсонська	бутонізація	0,1	Ридоміл Голд МЦ 68 WG,в.г	80,0
Хмельницька				
Черкаська				

Чернівецька				
Чернігівська	вегетація	0,15	Дітан М-45, ЗП	80,0

За даними Інституту картоплярства, в умовах Південного Полісся (Київська обл.) високу ефективність проти хвороб показали бакові суміші препаратів з біологічно активними речовинами й мікродобривами: Медян екстра – 81,8-93,3%; Купроксат – 80,9-95,2%; Блу Бордо – 80,5-90,5%. Найвищий рівень ефективності відмічено за комбінованого захисту (обробка бульб + 3 обробки рослин), як для хімічних так і для біологічних засобів захисту (зокрема рівень ефективності біофунгіцидів складав: від альтернаріозу – 68,2-66,1%; сухої гнилі – 84,9-87,9%; ризоктоніозу – 80,0-81, 9%; парші звичайної – 77,3-81,9%).

СИСТЕМА ЗАХИСТУ КАРТОПЛІ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(*Рекомендації Інституту картоплярства НААН)*

Система враховує вимоги щодо ведення сівозміни, способів поповнення запасів органічних речовин у ґрунті, зменшення рівня потенційного засмічення бур'янами, заселення шкідниками, а також зниження інфекційного навантаження збудниками хвороб картоплі. До рекомендованої системи захисту входять: технологічні операції з висівання жита озимого (*одного з сидератів*) з обов'язковим протруюванням зерна інсектофунгіцидами, садіння бульб з локальним внесенням мінеральних добрив, засобів захисту рослин та біологічно активних речовин (БАР), використання пестицидів в бакових сумішах з рістрегулюючими речовинами та мікродобривами.

Строки та умови проведення	**Шкідливі організми**	**Заходи**
1	**2**	**3**
Щорічні заходи в літньо-осінній та весняний періоди.	Організаційно-господарські та агротехнічні (сівозміна, підготовка ґрунту, підвищення його родючості, боротьба з бур'янами в полях сівозміни, впровадження стійких сортів, дотримання технології вирощування культури, захисту рослин за рекомендаціями річного прогнозу розвитку і поширення шкідників, хвороб і бур'янів та фітосанітарного моніторингу посівів)	Повернення картоплі на попереднє місце не раніше ніж через 4 роки. Кращі попередники: озимі зернові, зернобобові, однорічні та багаторічні трави, кукурудза на силос. Просторова ізоляція понад 500 метрів від інших пасльонових культур. Внесення збалансованих до потреб поля органо-мінеральних та мікродобрив, гербіцидів у рекомендовані строки: вапнування кислих ґрунтів, основний і передпосівний обробіток ґрунту відповідно до зональних схем і типу забур'яненості полів, оптимальні норми посадки і глибина загортання бульб.

		Вирощування сортів стійких до основних шкідливих організмів
Сівба жита озимого - сидерату з обов'язковим протруюванням зерна	Систіва, ТН гальмує розвиток збудників хвороб, зокрема фузаріозної кореневої гнилі, борошнистої роси, іржі, ринхоспоріозу, смугастої плямистості. Селест Топ 312,5 FS, ТН має широкий спектр дії проти фузаріозно-гельмінтоспоріозних кореневих гнилей, летючої сажки, ризоктоніозу. Забезпечує комплексний захист від ґрунтових шкідників та шкідників сходів	*Фунгіцидний протруйник:* Систіва, ТН, 0,5-1,5 л/т, Рестлер Тріо, КС, 2,0-2,5 л/т. *Інсектицидний протруйник:* Табу Нео, КС, 0,3-1,0 л/т. *Інсекто-фунгіцид:* Селест Топ 312,5 FS, ТН, 1,5 л/т.
Восени перед закладанням картоплі на зберігання. Навесні до пророщування і перед садінням.	Фітофтороз, кільцева, мокра і суха гнилі, звичайна парша, стеблова нематода.	Перебирання та сортування картоплі з вибраковуванням уражених і пошкоджених бульб.

1	2	3
	Суха гниль	Для зниження рівня травмування бульб при збиранні, сортуванні, транспортуванні і закладанні на зберігання правильно регулюють картоплекопачі і комбайни для збирання, зокрема, визначають спосіб збирання: роздільне, пряме чи комбіноване. При прямому комбайнуванні пошкодження бульб становить 30-32, а при комбінованому – не більше 20-22%. Встановлюють оптимальний режим струшування елеваторів, частоти коливання грохотів та способу вивантаження бульб у транспорт, за яких разом з бульбами на перебиральний стіл потрапляє біля 10-11% домішок ґрунту, який слугує амортизатором між бульбами і металевими частинами робочих органів комбайна та є ефективними заходами щодо зниження травмування картоплі до мінімального рівня. Картоплю призначену на продовольчі цілі доцільно сортувати на дві фракції: до 40 г і стандартні – понад 40 г. При цьому кількість пошкоджених бульб зменшується в 2-3 рази, порівняно із сортуванням на три фракції. Роботу сортувальних комплексів регулюють із врахуванням максимально допустимих нормативів висота (см) падіння

		бульб на поверхню: металеву (пружиниста тонколистова) – 50-80; дерев'яну суцільну – 25-50; дерев'яну решітчасту – 15-25; прогумовану – 50-75; ґрунт – 200; бульби картоплі – 100–125. Перед закладання на постійне місце зберігання проводять озеленення насіннєвої картоплі на розсіяному світлі протягом двох-трьох тижнів. Це сприяє швидкому заліковуванню механічних пошкоджень, загибелі збудника і підвищенню рівня стійкості бульб до патогену.
За 15-30 днів до садіння	Фітофтороз, кільцева, мокра і суха гнилі, чорна ніжка, стеблова нематода	Пророщування бульб для ранньої вигонки (25-30 днів). Температуру підтримують 6-7 днів на рівні 20°С, потім знижують до 12-14°С; можливе також прогрівання насіннєвого матеріалу протягом 12-15 днів за температури 15-18°С. Після пророщування бульби перебирають і видаляють хворі
За 1-3дні до садіння або під час садіння	Дротяники, несправжні дротяники, личинки хрущів, колорадського жука, переносники вірусних хвороб (цикадки, попелиці, трипси); ризоктоніоз, звичайна парша	Протруювання бульб препаратами: Круїзер 350 FS, ТН, 0,3 л/т; Престиж 290 FS, ТН, 1 л/т; сумішшю Круїзер 350 FS, ТН + Ровраль Аквафло, КС (0,3+0,4 л/т). Витрата робочого розчину 25-70 л/т, залежно від способу протруювання
	Ризоктоніоз	Обробка бульб препаратами: АС Селектив, ТН, 0,8-1,0 л/т або Селест Топ 312,5 FS, ТН, 0,5-0,7 л/т; Армада, ТН 1 л/т (якщо не оброблялись Престижем 290 FS, ТН)
	Суха та мокра гнилі, ризоктоніоз, звичайна парша, фомоз	Обробка бульб перед садінням препаратом: Максим 025 FS, ТН, 0,75 л/т; АС Селектив, ТН, 0,8-1,0 л/т; Ровраль Аквафло, КС, 0,38-0,4 л/т; Серкадіс, КС 0,2-0,25 л/т; Рестлер, КС 0,75 л/т
До садіння картоплі	Колорадський жук, хвороби	Знищення всіх відходів картоплі біля сховищ, буртів, сортувальних пунктів, місць перебирання. Спалювання соломи, обприскування 5% розчином мідного купоросу, переорювання місць буртування на глибину 20-30 см
Садіння картоплі на глибину 10 см за температури ґрунту 6-8°С з локальним внесенням мінеральних добрив, рекомендованих	Чорна ніжка, ризоктоніоз, фітофтороз	Садіння в оптимальні строки за густоти на 1га: насіннєвих ділянках – 60-70, товарних – 50-60 тис. бульб

засобів захисту та регуляторів росту		
Під час садіння	Ґрунтові шкідники	Регент 20G, г., 5 кг/га. Внесення під час висаджування за допомогою спеціальних пристроїв розміщених на саджалці
До сходів – за появи сходів	Бур'яни, ризоктоніоз, фітофтороз інші хвороби	Боронування, розпушування міжрядь, високе підгортання в період вегетації
За появи сходів – перша прочистка, під час цвітіння – друга	Чорна ніжка, кільцева гниль, зморшкувата та смугаста мозаїки, скручування і закручування листків, готика	Прочистка насіннєвих посівів від хворих рослин і домішок рослин інших сортів
За масової появи личинок першого-другого віків (подекуди III), при їх чисельності 10-20 екз. на кущ картоплі та за 8-10 % їх заселення. На ранніх сходах в разі заселення жуком 10% рослин	Колорадський жук, картопляна міль, цикадки, попелиці**	Для профілактики резистентності, комбіновані обробки із використанням препаратів з різними діючими речовинами: Аспід, КС, 0,1-0,2 л/га; Актара 25 WG, ВГ, 0,07-0,09 кг/га; Альтекс, КЕ, 0,07-0,1 л/га; Ампліго* 150 ZC, ФК, 0,1-0,15 л/га; АТО Жук, КС, 0,1-0,15 л/га; БІ-58 Топ, КЕ, 2,0 л/га; Бомбардир Аква, РК, 0,2-0,25 л/га; Бомбардир, ВГ, 0,045-0,05 кг/га; Борей Нео, КС, 0,15-0,3 л/га; Вантекс, Мк. с., 0,07 л/га; Версар, КЕ, 0,75 л/га; Дантоп 50, ВГ, 0,03-0,035 кг/га; Діміприд, ВГ, 0,05 кг/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Каліпсо 480 SC, КС, 0,1-0,2 л/га; Карате Зеон, 050 SC, СК, 0,1 л/га; Конфідор 200 SL, РК, 0,15-0,20 л/га; Кораген 20, КС, 0,05-0,06 л/га; Номолт*, КС, 0,15 л/га; Престо, КС, 0,3-0,4 л/га; Ратибор Біо, РК, 0,15-0,2 л/га; Фастак, КЕ, 0,07-0,1 л/га; Ф'юрі, ВЕ, 0,07 л/га та інші; <u>з біопрепаратів</u> – Актофіт, КЕ, 0,3-0,4 л/га; Актоверм, КЕ, 0,3-0,4 л/га (інсектицид з акарицидною дією).
У фазу бутонізації – цвітіння проводять профілактичні обробки посівів фунгіцидами системно-контактної дії. Перший обробіток посівів картоплі фунгіцидами краще поєднувати з РРР та позакореневим підживленням комплексними водорозчинними добривами.	Фітофтороз, альтернаріоз. При застосуванні вказаних сумішей норму витрати фунгіциду можна зменшувати, без зниження захисного ефекту, на 20 %.	Обробка одним із препаратів, доцільно почергово: <u>*системно-контактні*</u> – Акробат МЦ, ВГ, 2 кг/га; Арева Голд, ВГ, 1,8-2,0 кг/га; Банджо КС, 0,3-0,4 л/га; Банджо Форте, КС, 0,8-1,0 л/га; Валіс М, ВГ, 2,0 кг/га; Вальтер, ЗП, 2,5 кг/га; Квадріс 250 SC, КС, 0,6 л/га; Кольт 690, ЗП, 2,0 кг/га; Метаксил, ЗП, 2,5 кг/га; Ридоміл Голд MZ 68, WG, 2,5 кг/га; Синекура 680, ЗП, 2,5 кг/га; Фантік М, ЗП, 2,5 кг/га; Скор 250 ЕС, КЕ, 0,5 л/га; Танос 50, ВГ, 0,6

Після цвітіння – контактні препарати. В першу чергу обприскують посіви ранніх сортів, а через 7 днів після обробки ранніх - пізніших строків достигання. За пізнього і слабкого розвитку фітофторозу застосовують тільки контактні фунгіциди		кг/га; Мелоді Дуо 66,8 WP, ЗП, 2,0-2,5 кг/га; Інфініто 61 SC 687,5, КС, 1,2-1,6 л/га; Чарівник, ЗП, 1,5-2,0 кг/га; Ксеон, ЗП, 1,0-2,0 кг/га. *Контактні (аналогічно)* – Ранман Топ, КС, 0,5 л; Пенкоцеб, ЗП, 1,6 кг/га; Курзат Р 44, ЗП, 2,5-3,0 кг/га; Антракол 70 WP, ЗП, 2,0 кг/га; Купроксат, КС, 3,0-5,0 л/га; Ширлан 500 SC, КС, 0,3-0,4 л/га; Квадріс 250 SC, КС, 0,6 л/га; Полірам ДФ, ВГ, 2,0-2,5 кг/га; 1% Бордоська рідина, інші. Норма витрати робочої рідини за наземного обприскування 200-300 л/га
Обробка посівів картоплі фунгіцидами контактної дії	Грибні хвороби (Альтернаріоз, фітофтороз). Поліпшення лежкості бульб за зберігання	Для останньої обробки перед початком усихання картоплиння рекомендується фунгіцид Ширлан 500 SC, КС, 0,3-0,4 л/га, так як він ефективно зупиняє проростання спор і зооспор грибів
Скошування картоплиння за 10-15 днів до збирання врожаю	Від грибної інфекції накопиченої в рослинах в період вегетації та покращення їх лежкості	Для захисту насіннєвих бульб нового врожаю. Проводиться при великій масі картоплиння за максимального накопичення стандартних насіннєвих бульб
При не проведенні скошування - за 10-14 днів до збирання врожаю картоплі - проводити десикацію посівів	Зниження захворювання, зміцнення шкірки бульб, прискорення фізіологічного дозрівання	Обприскування посівів десикантом: Реглон Ейр 200 SL, РК, 1,5 л/га; Реглон Супер 150 SL, РК, 1,5-2,0 л/га; Ретро 150 SL, РК, 1,5-2,0 л/га; Дикванет Форте 200 SL, РК, 1,5 л/га; Сквар, РК, 1,5-2,0 л/га; Квад 150, РК, 1,5-2,0 л/га. Норма витрати робочої рідини – 300 л/га. Вищий ефект досягається за сумісного внесення з контактним фунгіцидом в одній баковій суміші
Збирання в суху погоду – серпень –жовтень. На лікувальний період - 18-20 днів зразу ж після збирання	Грибні та бактеріальні хвороби	Обсушування (при потребі) – впродовж 2 днів. Закладання бульб проводять або в тимчасові бурти, або в складські ємності насипом
Після закінчення лікувального періоду	Уражені грибними та бактеріальними хворобами, стебловою нематодою та шкідниками бульби	Післязбиральна доробка урожаю картоплі: відокремлення землі, рослинних решток, нестандартних, травмованих та хворих бульб, шляхом їх видалення Сортування та укладання бульб на постійне зберігання, зокрема в дерев'яні контейнери
Обробка бульб перед закладанням на зберігання	Гнилі під час зберігання — фузаріоз, фомоз	Ровраль Аквафло, КС, 0,38-0,4 л/т

Протягом періоду зберігання	Мокра та суха гнилі, стеблова нематода інші хвороби та шкідники	Охолодження – зниження температури в насипу на 0,5°С за добу з відхиленням на 1°С за добу. Температура повітря, що подається на 2-5°С нижче, ніж у масі бульб. Зимовий (основний) – оптимальний режим зберігання - температура - 2-4°С, відносна вологість – 90-95%

*застосування ефективніше під час масового відкладання яєць.

Рекомендації щодо застосування технологічних елементів системи захисту картоплі на основі органічного землеробства

(за трирічними даними, ІК НААН)

Препарат	Фон	Норма витрати препарату	Кратність обробок	Вплив препаратів на рівень розвитку хвороб бульб (± до контролю, середнє за сезон), %			Ефективність захисту рослин від альтернаріозу (середнє за сезон) ,%
				парша звичайна	ризок-тоніоз	суха гниль	
ФітоДоктор (Спорофіт)	Сидеральний пар + БТБ*	3,0 кг/га	2	-63,2	-48,1	-33,0	40,1
Фітоцид	Сидеральний пар + БТБ*	1,0 л/га	4	-69,8	-39,7	-38,5	42,2
Фітоцид + Регоплант	Сидеральний пар+Актофіт	1,0 л/га+50 мл/га	3	-52,4	-40,3	-41,6	46,0
Фіто Доктор (Спорофіт)	Сидеральний пар + БТБ* + гній 40 т/га	3,0 кг/га	2	-67,8	-56,6	-53,5	50,6
Фітоцид	Сидеральний пар + БТБ* + гній 40 т/га	1,0 л/га	4	-73,1	-74,6	-44,0	51,1
ФітоДоктор (Спорофіт)	Сидеральний пар + БТБ*	2,0 кг/т +3,0 кг/га	обробка бульб + 2 по вегета-ції	-82,1	-67,7	-57,0	56,4
Фітоцид	Сидеральний пар + БТБ*	1,0 л/т + 1,0 л/га	обробка бульб + 4 по вегета-ції	-81,1	-71,4	-68,5	57,2
Фітоцид	Сидеральний пар+Актофіт	1,0 л/т + 1,0 л/га	обробка бульб + 3 по вегета-ції	-60,1	-56,9	-64,1	51,2
Фітоцид	Сидеральний пар+Актофіт	1,5 л/т + 1,5 л/га	обробка бульб 3 по вегета-ції	-71,6	-70,0	-60,4	62,5

* БТБ – Бітоксибацилін, препарат для контролю чисельності колорадського жука, 3-4 обробки рослин (6 л/га)

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

КАПУСТА

Капустяна совка (*Mamestra brassicae* Linnaeus, 1758) за стабільно високої чисельності й заселеності посівів щорічно є найнебезпечніший шкідник капусти усіх строків дозрівання. Завдяки помірним умовам зимового періоду вижило 50-70, максимально 88% популяції фітофага в Запорізької та Чернігівської областей. Шкідник розвивався у ІІ-х генераціях. Гусениці І-го й ІІ-го поколінь щільністю 0,5-3, максимально 4-5 екз. (Житомирська, Сумська, Тернопільська. Хмельницька, Чернівецька обл.) на рослину заселяли і слабко, подекуди в середньому й сильному ступенях пошкоджували 1-9, максимально 12-16% (Житомирська, Запорізька, Херсонська, Хмельницька обл.) рослин пізньої капусти. Економічний поріг шкідливості (ЕПШ) 2-5 гусениць на рослину за 5% їх заселення.

Зниження температури повітря та випадання опадів в кінці вересня на початку жовтня позитивно вплинули на розвиток шкідника, літ метеликів був тривалим, шкідливість гусениць затяглась до збирання врожаю.

Заселеність полів лялечками капустяної совки лишилась на рівні показників минулого року та становить 2-14%, середня чисельність лялечок 0,3-1, максимально 2 екз. на кв.м у Волинській та Дніпропетровській областях.

Капустяна совка

яйцекладка совки

Гусениця совки

Пошкодження капусти

Беручи до уваги наявний запас фітофага, що пішов у зиму, за умов доброї перезимівлі його та сприятливих погодних умов вегетації (ступінь реалізації потенціальної плодючості значною мірою визначатиме температура 15ºС у період льоту метелика, а виживання потомства – кількість і характер випадання опадів під час відкладання яєць і розвитку гусениць молодших віків, ГТК 1-1,5), ймовірний масовий розвиток, розповсюдження та шкідливість капустяної совки у більшості областей. На чисельність і шкідливість капустяної совки істотно впливатимуть ентомофаги та своєчасне проведення захисних заходів.

Капустяна міль (*Plutella maculipennis Curt.*) упродовж минулого року розвивалась та шкодила у 2-4 поколіннях. Капустяна міль повсюди заселяла та пошкодила 2-12, в осередках 60-70% (Харківська обл.) рослин ранніх, середньо- та пізньостиглих сортів капусти у слабкому та середньому ступенях за чисельності 1-3, максимально 4-8 гусениць на рослину (Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернівецька обл.). (ЕПШ 2-5 гусениць на рослину за 10% їх заселення).

Імаго та гусениця капустяної молі

За умов жаркої погоди впродовж вегетації, можливий високий рівень розвитку фітофага, переважно в лісостепових та деяких південних областях. Розвиток і шкідливість капустяної молі значною мірою залежатимуть від своєчасності та ефективності захисних обробок, ураження шкідника ентомофагами.

Капустяний і **ріпаковий білани** (*Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758) *P. rapae* (Linnaeus, 1758)), які розвивались переважно у трьох поколіннях, завдавали відчутної шкоди капусті усіх строків дозрівання. Найчисленнішими скрізь були гусениці II-го й III-го поколінь, що заселяли і пошкоджували в слабкому та середньому ступенях 2-10, максимально 12-20 (Закарпатська, Запорізька, Харківська, Хмельницька, Чернівецька обл.), в осередках до 30% рослин (Житомирська обл.) за чисельності 1-8, максимально 10 гусениць на рослину.

У 2025 р. білани створюватимуть загрозу посівам капусти в усіх зонах вирощування культури за доброї перезимівлі та сприятливих погодних умов для їх розвитку (помірна вологість, оптимальна температура 20-26ºС).

Капустяний білан: метелик ***гусениця***

Ріпаковий білан: метелик ***гусениця***

Хрестоцвіті блішки (*Phyllotretta* spp.). Гідротермічні умови весняно-літнього періоду загалом сприяли нормальному розвитку фітофагів повсюди. Хрестоцвіті блішки за чисельності 1-18, максимально 10-20 екз. на рослину (Сумська, Харківська, Черкаська, Чернігівська обл.) заселяли та пошкоджували переважно в слабкому та середньо ступенях 2-26, максимально 36-70% рослин капусти в осередках Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Сумської, Харківської та Хмельницької областей (ЕПШ 10 екз. на рослину за 5-10% їх заселення).

Запас шкідника, що пішов у зиму, становить 0,5-6 екз. на кв.м, тому на початку вегетаційного періоду поточного року, за умов сухої жаркої погоди, блішки загрожуватимуть посівам і висадкам капустяних культур повсюдно. Їх підвищена активність спостерігається за температури повітря понад 12ºС.

Хрестоцвіті блішки

Капустяна муха (*Delia brassicae* (Bouché, 1833)) повсюди за чисельності 0,5-5 личинок на рослину заселяла та пошкоджувала в слабкому та середньому ступенях 1-6, в осередках Хмельницької області до 18% рослин капусти усіх строків дозрівання.

Восени на капустянищах враховувалось 0,2-2 пупарії на кв.м ґрунту. За умов недотримання сівозміни, просторової ізоляції, невиконання агротехнічних заходів (глибока зяблева оранка, знищення бур‘янів, зрошування та підживлення) вирощування культури, можливі осередкові вогнища шкідливості капустяної мухи.

Капустяна муха ***яйцекладка мухи***

пупарії мухи ***пошкодження***

Капустяна попелиця (*Brevicoryne brassicae L.*) за помірного теплового режиму протягом вегетації інтенсивно розвивалась і шкодила у всіх областях країни. Переважно слабкий, середній, подекуди сильний ступені заселення та шкідливість попелиці відмічались на 2-25, максимально 27-90% рослин культури всіх строків дозрівання (Житомирська, Запорізька, Кіровоградська, Сумська обл.). Середня чисельність комах значно коливалась залежно від періоду обліку та становила 3-15, максимально 35-100 екз. на рослину (ЕПШ - 5-10% заселених рослин).

Капустяна попелиця

З урахуванням запасу (2-8, максимально 12-19 яєць на качан виявлений на 2-24% кочериг) фітофага, у 2025 р. масовий розвиток попелиці на культурі усіх строків дозрівання ймовірний за умов доброї перезимівлі яєць, ранньої весни поточного року й помірно вологої погоди (середньодобова температура +18..+20ºС, опади не зливового характеру). Чисельність попелиці значною мірою корегуватиметься діяльністю ентомофагів (кокцинеліди, личинки золотоочки).

В осередках посіви капусти заселяли **хрестоцвіті клопи** (*Eurydema* spp.). Імаго і личинки яких за чисельності 2-4 екз. на рослину пошкодили 3-6% рослин ранньої та середньостиглої капусти. У Лісостепу та Степу насінникам культури завдавали шкоди **прихованохоботники** *(Ceuthorrynchus pallidactylus* (T.Marsham, 1802).

Капустяна білокрилка (*Aleyrodes proletella* (Linnaeus, 1758)) продовжила експансію на промислових посадках. Погодні умови сприяли масовому розмноженню та розповсюдженню шкідника, насамперед на капусті. У Степу, зокрема Дніпропетровській, Кіровоградській, Одеській та Херсонській областях заселеними були 15-48% обстежених площ та 5-55, максимально до 90% (середня капуста, Кіровоградська обл.) рослин з чисельністю 7-32, в осередках 40 екз. на рослину.

Капустяна білокрила

У Поліссі та Лісостепу вона заселяла 20-48, максимально 70% посівів капусти усіх термінів достигання. На ранній та середній капусті було заселено та пошкоджено 5-59, максимально від 70 до 100% рослин в осередках Волинської, Полтавської, Сумської, Черкаської та Чернівецької

областей. Чисельність шкідника коливалась в межах 6-35, максимально 55-110 імаго та личинок на качан на ранній та середній капусті, до 10-40, максимально 75-100 екз. на рослину на пізніх сортах культури.

Дорослі метелики адаптувались до кліматичних умов країни, добре перезимовують в затишних місцях. У 2025 р., за теплої та жаркої погоди упродовж вегетації розвиток і шкідливість можуть мати масовий характер та подальше розселення. Небезпечним є масове заселення бур'янів (лобода, молочай та ін.) та декоративних рослин білокрилками. Впливовими факторами можуть стати: зливові опади упродовж вегетації, тривалі (більше декади поспіль) морози - промерзання місць зимівлі та ґрунту з незначним сніговим покривом.

ТОМАТИ

Колорадський жук (*Leptinotarsa decemlineata* Say.) залишається найнебезпечнішим шкідником пасльонових культур. Відмічалося заселення ним 2-15% рослин за середньої чисельності 1-5, максимально 12 екз. на рослину у центральних та західних областях. Висока зимуюча чисельність жуків, їх задовільний фізіологічний стан за сприятливих умов перезимівлі забезпечать скрізь високу шкідливість колорадського жука.

Колорадський жук на томатах

Збільшення чисельності **бавовникової совки** (*Helicoverpa armigera Hb.*) порівняно з минулим роком не відбулося. Гусениці за чисельності 0,5-3 екз. на рослину пошкодили 2-15, максимально 25% (Херсонська обл.) рослин томатів у південних та центральних областях. Чисельність лялечок бавовникової совки за результатами осінніх ґрунтових обстежень становила в середньому 0,5-2 екз. на кв.м.

Бавовникова совка

Гусениці II-III покоління **городньої** (*Lacanobia oleracea*) **совки** та **карадрини** (*Spodoptera exigua*) у південних та центральних областях заселяли 3-15% кущів і пошкодили 2-10, максимально до 25% (Херсонська обл.) плодів у приватному секторі. Зважаючи на збільшення зимуючого запасу листогризучих совок і циклічність їх масового розвитку в 2025 р. можливо утворення вогнищ їх розвитку на овочевих культурах.

Попелиці (*Aphis gossypii* Glover, 1877) заселили та пошкодили 2-30, максимально 42% (Черкаська обл.) рослин томатів. Слід звернути увагу на чисельність вищезгаданих фітофагів, кількість і розмноження яких на площах томату, залежатиме від агрокліматичних умов, своєчасно та якісно проведених захисних заходів.

У посівах томатів за умов сухої жаркої погоди літнього періоду розвивались **тютюновий трипс** (*Thrips tabaci Lind*)**, павутинний кліщ** (*Tetranychus urticae Koch*) та **бурий (іржавий) помідорний кліщ** (*Aculops lycopersici*). Фітофагами заселено та пошкоджено 5-15% рослин томатів (Херсонська обл.).

Слід звернути увагу на щорічне зростання чисельності й шкідливості фітофагів на томатах, кількість розмноження яких у 2025 р. залежатиме від агрокліматичних умов вегетаційного періоду, своєчасно та якісно проведених захисних заходів.

ЦИБУЛЯ

Скрізь за чисельності 1-5, макс. 11-18 (Черкаська обл.) личинок на рослину **цибулева муха** (*Delia anitqua* (Meigen, 1826)) заселила та пошкодила 2-10, максимально 12-30% (Запорізька, Миколаївська, Хмельницька, Черкаська обл.) рослин на присадибних та промислових ділянках. Зимуючий запас пупаріїв мухи становить 0,3-2 екз. на кв.м, цього достатньо для значного поширення шкідника у посівах цибулі в поточному році за сприятливих агрокліматичних умов вегетації, передусім за вологості ґрунту 25-80% від повної вологоємності під час розвитку яєць.

Личинки цибулевої мухи

У виробничих посівах цибулі та на присадибних ділянках **цибулевим прихованохоботником** (*Oprohinus suturalis* (Fabricius, 1775)) та **тютюновим трипсом** (*Thrips tabaci*) було пошкоджено від 10 до 30% рослин з чисельністю від 5-7, максимально 20 екз. на рослину. В насадженнях цибулі,

передусім приватних господарств, ймовірний розвиток вищевказаних фітофагів.

БАШТАННІ КУЛЬТУРИ

Баштанна попелиця (*Aphis gossypii*) у більшості областей Степу, Лісостепу, подекуди Полісся за чисельності 3-18, максимально 26 комах на рослину в слабкому та середньому ступенях заселила та пошкодила 2-10, макс. 26% рослин огірків, кабачків, кавунів, інших баштанних культур.

Павутинний кліщ заселяв 2-15, максимально 35% рослин огірків по 1-12, в осередках 20 екз. на листок. **Тютюновий трипс** виявляли на 2-10, подекуди 22% рослин чисельністю 2-4 екз. на рослину. В 2025 р. в разі помірної вологої погоди вегетаційного періоду, можливий масовий розвиток сисних шкідників у посівах овочевих та баштанних культур.

МОРКВА

Ґрунтоживучі шкідники розвивались на 10-28% обстежених площ пошкодивши 2-8, максимально 15% рослин. Небезпечного шкідника моркви **морквяну муху** (*Psilla rosae* (Fabricius, 1794)*)* виявляли скрізь на 2-9, в осередках 20% коренеплодів у Хмельницькій області за чисельності 1-2 личинки на рослину.

Морквяна муха

В умовах жаркої сухої погоди на 3-5, максимально 23% (Житомирська обл.) рослин моркви шкодила **зонтична попелиця** (*Anuraphis subterranea* (Walker, 1852)). У західних областях **слимаки** (Limacidae) чисельністю 3 екз. на кв.м живились на 3-6% рослин. У 2025 р. можливий аналогічний та вищий рівень шкідливості фітофагів моркви за умов достатньої зволоженості, особливо у загущених, розташованих біля водойм або зрошуваних полях моркви.

БУРЯК СТОЛОВИЙ

У господарствах Житомирської, Львівської, Харківської інших областей сходи столових буряків заселяли **бурякові блішки** *Chaetocnema concinna March),* **сірий буряковий довгоносик** *(Tanymecus palliates F.),* **попелиця** *(Aphis fabae Scop.*), якими було пошкоджено 2-5, максимально 9-22% рослин (попелиці, Житомирська, Львівська та Хмельницька обл.) у слабкому ступені. Осередково до 4% коренеплодів столових буряків були пошкоджені **підгризаючими совками**. За сприятливих погодних умов шкідники локально розвиватимуться в подальшому.

ХВОРОБИ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

КАПУСТА

Агрокліматичні умови вегетаційного періоду стримувала розвиток хвороб на культурі. Перед збиранням урожаю **судинним бактеріозом** (*Xanthomonas campestris* pv. *campestris*) було уражено 1-7, в осередках 10% рослин (Житомирська, Львівська, Харківська, Чернівецька, Чернігівська обл.) за інтенсивності розвитку 1-9, максимально 10-15%. **Слизовим бактеріозом** *(Erwinia carotovora Holland ssp. carotovora Bergey et al., E. aroideae Holland)* було уражено в середньому 1-5, максимально 7% рослин (Закарпатська, Житомирська, Чернівецька обл.).

Судинний бактеріоз

Слизовий бактеріоз

Накопичення інфекції в попередні роки зумовлює вірогідність інтенсивного розповсюдження хвороби у поточному році за сприятливих погодних умов вегетаційного періоду (висока відносна вологість, температура повітря 20-25ºС).

Пероноспороз (*Peronospora parasitica* (Pers.) Fries) виявляли в осередках Житомирської та Чернігівської областей, де хворобою було уражено 3 та 10% рослин з розвитком хвороби 2-5, максимально 25%. Враховуючи інтенсивну споруляцію збудника пероноспорозу й короткий інкубаційний період розвитку хвороби, за умов різких перепадів добових температур і підвищення вологості повітря рослини можуть уражуватися хворобою від слабкого до помірного ступеня.

Розвиток **фомозу** (*Leptosphaeria maculans* Ces. et De Not.) в плантаціях культури майже скрізь спостерігався за слабкої та середньої інтенсивності, шкідливість його була незначною, ураження становило 0,5-7 (Вінницька, Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Сумська обл.), максимально 10-20% (Харківська обл.) рослин.

У 2025 р. за високої вологості повітря 60-80% та теплої погоди розвиток фомозу можливий на усіх площах капусти. Інтенсивність розвитку хвороби залежатиме від кліматичних умов (посиленню сприяють температура 20-25ºС, наявність крапельно-рідкої вологи впродовж 24 годин, пошкодження шкідниками - личинками капустяної мухи, капустяними клопами, капустяною міллю, капустяною совкою, механічні травмування).

Альтернаріоз (*Alternaria brassicicola* Wilts., *Alternaria brassicae Sacc.)* мав поширення в агроценозах капусти в окремих господарствах Вінницької та Львівської областей, де хворобою було уражено в середньому 1-5, в осередках 10-20% рослин (Харківська обл.). За умов різких перепадів добових температур, підвищеній вологості повітря, рослини можуть уражуватися вищезгаданими хворобами від слабкого до помірних ступенів, особливо під час вирощування розсади.

ОГІРКИ

Несправжня борошниста роса (пероноспороз) (*Pseudoperonospora cubensis* (Berk. & M.A.Curtis) Rostovzev) проявилась наприкінці червня під час цвітіння. Масовий розвиток хвороби відмічали у фазу дозрівання плодів за ураження 1-25, максимально 32-48% (Вінницька, Закарпатська, Черкаська обл.), в осередках до 100% (Волинська обл.) рослин з розвитком хвороби 0,2-5, максимально 8-20% (Закарпатська, Харківська, Чернігівська обл.). Порівняно з іншими грибковими хворобами овочевих культур, пероноспороз набув впродовж вегетації найбільшого поширення та розвитку.

Враховуючи значний інфекційний запас збудника пероноспорозу, в поточному році при сприятливих для його розвитку погодних умовах – температурі 18-22ºС, частих дощах, росах, високій відносній вологості повітря (80-100%), хвороба уражуватиме огірки повсюдно і може набути інтенсивного розвитку.

Пероноспороз

Бактеріоз (кутаста плямистість)

Бактеріоз (кутаста плямистість) (*Pseudomonas syringae pv. lachrymans Young et al.*) у більшості областей Лісостепу, подекуди Полісся виявляли на 13-65, максимально 100% обстежених площ. Масового поширення хвороба набула при ураженні 2-18, максимально 25-65% рослин (Вінницька, Чернівецька, Чернігівська обл.) та 2-10% плодів за розвитку хвороби 0,5-5%.

За сприятливих погодних (температура повітря в межах 20-27ºС і відносна вологість вище 50%) умов для розвитку збудника захворювання, наявний запас інфекції на рослинних рештках і насінні, зібраного з уражених плодів, уможливлять повсюдний масовий розвиток хвороби у 2025 р. Також необхідно врахувати, що збудник бактеріозу під час вегетації розповсюджується вітром, комахами, з дощем.

Наприкінці вегетації ознаки **борошнистої роси** (*Erysiphe cichoracearum* DC. f. *cucurbitacearum* Pot., *Sphaerotheca fuliginea* Pol. f. *cucurbitae* Jacz.) відмічали у Запорізькій, Сумській, Тернопільській областях на 2-13% рослин за помірного розвитку. У Вінницькій області виявляли прояв **аскохітозу** (*Ascochyta cucumis* Fautrey & Roum.), яким в кінці липня було уражено 2% рослин та 0,2% плодів із розвитком захворювання 0,3%. Слабкий прояв **антракнозу** *(Ascochyta cucumeris Fautr. et Roum.)* огірків виявляли у Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Київській, Івано-Франківській, Сумській, Хмельницькій областях, де було уражено 1-15, максимально 22% рослин з помірним розвитком хвороби. При наявності запасу інфекцій, а також за сприятливих погодних умов для розвитку збудників розвиток і розповсюдження хвороб очікується на рівні торішніх показників.

Борошниста роса

Антракноз огірків

ТОМАТИ

Фітофтороз (*Phytophthora infestans de Bary*), найнебезпечніший серед хвороб пасльонових культур, набув поширення повсюди. Перші прояви хвороби відмічали наприкінці червня. Хворобою було уражено 1-7, максимально 15% (Кіровоградська обл.) рослин. У більшості областей фітофтороз масово поширився в липні-вересні, коли за слабкого, середнього, подекуди сильного ступенів хвороба охопила 3-25, максимально 38-100% рослин в осередках Вінницької, Волинської, Закарпатської, Кіровоградської та Сумської областей. Ураження плодів хворобою становило 1-12, максимально 40-100% в осередках вищевказаних областей.

Варто зазначити, що профілактичні заходи не убезпечують повністю урожай. Умови, які б унеможливили появу збудника хвороби на рослинах, можна забезпечити лише частково: не загущувати посіви, видаляти рослинні рештки з ґрунту, видаляти заражені рослини.

Запас торішньої інфекції уможливлює цьогорічний масовий розвиток фітофторозу, який інтенсивніше розвиватиметься за умов теплої (15-22°С) вологої погоди, рясних рос, тривалих туманів (вологість повітря понад 87%), подекуди на рівні епіфітотії.

Фітофтороз ***Альтернаріоз***

Альтернаріоз (*Alternaria solani Sor.*) спостерігався у більшості областей на сортах культури всіх груп стиглості. Хвороба слабко уразила 2-18, максимально 24-40% рослин у Вінницькій, Волинській, Закарпатській та Харківській областях та 2-10, максимально 18-40% плодів.

Інфекційний запас альтернаріозу у рослинних рештках достатній, тому наступного року за умов високої вологості повітря, наявності крапельної вологи, а також чергування періодів з вологою та сухою погодою хвороба уражуватиме посадки томатів, більше поширення очікується на ранніх сортах томатів.

Септоріоз (*Septoria lycopersici* Speg.) проявився на окремих посадках томатів з першої половини липня у Чернівецькій області. За сприятливих умов вологої та теплої погоди хвороба розвивалася на листках переважно в межах уражених вогнищ і не набувши значного поширення. Хворобою було уражено 23% посадок томатів, 3-5% рослин. Джерелом поширення хвороби виявилась уражена розсада. У поточному році за умов недотримання сівозміни за наявного інфекційного запасу септоріоз проявиться на окремих посадках томатів.

Верхівкова гниль проявилась на плодах томатів у серпні. Хвороба була поширена на 4-25% площ. Більше ураження плодів відбувалось на початку вересня, коли було уражено 2-15, максимально 30% плодів у Миколаївській області. У 2025 р. верхівкова гниль уражуватиме плоди за сухої жаркої погоди під час вегетації.

Верхівкова гниль ***Чорна бактеріальна плямистість***

Чорна бактеріальна плямистість *(Xanthomonas vesicatoria Vauterin et al.)* проявилась у першій декаді вересня на 5-7% рослин томатів, що більше ніж торік. У 2025 р. хвороба може проявитися скрізь за сприятливих погодних умов (температура 25- 30ºС, відносна вологість повітря 90% і вище).

Погодні умови в західних областях сприяли розвитку **стовбуру томатів**, яким було уражено 1-2% (Чернівецька обл.) рослин (уражено листки, стебла, квітки і плоди) у середньому ступені. Розвиток хвороби був зупинений шляхом проведення захисних заходів проти сисних шкідників. Прояв стовбура та вірусних хвороб томатів у 2025 р. визначатиметься агрометеорологічними умовами, технологією вирощування культури, наявністю шкідників - переносників хвороб, рівнем забур'янення посівів та погодно-кліматичними умовами.

ЦИБУЛЯ

Пероноспороз (*Pseudoperonospora* Spp.) **цибулі** скрізь залишався найпоширенішим з хвороб. Хворобу виявляли на 10-68, максимально 100% обстежених площ, де було уражено в червні 0,5-12% рослин, до кінця вегетації 10-20%, подекуди 30-80% (Вінницька, Закарпатська, Чернівецька обл.), в приватному секторі до 100% рослин з розвитком 0,5-5, максимально 6-20%.

Пероноспороз

БУРЯК СТОЛОВИЙ та МОРКВА

Церкоспороз (*Cercospora beticola* Sacc.) буряків розвивався з п'яти пар листків на 3-15% рослин, який надалі при рості коренеплодів становив 2-5% ураження (Житомирська, Львівська, Миколаївська, Хмельницька обл.).

Церкоспороз

Пероноспороз

Борошниста роса

Розвиток **фомозу** (*Phoma betae* Frank.) проявився в господарствах Львівської області, де хворобою було охоплено до 4% рослин буряка столового зі слабким ступенем розвитку 0,5%. Також у приватному секторі виявляли незначний розвиток **пероноспорозу** (*Pseudoperonospora schachtii*) та **борошнистої роси** (*Erysiphe communis Grev. f*).

Також у посівах **моркви** ураження **альтернаріозом** (*Alternaria radisina*) та **борошнистою росою** (*Erysiphe heraclei*) спостерігалось на 4% рослин у Львівській області.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

Строки, періоди проведення	**Шкідники, хвороби**	**Заходи**
	Капуста	
До та на початку вегетації	Агротехнічні заходи, що запобігають зараження хворобами та заселення шкідниками	Сівозміна: повернення капусти на поля заражені бактеріозами через 5, фузаріозом через 6-7 років. Дискування полів з-під капусти з наступною глибокою оранкою. Оптимальні строки сівби та посадки, 2-3 весняні культивації, розпушування міжрядь у період заляльковування капустяної совки

Перед сівбою	Грибна і бактеріальна інфекції (чорна ніжка, пероноспороз, бактеріози)	Передпосівна термічна дезінфекція насіння у воді за температури 45-50ºС протягом 20-25 хвилин, висушування і протруювання насіння. За 3 дні до висіву насіння або пікірування розсади знезаражують ґрунт у парниках і розсадниках. Під час вирощування розсади не допускати різких коливань температури повітря і ґрунту протягом доби, перезволоження, загущення рослин, поливати водою 18-20ºС
	Пероноспороз, фузаріозне в'янення, бактеріози	Протруювання насіння суспезією препарату (10 л води на 1 т насіння): Іншур профі, ТН, 1-2 л/т
	Кореневі гнилі	Передпосівна обробка насіння Максимом 480 FS, ТН, 100 мл/100 кг насіння.
Висадження розсади	Капустяна муха, ґрунтові шкідники ґрунтоживучі шкідники	Перед висадженням розсади в ґрунт видаляють уражені і пошкоджені рослини, замочують корені рослин в суспензії Актари, WG, ВГ, 1,5 г/л води на 250 рослин за t 18-23ºС та експозиції 90-120 хвилин ФОРС 1,5 G, ГР, 5–15 кг/га
Період вегетації	Капустяна муха, хрестоцвіті блішки, листкоїди, клопи. ЕПШ: капустяної мухи – 10% заселених рослин з чисельністю 6-10 яєць на рослину, хрестоцвітих блішок–5-10% заселених рослин, 3-5 жуків на рослину	Крайові або суцільні обробки посівів: Актара, 240 SC, КС, 0,07-0,09 л/га; Децис f–Люкс ЕС, КЕ, 0,3 кг/га; Фуфанон 570, КЕ, 1,2 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га; Матч, 050 ЕС, КЕ, 0,4 л/га, та інші
Період вегетації	Капустяна, інші листо-гризучі совки, капустяний і ріпний білани, капустяна міль, ріпаковий пильщик. ЕПШ: капустяної совки 1-2 гусениці/рослину ра-нньої чи 5 гусениць пізньої капусти, якщо заселено 5% рослин і більше	На початку та в період масового відкладання яєць метеликами совок та біланів проводять випуск трихограми з розрахунку в 1-й строк 20 тис. самиць на 1 га, в II-III- одна самиця трихограми на 20 яєць шкідника на кв.м З хімічних препаратів застосовують: Ампліго 150 ZC, ФК, 0,3-0,4, Альтекс, КЕ; 0,2 л/га; Матч, ЕС, КЕ, 0,4 л/га, Радіант, КС, 0,3-0,5 л/га; Суперкіл 440, КЕ, 0,45-0,75 л/га, та інші
	Капустяна попелиця (в разі заселення 5-10% рослин)	Обприскування одним з препаратів: Актара 240 SC, КС, 0,07-0,09 л/га; Ампліго 150 ZC, ФК 0,3-0,4 л/га; Верімарк, КС,

		0,375-0,5 л/га; Ексірель, СЕ 0,5-1 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га
	Пероноспороз Борошниста роса, перонос-пороз, іржа біла	Обприскування капусти Інфініто, КС, 1,2-1,6 л/га; Луна Експіріенс 400SC, КС, 0,5-0,75 л/га; Натіво 75 WG, ВГ, 0,3-0,4 кг/га Кіер 450 SC, КС 0,8 – 1 л/га
Томати		
Перед сівбою	Бактеріальний рак, альтернаріоз, чорна бактеріальна плямистість, фузаріозне в'янення	Використовувати насіння від здорових рослин та плодів. Передпосівна термічна дезінфекція насіння у воді за температури 48-50ºС - 20 хв з охоло-дженням у воді 2-3 хв
Висадження розсади	Комплекс шкідників	Перед висадженням розсади коріння замочують в суспензії актари, ВГ
До цвітіння	Колорадський жук (вогнища)	Обприскування: Актарою 25 WG, ВГ, 0,07-0,09 кг/га; Данадим Мікс, КЕ, 0,8-1,5 л/га; Ексірель, СЕ, 0,25-0,50 л/га; Еспада, КС 0,2-0,25 л/га; Імідаголд, РК 0,2 л/га; Конфідором 200 SL, РК 1 л/га; Корагеном 20, КС, 0,2 л/га, інші дозволені препарати
До цвітіння і плодоутворення	Бавовникова, помідорна (карадрина), інші совки	Ефективні матч 050 ЕС, КЕ, 0,4 л/га, Карате 050 ЕС, КЕ, 0,1 л/га
Період вегетації	Колорадський жук, попелиці	Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га
	Підгризаючі совки	Обприскування Протеусом, 110 ОД, МД, 0,5-0,75 л/га; Воліамом Флексі, 300 КС, 0,3-0,4 л/га, ФОРС 1,5 G, ГР, 5-15 кг/га
	Фітофтороз, макроспоріоз, чорна гниль плодів	За появи перших ознак хвороб на картоплі плантації томатів обробляють
	Фітофтороз, бактеріальна плямистість	Одним із препаратів: АКРОБАТ МЦ, ВГ, 2 кг/га; Дітан М-45, ЗП, 1,2-1,6 кг/га, Ридоміл Голд MZ 68 WG, ВГ, 2,5 л/га; Квадріс Топ 325 SC, 0,75-1 л/га; інші. РЕВУС ТОП 500 SC, КС, 0,6 л/га, Міравіс 200 SC, КС, 0,4 л/га, Чарівник, ЗП, 1,5-2,5 кг/га; Альфа-Мідь, ЗП, 2,6-3,0 кг/га, (30 г/0,01 га), Кабріо Дуо, КЕ, 2,5 л/га
	Стовбур Проти цикадок - носіїв інфекції, зокрема березкової	Систематична боротьба з бур'янами-резерваторами інфекції: молочаєм, берізкою, бузиною трав'янистою. Обприскування томатів:

Обприскування в період вегетації		Актеллік 500 ЕС, КЕ, 0,3-1,5 л/га; Люкс максі, КС, 0,08 л/га
	Хвороби при зберіганні (альтернаріоз, антракноз, фузаріоз, мокра та сіра гнилі)	СВІТЧ 62,5 WG, ВГ 0,75-1 кг/га
Цибуля		
До початку вегетації	Профілактичні заходи, що запобігають зараження хворобами і заселення шкідниками	Сівозміна. Попередники: рання капуста, огірки, томати, напівпарові культури, чорний пар. Збалансовані дози добрив, РН ґрунту 6-7, фосфорно-калійні добрива прискорюють дозрівання цибулі, підвищують стійкість до хвороб
Перед сівбою	Пероноспороз, шийкова гниль, цибулева муха, кліщі	Знезаражування насіннєвого матеріалу. За 10-14 днів до посадки цибулю-ріпку прогрівають за t 41ºС 8 годин. Гідротермічна аерація насіння киснем протягом 18 годин за t 20-25ºС, що підвищує його польову схожість
Перед сівбою	Сіра гниль, фузаріоз	Іншур Профі, ТН, 1-2 л/т
Сівба-відростання насінників	Пероноспророз, іржа, інші	Обприскування одним із препаратів: Арева Голд, ВГ, 1,8-2,0 л/га; Банджо, КС, 0,4 л/га; Валіс М, ВГ, 2,0 л/га; Захисник, КС, 1,0–1,2 л/га; Квадріс 250 SC, КС, 0,75-1 л/га; Луна Експіріенс 400 SC, КС, 0,5-0,75 л/га; Пропульс 250 SE, СЕ, 0,4-0,8 л/га; Кіер 450 SC, КС, 0,8 – 1 л/га; Кабріо Дуо, КЕ, 2,5 г/л; Ридоміл Голд MZ 68 WG, ВГ, 2,5 л/га; Орондіс Ультра 280 SC, КС, 0,5-0,6 л/га
Період вегетації	Цибулева муха, попелиці, трипси, інші шкідники	Сівозміна, ранні строки сівби і посадки цибулі. Обприскування посівів (окрім цибулі на перо): Верімарк, КС, 0,375–0,5 л/га; Галіл, КС, 0,2–0,3 л/га; Данадим Мікс, КЕ 0,8–1,5 л/га; Енжіо 247 SC, КС, 0,18 л/га, Ексірель, СЕ, 0,5– 1,0 л/га разом із прилипачем (рапсова олія); Радіант, КС, 0,5 – 0,6 л/га
Зберігання насіння	Кліщі	Фумігація Фостоксином (1-3 таб./м^3), експозиція за температури 5-10^{0}С – 10 діб; 11-15^{0}С – 7 діб; 16-20^{0}С – 6 діб; 21-25^{0}С – 5 діб; вище 26^{0}С – 4 доби.
Огірки		
Перед сівбою	Комплекс шкідників і хвороб	Вирощувати огірки в сівозміні після кращих попередників і повертати на попереднє місце через 3 і більше років

	Пероноспороз, бактеріоз	Протруювання насіння Апроном XL 350, ТС, 2,5 мл/кг; Іншур Профі, ТН, 1-2 г/кг
У фазі 2-3 листків	Бактеріоз, пероноспороз, інші плямистості	Для запобігання розвитку хвороб обприскування Медяном Екстра 350 SC, КС, 2-2,5 л/га
Період вегетації	Пероноспороз, борошниста роса, альтер-наріоз	Через 10-12 днів після попередньої обробки обприскують посіви системними препаратами: Азогард 250 SC,КС, 0,6 л/га; Акробат МЦ, ВГ, 2 кг/га; Глобазтар 250 SC,КС, 0,6 л/га; Ридоміл Голд МЦ, ВГ, Інтрада, КС, 0,4–0,6, Кабріо Дуо, КЕ, 2,5 г/л, Метаксил, ЗП, 2,5 кг/га; Квадріс, КС, 0,6 л/га; інші. Наступні - третю і четверту обробки посівів проводять через 8-10 діб
	Бактеріоз, антракноз	Обприскування Альєтт 80 WP, ЗП, 2,0 л/га; Джек Пот, КЕ, 0,2-0,25 л/га; Енергодар, РК, 3,0 л/га; Медян Екстра 350 SC,КС, 2,0-2,5 л/га
	Борошниста роса	Окреме обприскування посівів Захисник, КС, 1,2–1,5 л/га; Топаз 100 ЕС, КЕ 0,125–0,15 л/га; Топсін-М, ЗП, 0,8–1,0 л/га; Циделі Топ 140 DC, КД, 0,8–1 л/га
	Попелиця, павутинний кліщ, трипси Павутинний кліщ, борошниста роса	Застосування Акрамайт, КС, 0,2–0,3 л/га; Актеллік 500 ЕС, КЕ, 0,3–1,5 л/га; Децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ, 0,2-0,3 л/га; Карате 050 ЕС, КЕ, 0,1 л/га; Мовенто 100 SC, КС 0,5-1,90 л/га Тіовіт Джет 80 WG, ВГ, 3-5 л/га
Морква		
До сівби	Профілактичні заходи, що запобігають зараження хворобами і заселення шкідниками	Дотримання сівозміни, глибока оранка ґрунту після збирання врожаю, сівба в оптимальні строки, знищення бур'янів, формування густоти, вирощувати після кращих попередників і повертати на попереднє місце не раніше, як через 4 роки, внесення органомінеральних добрив
Протягом вегетації	Борошниста роса, альтернаріоз	Міравіс 200 SC, КС 0,25 – 0,35 своєчасний полив, просторова ізоляція продовольчих посівів від насіннєвих
Буряк столовий		
До та під час вегетації	Профілактичні заходи, що запобігають зараженню хворобами	Дотримання сівозміни, повернення на попереднє місце не раніше як через 3 роки. Просторова ізоляція буряків першого року вирощування від насінників. Знищення

		рослинних решток, глибока зяблева оранка, внесення мінеральних, особливо фосфорно-калійних добрив, що підвищують стійкість рослин проти хвороб

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР

Впродовж останнього десятиріччя відбувається зменшення поширення, заселення, чисельність та шкідливість білана жилкуватого в багаторічних насадженнях.

Білан жилкуватий (*Aporia crataegi* (Linnaeus, 1758)). Навесні був поширений на 119,2 га (0,5% обстежених площ), в середньому на 1-13, максимально 42% дерев у Житомирській області, за середньої чисельності 0,4-2, максимально 3 екз. на п.м.г. Фітофаг пошкодив 1% бруньок, 1-3% листків, 1-3% квіток, 1% пагонів у слабкому, в Одеській та Вінницькій областях 0,1-5% у середньому ступенях.

Білан жилкуватий

Восени білан жилкуватий виявлений на 84,3 га (1,6% обстежених площ), 1-15, максимально 48% дерев у Житомирській області з середньою чисельністю гнізд 0,8-1,2, максимально 3 гнізда на дерево, що менше в 1,7 рази по площі заселення (148,1 га) та 1,14 рази по відсотку дерев та 1,4 раза по зимуючому запасу порівняно з попереднім роком.

У 2025 р. слід очікувати щільності популяції та шкідливості цього шкідника на рівні минулого року. Виключення складають осередки насаджень вищезазначених областей, де середня чисельність гнізд, що зимували, найбільша, та потребує проведення навесні детального нагляду за розвитком білана жилкуватого, а при потребі обприскування на початку розпускання бруньок, особливо молодих дерев.

Золотогуз (*Euproctis chrysorrhoea* (Linnaeus, 1758)) заселяв дерева в садозахисних смугах, в приватних, рідко в промислових садах. За даними весняних обстежень фітофага виявляли на 185,6 га (1,6% обстежених площ), 2-11, максимально 22% дерев у Сумській області, за середньої чисельності 0,1-1, максимально 2 екз. на п.м.г. у Житомирській, Одеській та

Тернопільській областях, які пошкодили 0,5-1% бруньок, 1-2,9% листків і 0,2% квіток за слабкого та середніх ступенях.

Золотогуз

При осінньому обстеженні фітофага, що зимував, виявляли на 241,2 га (3,8% обстежених площ) при заселенні 1-15% дерев за середньої чисельності 0,6-1,4, максимально 2 гнізда на дерево в Житомирській області, що аналогічно минулорічним показникам.

У 2025 р. за сприятливих умов перезимівлі золотогуз створюватиме загрозу за надпорогової чисельності передусім в осередках приватних і занедбаних садів вищевказаних областей. Для збереження оптимального фітосанітарного стану необхідно обприскати плодові насадження та лісо- і садозахисні смуги в фенофазу «розпускання бруньок», що забезпечать їх захист від шкідника.

Кільчастий шовкопряд (*Malacosoma neustria* (Linnaeus, 1758)) заселяв в основному присадибні та занедбані сади, садозахисні та лісосмуги. У промислових і фермерських садах шкідника не відмічали, через належний хімічний контроль плодових насаджень. Весняними обстеженнями його виявлено на 1,3% обстежених площ (156 га), де заселяв 1-13, максимально 40% дерев у Житомирській області, за щільності популяції в середньому 0,1-1, максимально 2-3,5 екз. на п.м.г. у Херсонській та Дніпропетровській областях. Фітофаг пошкодив 2-4% листя в слабкому ступені.

Кільчастий шовкопряд

Осінніми обстеженнями шкідника виявлено на 4,2% обстежених площ (275,8 га), де він заселив 1-13, максимально 22% дерев у Житомирській

області. Зимуючим запасом яйцекладки в середньому 0,1-1, макс. 2 екз. на п.м.г. у Житомирській, що аналогічно торішнім показникам.

В 2025 р. кільчастий шовкопряд не буде мати господарського значення для плодових насаджень більшості областей, але враховуючи значну чисельність в окремих вогнищах, шкідник може представляти загрозу в присадибних і колективних садах, садозахисних та лісосмугах. Для обмеження чисельності, шкідливості та розширення ареалу, при виявленні кільчастого шовкопряда в фенофазу «відокремлення бутонів» проводять захисні заходи повсюдно.

Непарний шовкопряд (*Lymantria dispar* (Linnaeus, 1758)) ареал і чисельність якого за останні роки зменшуються, але вважають цей вид одним з небезпечних шкідників, бо окрім плодових розвивається у лісосмугах, лісах (тополя, береза), а гусінь мігрує на висоту до 10 м, що утруднює боротьбу з нею. За результатами весняних обстежень фітофаг поширений на 0,4% обстежених площ (42,3 га), заселяв в середньому 0,1-13, максимально 20% дерев (Сумська обл.) з середньою чисельністю 0,1-1, в осередках Дніпропетровської, Житомирської, Тернопільської та Херсонської областей кількість гусениць становила 2-3,3 екз. на п.м.г. Шкідник пошкодив 0,5-3% листового апарату в слабкому, у Вінницькій області 1% у середньому ступенях.

Непарний шовкопряд

За результатами осіннього обстеження шкідника виявлено на 2,5% обстежених площ (162,4 га) та 2,3-9, максимально 20-21% дерев у Сумській та Житомирській областях, за середньої щільності запасу 0,2-1,3, максимально 2 яйцекладки на п.м.г. у Полтавській області, що в 1,4 раза менше по площі (222,3 га), 1,1 раза менше по відсотку заселених дерев (4,4%) і аналогічними показниками по чисельності яйцекладок порівняно з торішніми даними.

У 2025 р. масовий розвиток і шкідливість непарного шовкопряда в більшості областей малоймовірні. Але в осередках вищевказаних областей за підвищеної чисельності фітофаг здатен причинити шкоду садам в разі відсутності нагляду за його розвитком і відсутністю захисних обприскувань насаджень.

Яблунева горностаєва міль (*Yponomeuta malinellus* (Zeller, 1838)) наносить шкоду лише яблуні, значно поширена й шкідлива у яблуневих садах приватного сектора, менше в промислових в усіх зонах вирощування

культури. Навесні міль заселяла 16% обстежених площ (1421 га), 1-20, максимально 30-35% дерев у Дніпропетровській, Житомирській, Сумській та Херсонській областях із середньою чисельністю 0,2-3, максимально 5-6 гнізд на дерево (Дніпропетровська, Тернопільська, Сумська, Херсонська обл.). Міль пошкодила 1-8, максимально 17% листя в Житомирській області та 1% квіток, в основному в слабкому, а в Кіровоградській і Житомирській областях 25-30% в середньому та 1-3% у сильному ступенях.

Яблунева горностаєва міль

Восени фітофага виявляли на 4,3% обстежених площ (749,3 га), 1,3-19, максимально 40-45% дерев у Дніпропетровській та Херсонській областях, за допорогової чисельності запасу, що зимував, в середньому 0,1-2, а в осередках Волинської, Житомирської та Чернігівської областей 3-5,2 щитка на 2 п.м.г. (ЕПШ 2 щитка на 2 м.п.г.), що в 1,2 раза менше минулорічних показників по площі заселення (909,9 га), більше заселених дерев (30-42%) і зимуючому запасу (3 щитка на 2 м.п.г. у Чернігівській обл.).

Беручи до уваги допороговий зимуючий запас горностаєвої молі в більшості областей, але не випускати з під контролю осередки де кількість яйцекладок перевищує ЕПШ, у 2025 році можна передбачити незначну шкоду промисловим і приватним яблуневим садам в усіх зонах садівництва України, при проведенні ретельних обстежень по розвитку фітофага та захисних обприскувань в осередках шкідника вищезазначених областей на початку розпускання бруньок або відразу після цвітіння інсектицидами рекомендованими на яблуні.

У вегетацію 2024 р. заселення дерев **сірим бруньковим довгоносиком** відмічали з другої декади березня – початку квітня, що пізніше торішніх показників, масовий вихід, практично повсюдно, почався з другої декади квітня.

Сірий бруньковий довгоносик (*Sciaphobus squalidus* (Gyllenhal, 1834)) найпоширеніший у Лісостепу, де у весняно-літній період фітофаг пошкодив 1-5, максимально 18% бруньок (Хмельницька обл.), 2-8% листя на 12-22, максимально 50-100% дерев (Київська, Сумська, Хмельницька обл.) за чисельності 2-16, максимально 26 та 86 екз. на дерево у Хмельницькій та Сумській областях відповідно.

У Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях ним було заселено 2-20, максимально

52-85% дерев за середньої чисельності 3-15 жуків на кожному та пошкоджено 2-8% бруньок, 2,5-5% листків. У Поліссі сірий бруньковий довгоносик заселив 7-22% дерев за середньої чисельності 2-7 жуків на кожне та пошкодив 3-10% бруньок та листків.

За результатами осінніх обстежень середній зимуючий запас шкідника становить 1-4, максимально 10 екз. на дерево. Плануючи захисні заходи проти сірого брунькового довгоносика необхідно враховувати, що жуки починають виходити ранньою весною, як правило у фазу набубнявіння плодових бруньок яблуні за середньодобової температури повітря 6-7°С. Живляться спочатку набубнявілими бруньками, а надалі молодими листочками та бутонами. Період активного живлення триває місяць – це найбільш уразливий період розвитку шкідника для дії інсектицидів. Обприскування доцільно проводити за температури вище +12°С, в сонячну погоду.

Сірий бруньковий довгоносик

Яблуневий квіткоїд (*Anthonomus pomorum* (Linnaeus, 1758)) розпочав свій вихід з місць зимівлі з першої – другої декади квітня. В умовах минулого року фітофаги шкодили повсюдно. В лісостепових областях відмічали заселення квіткоїдом 3-25, максимально 55-82% дерев (Київська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька обл.) на 10-55, максимально 100% обстежених площ, за середньої чисельності 1-14, максимально 26 та 75 екз. на дерево у Хмельницькій та Сумській областях. Фітофаг пошкодив від 2 до 14% квіток.

У Степу яблуневий квіткоїд заселяв від 3 до 30, максимально 40-77% дерев (Дніпропетровська, Кіровоградська обл.) на 10-20, максимально 86-100% (Дніпропетровська, Херсонська обл.) обстежених площ. Ним було пошкоджено 2-15% квіток за чисельності 3-15 екз. на дерево.

У Волинській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернігівській областях фітофагом було заселено сади нерівномірно, його виявляли на 5-44% дерев, 4-27, максимально 60-100% обстежених площ, де він пошкодив 4-12% бруньок та 5-7% квіток за чисельності 2-7 екз. на дерево.

За результатами осіннього обстеженням запас яблуневого квіткоїда, що пішов у зимівлю, становив 1-10 екз. на дерево, що на рівні торішніх

показників. Плануючи захисні заходи проти яблуневого квіткоїда необхідно враховувати, що жуки виходять за температури повітря +6°С, більш активні за стійкої температури 10-15°С. Масовий вихід жуків у Лісостепу припадає на середину квітня у Степу на 3-5 днів раніше.

Яблуневий квіткоїд ***Пошкоджені квітки***

Букарка (*Neocoenorrhinus pauxillus* (E.F.Germar, 1823)) розповсюджена була в Лісостепу. Останніми роками чисельність її стримують погодні умови – посуха, за якої недостатня вологість призводить до швидкого висихання опалого листя, де розвиваються личинки, внаслідок чого вони гинуть.

Казарка (*Rhynchites bacchus* (Linnaeus, 1758)) є більш типовим шкідником Степу, але погодні умови останніх років (більш м’які зими, підвищені температури та низька вологість у ранньовесняний період, достатньо високі температури ґрунту в кінці літа) сприяли розвитку шкідника й в областях Лісостепу.

Чисельність букарки та казарки у 2024 р., як і в минулому - була незначна. Наростання чисельності шкідників в умовах року не відмічено. Більш відчутно **букарка** шкодила, як і торік, у Харківській та Чернігівській областях, де пошкодила 3% бутонів і квіток на 30% дерев, 20% площ. **Казарку** виявляли у Закарпатській та Сумській областях, але шкідливість їх була незначною.

Букарка ***Казарка***

Для стримування чисельності букарки та казарки оптимальним строком для проведення обробок є період відокремлення бутонів та через 3-5 днів після цвітіння.

Запас комплексу садових довгоносиків, що пішли в зиму, достатній, щоб заподіяти шкоду яблуневим садам у 2025 р., тому необхідно проводити весняні обприскування проти цих шкідників. Оптимальним строком для проведення обприскування проти комплексу довгоносиків є період початку розпускання бруньок – «зелений конус», за температури вище 10-12°С та період відокремлення бутонів.

Розанова листокрутка (*Archips rosana* (Linnaeus, 1758)) була найбільш поширеною серед інших видів садових листокруток (Tortricidae), яких у країні налічується 27 видів (**кривовуса вербова, всеїдна, сітчаста, кривовуса смородинова, глодова, строкато-золотиста**). В звітному році листокрутки не завдали значних збитків плодовим насадженням. У плодових насадженнях у весняно-літній період листокруток виявлено на 34% обстежених площ (3681,2 га), де вони заселяли в середньому 5-23, максимально 37% дерев у Тернопільській області, за середньої чисельності 0,5-10, максимально 15 екз. на 100 розеток у Херсонській області та пошкодили 0,4-5% бруньок, 1-15% листя, 0,5-1% квіток і 0,5% плодів у слабкому ступені.

Розанова листокрутка

У яблуневих садах восени листокруток виявлено на 36% обстежених площ (2263,4 га), де вони заселяли в середньому 1-30, максимально 43-80% дерев у Миколаївській та Тернопільській областях, за чисельності 0,1-1,6, максимально 2-2,7 яйцекладок на п.м.г. у Миколаївській та Житомирській (ЕПШ 1 яйцекладка на м.п.г.) областях, що більше по площі 2838 га та менше по відсотку заселення 48% та запасу, що пішов у зимівлю, 0,2-2,1 яйцекладки на п.м.г. порівняно з 2023 р.

У 2025 р. листокрутки, особливо розанова, становитимуть загрозу, перш за все у незахищених садах вищезазначених областей.

Мінуючі молі, зокрема такі види, як **яблунева нижньобокова** (*Lithocolletis pyrifoliella* (Gerasimov, 1933)), **верхньобокова плодова** (*L. corylifoliella* (Hübner, 1796)), **глодова кружкова** (*Leucoptera scitiella* (Zeller, 1839)), **кармашкова мінуюча міль** (*Panornix petiolella* (Frey, 1863)), **яблунева біла міль-крихітка** (*Lyonetia clerkella* (Linnaeus, 1758)) в літній період виявлені на площі 38,3% обстежених площ (671 га), де заселили 1-10, максимально 33% дерев у Дніпропетровській області в середній чисельності

1-1,5, максимально 3,3 мін на 100 листків в осередках Дніпропетровської області в слабкому ступені.

Яблунева біла міль-крихітка

Пошкодження білою міллю-крихіткою

Осінніми обстеженнями садів встановлено, що запас мінуючих молей, що пішли на зимівлю, низький. Так, шкідників виявляли на площі 9% обстежених площ (394 га), 1-12, в осередках 39% дерев Дніпропетровської області. Середня чисельність пошкодженого (замінованого) листя становила 1-3,2, максимально 5% дерево (ЕПШ 50 мін на 100 листків), що менше торішніх показників (в умовах Дніпропетровській області відсоток заселених дерев 26, а середня пошкодженість листя 2,5%).

У 2025 р. за сприятливих умов перезимівлі у вогнищах зазначених областей молі мінери можуть спричинити значні пошкодження дерев через зменшення фотосинтезуючої поверхні листкових пластинок, що може сприяти передчасному листопаду, зниженню кількості та якості врожаю й ослабленню зимостійкості дерев. Для регулювання ступеня шкідливості фітофагів необхідно провести обприскування насаджень у фенофазу до або після цвітіння яблунь.

Яблунева листоблішка (медяниця) (*Psylla mali* (Schmidberger, 1836)) навесні в Лісостепу заселила 3-21, максимально 34-41% дерев (Тернопільська, Хмельницька обл.) та 2-4% бруньок. Влітку яблунева листоблішка заселяла 3-20, максимально 36-50% дерев (Київська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька обл.) та 2-14% листків за середньої чисельності 2-6 екз. на кожний. Запас шкідника, що пішов у зимівлю, становить 1-2, максимально 4-5 яєць на п.м.г. на 1-20, максимально 31-42% дерев у вищезазначених областях.

На Поліссі навесні шкідник заселив 1-10, максимально 30% (Чернігівська обл.) дерев, 1-6% бруньок, влітку – 2-11% дерев та 1-5% листків за чисельності 1-6 екз. на кожний. Запас яблуневої листоблішки, що пішли в зимівлю, становить 1-2, максимально 4 яєць на п.м.г. на 8-20% дерев.

У Степу яблунева листоблішка шкодила в Дніпропетровській, Запорізькій та Херсонській областях, де навесні нею було заселено 10-25% дерев, 1-2% бруньок, влітку 1,5-2, максимально 17% листків за чисельності 1-2, максимально 30 екз. на кожний (Запорізька обл.). Запас яблуневої листоблішки, що пішли в зимівлю, становить 2,5-5 яєць на п.м.г. на 10-28% дерев.

Яблунева медяниця

Грушева листоблішка (медяниця) (*Psylla pyri* (Linnaeus, 1758)) розвивається в чотирьох, на півдні - у п'яти поколіннях, що накладаються одне на одне. Шкоди завдають личинки та імаго, висмоктуючи сік із бруньок, листя, квітконіжок, пагонів і плодів. Розвитку шкідника сприяє суха і жарка погода.

В умовах 2024 р. грушеву медяницю виявляли, як і минулому році, в Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській і Закарпатській областях. Навесні та влітку фітофаг пошкодив 2-15% бруньок і 3-6% листя на 20-35, максимально 80% (Херсонська обл.) дерев. Запас шкідника, що пішов у зимівлю, становив 2-3 яєць на п.м.г., що на рівні торішніх показників.

Аналіз отриманих даних свідчить про те, що середні показники поширення, шкідливості та чисельності зимуючих стадій яблуневої листоблішки та грушевої листоблішки дещо збільшуються порівняно з попередніми роками, що потребує ретельного нагляду за розвитком шкідників. Ймовірність заподіювати шкоду фітофагами у наступному році залишається. Для стримування чисельності шкідників у ранньовесняний період до розпускання бруньок у вогнищах високої чисельності необхідно проводити обприскування – промивання для знищення, стадії шкідника, що зимує, а також обприскування в період виходу з яєць – фаза «зеленого конусу», ефективно також обприскувати дерева у період, коли листоблішки відродилися і живляться відкрито, до занурювання в бруньки та бутони – фаза «висування бутонів». Проти грушевої листоблішки ефективними є і літні обприскування.

Грушева медяниця

Увагу щодо захисту проти листоблішок у 2025 р. необхідно звернути на яблуневі та грушеві (особливо молоді) сади у Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській, Закарпатській областях та прилеглих областях.

Протягом багаторічного моніторингу встановлено, що в насадженнях яблуні різних ґрунтово-кліматичних зон видовий склад кліщів та ступінь їх шкідливості значно відрізняється. При цьому спостерігається зміна видів кліщів, що домінують, внаслідок селективної дії пестицидів та формування резистентних популяцій.

Основними видами у 2024 р. були **червоний** та **бурий плодові кліщі**, які зимують у стадії яйця, та **глодовий** та **звичайний павутинний**, що зимують у стадії дорослої самиці. Кліщі активно розвиваються за низької відносної вологості повітря 35-50% та температури вище + 27°С.

Бурий плодовий кліщ (*Bryobia rubrioculus* (Scheuten, 1857)) розвивався у Вінницькій, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Миколаївській, Одеській, Сумській, Херсонській та Черкаській областях. Навесні ним було заселено 1-18, в осередках 30% (Херсонська обл.) дерев на 4-25, максимально 100% (Житомирська обл.) обстежених площ. Фітофаг за чисельності 0,3-4 екз. на листок пошкодив 1-4% бруньок. Влітку було заселено 4-20, максимально 30-43% (Миколаївська, Херсонська обл.) дерев на 3-42, максимально 100% (Житомирська обл.) обстежених площ за чисельності 1-6 екз. на листок, де пошкодив 2-8% листків, 6-9% пагонів. Запас плодового кліща, що пішов у зимівлю, становить 0,5-3 яєць на п.м.г.

Червоний плодовий кліщ (*Panonychus ulmi* (Koch, 1836)) розвивався на 2-26, максимально 52-100% (Дніпропетровська, Тернопільська, Хмельницька, Херсонська обл.) обстежених площ і пошкодив 1-6% бруньок на 1-30, максимально 43-72% дерев (Дніпропетровська, Тернопільська, Хмельницька обл.). Влітку фітофаг заселяв та пошкоджував 2-10, максимально 15-20% (Закарпатська, Херсонська обл.) листків, 5-10% пагонів за чисельності 1,5-8 екз. на листок.

Від **глодового кліща** (*Amphitetranychus viennensis* (Zacher, 1920)), як і торік, найбільше потерпали сади Дніпропетровської, Запорізької та Херсонської областей у літній період, де він розвивався на 10-30% обстежених площ, 3-30% дерев і пошкодив 1-5% листків, 4-25% пагонів.

Звичайного павутинного кліща (*Tetranychus urticae*) виявляли в Миколаївській, Одеській, Херсонській та Черкаській областях на 5-20% обстежених площ, де він пошкодив 2-10% листків на 3-15% дерев.

Кожний вид має свої метеорологічні оптимуми і за сприятливих гідротермічних умов фітофаги інтенсивно розвиватимуться у плодових насадженнях. Тому для запобігання спалахів чисельності шкідників необхідно ретельно проводити ранньовесняні обстеження для з’ясовування стану кліщів у плодових насадженнях після перезимівлі. Обприскування проводити в ранньовесняний період проти яєць, що зимують, червоного та бурого плодових кліщів, навесні проти личинок, які виходять з яєць що перезимували та самиць глодового та звичайного павутинного кліщів, що

виходять з місця зимівлі. Влітку, після початку росту плодів обробки необхідно проводити за чисельності шкідника 5-7 екз. на листок.

Бурий плодовий кліщ ***Червоний плодовий кліщ***

Глодовий кліщ

Відповідно до особливостей біології і часу появи глодового кліща, щоб запобігти його спалаху, хімічні обробки треба проводити рекомендованими інсектоакарицидами в другій половині літа.

Восени рослиноїдні кліщі заселили 4-41, максимально 80-91% (Закарпатська, Херсонська обл.) дерев переважно у слабкому та середньому ступенях. Запас комплексу кліщів, що пішли в зиму, достатньо високий та становить від 0,3 до 6 екз. на м.п.г.

За умов жаркої посушливої вегетації у 2025 р. можливий масовий розвиток та поширення кліщів у всіх ґрунтово-кліматичних зонах країни. Тому для запобігання спалахів чисельності шкідників необхідно ретельно проводити ранньовесняні обстеження для визначення стану кліщів у плодових насадженнях після перезимівлі. Обприскування проводити дозволеними до використання акарицидами під час набухання бруньок для знищення стадії шкідника, що пішла в зиму, та проведення подальших обробок протягом вегетації за рекомендованою системою.

Попелиці. В умовах 2024 р. у плодових насадженнях найпоширенішими були **яблунева зелена** (*Aphis pomi* (De Geer, 1773)), **червоногалова** (*Dysaphis devecta* (Walker, 1849)), **вишнева** (*Myzus cerasi* (Fabricius, 1775)) та **сливова обпилена** (*Hyalopterus pruni* (Geoffroy, 1762)) **попелиці**, які масово розвивались у насадженнях зерняткових і кісточкових садів повсюди, де вони переважали. Рівень чисельності й шкідливості попелиць визначався в першу чергу гідротермічними умовами весняно-

літнього періоду. Основною причиною масового розмноження попелиць стала низька чисельність ентомофагів та досить високі температури повітря в середині вегетаційного періоду.

Яблунева зелена попелиця в Лісостепу навесні заселяла 7-36, в осередках Київської, Сумської, Тернопільської та Хмельницької областей 42-66% дерев, 1-8,3, максимально 10% бруньок за щільності 1-5, максимально 13-14 екз. на кожну. Влітку попелиця набула значного поширення, на кожному з заселених 3-19% листків та 5-11% пагонів ураховувалось 2-15, максимально 17-30 екз. попелиць у Вінницькій, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій та Черкаській областях.

Яблунева попелиця

У Поліссі навесні попелицю виявляли на 5-30, максимально 95% дерев, 3-15% бруньок за чисельності 2-14, в осередках до 98 екз. на кожну (Львівська обл.). Влітку попелиця заселила та пошкодила 6-22, в осередках Житомирської області до 95% дерев, 3,5-16% листків, до 7% пагонів за щільності 5-11, максимально 25 попелиць на кожний (Житомирська обл.).

У центральних та південних областях Степу навесні фітофаг заселив 10-35, осередково в Дніпропетровській області до 88% дерев, 2-10% бруньок за щільності 3-10 екз. на кожну. Влітку відмічали розселення та поширення попелиці на 10-67% дерев, де за чисельності 2-5 екз. на листок пошкодила 5-25% листя.

У цілому запас яблуневої попелиці, в місцях зимівлі, становить 2-8, максимально 10-13 яєць на п.м.г. на 11-65% дерев, 20-66, максимально 84-100% обстежених площ у Дніпропетровській, Житомирській, Київській, Кіровоградській, Сумській, Хмельницькій та Чернівецькій областях.

Вишнева попелиця ***Сливова попелиця***

Вишнева попелиця навесні розвивалась на 2-67% дерев, 3-9% бруньок за чисельності 1-6 екз. на бруньку в Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Миколаївській, Херсонській та Черкаській областях. Влітку відмічали розселення та поширення попелиці на 2-60% дерев, де за чисельності 2-12, максимально 18-20 екз. на листок пошкодили 2-15% листя. Зимуючий запас її становить 1-4 екз. на п.м.г.,що на рівні показників минулого року.

Сливову попелицю навесні виявляли в садах Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Миколаївської, Одеської, Херсонсьої та Черкаської областей на заселених 2-30, максимально 40-66% дерев. Влітку попелиця заселила 3-36, максимально 46-66% дерев у Дніпропетровській, Запорізькій та Черкаській областях. Пошкодила сливова попелиця 2-4% бруньок, влітку 3-16% листя за щільності 2-5, максимально 28 екз. на листок. За проведеним осіннім обстеженням запас шкідника, що пішов в зимівлю, становить 1-5 екз. на п.м.г., що дещо нижче торішніх показників.

Червоногалова попелиця відчутно шкодила у весняно-літній період у Дніпропетровській, Закарпатській та Чернівецькій областях на 20-100% площ. Нею було пошкоджено 2,8-4% бруньок та 2-6% листя на 2-40% заселених дерев. Запас шкідника, що пішов у зимівлю, становить 1-3,8 екз. на п.м.г.

Пошкодження листків червоногаловою попелицею

Таким чином, при добрій перезимівлі та сприятливих погодних умов для розвитку попелиць, у наступному році можливі спалахи чисельності шкідників повсюдно. Для запобігання спалахів чисельності яблуневої попелиці, необхідно у квітні в період «відокремлення бруньок» при заселенні понад 15-20% бруньок проводити обприскування, друге обприскування після цвітіння. Особливу увагу варто приділити молодим садам.

Для запобігання шкідливості комплексу попелиць необхідно проводити обприскування садів, особливо молодих. При чисельності понад 10-20 яєць на 10 см пагонів необхідно в осередках розмноження шкідників рано навесні, до розпускання бруньок, за температури не нижче +4°С провести обприскування - промивання дерев. Якщо щільність заселення попелицею перевищує 5 колоній на 100 листків, необхідна обробка

інсектицидами. Проти сливової та вишневої попелиці найефективніше проводити обприскування після цвітіння.

Комоподібну щитівку (*Lepidosaphes ulmi* (Linnaeus, 1758)) виявляли переважно в занедбаних плодових насадженнях та присадибних ділянках. Навесні та влітку в Лісостепу щитівка заселила 3-10% гілок на 2-22, максимально 100% дерев у Сумській та Хмельницькій областях.

За результатами осіннього обстеження комоподібна щитівка заселила 3-25, максимально 28-50% дерев у Хмельницькій та Чернівецькій областях у слабкому та середньому ступенях на 5-40% обстежених площ. Зимуючий запас шкідника становить 0,2-1, максимально 2,3 та 7 щитка на кв.дм кори в Тернопільській та Чернівецькій областях.

У **західних** областях шкідника виявляли на 4-6% дерев, 2 та 100% площ у Закарпатській та Житомирській областях. За осіннім обстеженням зимовий запас шкідника в західних областях у середньому становить 0,2-0,5 щитка на кв.дм кори на 6-27% дерев, 3 та 100% площ у Закарпатській та Житомирській областях.

Комоподібна щитівка

У 2025 р. за відсутності захисних заходів масовий розвиток і поширення комоподібної щитівки можливий в областях з високим відсотком заселених дерев та значним запасом шкідника, що пішов у зимівлю, передусім у вищезазначених областях. З огляду на те, що шкідник зимує у стадії яйця і гине лише при температурі повітря -32°С, ймовірне очікування подальшого поширення та підвищення чисельності фітофага повсюдно. За масового розмноження шкідника, щитки повністю вкривають кору дерев, що призводить до опадання листя, відмирання гілок, інколи до повної загибелі.

Для запобігання поширенню комоподібної щитівки хімічний захист насаджень доцільно проводити навесні до розпускання бруньок проти зимуючої стадії шкідника та в період відродження личинок «мандрівниць», для цього необхідно точно визначати період відродження личинок, як правило, в Лісостепу і Поліссі це період відцвітання яблуні, коли сума ефективних температур (вище +8°С) досягає 130-140°С і, залежно від температури, триває 4-10 днів. Бродяжки пересуваються 2-3 дні, цей період є найбільш ефективним для застосування інсектицидів.

Обприскування інсектицидами проводять навесні за наявності більше п’яти щитків на 10 см гілок, під час вегетації, після закінчення цвітіння яблуні за наявності п’яти личинок на 1 см товстих гілок.

Акацієва (*Parthenolecanium corni* (Bouche, 1844)) несправжня щитівка шкодить загалом сливі, інколи її виявляють на яблуні. Весною личинки акацієвої щитівки починають пересуватися до розпускання бруньок. Влітку відродження личинок триває з середини червня до кінця липня.

Сливова (*Sphaerolecanium prunastri* (Boyer de Fonscolombe, 1834)) несправжня щитівка останнім часом відчутно шкодить подекуди в південних, центральних, подекуди у західних областях Полісся. Також фактором, що стримує розвиток шкідника є підвищена вологість. Весною, личинки, що перезимували починають пересуватися на початку квітня. Влітку відродження личинок в Степу відбувається в І декаді червня, у Лісостепу в ІІ декаді червня. Вихід личинок сливової несправжньої щитівки триває до кінця липня.

В умовах 2024 р. відчутну шкідливість **акацієвої** та **сливової щитівок** відмічали в Закарпатській, Вінницькій та Черкаській областях, де влітку на 4-18% обстежених площ садів, ними було заселено 1-7% дерев і пошкоджено 1-5% гілок.

Сливова несправжня щитівка

Акацієва несправжня щитівка

Восени встановлено заселеність 1-7% дерев на 2-17% обстежених площ. Запас шкідників, що пішов у зимівлю, становить 0,2-0,3, максимально 1 щиток на кв.дм кори. У поточному році несправжні щитівки найбільш шкідливими будуть в насадженнях кісточкових порід в південних та вищезазначених областях за сприятливих умов перезимівлі і помірно теплої погоди весною.

Проти акацієвої та сливової щитівок обробки проводять у ранньовесняний період по сплячим брунькам за чисельності, що перевищує 200 личинок на 1 м пагонів і влітку під час міграції личинок.

В Дніпропетровській, Запорізькій, Закарпатській, Херсонській та Чернівецькій областях, особливо в старих насадженнях, завдає відчутної шкоди **каліфорнійська щитівка** (*Quadraspidiotus perniciosus* (Comst.)). Шкідник заселив 7-34% дерев на 3-18% обстежених площ. Сигналом для проведення обприскування проти каліфорнійської щитівки є з’явлення

бродяжок І-го покоління, які, як правило, з'являються в першій декаді червня, ІІ-го покоління на початку серпня.

Яблунева плодожерка (*Cydia pomonella* (Linnaeus, 1758)), найнебезпечніший шкідник генеративних органів яблуні. Сезонний початок льоту метеликів шкідника відбувається при досягненні суми ефективних температур 100-130°С. Відродження гусениць починається при досягненні суми ефективних температур 230°С, в окремі роки від 190 до 280°С.

У **Степу** яблунева плодожерка розвивалась у двох поколіннях. В Дніпропетровській та Херсонській областях фітофаг розвивався в трьох поколіннях, частково відмічали факультативний його розвиток. Шкідник заселяв всі яблуневі сади. В південних областях шкодила на 46-60, максимально 100% площ. Перші метелики з'явились наприкінці першої декади травня - початку третьої декади травня. З кінця третьої декади травня – початку червня відмічали масовий літ. Масове відродження гусениць відбувалось в кінці третьої декади травня на початку червня.

У період льоту першого покоління феромонні пастки за тиждень відловлювали 1-15, максимально 23-54 екз. на пастку в Кіровоградській та Миколаївській областях. Гусениці пошкодили 0,5-12, максимально 30% плодів у Кіровоградській області. У період льоту ІІ-го покоління на пастку відловлювали 2-10, максимально до 22 метеликів у Миколаївській області. Гусениці ІІ покоління пошкодили в середньому 2-10, максимально до 13% плодів у Запорізькій області на 26-55% дерев. Гусениці ІІІ покоління пошкодили в середньому 3-5% плодів у Дніпропетровській та Херсонській областях на 50-100% дерев.

Метелик та гусениця яблуневої плодожерки ***Яйцекладка***

У **Лісостепу** яблунева плодожерка розвивалась у двох поколіннях. Початок льоту розпочався з тертої декади квітня – початок третьої декади травня. Чисельність метеликів І-го покоління на феромонні пастки становила 1-9, максимально 20 екз. на пастку в Хмельницькій області. Відродження гусениць відмічалось в кінці травня на початку червня та було розтягнутим. Гусениці пошкодили від 3 до 8% плодів. В садах, де не проводились обробки, пошкодження плодів сягало 10-34, максимально 52% у Київській, Сумській та Хмельницькій областях. Чисельність метеликів ІІ покоління на феромонні пастки становила 4-8, максимально 15 екз. на пастку в Хмельницькій області.

Пошкодження становило 4-8, максимально 18-20% плодів у Хмельницькій та Черкаській областях. В наступному році шкідник становитиме загрозу в садах Лісостепу повсюдно.

В **Поліссі** яблунева плодожерка розвивалась у двох поколіннях, за виключенням Волинської області, де плодожерка мала одне покоління, або друге було факультативне. Початок льоту припав на третю декаду травня. Чисельність метеликів у період піку льоту першого покоління становила 3-10, максимально 17 та 32 екз. на пастку в Волинській та Закарпатській областях. Відродження гусениць розпочалось з першої декади червня. Пошкоджено було 1-7, максимально 15-20% плодів у Житомирській та Волинській областях. Чисельність метеликів II покоління на феромонні пастки становила 2-7, максимально 24 екз. на пастку в Закарпатській області. Гусениці II-го покоління розвивались за більш сприятливих погодних умов, заселивши 14-70% дерев та пошкодили 2-17% плодів. У занедбаних садах Житомирської області гусеницями II-го покоління було пошкоджено до 60% плодів.

Пошкоджені плоди яблук яблуневою плодожеркою

Запас шкідника, що пішов у зимівлю, становить 0,5-2,5, максимально 3-10 гусениць на дерево (Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Полтавська, Тернопільська, Хмельницька обл.), що на рівні торішніх показників. Таким чином, практично повсюдно, запас шкідника, що пішов у зимівлю, достатній, створити шкоду у 2025 р.

Для стримування наростання чисельності яблуневої плодожерки необхідно планувати обприскування яблуневих садів протягом всього вегетаційного сезону. Першу обробку проти яблуневої плодожерки проводять за СЕТ(+10) 230ºС при сталій середньодобовій температурі +15ºС і вище, якщо феромонною пасткою виловлюватиметься понад 5 метеликів за 5 діб. Інсектициди застосовують у період масового відродження гусениць, гормональні інсектициди в період максимального льоту метеликів та відкладання яєць шкідником, який визначають за феромонними пастками (у кінці травня – червні 5 екз. на пастку, в липні – серпні 3 екз. на пастку за 5 діб).

У зонах високої чисельності шкідника, де покоління накладаються одне на одне важливо визначитись із строками першого обприскування, та надалі тримати сад під «інсектицидним пресом», проводячи наступні

обприскування після закінченню терміну дії інсектициду, що застосовували в попередньому обприскуванні, враховуючи рівень чисельності шкідника.

Сливова плодожерка (*Grapholitha funebrana* Fr.*)* пошкоджувала плоди сливи, аличі, абрикоса, персика. У Степу, подекуди Лісостепу (Черкаська обл.) та Поліссі (Закарпатська, Івано-Франківська обл.) сливова плодожерка розвивалась в двох поколіннях, які накладалися одне на одне. Літ метеликів першого покоління сливової плодожерки у поточному році розпочався у третій декаді квітня. Погодні умови в цей період із різкими перепадами температур повітря, не були сприятливими для льоту метеликів, більш активно він відбувався у травні. Найбільшу активність метелики виявляють у вечірній і нічний час.

Метелик та гусениця сливової плодожерки

Чисельність метеликів першого покоління на феромонні пастки становила 2-5, максимально 15 та 24 екз. на пастку в Херсонській та Закарпатській областях. Пошкоджено було 2-8% плодів. Чисельність метеликів ІІ-го покоління на феромонні пастки становила 4-12, максимально 15-36 екз. на пастку в Херсонській та Закарпатській областях. Гусениці ІІ-го покоління розвивались за більш сприятливих погодних умов, заселивши 18-75% дерев та пошкодили 2-18% плодів.

За даними осіннього обстеження шкідник заселив 9-64% дерев на 36-100% площ. Середня чисельність гусениць, що пішла в зимівлю, складає 1-3, максимально 5 гусениць на дерево. Враховуючи зимуючий запас шкідника, свідчить, що у 2025 р. розвиток сливової плодожерки буде на рівні минулого року. Чисельність і шкодочинність фітофага буде зростати за умов теплої, тихої погоди з помірними опадами під час льоту метеликів.

Залежно від чисельності шкідника проведення одного-двох обприскувань дерев інсектицидами проти кожного покоління. Першу

обробку проводять на початку відродження гусениць плодожерки - при досягненні суми ефективних температур 190-200°С (поріг 10°С). Економічний поріг шкодочинності: вилов на феромонну пастку п'яти самців за п'ять діб під час цвітіння сливи; 2-5% пошкоджених зав'язей під час їх розвитку й до збирання врожаю.

Яблуневого пильщика (*Hoplocampa testudinea* (Klug, 1816) виявляли у всіх зонах вирощування яблунь, найбільше в зонах достатнього зволоження, переважно на ранніх сортах, а саме в Лісостепу та Степу. Виліт шкідника, практично повсюдно, розпочався II - III декадах квітня, що було раніше ніж у минулому році. Масовий літ та відкладання ними яєць в період фенофази «рожевий бутон – початок цвітіння». Сприятливим для розвитку та збільшення чисельності пильщика був розтягнутий період цвітіння.

В Лісостепу шкідник заселив 3-20, максимально 40-52% дерев (Тернопільська, Хмельницька обл.), пошкодивши 1-8, максимально 26-34% плодів (Хмельницька обл.). У Закарпатській та Івано-Франківській областях Полісся на 2-16% дерев пошкодження плодів склало 1-4%. В Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях Степу було пошкоджено 1-5% плодів на 7-28% дерев. Запас пильщика, що пішов у зимівлю, становить 0,5-2,8, максимально 3,5-4 несправжніх гусениць на кв. м, на 2-30, максимально 41% обстежених площ, що в межах торішніх показників.

Яблуневий пильщик імаго, пошкодження личинками

У наступному сезоні за сприятливих умов перезимівлі, достатнього зволоження ґрунту, розтягнутого періоду цвітіння плодових, можливе осередкове збільшення чисельності та відчутна шкідливість фітофага, особливо в осередках де протягом двох-трьох років спостерігалась підвищена вологість.

Для попередження шкідливості в період рожевого бутону, перед самим цвітінням (масовий літ імаго за 3-4 дні до цвітіння) необхідно провести обприскування садів проти імаго, та зразу ж після цвітіння, в період масового відродження личинок та переходу їх із зав'язі на зав'язь (через 1-3 дні).

Доцільним є також - культивація перед завершенням живлення личинок з метою розпушування шару ґрунту в міжряддях і пристовбурних кругах на глибину 9-11 см з тим, щоб основна маса шкідника зосередилася

на цій глибині, наступне розпушування ґрунту з захоплення цього шару призводить до значної загибелі шкідника. У ґрунт личинки шкідника, як правило, переходять з середини червня (через 30-40 днів після кінця квітування ранніх сортів яблунь).

Поріг шкідливості: відокремлення бутонів - 10 імаго на 10 гілок (одне дерево); цвітіння - 3-5 яєць на 100 квіток; після опадання пелюсток - три личинки на 100 плодів.

Червиця в'їдлива (*Zeuzera pyrina* (Linnaeus, 1761)). шкодила в старих садах та присадибному секторі. У Степу шкідник виявлений на 3-14% дерев (Дніпропетровська, Запорізька, Одеська обл.) за чисельності 1-2 гусениці на дерево. У Лісостепу фітофаг заселив 2-16% дерев за чисельності 1-2 гусениці на кожне. У Житомирській та Закарпатській областях червицю в'їдливу виявлено на 3-6% дерев за середньої чисельності 1-3 гусениці на дерево. Співвідношення гусениць першого та другого років становить 57:43%.

Червиця в'їдлива

Характер пошкодження

Беручи до уваги, запас шкідника, що пішов у зиму, у 2025 р. можливий осередковий розвиток червиці, особливо в занедбаних садах. Для запобігання поширення червиці в'їдливої: вирізають та спалюють засохлі, пошкоджені пагони в грудні-березні та влітку – з червня по серпень; знищують бур'яни, що заважають ретельному обприскуванню інсектицидом стовбура та крони. Обприскування проти шкідника проводять в період відродження гусениць, як правило, в південних областях відродження гусениць припадає на третю декаду червня. За звичай ці строки збігаються з обприскуваннями проти яблуневої плодожерки в червні – липні.

Особливу увагу необхідно звернути на молоді сади, де навіть одна гусениця утворивши хід у стовбурі може призвести до загибелі молодого дерева!

Вишнева муха (*Rhagoletis cerasi* (Linnaeus, 1758)) залишається найнебезпечнішим шкідником черешень та вишень. Навесні мухи виходять за суми ефективних середньодобових температур 220 - 230°С (понад 10°С у ґрунті на глибині 5 см). За рік розвивається одна генерація.

Масовий літ мух було відмічено, як і торік із третьої декади травня. В **Степу** в Запорізькій, Дніпропетровській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях фітофаг на 25-100% обстежених площ пошкодив 2-10, максимально 20% плодів на 4-25, максимально 50% дерев.

В **Лісостепу** та **Поліссі** ареал вишневої мухи залишається в садах Черкаської, Івано-Франківської, Закарпатської областей. В Черкаській і Закарпатській областях муха пошкодила 4-12% плодів на 32-45% дерев.

Аналіз даних поширення та запасу шкідника, що пішов у зимівлю, свідчить про те, що практично по всіх зонах вирощування черешні та вишні чисельність його залишається вища порогу шкідливості і становить 1-4 пупуаріїв на кв.м (ЕПШ 1 пупарій на кв.м). У 2025 р. варто очікувати активний розвиток шкідника у зонах вирощування вишні та черешні.

Захисні заходи обов’язкові, якщо попереднього року личинками вишневої мухи було пошкоджено понад 2% врожаю. Обприскування садів проводять у період активного виходу мухи з ґрунту, коли імаго живляться для дозрівання яйцепродукції виділеннями листків або соком плодів, тобто через 8-12 діб після початку льоту мух, наступну обробку проводять через 10-12 діб.

Також слід враховувати, що найбільше вишнева муха пошкоджує середні та пізні сорти черешні. З огляду на те, що муха зимує в ґрунті, одним із важливих методів боротьби з нею є осінній та весняний обробітки ґрунту в міжряддях і пристовбурних колах, що призводить до знешкодження більшої частини пупаріїв.

Парша яблуні (*Venturia inaequalis* (Cooke) G.Winter) на листі проявилася у травні – на початку червня, на плодах – у кінці червня – на початку липня. Встановлено, що в більшості областей хвороба не набула масового поширення. Ураження листя в середньому коливалося в межах 3-15%, за розвитку хвороби 0,2-10%. Порівняно вищий розвиток парші на листках (10-18%) відмічено в насадженнях яблуні Дніпропетровської, Кіровоградської, Харківської, Черкаської та Чернігівської областей. Ураження плодів хворобою було незначне і не перевищувало в середньому 10%, за розвитку хвороби 0,1-7%. Понад 20% уражених плодів спостерігали у Закарпатській та Хмельницькій областях, проте розвиток хвороби на плодах становив 0,2-5%.

Плоди яблуні, уражені паршею

Достатній запас інфекції збудників парші яблуні, що зимує, дає підстави прогнозувати небезпеку хвороби у 2025 р. повсюди, особливо за прохолодної дощової погоди навесні та в першій половині літа. Тому надзвичайно важливими в обмеженні поширення і розвитку хвороби повинні бути профілактичні заходи, особливо у першій половині весняно-літнього періоду, а також суворе дотримання системи захисту насаджень протягом всієї вегетації.

Борошниста роса яблуні (*Podosphaera leucotricha* (Ellis & Everh.)) E.S.Salmon) проявилась скрізь. Перші ознаки хвороби були відмічені у II декаді квітня (Чернівецька та Закарпатська обл.) – на початку травня. Масового поширення хвороба набула в кінці червня – на початку липня, охопивши в середньому 2-10% пагонів та 2-8% листків, розвиток хвороби при цьому не перевищував 10% (у Дніпропетровській області ураження пагонів склало 18%, листків – 30%, за розвитку хвороби 10, максимально 25%).

Прояв борошнистої роси

Наявний запас міцелію збудника хвороби в уражених бруньках при температурі повітря не нижче – 20ºС і жаркій погоді у весняно-літній період 2025 р. може спричинити масовий спалах борошнистої роси у Степу та Лісостепу. З метою обмеження шкідливості хвороби необхідно максимально видаляти уражені пагони під час проведення обрізки взимку, а також весною після розпускання бруньок і суцвіть у кінці цвітіння, коли вони добре помітні на деревах. Не допускати надмірного загущення крон дерев. Забезпечувати

своєчасне і якісне проведення обприскувань фунгіцидами протягом весняно-літнього періоду.

Плодова гниль зерняткових (**моніліоз**) мала прояв повсюди. Перші ознаки хвороби відмічено в кінці червня – липні. Ураження плодів в середньому становило 1-7, максимально 20-24% у Кіровоградській та Хмельницькій областях.

Моніліоз: плодова гниль ***моніліальний опік***

У формі **моніліального опіку** пагонів хвороба проявилася у Тернопільській області і охопила 0,2% пагонів.

Для надійного контролю та обмеження поширення моніліозу яблуні необхідно збирати та видаляти з саду падалицю, знімати з дерев і спалювати муміфіковані плоди, вирізати та спалювати засохлі гілки, захищати насадження від шкідників, що пошкоджують плоди. Застосування фунгіцидів проти парші яблуні забезпечує також захист насаджень від моніліозу.

Моніліоз кісточкових у формі моніліального опіку обліковували в насадженнях кісточкових культур Дніпропетровської, Одеської, Хмельницької, Тернопільської, Закарпатської та Івано-Франківської областей. Прояв хвороби у формі моніліального опіку відмічено в другій декаді квітня – на початку травня. Незначне ураження пагонів спостерігали у Тернопільській та Закарпатській областях, відповідно 2 і 8%, у решти з перелічених областей даний показник сягав 10-37%. У формі плодової гнилі хвороба поширилася на 3-6% плодів, у Хмельницькій області відмічалась загибель 30% урожаю.

Моніліоз кісточкових (моніліальний опік і плодова гниль)

Значне поширення моніліального опіку і плодової гнилі в насадженнях кісточкових культур можливе у 2025 р., особливо за прохолодної дощової погоди під час цвітіння цих культур.

З метою обмеження шкідливості моніліозу необхідно знищувати уражені плоди, що зимують на поверхні ґрунту, знімати з дерев і спалювати муміфіковані плоди, вирізати уражені пагони під час проведення обрізки та через 2-3 тижні після цвітіння, а також забезпечувати своєчасне обприскування насаджень фунгіцидами преред цвітінням і в літній період.

Кокомікоз вишні та **черешні** мав поширення в господарствах Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Львівської, Черкаської областей. Ураження листя коливалось в межах 0,5-6, максимально 15-32% в Івано-Франківській та Запорізькій областях. Розвиток хвороби був незначний та не перевищував 5%. Більший рівень розвитку хвороби (15%) відмічали у Запорізькій області.

Для обмеження поширення кокомікозу вишні й черешні у 2025 р. необхідно знищувати уражене листя із стадією збудника хвороби, що зимує, а також своєчасно проводити обприскування насаджень дозволеними до застосування на цих культурах фунгіцидами після цвітіння та після збору врожаю.

Кокомікоз вишні

Клястероспоріоз кісточкових проявився в першій декаді червня і найбільшого поширення набув в господарствах Запорізької та Івано-Франківської областей, де ураження листя коливалося в межах 20-28%, за розвитку хвороби 10-15%. В інших областях, де вирощуються кісточкові культури ураження листя клястероспоріозом коливалося в межах 5-15%, за розвитку хвороби 2-6%. Ураження плодів було невисоким і коливалося в межах 1-5, максимально 9% у Запорізькій області.

Клястероспоріоз кісточкових

Для обмеження поширення клястероспоріозу в насадженнях кісточкових культур у 2025 р. взимку необхідно видалити уражені пагони, особливо на персику та абрикосі, забезпечити належний догляд за рослинами протягом вегетації, провести обприскування насаджень рекомендованими фунгіцидами перед та після цвітіння. За високого розвитку хвороби в насадженнях доцільно провести обприскування 1%-им мідним купоросом в період листопаду та перед розпусканням бруньок.

Полістигмоз сливи обліковували в Дніпропетровській та Закарпатській областях. Хвороба сильного розвитку та поширення не набула. Ураженість листя становило 2,5-5% за розвитку хвороби 2-3%.

За сприятливих погодних умов для розвитку хвороби у 2025 р. можливе значне поширення полістигмозу у зонах вирощування сливи. Постійний моніторинг фітопатологічної ситуації та проведення загальноприйнятих захисних заходів дозволить запобігти поширенню та розвитку даної хвороби.

Кучерявість листків персика (*Taphrina deformans* (Berk.) Tul.) мала масове поширення в насадженнях персика переважно в усіх областях вирощування культури. Прояв хвороби спостерігали у квітні – на початку травня. Ураження пагонів становило 5-10, максимально 45% (Дніпропетровська обл.), листя 5-12, максимально 20-30% (Запорізька, Закарпатська, Одеська обл.), плодів 2-4% (Одеська обл.). Розвиток хвороби на листках у середньому не перевищував 1,5-5, максимально 20% в Дніпропетровській області.

Кучерявість листків персика

Обмежити масове поширення та розвиток хвороби у 2025 р. допоможе весняна обрізка уражених пагонів та вчасно проведені загальноприйняті захисні заходи з обмеження поширення та розвитку хвороби протягом вегетаційного періоду. Добрі наслідки дає обприскування дерев восени в період листопаду або весною на початку розпускання бруньок 1%-им мідним купоросом.

СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПЛОДОВИХ НАСАДЖЕНЬ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(Рекомендації Інституту садівництва НААНУ)

Плодові насадження

Орієнтовні строки та умови проведення заходів	**Шкідники і хвороби**	**Заходи, препарати, норми витрати**
1	**2**	**3**
	Зерняткові культури	
У фазу набрякання бруньок (температура повітря не нижче +4°С)	Каліфорнійська та інші щитівок, акацієва і сливова несправжньо-щитівки, бурий плодовий і червоний плодовий кліщі, попелиці, листоблішки, листокрутки, молі та ін.	Обприскування насаджень емульсією Препарату 30 В, КЕ, 40 л/га або Брунька, РР 2 л/га. Норма витрати робочої рідини 1000 – 1500 л/га
На початку розпускання бруньок	Садові довгоносики: сірий бруньковий довгоносик, яблуневий квіткоїд, букарка, казарка; білан жилкуватий, золотогуз, листокрутки, яблунева горностаєва міль, парша, борошниста роса та ін.	Обприскування Децис 100 ЕС, КЕ 0,125-0,25 л/га, Енжіо 247 КС, КЕ, 0,18 л/га або Пірінекс Супер, КЕ, 1,25-1,5 л/га з додаванням проти парші та інших хвороб Блу Бордо ВГ 1,0-2,5 кг/га, Страж КС, 0,4 кг/га або Косайда, 53,8% ВГ, 2-2,5 кг/га. За обробки сортів, що уражуються борошнистою росою, додають також Ютака СЕ, 1,2-1,5 л/га, Тіофен, ЗП, 1-1,5 кг/га, Імпакт, 25% КС, 0,1-0,15 л/га, Алмаз, 10%, КЕ, 0,3-0,4 л/га або Талендо, 20 КЕ, 0,2-0,25 л/га
У фази відокремлення бутонів – рожевий бутон	Садові довгоносики: сірий бруньковий довгоносик, яблуневий квіткоїд, букарка, казарка; пильщики, мінуючі молі, глодова кружкова міль, листокрутки, шовкопряди, медяниці, попелиці, парша, борошниста роса, моніліоз (весняна форма)	Обприскування Воліам Флексі 300 SC, КС, 0,3-0,5 л/га, Нурелом-Д, 55% КЕ, 1-1,5 л/га з додаванням проти хвороб Антраколу, 70% ЗП, 1,5 кг/га, Діфкор, КЕ, 0,15-0,2 л/га, Нандо 500, КС, 0,6 л/га чи Оріусу, 25% ЕВ, 0,4-0,5 л/га, Ембрелія 140 SC, КС, 1,2-1,5 л/га дотримуючись чергування препаратів

У кінці цвітіння (коли опаде 75% пелюсток)	Яблунева горностаєва міль, яблунева плодожерка, п'ядуни, яблуневий плодовий пильшик, кліщі, попелиці, парша, борошниста роса. В осередках яблуневих насаджень заселених кров'яною попелицею в період її масової міграції в крону дерев.	Обприскування Антиколорад Макс, КС 0,2-0,25 л/га, Біммером, 40% КЕ, 0,8-2,0 л/га або Воліам Флексі 300 SC, КС 0,3-0,5 л/га, при наявності кліщів застосовують Енвідор 240 SC, КС, 0,4-0,6 л/га або Масаї, ЗП 0,4-0,6 кг/га з додаванням проти парші, борошнистої роси та інших хвороб фунгіциду Ембрелія 140 SC, КС 1,2-1,5 л/га чи Скала 400 SC КС, 0,75 л/га або Флінт Стар 520 SC, КС 0,4-0,5 л/га. Проти кров'яної попелиці яблуню обприскують інсектицидами Мовенто 100 КС, 2,0-2,25 л/га або Трансформ, ВГ, 0,1 кг/га + Липосам, 0,5-1,0 л/га
Через 10-12 днів після попереднього	Яблуневий плодовий пильщик, яблунева плодожерка, листокрутки, парша, борошниста роса та ін.	Обприскування вказаними вище інсектицидами і фунгіцидами, дотримуючись чергування препаратів. За необхідності проти рослиноїдних кліщів додають Лірум 78 SC, КС 1,2-1,5 л/га, Аполло, 50% КС, 0,4-0,6 л/га, Ніссоран, 10% ЗП, 0,3-0,6 кг/га або Масаї, ЗП, 0,4-0,6 кг/га
При відлові феромонними пастками протягом 7 днів спостережень 5 метеликів яблуневої або одного східної плодожерок, на початку відкладання ними яєць	Плодожерки яблунева і східна, молі мінуючі, гусениці білана жилкуватого, павутинні кліщі, червиця в'їдлива, парша, борошниста роса, плодова гниль.	Обприскування Номолт, КС, 0,5-0,7 л/га, Матчем, 5% КЕ, 1 л/га, Рімоном, 10% КЕ, 0,6 л/га або іншими вказаними вище інсектицидами з додаванням проти парші та інших хвороб фунгіцидів Малахіт, КС 1,25-1,5 л/га, Циделі Топ 140 DC КД, 06-0,7 л/га, Мерпану, 80% ВГ, 1,9-2,5 кг/га, Малвіну, 80% ВГ, 1,8-2,5 кг/га, Поліраму, 70% ВГ, 2,5 кг/га або Самшит, КС, 0,2-0,3 л/га, а також Топазіо, ВГ, 3-4 кг/га чи Імпакту, 25% КС 0,1-0,15 л/га проти борошнистої роси
У період масового відкладання яєць, на початок відродження гусениць першого покоління яблуневої плодожерки	Плодожерки яблунева і східна, мінуючі молі плодова верхньо- і нижньобокова, кліщі, парша, борошниста роса, плодова гниль.	Обприскування Моспілан ВП, 0,15-0,2 л/га, Дурсбаном Ультра, КЕ, 2,0 л/га, Версар, КЕ, 1 л/га, Нурелом–Д, 55% КЕ, 1-1,5 л/га, Радіант, КС, 0,5-0,7 кг/га або Кораген 20, КС, 0,150-0,175 мл/га, з додаванням проти парші та борошнистої роси вказаних вище фунгіцидів, дотримуючись чергування препаратів
У період масового льоту метеликів грушевої плодожерки, орієнтовно через 40 днів після цвітіння пізніх сортів груші	Яблунева, грушева, східна плодожерки, листоблішки, парша, плодова гниль, борошниста роса та інші.	Обприскування Данадимом стабільним, 40% КЕ, 2,0 л/га або Шаманом, 55% КЕ, 1-1,5 л/га, проти грушевої медяниці – Енвідор 240 SC, КС, 0,4-0,6 л/га, Лірум 78 SC, КС, 1,2-1,5 л/га з додаванням проти парші Малвіну, 80% ВГ, 1,8-2,5 кг/га або Делавіт, КС, 1-2 л/га чи Поліраму, 70% ЗП, 2,5 кг/га, а також проти борошнистої роси Топазіо, ВГ, 3-4 кг/га або Талендо 20

		КЕ, 0,2-0,25 л/га, дотримуючись чергування препаратів
При відлові феромонними пастками 3 і більше метеликів яблуневої або одного східної плодожерок протягом 7 днів спостережень, не раніше втрати токсичності пести-цидів попереднього обприскування	Плодожерки яблунева, грушева та східна, мінуючі молі, павутинні кліщі, личинки мандрівниці щитівок, несправжньощитівок, червиця в'їдлива, парша, плодова гниль, борошниста роса та ін.	Обприскування Дантопом 50 ВГ, 0,04-0,07 кг/га кг/га, Корагеном 20, КС, 0,150-0,175 мл/га або іншими інсектицидами з додаванням проти парші, плодової гнилі, борошнистої роси та інших хвороб вказаних вище фунгіцидів, дотримуючись чергування препаратів. У насадженнях яблуні проти личинок мандрівниць щитівок, несправжньо-щитівок Адмірал, 10% КЕ, 0,6-0,8 л/га або Моспілан ВП, 0,4-0,5 кг/га
Зимові сорти яблуні та груші наприкінці липня – на початок серпня	Яблунева плодожерка, парша, плодова гниль, борошниста роса.	Обприскування Матчем, 5% КЕ, 1 л/га, Нурелом-Д, 55% КЕ, 1-1,5 л/га або іншими інсектицидами з додаванням проти парші, плодової гнилі та інших хвороб Міравіс 200 SC, КС, 02-0,25 л/га, Серкадіс Плюс, КС, 09-1,5 л/га або Блюз КС, 0,2-0,35 л/га
Зимові сорти яблуні не пізніше, як за 20 днів до початку збирання врожаю	Парша, плодова гниль, інші хвороби плодів при зберіганні. В осередках яблуні заселених кров'яною попелицею (другий пік чисельності).	Обприскування Топсіном М, ЗП, 1-2 кг/га, Бенелус КС, 1,0-1,2 л/га кг/га проти парші, плодової гнилі та інших хвороб. Обприскування яблуні проти кров'яної попелиці інсектицидом Мовенто 100 КС, 2,0-2,25 л/га + Липосам, 0,5-1,0 л/га або Трансформ, ВГ, 0,1 кг/га + Липосам, 0,5-1,0 л/га
Кісточкові культури		
На початку набрякання бруньок	Каліфорнійська та інші щитівки, несправжньо-щитівки, павутинні кліщі, попелиці, листокрутки, моніліоз, кокомікоз, кучерявість листя, клястероспоріоз та ін..	Обприскування проти шкідників Препаратом 30 В, КЕ, 40 л/га. Норма витрати робочого розчину 1000-1500 л/га. Проти хвороб Косайд 2000, ВГ, 4-6 кг/га
На початку розпускання бруньок, у фазу рожевого бутона (персик, абрикос)	Моніліоз, кучерявість листків персика, клястероспоріоз та інші хвороби.	Обприскування Деланом, ВГ, 1,0 кг/га, Косайдом 2000, ВГ, 2-3 кг/га або Сігнумом, 33,4%, ВГ, 1-1,25 кг/га. На персику Скор 250 ЕС, КЕ, 0,2 л/га, Джек Пот, КЕ, 0,3-0,5 л/га, Самшит, КС, 0,2-0,3 л/га
Під час висування та відокремлення бутонів у черешні, вишні, сливи (перед цвітінням)	Моніліоз, плямистості листя, плодова гниль, кучерявість листя персика, довгоносики, листогризучі шкідники, попелиці, пильщики, несправжньощитівки, ін.	Обприскування Кітч, ВГ, 0,75-1,0 кг/га, Ембрелія 140 SC, КС, 1,2-1,5 л/га або Луна Сенсейшен 500 SC, КС, 0,3-0,5 л/га з додаванням на сливі Конфідору, 20% ВРК, 0,25 л/га, на вишні, черешні Каліпсо 48% SC, КС, 0,25-0,3 л/га
Після закінчення цвітіння	Кокомікоз, кучерявість листків персика (на	Обприскування Топсіном М, 70%, ЗП, 1 кг/га, Фитал, РК, 2,0 л/га, або Кітч, ВГ,

	чутливих до хвороби сортах), клястероспоріоз, плодова гниль, листокрутки, попелиці, пильщики, кліщі, товстоніжка сливова та інші	0,75-1,0 кг/га з додаванням на сливі, черешні та вишні Каліпсо 48% SC, КС, 0,25-0,3 л/га, на персику та абрикосі - Карате Зеон 050 CS, СК, 0,3 л/га або Децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ, 0,5 л/га
Через 10 днів після попереднього, на початку відродження гусениць сливової та східної плодожерок	Сливова плодожерка, сливова товстоніжка, східна плодожерка, павутинні кліщі, попелиці, кокомікоз, клястероспоріоз, плодова гниль	Обприскування сливи Актелліком 500 ЕС, КЕ, 1,2 л/га, персика та абрикоса Антихрущ, КС, 0,4-0,5 л/га або Децис 100 ЕС, КС, 0,125 кг/га з додаванням Блюз, КС, 0,2-0,35 кг/га, Топсіна М, 70% ЗП, 1 кг/га, Малвіна 80, ВГ, 1,8-2,5 кг/га або Сігнуму, 33,4%, ВГ, 1,0-1,25 кг/га дотримуючись чергування препаратів
У період масового льоту вишневої мухи (початок цвітіння білої акації) сорти вишні й черешні середнього і пізнього строків достигання	Вишнева муха, кокомікоз, плодова гниль	Обприскування Децис f-Люкс, 25 ЕС, КЕ, 0,5 л/га, Актелліком 50%, КЕ, 0,8-1,2 л/га, Ексірель, СЕ 0,75 л/га або Каліпсо, 48% SC КС, 0,25-0,3 л/га з додаванням Топсіну М, 70%, ЗП, 1 кг/га, Фитала, РК, 2 л/га або Сігнуму, 33,4% ВГ, 1-1,25 кг/га
Через 10-12 днів після попереднього, сорти вишні й черешні пізнього строку достигання, але не пізніше, як за 20 днів до початку збору врожаю	Вишнева муха, кокомікоз,плодова гниль, сливова східна плодожерки	Обприскування вишні й черешні Актелліком 500 ЕС, КЕ, 0,8-1,2 л/га або Ексірель СЕ, 0,75 л/га з додаванням Топсіну М 70%, ЗП, 1 кг/га чи Самшиту, КС, 0,2-0,3 л/га або Сігнуму, 33,4%, ВГ, 1-1,25 кг/га На сливі – Фуфанон 570, КЕ, 2 л/га або Атихрущ, КС, 0,4-0,5 л/га
Після збору врожаю і ще один-два рази з інтервалом 10-12 днів	Кокомікоз (вишня, черешня)	Обприскування Кітч, ВГ, 0,75-1 кг/га, Фиталом, РК, 2 кг/га, Луна Сеншейсен 500 SC, КС, 0,25-0,35 л/га або Топсіном М 70%, ЗП, 1 кг/га, дотримуючись чергування препаратів
У кінці літа (серпень-вересень)	Попелиці, вишневий слизистий пильщик, (вишня, черешня)	Обприскування Карате Зеон 050 CS, СК, 0,3 л/га (розсадники), Актелліком 500 ЕС, КЕ, 0,8-1,2 л/га або Каліпсо 48% SC, КС, 0,25-0,3 л/га

Молоді насадження

а) яблуня і груша

Орієнтовні строки та умови проведення заходів	**Хвороби, шкідники**	**Заходи, препарати, норми витрати**
На початку розпускання бруньок	Парша, садові довгоносики, попелиці, медяниці та ін.	Косайд 2000, ВГ (2,5 кг/га) + Децис 100 ЕС, КЕ (0,125-0,250 л/га)
Після цвітіння плодоносних насаджень	Парша, борошниста роса, листокрутки, попелиці, мінуючі молі, медяниці та інші	Енжіо 247 SC, КС (0,18 л/га)

Червень	Ті ж	Ардент, КС (0,2 л/га) + Бі-58 Топ, КЕ (2,0 л/га)
Липень	Ті ж	Оріус, ЕВ (0,4-0,5 л/га) + Нурел Д, КЕ (1-1,5 л/га)
Серпень	В залежності від небезпеки появи шкідників і хвороб застосовувати одну з указаних інсектицидно-фунгіцидних сумішей, дотримуючись чергування препаратів	

б) кісточкові культури

Орієнтовні строки та умови проведення заходів	**Хвороби, шкідники**	**Заходи, препарати, норми витрати**
На початку розпускання бруньок	Моніліоз, клястероспоріоз, кокомікоз, кучерявість листків персика, довгоносики, листокрутки, попелиці та ін.	Косайд 2000, ВГ (6 кг/га), Кумир, КС (на персику) + Актеллік, 50 % КЕ або Карате 050 ЕС, КЕ
Після закінчення цвітіння плодоносних насаджень	Ті ж	Фитал, 65% РК або Кумир, КС, КЕ (на персику 0,2-0,3 л/га) + Каліпсо 480 SC, КС (0,2-0,3 л/га), або Антихрущ, КС (0,4-0,5 л/га)
Червень	Ті ж	Сігнум, ВГ (1-1,25 кг/га)
Липень-серпень	Кокомікоз та інші хвороби (черешня, вишня), попелиці	Топсін М, ЗП (1 кг/га)

Примітка:застосування пестицидів, одна з важливих складових систем інтегрованого захисту плодових культур від шкідників і хвороб забезпечують належну ефективність за умов застосування їх на фоні високої агротехніки з обов’язковим моніторингом фітосанітарної ситуації в насадженнях і врахуванням еколого-токсикологічних особливостей препаратів.

ШКІДНИКИ ТА ХВОРОБИ ВИНОГРАДУ

Основними шкідниками, що значно впливають на фітосанітарний стан виноградних насаджень і мають економічне значення, являються листогризучі та шкідники генеративних органів. До них відносяться **гронова листокрутка**, **кліщі** різних трофічних груп, **листогризучі совки**, **п'ядуни**. Найбільш поширені та шкідливі хвороби – **мілдью**, **оїдіум**, **чорна**, **біла** та **сіра гнилі.**

Гронова листокрутка (*Lobesia botrana* (Denis & Schiffermüller, 1775)), навесні якою було заселено 1-3% кущів за щільності лялечок 0,5-2 екз. на кожний, що зимують, розвивалась у трьох поколіннях і пошкоджувала виноградні насадження в усіх зонах виноградарства. Загибель запасу фітофага, що зимувала, становила 5-13%. Останніми роками зберігається незначна чисельність та шкідливість гусениць усіх поколінь.

Виліт метеликів першого покоління спостерігався у другій декаді квітня (Закарпатська, Одеська обл.). Погодні умови в цей період із

нестабільним температурним режимом, а також частими опадами не сприяли його активності. Наприкінці місяця та на початку травня умови для розвитку покращились, підвищилась температура повітря та знизилась кількість опадів. Проте, чисельність гусениць цього покоління, які пошкоджували суцвіття винограду починаючи з першої декади травня була не високою. Фітофаг заселив 13-18% насаджень винограду, до 1-3% кущів та пошкодив 1-2% суцвіть.

Гронова листокрутка

гусениця листокрутки

пошкодження грона

Метеликів ІІ-го покоління листокрутки відмічали у першій декаді червня, де на феромонну пастку за добу відловлювали 2-10, максимально 120 особин на добу в насадженнях Миколаївської області. Відроджені гусениці на 22% обстежених площ заселили 2-4% кущів за щільності 0,5-3 екз. на кожний та пошкодили 1-3% грон.

Літ метеликів третього покоління фіксували в першій - другій декадах серпня – першій половині вересня, за інтенсивності до 2 екз. на феромонну пастку за добу. Тепла та помірно волога погода сприяли льоту метеликів, проте, зважаючи на проведені обробки в попередні періоди, чисельність й шкідливість гусениць була нижчою, ніж ІІ-го покоління. Гусеницями заселено та пошкоджено в середньому було 1-2,5% кущів та 0,5-3% грон.

Осінніми обстеженнями встановлено заселення лялечками гронової листокрутки 1,5% кущів у чисельності 1 екз. лялечок на заселений кущ. Тому, в поточному році, враховуючи значний запас шкідника, що пішов у зимівлю, за сприятливих погодних умов, варто очікувати підвищеної чисельності гронової листокрутки у виноградних насадженнях. Для зниження рівня шкідливості фітофага важливим буде проведення вчасних захисних обробок, які забезпечуються моніторингом розвитку шкідника.

Кліщі (звичайний павутинний, виноградний (зудень) повстяний) за помірного розвитку пошкоджували промислові виноградники в Закарпатській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях.

Звичайний павутинний кліщ (*Tetranychus urticae*) почав заселяти кущі винограду в Закарпатській та Херсонській областях в кінці травня – червні. Погодні умови червня – часті дощі, нестабільний температурний режим не сприяли активному розмноженню та зростанню чисельності кліщів. Фітофаг заселив близько 30-40% посадок виноградників, переважно європейські сорти, 7-18% кущів, 6-12% листків.

У 2025 р. за доброї перезимівлі кліщів, з достатнім запасом (1,0-1,2 екз. на 4-8% заселених бруньок) та при сприятливих погодних умовах під час вегетації (середньодобові температури повітря 24-34ºС, відносна вологість повітря нижче 55%) чисельність кліщів на виноградниках може зрости.

Виноградний повстяний кліщ (виноградний зудень) (*Eriophyes vitis* (H.A.Pagenstecher, 1859)) обліковувався на 3-25% кущів, 7-12% листків (Закарпатська, Херсонська обл.) в чисельності 2-8 екз. на кущ. У насадженнях, де проводились захисні заходи проти гронової листокрутки, стримувалась шкідлива діяльність та чисельність виноградного зудня.

Характер пошкодження листя винограду виноградним зуднем

За сприятливих погодних умов 2025 р. можна очікувати значний розвиток та шкідливість кліщів, які заселятимуть виноградні насадження.

Мілдью (*Plasmopara viticola* Berl. et De Toni) розвивалась помірно у всіх районах виноградарства. Перші ознаки захворювання відмічали наприкінці травня на початку червня, чому сприяло періодичне випадання дощів. До кінця червня мілдью було уражено 10% посадок винограду, 5-7% кущів, 2-4% листків. У липні погодні умови не сприяли масовому подальшому поширенню та розвитку хвороби. Більш сильний розвиток мілдью, особливо на молодому прирості листків, а також на гронах відбувався у серпні, коли знизився температурний режим та частіше випадали опади, проте хвороба була менш поширена, ніж торік. Загалом, до кінця вегетації мілдью було уражено 15-27% посадок винограду та 9, максимально 20% (Закарпатська обл.) кущів, 5-10% грон.

Мілдью винограду

Накопичений інфекційний запас збудника мільдью в ґрунті достатній, щоб у 2025 р. за сприятливих погодних умов спричинити значний, подекуди сильний розвиток хвороби.

Оїдіум (*Uncinula necator* Burril.) виявляли в другій декаді червня в посадках виноградників Одеської, Херсонської та на початку липня Закарпатської та Миколаївської областей, де відсоток уражених кущів був в межах 3-15%, листків 2-5%. Надалі, погодні умови липня-серпня сприяли поширенню хвороби у посадках європейських сортів винограду. Наприкінці вегетації оїдіум набув поширення на 10 максимально 30% (Херсонська обл.) площ культури за ураження 7-15% кущів та 2-6% грон.

Оїдіум винограду

Повсюди відмічено достатній інфекційний запас збудника оїдіуму, тому у поточному році за сприятливих погодних умов можливе інтенсивне наростання розвитку хвороби.

Сіра гниль (*Botrytis cinerea* Pers.), проявилась під час дозрівання ягід у другій половині серпня на виноградниках Закарпатської, Одеської та Херсонської областей. Надалі, спекотна та посушлива погода в період достигання врожаю стримувала розвиток хвороби, яка не набула масового поширення. Сильніше ураження сірою гниллю, на більшості сортів винограду, відмічали наприкінці вересня на 1-6% кущів, 2-4% грон та ягід.

Сіра гниль винограду

Розвиток та поширення сірої гнилі у 2025 р. залежатиме від погодних умов (вологість 90%, температура повітря 15-25°С) у період дозрівання ягід.

Чорна гниль (*Phoma uvicola* Berk. et Curt.) в господарствах Закарпатської області, переважно в присадибному секторі, мала прояв на листках у другій декаді червня. За умов теплої, сухої погоди протягом червня, за незначного розвитку та поширення хворобою було охоплено 9% площ виноградників, 4-6% кущів та 1-3% листків. Більш активний розвиток чорної гнилі, як і інших хвороб, спостерігався у серпні, проте, масового розвитку хвороба не набула, уразивши переважно європейські сорти винограду. До кінця вегетації чорною гниллю було уражено 24% посадок винограду, 9 максимально 20% кущів, до 5-7% грон.

Чорна гниль винограду

На уражених площах виноградників достатньо інфекційного запасу чорної гнилі, тому у 2025 р. за доброї їх перезимівлі та сприятливих погодних умов під час вегетації ймовірний інтенсивніший розвиток хвороби.

Чорна плямистість (*Phomopsis viticola*) набула поширення в Закарпатській області переважно в старих насадженнях винограду, уражуючи як європейські, так й ізабельні сорти. Хвороба проявилась у третій декаді травня на 9% посадок винограду, 5-7% кущів, 4-6% листків за розвитку хвороби 1-2%.

У поточному році в Закарпатській області відмічалося також осередкове ураження кущів винограду **антракнозом** (*Gloeosporium ampelophagum* (Pass.) Sacc.). Хвороба проявилася на чутливих сортах і значного поширення не набула.

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРОМИСЛОВИХ ВИНОГРАДНИХ НАСАДЖЕНЬ ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ

(*Рекомендації Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова»*)

Строки проведення хімічних обробок	**Назви**		**Норми витрат, кг, л/га**	**Примітки**
	хвороб та шкідників	**рекомендованих препаратів**		
Молоді неплодоносні насадження				
У період вегетації	Мілдью	Акробат МЦ, ВГ Антракол, ВГ	2,01,5-2,0	Обприскування всіх насаджень

кущів		Блу Голд 44%, КС Орондіс Ультра 280 SC, КС Хорус, ВГ Пергадо R 270 WG, ВГ Фольпан, ВГ Ридоміл Голд MZ 68 WG, ВГ Дітан М-45, ЗП Полірам ДФ, ФГ Нукоп 25 Хай Біо, ВГ Мелоді Дуо 66,8 WP, ЗП	3,0 0,67 0,5-0,7 4,0-5,0 1,5-2,0 2,5 2,0-3,0 2,5 2,5-3,0 2,5	
	Оїдіум	Діналі, КД Талендо Екстра, КЕ Лудік 250, ЕВ Міравіс Прайм 400 SC, КС Малвін 80, ВТ Принцип 90 SC, КС Талендо Екстра, КЕ Тіома, КС	0,6-0,7 0,3-0,35 0,4-0,6 0,8-1,2 1,8-2,5 1,0 0,3-0,35 1,0-1,5	Обприскування вогнищ хвороби
	Кліщі	Шерман, КЕ Талстар 10%, КЕ Ортус, КС Енжіо 247 SC, КС ІНСЕКТУРІН, суспензія	1,0-1,5 0,2 0,6-1,5 0,18 5,0-8,0	Обприскування вогнищ за наявності 5-7 кліщів на листок
Плодоносні насадження винограду				
У період набубнявіння бруньок	Гусінь совок, п'ядунів, жуки скосарі, ін.	Воліам Флексі 300 SC, КС Кораген 20, КС Талстар 10%, КЕ Енжіо 247 SC, КС	0,3-0,5 0,175-0,2 0,2 0,18	Обприскування вогнищ заселення шкідниками
За наявності 2-3 листків	Чорна плямистість, інфекційне засихання кущів, ін.	Антракол 70 WP, ЗП Купроксат, КС Балій, МЕ Шавіт Ф, ВГ Фольпан, ВГ Рінкоцеб, ЗП	1,5-2,0 3,0-5,0 0,8-1,0 2,0 1,5-2,0 2,0-2,5	Обприскування всіх насаджень
У період розрихлення суцвіть (період цвітіння)	Гусінь гронової листокрутки першого покоління	Радіант, КС Суперкіл 440, КЕ Люфокс 105 ЕС, КЕ Талстар 10%, КЕ Пірінекс Супер, КЕ	0,2-0,3 0,75 1,0 0,2 0,75-1,25	Обприскування насаджень на початку відродження гусениць
	Кліщі	Аполло, КС Омайт 570, ЕВ	0,24-0,36	Обприскування вогнищ за наявності

		Ортус, КЕ ІНСЕКТУРІН, суспензія Шірудо, ЗП	1,5 0,6-1,5 5,0–8,0 0,4-0,6	5-7 кліщів на листок
	Мілдью, гнилі, плямистості, інфекційне засихання кущів, ін.	Антракол, ВГ Акробат МЦ, В.Г. Косайд 2000, ВГ Кабріо Топ, ВГ Ридоміл Голд, ВГ Рінкоцеб, ЗП	1,5-2,0 2,0 2,5 2,0 2,5 2,0-2,5	Обприскування насаджень нестійких до хвороб сортів
	Оїдіум, гнилі	Вівандо, КС Талендо 20, КЕ Колліс, КС Діналі 90 ДС, КД Тіома, КС Сварог +, КЕ Мегнер, КС	0,2 0,175-0,225 0,4 0,6-0,7 1,0-1,5 0,6-0,7 1,0-1,5	Обприскування вогнищ ураження хворобами
Відразу після цвітіння	Мілдью, гнилі, плямистості, ін.	Препарати, які використовуються перед цвітінням		Обприскування всіх насаджень
	Оїдіум, гнилі			
	Кліщі			
Період росту ягід	Гусінь гронової листокрутки ІІ-го покоління	Препарати, які використовуються перед цвітінням. В разі пошкодженості 3% і більше суцвіть гусіницями І-го покоління через 10 днів після массового льоту метеликів ІІ-го покоління		Обприскування вогнищ заселення шкідником
	Кліщі	Препарати ті, що в період появи 2-3 листя та що перед цвітінням		Обприскування вогнищ за наявності 8-10 кліщів на листок
	Мілдью, чорна плямистість та ін.			Обприскування всіх насаджень
	Оїдіум			
	Сіра гниль	Квадріс 250 SC, КС Світч 62,5 WG, ВГ Пріам, КЕ Рінкоцеб, ЗП Міравіс прайм 400 SC, КС	0,8 0,75-1,0 1,8–2,1 2,0-2,5 0,8-1,2	Обприскуваня вогнищ ураження хворобою
Подальші обробки виноградників проводять вищевказаними препаратами за наявності шкідливих організмів, при розвитку та поширенні перевищення ЕПШ з урахуванням «періоду очікування» кожного препарату				
Маточники підщепних сортів винограду				
З появою 2-3 листків	Листкова форма філоксери	Актелік 500 ЕС, КЕ Енжіо 247 SC, КС Панкратіон 247 SC,	3,0 0,18 0,18	Обприскування всіх насаджень за рекомендаціями

		КС		фахівців
Восени після опадання листя	Для захисту бруньок виноградних лоз в зимовій період	Препарати на основі рослинних масел		

ПОШИРЕННЯ РЕГУЛЬОВАНИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

Американський білий метелик *(Hyphantria cunea Drury)* станом на 01.01.2025 р. розповсюджений у 21 області країни на площі 100721,2743 га. В порівнянні з 2023 р. одночасно зі збільшенням, відбулось зменшення площ під під карантином по цьому шкіднику.

У 2024 р. збільшення площ відбулось у Волинській (1508,17 га), Миколаївській (972,4208 га) та Запорізькій (384,34 га) областях за рахунок виявлення нових вогнищ та запровадження карантинних режимів.

Скасування карантинних режимів зафіксовано в Дніпропетровській (497,108 га), Івано-Франківській (0,7 га) та Кіровоградській (1 га) областях.

У 2024 р. за результатами фітосанітарного моніторингу у звітному періоді відмічали відсутність інтенсивного розвитку шкідника у деяких областях. Щільність шкідника в вогнищах, де раніше була підтверджена його наявність, зменшувалась, що обумовлено частково несприятливими погодно-кліматичними умовами восени 2024 р. В період відродження метеликів із перезимованих лялечок, а саме в кінці квітня на початку травня, спостерігалась прохолодна погода та зниження температури до заморозків, а також грозові дощі. Відповідно восени 2024 р. заляльковувалась менша частина особин.

У 2025 р. прогнозується як зменшення площ вогнищ, так і можливе збільшення площ розповсюдження американського білого метелика через його високу адаптивність до різних кліматичних умов. Основними зонами ризику залишатимуться міські території, фруктові сади та лісосмуги, де шкідник може спричинити дефоліацію дерев. Загальні процеси щодо зміни клімату, зокрема теплі зими, можуть сприяти збільшенню чисельності поколінь метелика протягом сезону. Для ефективного контролю необхідно посилити моніторинг, застосовувати біологічні та хімічні методи боротьби, а також залучати громадськість до заходів знищення гнізд шкідника.

Західний кукурудзяний жук (*Diabrotica virgifera virgifera Le Conte)* розповсюджений в 20 областях, на загальній площі 162615,2154 га. У 2024 р. було вперше запроваджено карантині режими у Запорізькій (на площі 142 га) та Сумській (на площі 71 га) областях.

В цілому по країні площі під карантином по цьому шкіднику збільшились на 26014,8927 га. Найбільше збільшення площ відбулось в Миколаївській (18560,26 га), Київській (1836,11 га), Вінницькій (1697,3 га) та Житомирській (1287,0627 га) областях.

Також у 2024 р. відбулось зменшення площ (1982,95 га) заселення шкідником. Скасування карантинних режимів було у Волинській (20 га), Житомирській (40 га) Київській (162 га), Львівській (528,22 га) та Рівненській (1232,73 га) областях.

У 2025 р. прогнозується розповсюдження західного кукурудзяного жука в регіонах зі сприятливими кліматичними умовами для його розвитку. Основними зонами ризику залишатимуться території з інтенсивним вирощуванням кукурудзи, де шкідник може спричиняти значні економічні збитки. Зростання популяції очікується через збільшення температури та обмежене застосування сівозміни.

Для зменшення впливу західного кукурудзяного жука важливо впроваджувати системи моніторингу, стійкі гібриди кукурудзи та інтегровані методи захисту рослин. Погодні умови також сильно впливають на життєвий цикл західного кукурудзяного жука, особливо холодні зимові періоди. Отже, за можливого тривалого холодного зимового періоду, дотримання сівозміни, а також при застосуванні хімічних методів боротьби можливе зменшення площ зараження.

Західний квітковий трипс (*Frankliniella occidentalis Perg.)* станом на 01.01.2025 р. розповсюджений в 4-х тепличних господарствах Полтавської, Тернопільської та Херсонської областей. У 2024 р. загальна площа, на якій запроваджено карантинний режим в Україні по західному квітковому трипсу в порівнянні з минулим роком не змінилась і складає 2,364 га.

Враховуючи те, що на територію України цей шкідник може потрапити з-за кордону зі зрізаними квітами, овочами, фруктами, садивним матеріалом великої кількості видів рослин, не виключається вірогідність виявлення нових вогнищ в теплицях по всій території країни. Завдяки проведенню локалізаційних

та ліквідаційних заходів поширення даного регульованого шкідливого організму в наступному році не очікується.

Тютюнова білокрилка *(Bemisia tabaci Gen.)* станом на 01.01.2025 р. розповсюджена в Полтавській та Херсонській областях на загальній площі 1,75 га. У 2024 р. фахівці продовжували спостереження за вогнищами тютюнової білокрилки в Полтавській області. В Херсонській області безпекова ситуація не дозволяє наразі проводити спостереження за вогнищем.

Завдяки щорічному здійсненню локалізаційних та ліквідаційних заходів не прогнозується збільшення площі поширення даного регульованого шкідливого організму у 2025 р.

Станом на 01.01.2025 р.окремі вогнища **середземноморської плодової мухи** *(Ceratitis capitata Wied.)* присутні в Україні на території Одеського району, Одеської області. Площа під карантинним режимом шкідника становить 11,9 га і в порівнянні з 2023 р. не змінилася.

У 2025 р. буде продовжено моніторинг вогнищ шкідника.

Картопляна міль *(Phthorimaea operculella Zell.)* поширена в 6 областях України, а саме Донецька, Запорізька, Луганська, Одеська, Харківська та Херсонська. У 2024 р., порівняно з 2023 р. площа під карантином по картопляній молі збільшилась на 6,3 га і станом на 01.01.2025 складає 787,8022 га.

Картопляна міль пошкоджує картоплю та інші пасльонові. Розмножується у полі та сховищах. У 2024 р., вперше за останні роки, зафіксовано виявлення вогнищ картопляної молі на площі 6,3 га у Запорізькому районі, Запорізької області.

У 2025 р. фахівці Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області прогнозують, що при недотриманні фітосанітарних правил землекористувачами та за сприятливих погодних умов можливе

збільшення площ поширення цього шкідника в результаті виявлення нових вогнищ.

Південноамериканська томатна міль *(Tuta absoluta Meyr.)* станом на 01.01.2025 р. поширена в 9 областях, а саме Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська та Хмельницька. Загальна площа зараження становить 6543,4010 га.

У 2024 р. площі зараження збільшилися шляхом розширення площ у Запорізькій (11,51 га), Миколаївській (92,8 га) та Одеській (37 га) областях. Нове вогнище з'явилося у Дніпропетровській області площею 100 га. Також у 2024 р. було скасування карантинного режиму у Черкаській області на площі 14,01 га.

За прогнозами фахівців Держпродспоживслужби, у 2025 р. можливе збільшення площ під карантином по цьому шкіднику внаслідок виявлення нових вогнищ. Розповсюдження південноамериканської томатної молі очікується через підвищену мобільність популяцій та зміни кліматичних умов, які сприяють її адаптації до нових регіонів. Посилення заходів моніторингу та інтегрованого контролю є необхідними для обмеження шкоди, яку ця шкідлива комаха може завдати томатним плантаціям. Прогнозується, що боротьба з нею вимагатиме більш активного використання біологічних засобів та технологій обробки.

Вузькозлатка ясенева смарагдова *(Agrilus planipennis Fairmaire)*. За 2024 р., в результаті проведених обстежень, в тому числі з використанням феромонних пасток, державні фітосанітарні інспектори Головного управління Держпродспоживслужби в м. Києві виявляли шкідника в парках, скверах та інших насадженнях нашої столиці. Наразі загальна площа поширення вогнищ вузькозлатки ясеневої смарагдової в м. Києві – 851,77 га, карантинний режим запроваджено на всій території міста Києва.

Крім міста Київ, вогнища вузькозлатки ясеневої смарагдової зафіксовані в Луганській та Харківській областях. Загальна площа під карантином станом на 01.01.2025 р. складає 2036,3074 га.

Вузькозлатка ясенева смарагдова є агресивним стовбуровим шкідником, який спроможний заселяти дерева ясена та інші рослини-господарі без видимих ознак ослаблення. За високої щільності заселення, загибель дерева може наставати на другий рік. Великі дерева златка здатна

заселяти поступово протягом декількох років, викликаючи їхнє поступове ослаблення.

У 2025 р. прогнозується збільшення популяції ясеневої смарагдової златки в м. Києві та її подальше розповсюдження через кліматично теплий осінньо-зимовий період. Разом з цим, в м. Києві зменшення площ вогнищ ясеневої смарагдової златки можливе внаслідок застосування комплексу заходів боротьби проти даного карантинного організму.

Можлива фіксація нових вогнищ ясеневої смарагдової златки та її розповсюдження, насамперед у тих областях, які межують з м. Києвом, Луганською та Харківською областями.

Жовто-бурий мармуровий клоп *(Halyomorpha halys Stal.).* Станом на 01.01.2025 року заселення шкідником спостерігається у Дніпропетровській, Запорізькій та Миколаївській областях (на рослинах відкритого грунту). Площа під карантином складає 2929,76 га.

У 2024 р. в Україні було вперше виявлено жовто-бурого мармурового клопа в Миколаївській області (2513,6 га). Також площа під карантином збільшилася і в Запорізькій області (357,93 га). Отже, в порівнянні з 2023 р. площа під карантином по жовто-бурому мармуровому клопу збільшилась на 2871,53 га.

Жовто-бурий мармуровий клоп може поширюватись між областями за допомогою транспортних засобів, контейнерами для транспортування та упаковкою (тара, ящики для збору і пакування), садивним матеріалом та зрізами квітів, чи гілок, свіжими овочами та фруктами. Здатний поширюватись за допомогою самостійних перельотів на відстань до 2 км. Також існує ймовірність поширення даного шкідника у сусідні області, які межують з Запорізькою, Дніпропетровською та Миколаївською областями.

До кінця 2025 р., як прогнозують державні фітосанітарні інспектори можливе збільшення площ заселення шкідником, у зв’язку з обмеженням можливостей проведення вчасного моніторингу та боротьби внаслідок продовження бойових дій.

Станом на 01.01.2025 р. **пасмо льону** *(Mycosphaerella linicola Naumov)* запроваджено у Львівській, Миколаївській та Чернігівській областях на загальній площі 8042,06 га і в порівнянні з 2023 р. площі під карантином залишаються без змін.

Вогнища хвороби перебувають під постійним наглядом державних фітосанітарних інспекторів. За прогнозом фахівців головних

управлінь Держпродспоживслужби в областях, де зареєстровані вогнища, запровадження карантинних режимів не очікується і площі під карантином залишаться без змін. Також, проведення вчасного моніторингу та боротьби обмежено в Миколаївській області, у зв'язку з продовженням бойових дій на територіях, що межують із такими, де зареєстроване вогнище пасмо льону. Площа зараження залишиться сталою.

Рак картоплі *(Synchytrium endobioticum (Schilbersky) Percival)* станом на 01.01.2025 р. поширений в 5 областях України, а саме Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій. Площа зараження раком картоплі становить 2313,414 га. У порівнянні з 2023 р. відбулися зміни щодо площі розповсюдження шляхом скасування карантинного режиму у Волинській області (1 га).

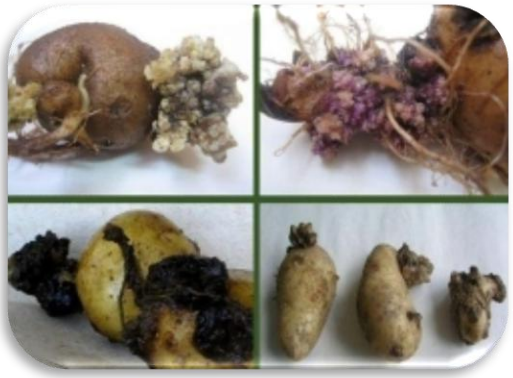

У 2025 р. можливе зменшення площ зараження раком картоплі за умов широкого впровадження вирощування ракостійких сортів картоплі та дотримання сівозміни.

Біла іржа хризантем (*Puccinia horiana P. Hennings)* станом на 01.01.2025 р. поширена в Одеській області (Одеський район). Карантинний режим запроваджено на території сорока присадибних ділянок, на загальній площі 1,5 га.

У поточному році державні фітосанітарні інспектори Головного управління Держпродспоживслужби в Одеській області продовжать спостереження за станом вогнища. Скасування карантинного режиму не очікується.

Бактеріальний опік плодових *(Erwinia amylovora (Burrill) Winslow et al.)* станом на 01.01.2025 р. поширений лише у Волинській області. Площа зараження хворобою не змінилась і становить 14,7 га.

У 2025 р., за прогнозом фахівців Головного управління Держпродспоживслужби в Волинській області, площі зараження бактеріальним опіком плодових залишатимуться без змін. Шляхом видалення уражених дерев та систематичних обробок відповідними

засобами захисту рослин вдається стримати розвиток хвороби та не допустити її подальшого розповсюдження.

Бура гниль картоплі *(Ralstonia solanacearum (Smith) Yabuuchi)*. Станом на 01.01.2025 р. площа під карантинним режимом по бурій гнилі картоплі не змінилась і складає 113,1089 га.

На сьогодні карантинні обмеження діють в Тернопільській та Чернігівській областях. У 2025 р. завдяки проведеним заходам по локалізації та ліквідації, а саме: дотримання сівозміни, заборона вирощування картоплі протягом 5-7 років, знищення самосійних рослин картоплі та бур'янів родини пасльонових та інші, на площах, де раніше було виявлено буру гниль картоплі, можливе скасування карантинного режиму, якщо фітосанітарний моніторинг та результати фітосанітарної експертизи підтверджуватимуть відсутність даного організму в вогнищах.

Вірусне некротичне пожовтіння жилок цукрового буряку (ризоманія) *(Beet necrotic yellow vein furovirus)*. У 2024 р. загальна площа під карантинним режимом по ризоманії не змінювалася і становить 144,48 га. На сьогодні карантинні обмеження діють у Миколаївській та Хмельницькій областях. Після проведення моніторингу з метою виявлення даного захворювання, нових вогнищ не виявлено. У 2025 р. можливе скасування карантинного режиму. Поширення регульованого шкідливого організму не прогнозується.

Неповірус кільцевої плямистості тютюну *(Tobacco ringspot nepovirus)* станом на 01.01.2025 р. поширений в Житомирській та Хмельницькій областях на загальній площі 227,89 га. У 2024 р. загальна площа під карантинними режимами, встановленими внаслідок виявлення неповірусу кільцевої плямистості тютюну зменшилась за рахунок скасування карантинного режиму у Хмельницькій області (65,6 га).

У 2025 р. фахівці головних управлінь Держпродспоживслужби в Житомирській та Хмельницькій

областях прогнозують зменшення площ під карантинним режимом по цій хворобі у зв’язку з локалізацією і ліквідацією вогнищ.

Потівірус шарки сливи (віспа) *(Plum pox potyvirus)* станом на 01.01.2025 р. поширений в п’яти областях України, а саме Закарпатській, Київській, Львівській, Одеській та Тернопільській областях. Площа під карантинним режимом по віспі сливи становить 3611,191 га.

У 2025 р. за прогнозами фахівців головних управлінь Держпродспоживслужби в Тернопільській та Київській областях очікується зменшення площ зараження. Проте, в цілому по Україні існує ризик появи нових вогнищ, у зв’язку із можливим завезенням зараженого садивного матеріалу.

Золотиста картопляна нематода *(Globodera rostochiensis (Wollenweber) Behrens)* станом на 01.01.2025 р. поширена в 15 областях України. Загальна площа зараження золотистою картопляною нематодою складає 2832,7487 га.

У 2024 р. площа під карантином по золотистій картопляній нематоді зменшилась на 60,51 га в Рівненській області, але і збільшилась на 1 га у Вінницькій області.

Найбільшу шкоду золотиста картопляна нематода завдає рослинам на присадибних ділянках, де картопля вирощується незмінно впродовж багатьох років (відсутність сівозміни). Це показує і фітосанітарний стан областей. 89% від загальної площі зараження складають площі в приватному секторі. Зменшити площі під карантином можливо лише при дотриманні сівозміни, замінюючи уразливі сорти до нематоди на нематодостійкі сорти картоплі, вносячи добрива, знищуючи бур’яни. В сівозмінах рекомедовано вирощувати бобові, зернові, технічні культури, багаторічні трави та інші.

У 2025 р., при продовженні впровадження нематодостійких сортів картоплі та дотриманні агротехніки вирощування культур, спостерігатиметься зменшення кількості цист фітофага у вогнищах. Збільшення площ зараження золотистою картопляною нематодою не прогнозується. В Тернопільській та Хмельницькій областях очікується зменшення території зараження, що призведе до скасування карантинного режиму.

Амброзія полинолиста *(Ambrosia artemisiifolia L.)* поширена окремими вогнищами на території всіх областей України.

Станом на 01.01.2025 р. загальна площа, на якій запроваджено карантинні режими по амброзії полинолистій в Україні становить 2846645,765 га.

У 2024 р. площі засмічення амброзією в деяких областях збільшувались (1299,6544 га), а в деяких зменшувались (1048,17 га) і станом на 01.01.2025 становить 2846645,765 га.

Збільшення площ під амброзією пов’язано з розширенням вогнищ у Волинській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Рівненській, Чернігівській, Чернівецькій областях та в м. Києві.

Разом з цим, внаслідок скасування карантинних режимів у Дніпропетровській, Кіровоградській, Львівській та Миколаївській областях, а також проведення впорядкування карантинних зон, ревізії старих вогнищ, дотримання комплексу фітосанітарних заходів, відбулось зменшення площ під карантинними режимами по цьому бур’яну.

У 2025 р. площі під амброзією полинолистою будуть збільшуватись, внаслідок розширення старих, виявлення нових вогнищ бур’яну та в зв'язку із високою репродуктивною здатністю рослини, стійкістю проти складних погодних умов та завезення в області об'єктів регулювання із зон масового поширення бур’яну. Однак, фахівці Держпродспоживслужби не виключають можливості зменшення площ внаслідок застосування комплексу заходів боротьби проти даного бур’яну у поєднанні з просвітницькою роботою серед населення.

Гірчак повзучий (степовий) *(Acroptilon repens L.)* станом на 01.01.2025 р. гірчак повзучий розповсюджений в п’яти областях України, на загальній площі 220226,21 га. Площа під карантином по гірчаку повзучому в 2024 р. збільшилась на 88 га за рахунок розширення площ зараження у Донецькій області.

Наразі більшість вогнищ гірчаку повзучого знаходяться на території ведення активних бойових дій. В зв’язку з відсутністю можливості у суб’єктів господарювання проведення заходів боротьби з шкідливими організмами можливе погіршення фітосанітарного стану, в тому числі розповсюдження гірчаку повзучого на інші території.

Паслін колючий *(Solanum rostratum Dunal.)* присутній лише в Херсонській області. Станом на 01.01.2025 р. площа забур'яненості залишилась без змін і складає 134 га. Зважаючи на безпекову ситуацію у 2025 р. площа під пасльоном колючим залишиться без змін.

Повитиці *(Cuscuta spp.)* поширені в 15 областях України. Саном на 01.01.2025 р. площа, що знаходиться під карантином по повитиці становить 28196,1787 га.

Повитиці здатні завдавати шкоди багаторічним культурам, пасовищам та природним екосистемам, посилюючи конкуренцію за ресурси з місцевою флорою. Основні ризики включають зниження продуктивності сільськогосподарських культур і зменшення біорізноманіття. Для обмеження поширення необхідно впроваджувати моніторинг заражених ділянок, агротехнічні заходи, а також використовувати гербіциди, спрямовані на знищення Повитиць.

У 2025 р., за прогнозами фахівців, може бути як зменшення, так і збільшення площ зараження карантинними видами Повитиць.

Ценхрус довгоголковий *(Cenchrus longispinus Fernald).* Загальна площа засміченості ценхрусом довгоголковим по Україні станом на 01.01.2025 р. становить 20131,5337 га. У 2024 р. зміни не відбувалися.

Загалом карантинні режими діють в Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях.

Для локалізації бур'яну необхідно дотримуватись карантинних обмежень, обов'язково проводити скошування в період появи волоті або виполювати та негайно знищувати, не допускаючи розсіювання бур'яну.

У 2025 р. можливе подальше розповсюдження ценхрусу малоквіткового у регіонах із посушливим і помірним кліматом, сприятливим для його зростання. Основними зонами ризику залишатимуться пасовища, сільськогосподарські угіддя та узбіччя доріг, де ця інвазійна рослина може

витісняти місцеву флору та знижувати продуктивність ґрунтів. Розповсюдження насіння, особливо через транспорт і тварин, ускладнює контроль. Для стримування інвазії важливо посилити моніторинг, застосовувати механічні та хімічні методи боротьби.

Разом з цим, фахівці Головного управління Держпродспоживслужби в Київській області прогнозують скасування карантинного режиму по даному бур'яну.

Сорго алепське (гумай) *(Sorghum halepense (L.) Pers.).* Станом на 01.01.2025 р. площа засмічення бур'яном не змінилась та складає 843,4619 га. В Україні вперше було запроваджено карантинний режим по даному бур'яну у 2003 р. на території Одеської області. Наразі карантинні режими по цьому бур'яну діють в Запорізькій та Одеській областях.

При правильному використанні агротехнічних та локалізаційних заходів велика вірогідність того, що розширення вогнищ карантинного організму в 2025 р. не відбуватимуться.

ОСНОВНІ ВИДИ БУР'ЯНІВ У ПОСІВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР І ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З НИМИ

(Рекомендації ННЦ «Інституту землеробства НААНУ» та Інституту фізіології рослин і генетики НАНУ)

В Україні 90-98% посівів польових культур забур'янені в середньому і сильному ступенях (15 шт. на кв.м і більше), що призводить до зниження продуктивності культур на 20% і більше.

Ступінь забур'яненості полів визначається за 5 - бальною шкалою в шт. на кв.м:

бал (дуже слабкий) – 1-5 шт. всіх видів вегетуючих бур'янів	
бали (слабкий) – 6-15	-//-
бали (середній) – 16-50	-//-
бали (сильний) – 51-100	-//-
бали (дуже сильний) – більше 100	-//-

Застосування гербіцидів доцільне за наявності 3-36 і більше шт. бур'янів на кв.м, залежно від переважаючого виду їх. Для бур'янів, які здатні утворювати значну надземну біомасу, пороговий показник менший.

Зернові колосові культури частіше засмічуються двосім'ядольними бур'янами – свиріпою звичайною, триреберником непахучим, волошкою синьою, талабаном польовим, підмаренником чіпким, гречкою

березкоподібною, лободою білою, осотом (рожевим, польовим), березкою польовою. Частина посівів забур'янена однорічними злаковими – курячим просом і мишіями та багаторічними – пирієм повзучим. В озимих культурах збільшується чисельність метлюгу звичайного, фіалки триколірної, підмаренника чіпкого, осотів.

Боротьбу з бур'янами необхідно починати в літньо-осінній період, після збирання попередника. Залежно від видового складу агрофітоценозу проводять 2-3 разове лущіння для знищення коренепаросткових бур'янів лемішними лущильниками та плоскорізними знаряддями (перше на глибину 6-8 см, друге через 2-3 тижні на 10-12, третє на 14-16 см при з'явленні перших проростків бур'янів). Кореневищні (пирій повзучий) знищуються пожнивним лущінням дисковими боронами на глибину 12-15 см у двох напрямках та оранкою на глибину орного шару при з'явленні білих проростків.

За умов сильного засмічення попередника багаторічними бур'янами краще застосовувати хімічне прополювання. Для цього використовують один з гербіцидів суцільної дії (Гліфоган 480, в.р., Раундап, в.р. та інші), які вносять при відростанні бур'янів, але не пізніше, як за 2 тижні до сівби культури.

Навесні для знищення зимуючих та озимих бур'янів в посівах озимих культур в залежності від їх стану, щільності і механічного складу ґрунту, необхідно проводити боронування середніми або важкими боронами. Досить ефективними на ґрунтах усіх типів є застосування голчастих борін.

Ярі зернові культури засмічуються, переважно, однорічними двосім'ядольними бур'янами – редькою дикою, трирберником непахучим, лободою білою, щирицями, гірчаком, підмаренником чіпким, гречкою березковидною; злаковими – просом курячим, мишіями; багаторічними – осотом рожевим та березкою польовою.

Велике значення в боротьбі з бур'янами в посівах ярих культур мають агротехнічні заходи. Так, різноглибинний обробіток дисковими та лемішними лущильниками і високоякісна оранка сприяють знищенню до 70% коренепаросткових і 40% однорічних бур'янів. Часто вони не забезпечують оптимальної чистоти посівів, тому виникає необхідність застосування гербіцидів.

Строки застосування гербіцидів слід диференціювати в залежності від видового складу агрофітоценозу. Якщо домінують однорічні двосім'ядольні бур'яни, посіви обробляють на початку кущіння, багаторічні коренепаросткові – у фазі повного кущіння. Засмічені багаторічними злаковими та коренепаростковими бур'янами площі обробляють до сівби одним з гербіцидів на основі гліфосату (Раундап, Гліфоган та інші).

Зернові культури (пшениця, жито, ячмінь, овес, просо)

Види бур'янів	Культури	Назва препарату	Норма витрати препарату, кг, л/га	Спосіб, строки обробки, обмеження, фази розвитку культури, бур' янів
1	2	3	4	5
Однорічні двосім'ядольні та деякі багаторічні	Пшениця яра та озима ячмінь, овес, жито Зернові колосові культури	Агрітокс (гранокс, гербітокс), РК 2М-4Х750, РК Агростар, РК	1-1,5 0,9-1,5 1-1,5	Обприскування від фази кущіння до виходу у трубку культури. //- до прапорцевого листка культури
	Просо	Агрітокс (гранокс), РК 2М-4Х750, РК	0,7-1 0,5-1,1	
	Ячмінь з підсівом конюшини	2М-4Х750, РК Агрітокс (гранокс), РК	0,6-1 0,8-1,4	Обприскування посівів після розвитку першого трійчастого листка конюшини (фаза кущіння зернових)
	Зернові з підсівом конюшини	Агрітокс, РК Гербітокс, РК	0,8-1,4 0,8-1,2	
	Зернові злакові	Старане Преміум 330 ЕС, КЕ	0,3-0,5	Обприскування посівів від фази 2 листків до появи прапорцевого листка культури
	Пшениця озима Ячмінь ярий	Тіфі, в.р.д.+ ПАР «Мікс»	10-20 г/га + 0,5-1 л/га	Обприскування посівів від фази 2-3-х листків до появи прапорцевого листка до виходу в трубку (включно)
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Пшениця озима	Хармоні 75, ВГ + ПАР Тренд90 Тіфен- S +ПАР Тандем	15-20 г/га +200 мл/га 15г/га	Обприскування посівів у фазі кущіння культури

	Пшениця, ячмінь	Гармонік,ВГ+ ПАР «Ескорт»	10-15 г/га+0,2л/га	Обприскування посівів з фази кущіння до утворення 1-2 міжвузлів
	Пшениця, ячмінь (озимі) Пшениця, ячмінь	Тіфен-S, в.г. + ПАР “Тандем” Гроділ Максі 375, МД	15 г/га +200 мл/га 0,09- 0,1	Обприскування посівів з фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка культури
		Гарант, ВГ	20-25 г/га	
	Пшениця озима	Футурин, в.г.	0,15-0,2	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до до початку кущіння культури
	Пшениця, ячмінь (ярі)	Хармоні 75,ВГ + ПАР Тренд 90	10-15 г/га + 200 мл/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до початку кущіння культури
	Пшениця озима, ячмінь	Діадема, в.р.г. Диплодок, в.р.г.	0,1-0,2	//-// від фази кущення до виходу в трубку
	Просо	Базагран, ВРК Камбіо Стар, РК	2-4 2-4	Обприскування посівів у фазі 3 листків культури
	Пшениця озима та яра, жито, ячмінь, овес	Базагран, ВРК Камбіо Стар, РК	2-4 2-4	Обприскування посівів у фазі кущіння культури
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д та 2М-4Х	Ярі зернові (пшениця, ячмінь, овес) з підсівом люцерни	Базагран, ВРК Камбіо Стар, РК Ладдок Топ, РК	2 2 2	Обприскування посівів у фазі кущіння зернових, після розвитку 1-2 справжніх листків люцерни
	конюшини	Базагран, в. РК Камбіо Стар, РК Базагран, М, РК	2-4 2-4 2-3	-після 1-го трійчастого листка конюшини
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Дикамба Форте, РК Логран 75, ВГ	0,5-0,7 6,5-10 г/га	Обприскування від фази кущіння до початку виходу в трубку

Однорічні та деякі багаторічні двосім'ядольні	Пшениця озима, ячмінь ярий Пшениця, ячмінь	Амінопелік 600 SL, в.р.к. Естерон 600, КЕ	1,0-1,2 0,6-0,8	//-//
	Пшениця озима	Д-Камба, РК Рішення, РК	0,15-0,3 0,15-0,3	//-//
	Пшениця, ячмінь	Квелекс 200, ВГ +ПАР Віволт Твіст 250, ВГ	50-60 г/га 40-50 г/га +ПАР	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до фази прапорцевого листка включно
	Пшениця, ячмінь	Томіган 250, КЕ Флоксер, КЕ Твіст 250 ВГ + ПАР	0,5-0,7 0,8л/га 40-50 г/га +0,2 л/га	Обприскування посівів від фази кущіння до фази прапорцевого листа культури (після появи березки польової)
-в т.ч. підмаренник чіпкий та деякі багаторічні (березка польова)	Пшениця озима	Штефаране, КЕ Чистець, КЕ	0,3-0,5 0,8-1	Обприскування посівів від 2-х листків до закінчення фази прапорцевого листка -//- після появи березки польової
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Діанат, ВРК	0,15-0,3	Обприскування посівів від фази кущіння до виходу в трубку культури

Однорічні та деякі багаторічні двосім'ядольні, у т.ч. стійкі до 2,4-Д	Пшениця озима та яра, ячмінь, овес, жито Пшениця, ячмінь (ярі та озимі)	Дікбан, РК Конвой ВГ+ПАР	0,15-0,3 0,04-0,05	Застосовується від фази кущіння до виходу в трубку культури як добавка до 2,4-Д та МЦПА або в чистому вигляді Обприскування від фази 2-3х листків на посівах ячменю - до виходу в трубку, на пшениці- до появи прапорцевого листка
Однорічні та деякі багаторічні двосім'ядольні стійкі до 2,4-Д та 2М-4Х	Пшениця озима, ячмінь ярий Пшениця озима та яра ячмінь, овес,	Легіон , ВГ Лонтрел А 300, в.р Лонтрел 300,РК	0,06-0,12 0,16-0,66 -//-	Обприскування посівів з фази кущіння до виходу в трубку культури
	Просо Жито	Лонтрел 300,РК	0,3	-//-
	Пшениця, ячмінь	Лонтрел Гранд, ВГ	0,04-0,12	
	Пшениця, овес	Лаура, ВГ	0,075-0,13	//-// до початку виходу в трубку
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д та багаторічні коренепа-росткові	Пшениця, ячмінь	Лонтрел Гранд, ВГ	0,04-0,12	
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Дікамерон Гранд, в.р.г.	0,09-0,12	Обприскування посівів від фази 3-4 х листків, до кінця кущіння
Однорічні двосім’ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д та 2М-4Х і деякі багаторічні двосім’ядольні	Пшениця озима Пшениця озима, ячмінь ярий	Пік 75, WG, ВГ Пріма Форте, СЕ Пріма Форте, СЕ	15-20 г/га 0,5 0,7	- до фази прапорце вого листка включно - у фазі 2-4-х листків у однорічних та фази розетки у багаторічних бур'янів - у фазі 6-8 листків у однорічних і висоти 10-15 см у багаторічних бур’янів до утворення 1-2-х міжвузлів у культури

	Просо	БААЛ БТ, СЕ	0,4-0,6	Обприскування посівів від початку фази кущіння до виходу в трубку
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні	Пшениця озима, ячмінь ярий Пшениця, ячмінь, жито, три-тикале Пшениця Пшениця	Пул (ламбада, пріма) СЕ Амір, СЕ Подмарин, к.е. (агент,примус, плеяда,протект), СЕ Проспер (БААЛ БТ), СЕ МЕТАГРІ, СЕ Хаммер Дуо	0,4-0,6 0,4-0,6 0,3-0,5 0,3-0,5 0,4-0,6 0,3-0,5	Обприскування посівів від фази кущіння до утво-рення 1-2 міжвузлів культури //-// до утворення другого міжвузля культури
	Пшениця озима Просо	Ферула, СЕ Амінка, РК Дікопур Топ 464, РК Мікодин(ефіран), РК Амір, СЕ	0,4-0,6 0,7-1,2 0,6-0,8 0,8 0,4-0,6	Обприскування посівів від фази кущіння до виходу в трубку культури
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Пріма Форте, СЕ	0,5-0,7	
	Пшениця (озима та яра),ячмінь ярий	Оптимум, РК	0,15-0,3	
	Просо Ячмінь ярий	Пріма, с.е. ПІК 75, ВГ Грантокс, РК Діален Супер, (мікодин), в.р.к. Дікопур Топ 464 (ефіран), РК	0,4-0,6 15-20 г/га 0,7-0,17 0,5-0,7 0,5-0,7	//-// Обприскування посівів від фази кущіння до виходу в трубку
	Пшениця, ячмінь (ярі та озимі)	Еллай Супер 70, ВГ Гурон, ВГ Дербі 175, КС Штефурон, ВГ Амадор, ВГ	15 г/га 30-40 г/га 0,05-0,07 25 г/га 0,02	Обприскування посівів у фазі 2-3 листків до появи прапорцевого листка
	Пшениця озима,	Ефірон, к.е. Прімадонна, СЕ	0,6-0,8 0,5-0,8	Обприскування посівів від фази кущіння до вихо-

	ячмінь ярий			ду в трубку культури
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Хлібодар,СЕ	0,3-0,5	- з фази 2-3 листочки до виходу в трубку культури
	Пшениця озима, ячмінь ярий	Серто Плюс,в.г. + ПАР Цитовет Про	0,15-0,2 +0,15-0,2	Обприскування посівів у фазі кущіння культури
	Пшениця, ячмінь ярий Пшениця, ячмінь (озимі) Пшениця озима Ячмінь ярий Зернові колосові	2,4-Д актив, КЕ Римакс 750, ВГ Римакс Плюс 750, ВГ //-// Гранток, РК Тіфосі, ВГ Наутіус, ВГ	0,6-0,8 20-25 г/га 25-30 г/га 20-25 г/га 15-25 г/га 60-70 г/га 60-70 г/га	Обприскування посівів у фазі кущіння культури Обприскування від фази 2-3 листків до прапорцевого листка
	Пшениця, ячмінь, жито (озимі) Пшениця	Амадор, ВГ Гриніл, ВГ	0,02 25 г/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка включно
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Пшениця озима Пшениця озима	Вебб (меркурій), ВГ Сміт, ВГ+ ПАР «Йорк» Грізний,ВГ+ ПАР «Талант» Тент , ВГ АП-Гранстурон, ВГ Голд Стар, (гранд), ВГ Штурвал, РГ	15-25 г/га 15-20 г/га +200 мг/га 10-15 г/га +200 мл/га 20-25 г/га 20-25 г/га 20-25 г/га 20-25 г/га	//-//-у фазу 2-4 листків у однорічних, розетки – у багаторічних бур'янів Обприскування посівів з фази кущення до появи прапорцевого листка
		Шериф,ВГ (тример),в.г. МПауер-	20-25 г/га 20-25 г/га	- до появи прапорцевого листка включно

		Трибенурон,РК Штефурон, ВГ	20-25 г/га	
	Зернові колосові	Маркіз БТ, РГ	20-25 г/га	
	Ячмінь ярий	Вебб, ВГ Грізний, ВГ Сміт, ВГ+ ПАР «Йорк» Тример, ВГ Тризлак, ВГ	15-25 г/га 15 г/га 10-15 г/га + 200 мг/га 15 г/га 15 г/га	- до виходу в трубку -від фази 2-3 листків до виходу в трубку культури - до появи прапорцевого листка
	Пшениця , ячмінь (озима і яра)	Калібр 75, в.г. Гурон, ВГ	30-60 г/га 30-40 г/га	- від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка, включно на ранніх фазах розвитку бур'янів
	жито, овес	//-//	//-//	- до виходу в трубку
	Пшениця, ячмінь ярий, жито, овес	Тример, ВГ	15-25 г/га	- від фази 2-3 листків до появи прапорцевого листка
	Пшениця, ячмінь (ярі)	Камео 75, ВГ+ ПАР Тренд 90	15 г/га+0,2 л/га	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до виходу в трубку культури
	Овес, просо, тритикале	Камео 75, ВГ+ ПАР Тренд 90	15-20 г/га + 0,2 л/га	- до прапорцевого листка включно
	Пшениця, ячмінь, жито (озимі)	Герсотил, ВГ Римакс Д762, ВГ	15 -25 г/га 0,13-0,18	Обприскування посівів від фази 2-3 листків до виходу в трубку
		Камео 75, ВГ +ПАР Тренд 90	20-25 г/га + 0,2 л/га	- до появи прапорцевого листка

	Пшениця озима	Тріор, ВГ	20-25 г/га	у культури включно
	Пшениця, ячмінь (ярі)	Пойнтер 75, ВГ	15 г/га +ПАР Тренд 90	
	Пшениця, ячмінь ярий	Сарацин, ЗП	8-10 г/га	- від фази кущення до виходу в трубку
	Пшениця, жито ячмінь (озимі)	Марафон, КС Пойнтер 75, ВГ	4 л/га 20 г/га+ПАР Трнед 90	- обприскування після сходів до фази кущіння культури Обприскуввання посівів від фази 2-3 листків до прапорцевого листка культури.
Однорічні злакові та дводольні	Пшениця озима і яра Пшениця озима, ячмінь ярий і озимий	Еверест, ВГ Паллас Екстра 317, ВГ+ ПАР Віволт Аксіал 050, КЕ АКСІАЛ КРОСС 0,50, КЕ	35-100 г/га 75-90г/га +ПАР 0,9 0,7-0,9	Обприскування посівів у фазі 1-6 листків культури -від початку кущення до Фази утворення 2го міжвузля у культури -від фази кущіння до появи прапорцевого листка //-//до фази прапорцевого листка включно
	Пшениця яра та озима Пшениця, ячмінь (озимі)	Паллас 45,МД Марафон,КС Трамп,КС	0,15-0,4 4,0 2,5-4,0	Обприскування у фазу 4х листків до другого міжвузля культури Обприскування після сходів до фази кущіння (фаза 1-3 листків у культури на ранніх фазах розвитку бурянів)
Однорічні зла-кові (вівсюг, мітлиця, плос-куха, мишії)	Пшениця озима	Монітор750, ВГ +ПАР «Генамін»	13-26 г/га +0,4- 0,6	Обприскування посівів від фази кущіння до виходу в трубку культури

	Зернові колосові	Пума Супер 144, ЕВ	1	Обприскування посівів з фази 2-х листків до кінця кущіння бур’янів

В дослідах Інституту фізіології рослин і генетики НАН України ефективні суміші:

Однорічні та багаторічні двосім'ядольні, в т. ч. стійкі до 2,4-Д, та одно-річні злакові (вівсюг, метлюг)	Пшениця озима	Гранстар,в.г. + Пума супер, м.в.е. Дербі 175, к.с. + Аксіал , к.е.	20 г/га + 1 л/га 0,07 л/га + 1 л/га	Обприскування посівів по вегетуючих бур’янах, починаючи від фази 2-3 -3-х листків культури та злакових бур'янів і до кінця кущіння злакових бур'янів - починаючи з фази кущіння до фази прапорцевого листка у культури
Однорічні дводольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д, та однорічні злакові (вівсюг, метлюг)	Пшениця озима	Дербі 175, к.с. + Аксіал , к.е.	0,07 л/га + 1 л/га	Обприскування у фазу кущіння до виходу у трубку у культури
Однорічні та багаторічні дводольні, в т.ч. коренепаростко ві та падалиця ріпаку		Ланцелот 450, в.д.г. + Естерон 60, к.е.	30 г/га + 0,3 л/га	

Кукурудза. Конкурентоспроможність цієї культури, зокрема, на перших етапах розвитку, низька, а тому переважна більшість (90%) її площ забур'янюється в середньому і сильному ступенях. Домінуючими в усіх регіонах вирощування кукурудзи є однорічні злакові бур'яни — просо куряче, мишій сизий та зелений.

У Поліссі з двосім'ядольних бур’янів поширені - редька дика, капуста польова, гірчиця польова, лобода біла. З багаторічних злісними є пирій повзучий і хвощ польовий. У Лісостепу шкодочинні осоти (рожевий та жовтий), березка польова, лобода біла, просо куряче, мишій сизий та зелений, щириця, гірчак шорсткий, молочай верболистий, дескурайнія Софії. У Степу, на зрошувальних землях, поширені осоти, гірчак повзучий, хрінниця крупковидна, лобода біла, паслін чорний, дурман звичайний.

1	2	3	4
Види бур’янів	**Назва препарату**	**Норми витрати препарату кг, л/га**	**Спосіб, строки обробки, обмеження, фази розвитку культури, бур’янів**
Однорічні двосім’я-	Дезормон 600, в.р.	0,8-1,4	Обприскування посівів у фазі 3-5

дольні			листків культури
Однорічні двосім'ядо-льні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Хармоні 75, ВГ+ ПАР Тренд 90	10 г/га + 200 мл/га	Обприскування посівів від фази 3-7 листків культури
	Гармонік, ВГ+ ПАР Ескорт або без ПАР	10 г/га + 200 мл/га 15 г/га	-//-
	Оріон, ВГ + ПАР або без ПАР	10 г/га + 200 мл/га 15 г/га	—"—
	Футурин, ВГ	0,20-0,25	—"—
	Сміт, в.г.+ ПАР «Йорк» або без ПАР	10 г/га+ 200 мл/га 15 г/га	—"—
Однорічні двосім'я-дольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д і 2М-4Х	Базагран, РК Ладдок Топ, РК Камбіо Стар, РК	2-4 2-4 2-4	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури
Однорічні та деякі багаторічні двосім'я-дольні	Рейтар, КС Нельсон, КС	2-4 2-4	Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби, після сівби але до сходів культури
	Мікодин, в.р.к. Квін, РК	1-1,25 1,5	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури
	Байндстрайк, КЕ	0,5-0,6	У фазі 3-7 литсків культури на ранніх етапах розвитку бур'янів
(осот рожевий)	Естерон 600, КЕ	0,7-0,8	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури
Однорічні та деякі багаторічні двосім'ядол ьні, в т.ч. стійкі до2,4-	Банвел 4S, РК Алдака 480, РК Барель, РК Діанат, РК Міневр 480,РК Дікбан, 480 РК	0,4-0,8 0,4-0,8 0,4-0,8 0,4-0,8 0,4-0,8	Застосовується у фазі 3-5 листків, як добавка до 2,4-Д або у чистому вигляді Обприскування посівів у фазі

Д і 2М-4Х		0,4-0,6	3-5 листків культури
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д та деякі багаторічні двосім'ядольні	Діамід,РК Д-КамбаSL, РК	0,4-0,8 0,4-0,8	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури – у фазі 3-7 листків культури культури
Однорічні двосім'ядольні, в т. ч. стійкі до 2,4-Д та багаторічні коренепаросткові	Лонтрел Гранд, в.г. Лонтрел 300, РК	0,2 1,0	у фазі розетки (за висоти осотів 15-20 см), до 6-8 листків культури Обприскування у фазі 3-5 листків у культури
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні	Плеяда Протект, СЕ 2,4-Д Актив, КЕ. Амінка, РК Серто Плюс,в.г. + ПАР Цитовет ПРО	0,4-0,6 0,7 0,7-1,2 0,2 + 0,2	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури
	Естет 905, к.е.	0,6-0,7	—"—
	Фактор, КЕ Дікопур Топ 464, РК	0,6-0,7 1-1,25	
	Оптимум, РК Ультра Плюс, КЕ Дротик,ККР	0,8 0,7-0,8 0,7-0,8	—"—
	БААЛ БТ,СЕ Агент (примекс), СЕ Ламбада, СЕ	0,4-0,6 0,4-0,6 0,4-0,6	—"— на ранніх фазах розвитку бур'янів
	Пріма, с.е. ,Пул (сатіс) СЕ Пріма Форте, СЕ Старане Преміум 330, КЕ Хаммер Дуо, СЕ	 0,4-0,6 0,5-0,7 0,5-0,6 0,3-0,5	Обприскування посівів від 3 до 7 листків культури (включно)
	Егіда, КС Барракуда, КС	0,2-0,35 0,7-1,2	//-//у фазі 3-8 листків у культури

	Сумаро, РС+ПАР Кідека, КС+ПАР Десперадо, КС+ ПАР	0,25+0,25 0,5-1,5 0,25+1,0	
//-// в т.ч. стійкі до 2,4-Д - та триазинів -та однорічні злакові	Гармонік WG, ВГ + ПАР Ескорт або без ПАР Стеллар Плюс, РК Стеллар ,РК + ПАР метолат	10 г/га + 200 мл/ га або 15 г/га 0,8-1,25 0,8-1,25+0,8-1,25	Обприскування посівів у фазі 3-7 листків (на ранніх фазах розвитку бур'янів) Обприскування посівів у фазі 3-8 листків (на ранніх фазах розвитку бур'янів)
Однорічні та багаторічні двосім'я-дольні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д	Дікам Плюс, РК Гроділ Максі 375, МД	1,5 0,1	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури - у фазі 3-7 листків культури
Однорічні злакові та деякі дво-сім'ядольні	Дуал Голд 960, КЕ Тайфун, КЕ Фронтьєр Оптіма, КЕ Лазурит,ЗП Адвокат, КС	1,0- 1,6 1,6-2,1 0,8-1,2 0,5-0.7 0,8-1,0	Обприскування ґрунту до сівби але до появи сходів культури (в зонах недостатнього зволоження із загортанням) Обприскування ґрунту до сходів культури
Однорічні злакові та двосім'я-дольні	Харнес, к.е. Аватар, КЕ Астанес 900, КЕ	1,5-3 1,5-3 1,5-3	Обприскування ґрунту до сівби, під час сівби, після сівби, але до сходів культури
	Ацетоган, КЕ Зеагран 350,СЕ Сахара,КЕ (піонер, герб, 900,КЕ), харвард, еталан, екстрем, турбін, екран Тотал, расмус)КЕ сапфір,в.р.к. Люмакс 537,5, С.Е SMT-Стар, КС	2,0- 3,0 1,0-2,0 1,5-3 3,5-4 3-4,5	- //- - //- -до сходів у культури - //-

	Стоми 330, КЕ	3-6	
	Примекстра Голд 720, КС Преміум Голд, КС	2,5-3,5 4,0-5.0	Обприскування грунту до сівби , після сівби або по сходах у фазі 3-5 листків у культури
	Примекстра TZ Голд 500, КС Вождь (даблФайт 500), КС	4-4,5 4-4,5	Обприскування грунту до сівби, підчас сівби, після сівби але до сходів , або по сходах у фазі 3-5 листків культури
	Екран Тотал, КЕ Аспект Про 533, КС	1,5-3 2-2,5	у фазі 3-5 листків культури //-//у фазі 2-8 листків культури
	Лаудіс 30 ВГ + Аспект Про 533, КС Лаудіс 30 ВГ + ПАР Меро	0,35+1,5 л/га 0,4-0,5+1-2 л/га	
	Акріс, СЕ	1,3	//-//у фазі 3-8 листків культури
	Лентагран 600, КЕ Аценіт А, КЕ Мерлін, ВГ Аденго 465, КС Максимус, КЕ	1,0-1,5 2-3,5 0,1-0,15 0,35-0,5 1,5-3	У фазі 3-5 листків культури (в ранні фази розвитку бур‘янів) Обприскування грунту до сівби або до сходів культури (в зонах недостатнього зволоження – із загортанням)
	Тівітус, ВГ	40-50 г/га	Обприскування посівів у фазі 1-7 листків культури
	Фронтьєр Оптіма, КЕ Ашитака, МД .	0,8-1,4 0,4	//-// у фазі 1-6 листків культури //-// у фазі 2-5 листків культури
Однорічні	Джерба, ВГ	0,25-0,4	Обприскування посівів у фазі 2-

та багаторічні злакові і деякі дво-сім'ядольні			4х листків культури
	Брусія Екстра, МД	1-1,33	//-// у фазі 2-6 листків у культури
	Мілагро 040, штефаніка Мілагро240, Муссон КС Міладар, КС консультант) ,КС гавань,МД Терра Микс,ВГ Теллус, КС Алькені , МД	1-1,25 1-1,25 0,05-0,07 1-1,5 1,25-1,5	Обприскування у фазі 4-10 листків культури (2-6 листків у однорічних та 10-15 см у багаторічних бур'янів) у фазі 3-10 листків у культури
	Таксон 750, ВГ+ ПАР	0,04-0,08+ 0,2	Обприскування у фазі 4-10 листочків
	Мілафурон (меланка), КС	1-1,25	
	Гавань МД	1,25-1,5	Обприскування у фазі 3-10 листків культури
	Мезотрекс Ультра, МД Клінкорн, МД	1,25-2 1,3-1,5	у фазі 3-7листків у культури
	Салют 40 (арія 40), МД	1-1,25	у фазі 3-8 листків у культури
	Даічі Екстра 6, МД	0,75	у фазі 2-8 листків у культури
	ЕЛЮМІС 105, мд Аллатан 105, мд Гавань Екстра, ВГ+ ПАР Флокс	1,25-2 1,25-2 50-60/га	у фазі 2-8 листків у культури у фазі 4-10 листків у культури
Однорічні та багаторічні злакові і двосім'ядольні	Рамзес, ВГ + ПАР Тренд 90 Рімкорн, ВГ+ПАР «Ад'ютант-Л» Тітус Екстра75,ВГ+ПАР Віволт Майтус, РГ + ПАР Талант Резон, РГ+ ПАР «Мачо» Кордус Флекс+ ПАР Віволрт Клінкорн,МД Майстер Пауер, ОД Кельвін Плюс, ВГ +ПАР Метолат Сумаро, РС+ПАР Легенда, МД	40-50 г/га + 200 мл/га 40-50г/га+0,2л/га 30-50 г/га+200 40-50 г/га +0,2 л/га 40-50 г/га+ 0,2л/га 480 г/га +0,2% 1,3-1,5 1,25-1,5 0,3-0,4 1,0 0,25 +0,25 л/га 1,25-2	Обприскування посівів у фазі 1-7 листків кукурудзи (у фазі кущіння однорічних злакових та висоти багаторічних 10-15 см -у фазі 2-7листків у культури - у фазі 3-7листків у культури Обприскування посівів у фазі 3-8 листків культури

	Крейсер, ВГ + ПАР «Флокс» Базис 75, ВГ + ПАР Тренд 90 Варіант, РГ+ПАР«Мачо» Бату, РГ + ПАР Талант Таск Екстра 66,5,ВГ+ ПАР Тренд	40-50 г/га + 200 мл/га 20-25 г/га + 200 мл/га 20-25 + 0,2л/га 20-25 + 0,2л/га 250-400г/га +200 мл/га	Обприскування посівів у фазі 2-5 листків культури
	Апач, ВГ + ПАР Флокс Нікомекс,ВГ+ПАР Флекс Морган, КС Клінч Макс, ВГ+ ПАР Бустер	0,4-0,5 кг/га+ 0,2 л/га 60г/га+200мл/га 0,25 40-50 г/га + 50 мл/100 л води	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури
Однорічні двосім'ядоль ні, в т.ч. стійкі до 2,4-Д та триазинів	Гармонік, ВГ+ ПАР Ескорт або без ПАР	10 г/га+ 0,2 л/га 15 г/га	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури

Рис найбільше засмічується просом курячим, рисовим, великоплідним, бульбоочеретом, осотом, сусаком зонтичним.

1	2	3	4
Дводольні та широ- колисті болотні бур'яни	Пік 75 WG, ВГ	15-20 г/га	Обприскування у фазі 3-4 листків культури посівів у фазі кущіння культури
Бульбоочерет, монохорія	Сіріус, ЗП	0,1-0,3	Обприскування посівів у фазі 4-6 листків культури (5-7 листків бур'янів)
	Базагран М., РК	2-3	- від фази 2х листків

			до кущіння культури
Частуха, бульбоочерет та інші болотяні	Агритокс (гранокс), РК 2М-4Х 750, РК	1,5-2 1-1,3	Обприскування посівів у фазі повного кущіння культури
Однорічні злакові буряни	Топшот 113, МД	2-3	Обприскування посівів від фази 2-4 листків до 6-7 листків у бульбоочерету та фази 2-4 листків до середини кущіння проса курячого
Однорічні злакові та двосім'ядольні, бульбоочерет	Номіні 400, КС + ПАР А-100	0,08-0,1+ 0,08-0,1	Обприскування посівів від фази 3-4 листків культури
	Баксіга, МД Тайвара, ВГ +ПАР Тренд 90 Цитадель 25, МД	2 30-40г/га +0,2л/га 1-1,2	Обприскування вегетуючих бур'янів Обприскування у фазі 2-4 листочків до середини кущіння курячого проса
Однорічні та багаторічні дводольні бур'яни	Цитадель 25, МД	1,4-1,6	- від 3-4 до 6-7 листків бульбоочерету

Зернобобові культури сильно засмічуються всіма видами однорічних і багаторічних бур'янів через низьку конкурентоспроможність на ранніх фазах розвитку.

Ефективним заходом боротьби з бур'янами в посівах однорічних бобових культур є до- і післясходове боронування. Перше проводиться через 3-6 днів після сівби, коли довжина проростка не перевищує 1,5 см, друге за висоти бур'яну 8 -10 см у фазі 3-4 листків гороху; 3-4 трійчастих листків люпину; першого трійчастого листка сої.

Боронування після з'явлення сходів проводять легкими або середніми боронами на невеликій швидкості руху агрегату, поперек рядків. Як правило, боронують у суху погоду і в другій половині дня, коли у рослин спадає тургор.

Горох

1	**2**	**3**	**4**
Однорічні злакові та деякі двосім'ядоль-ні	Дуал Голд 960, КЕ Фронтьєр Оптіма, КЕ	1,6 0,8-1,2	Обприскування ґрунту до сівби або до сходів культури (в зоні недостатнього зволоження із загортанням) //-// без загортання
Однорічні двосім'ядоль-ні та злакові	Селеніт, КС, Перун, РК Панда, КЕ	3-5 3-5 3-6	Обприскування ґрунту до сходів культури -//-

	Парадокс, РК	0,25-0,35	у фазі 4-х справжніх листків
Злакові та однорічні двосім'я-дольні	Пульсар 40 (пасат, брокс), РК Юпітер, РК Атландо, РК	0,75-1,0 0,5-0,75 0,75-1	Обприскування посівів у фазі 1-3х трійчастих листків культури Обприскування грунту до сівби, до сходів, або після сходів у фазі 2-3 справжніх листків культури - у фазі 2-5 справжніх листків культури (1-4 листків бур'янів)
Однорічні двосім'ядольні (горох на зерно)	Агрітокс (агростар), РК Гербітокс, РК Базагран, РК Камбіо Стар, РК Бентагран (бантен, бентазон стар, беназон, грінвіч),РК Базан, РК, Набоб, РК Бантен,РК	0,5 0,5 3 3 1,5-3 2-3 2-3	Обприскування посівів у фазі 3-5 листків культури Обприскування посівів у фазі 5-6 листків культури Обприскування посівів у фазі 5-6 листків культури
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2М-4Х	Базагран, РК (горох на насіння) Табезон,РК Беназон,РК	3 3 3	Обприскування посівів у фазі 5-6 листків культури
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до 2,4Д	Ефес, РК	3	Обприскування посівів у фазі 5-6 листків культури
Однорічні злакові	Фюзілад Форте 150, КЕ Пантера, КЕ	0,5-1,0 1-1,5	Обприскування посівів у фазі 2-4 листків бур'янів Обприскування посівів у фазі 3-4 листків бур'янів
Багаторічні злакові	Фюзилад Форте 150 , КЕ Пантера, КЕ Селект120, СЕ	1-2 1,75-2 1,2-1,6	За висоти бур'янів 10-15 см За висоти бур'янів 15-20 см
Однорічні та багаторічні злакові	Агіл 100 (шогун), КЕ	0,6-1,2	Обприскування вегетуючої культури від 2-3 листків до кущіння однорічних бур'янів, за висоти пирію 10-15 см

Однорічні та багаторічні злакові та дводольні	Гермес, МД	0,7-1,0	Обприскування посівів у фазі 3-6 листків культури

Соя

1	2	3	4
Однорічні злакові і деякі двосім‘ядольні	Піонер 900, к.е.	1,5-2,5	Обприскування ґрунту до-, під час-, після сівби, але до появи сходів
	Дуал Голд 960, КЕ Фронтьєр Оптіма, КЕ	1,2-1,6 0,8-1,2	Обприскування ґрунту до сівби або до сходів культури
Однорічні злакові та двосім’ядольні	Патрік (аценіт А),КЕ Гезо(капрал),КС Стратег, КС Прометрекс 50, КС Харнес, к.е. Примекстра TZ Голд 500, КС Комманд 48, КЕ Стомп 333, КЕ Олрайт, КЕ Кратос, КЕ Екстрем, КЕ Герб 900, КЕ Ацетоган, КЕ	2-5 3,0-4,0 2-3 2-3 1,5-3 4,5 0,2 3-6 1,5-3 1,5-3 1,5-3 1,5-3 1,5-2,5	Обприскування ґрунту з негайним загортанням до сівби, під час сівби або до сходів культури Обприскування грунту до сівби, під час сівби або до сходів культури -//- або після сходів у фазі 3х справжніх листків культури - до появи сходів культури Обприскування до, після сівби, але до появи сходів культури (в зонах недостатнього зволоження із загортанням)
Однорічні двосім’ядольні	Аватар, КЕ Стратег, КС	1,5-2,5 3-4	Обприскування до, після сівби, але до появи сходів культури ---«»---
	Пендіган (панда), КЕ	3-6	Обприскування ґрунту до сходів культури
	Петра, ВГ Набоб (бантен), РК Табезон (трой),РК Базагран (бантен) ,РК Галаксі Ультра, РК	0,025 1,5-3 1,5-3 1,5-3 1,5-2,0	Обприскування посівів у фазі 1-3 справжніх листків культури -//-у фазі 1-4 справжніх листків культури

	Флейм, ВГ Сойгард Голд, РК	18-26г/га 1-2	-//-у фазі 1-2 справжніх листків культури
Однорічні двосім‘ядольні та злакові	Артист 41,5,ВГ Купол(монстр),ВГ Антисапа Ліквід,ВГ Пірат (містраль), ВГ Адвокат, КС Командир,КЕ Лазурит,ЗП Клопез,КЕ	2,0-2,5 0,7-1,0 0,5-0,7 0,5-0,7 0,5-0,7 0,3-0,5 0,5-0,7 0,15-0,20	Обприскування ґрунту до сходів культури
	Дерокс,КС Капрал, КС Серп (прадо, ізумруд, юпітер,пікадор) РК	3-5 2-3 0,5-1	Обприскування ґрунту до сівби, до сходів //-//або після сходів у фазі 2-3 справжніх листків культури
	Ізамокс 40, РК Атландо, РК Бритекс 40 (бокс, вінес, IMI-BIT), РК Каліф, КЕ Пульсар 40(пасат, зодіак), РК Формула, ВГ + ПАР Тандем Відблок Плюс, МЕ Парадокс, РК Стобоб, ВС	0,75-1 0,75-1 0,75-1,0 0,25-0,5 0,75-1 6-8 +200 мл/га 2-2,5 0,25-0,35 1	Обприскування культури у ранні фази розвитку бур’янів //-// у фазі 1-3 трійчастих листків у культури Обприскування посівів у фазі 2-3 справжніх листків культури //-//у фазі 4-х справжніх листків
Однорічні злакові	Тарга Супер, (ачіба, 50 антипирій) ,КЕ БагіраСупер,КЕ Таргон-S, КЕ Міура, КЕ Лемур, КЕ Пантера, КЕ Фюзілад Форте150 КЕ Шквал, КЕ	1-2 1-2 1-2 1-2 0,4-0,8 1 1 0,5-1 1	Обприскування вегетуючої культури у фазі 2-4х листків у бур’янів
	Центуріон Профі, КЕ Оберіг Гранд, КЕ + ПАР Корона	0,15-0,35 0,25-0,4+ 0,75-1,2	Обприскування посівів у період вегетації -“-

	Селект, КЕ Блейд, КЕ Антилопа, КЕ Дарвін, КЕ	0,4-0,8 0,4-0,8 0,3-0,45 0,4-0,8	Обприскування посівів за висоти бур'янів 3-5 см, незалежно від фази розвитку культури
Однорічні та багаторічні злакові	Агіл100, КЕ Герой,КЕ Норвел Екстра,КЕ Седім, КЕ+ ПАР	0,8-1,2 0,8-1,2 0,6-1,2 0,2-0,8+ 0,2 л/га	Обприскування вегетуючої культури від фази 2х листків до кущіння однорічних бур'янів, за висоти пирію 10-15 см Обприскування посівів на ранніх фазах розвитку бур'янів
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні	Протеже, РК Ацифен, РК	1,5-2,5 1-2	Обприскування посівів в період вегетації на ранніх стадіях розвитку бур'янів
	Арамо45, КЕ	1-2	- від фази 3 листків до кінця кущіння однорічних злакових бур'янів, за висоти пирію 15-20 см (незалежно від фази розвитку культури)
Однорічні та багаторічні злакові і двосім'ядольні	Ураган Форте 500 , РК Гермес, МД Фабіан, ВГ	2-4 0,6-1,0 0,1	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника Обприскування у фазі 2-3 справжніх листків у культури
Однорічні двосім'ядольні	Хармоні 75, ВГ + ПАР Тренд 90 Флейм,ВГ	6-8 г/га + 200 мл/га 18-26г/га	Обприскування посівів у фазі 1- 2 справжніх листків культури (в ранні фази розвитку бур'янів)
	Класік Форте, ВГ +ПАР Тренд 90 Хармоні Класік ВГ +ПАР Тренд 90 Ефес, РК	25-35 г/га +200мл/га 25-35 г/га +200мл/га 1,5-3	Обприскування посівів у фазі 2-3 справжніх листків культури (в ранні фази розвитку бур'янів)
	Беназон, РК Камбіо Стар, РК Ладдок Топ Базан,РК	1,5-2,5 1,5-3 1,5-3 1,5-3,0	Обприскування посівів у фазі 1-3 справжніх листків культури
Багаторічні злакові	Ачіба,50ЕС (багіра супер), КЕ Антилопа, КЕ Гамма, к.е. Міура, КЕ Лемур, КЕ Тарга Супер (таргон-S), КЕ Шквал, КЕ Блейд, КЕ	2-3 0,45-0,6 2-3 0,8-1,2 1,5-2 2-3 0,8-1,2 1,4-1,8	Обприскування культури за висоти бур'янів 10-15 см

	Фюзілад Форте 150 ЕС, к.е. Пантера, КЕ	1-2 1,5-2	
	Селект120, КЕ Дарвін, КЕ	1,4-1,8 1,4-1,8	Обприскування посівів за висоти бур'янів 15-20 см (незалежно від фази розвитку культури

В дослідах Інституту фізіології рослин і генетики НААН України ефективні суміші:

Соя

Види бурянів	Назва препарату	Норма витрати кг/га, л/га	Період обробки
1	**2**	**3**	**4**
Однорічні двосім'ядольні та злакові	Пульсар 40, КЕ + Хармоні 75, ВГ	0,5 л/га + 3 г/га	Обприскування у фазу 2-3 справжніх листків культури

Люцерна. Посіви цієї культури, зокрема, широкорядні насіннєві весняного строку сівби, перший рік життя дуже засмічуються однорічними злаковими (просом курячим, мишієм сизим) і двосім'ядольними бур'янами — редькою дикою, лободою білою, щирицею білою і звичайною, галінсогою дрібноквітковою, гірчаком почечуйним та розлогим, гречкою березкоподібною. Найшкодочиннішим у Лісостепу є просо куряче, засміченість яким часто складає 90% і більше. За даними Інституту землеробства НААНУ за щільності рослин курячого проса 5 шт. на кв.м, захисної зони рядка, урожай насіння люцерни зменшується на 46,7%, а за 13 шт. на кв.м відмічається повна їх загибель. Боротьбу з бур'янами на таких посівах необхідно розпочинати в літньо-осінній період, відразу після збирання попередника, ретельно поєднуючи агротехнічні заходи з хімічними.

1	**2**	**3**	**4**
Однорічні злакові та двосім'ядольні	Пульсар 40, РК	1-1,2	Обприскування посівів у фазі 3-6 листків культури
	Парі, РК (безпокривна)	1	Обприскування ґрунту до сівби, до сходів або після сходів у фазі 1-2 трійчастих листків культури
Однорічні дводольні	Грантокс (агрітокс), РК Базагран, РК Ладдок Топ, РК Камбіо Стар, РК	0,5-0,75 2,0 2,0 2,0	Обприскування посівів у фазі 1-2 трійчастого листка культури

Повитиця	Солист, РК	0,6-0,9	Обприскування через 7-10 днів після укосу

Люцерна 2-го і наступних років вегетації

1	2	3	4
Однорічні двосім'ядольні та злакові	Пульсар 40, РК	0,5	Обприскування посівів після початку відновлення вегетації
Повитиця	Солист, РК	0,6-0,9	Обприскування через 7-10 днів після укосу

Ріпак, зокрема, озимий, частіше засмічується багаторічними коренепаростковими (осотами), кореневищними (пирій повзучий), озимими та зимуючими бур'янами. В разі застосування окремих гербіцидів забороняється використання соломи на корм тваринам, олії — в харчовій промисловості.

1	2	3	4
Однорічні і багаторічні злакові та двосім'ядольні	Раундап Екстра, РК Гліфовіт Екстра, РК (соліст, напалм директор, гліфопрофі, суперклін), РК Барклей Галлап360, в.р.к. Суперклін 450, РК Гліфоголд, РК Фелікс, ВГ Тест, ВГ	2-3,5 2-3,5 2-5 2-5 2-5 2-6 2-2,5 1-2	Обприскування вегетуючих бур'янів навесні за 2 тижні до сівби (до обприскування виключити всі механічні обробки, крім ранньовесняного закриття вологи)
Однорічні та багаторічні злакові	Арамо45, КЕ Ореол Максі, КЕ Багіра Супер,КЕ Герой,КЕ Ореол, КЕ	1,0-2,0 0,4-0,8 1-2-3 0,8-1,2 1-3	Обприскування від фази 3 листків до кінця кущіння однорічних злакових бур'янів, за висоти пирію 15—20 см (незалежно від фази розвитку культури) - у фазі 2-4 листків у однорічних бур`янів та висоти багаторічних 10-15 см - у фазі 3-6 листків бур'янів
Однорічні злакові та дво-сім'ядольні	Гліфоголд, РК Соліст, РК Клод (прибой, кломекс),КЕ	2-4 2-5 0,15-0,2	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника Обприскування грунту до сівби, до сходів або у фазі 2-х справжніх

			листків культури
	Танаріс,СЕ (ріпак озимий)	1,5-2,0	Обприскування ґрунту до появи сходів культури
	Бутізан Стар, КС	1,75-2,5	Обприскування грунту після посіву, до появи сходів, або у фазі 2-х справжніх листків культури
	Трифлурекс, КЕ	1,2-3	Обприскування грунту до сівби, після сівби, але до появи сходів культури
Багаторічні злакові та двосім'я-дольні	Гліфоголд, РК Соліст, РК	4-6 2-6	Обприскування вегетуючих бур'янів восени після збирання попередника
Однорічні злакові і деякі двосім'ядо-льні	Дуал Голд 960 ЕС, к.е. Тайфун, КЕ	1,6 1,6-2,6	Обприскування ґрунту (в зонах недостатнього зволоження із загортанням) до сівби або до сходів культури
Однорічні злакові (ріпак ярий та озимий)	Лемур, КЕ Антипирій,КЕ Оберіг Гранд, к.е. + ПАР Корона Фюзілад Форте150 ЕС, к.е. Цент, КЕ + ПАР Фофір	1-1,25 1.0-1,5 0,25-0,4 +0,75-1,2 0,5-1 0,2-0,4 +0,6-1,2	Обприскування у фазі 2-4 листків бур'янів -"- -"- -"-2-6 листків у бур'янів
	Центуріон Профі, КЕ Сокіл, КЕ Міура, (шквал), КЕ	0,15-0,35 0,4-0,8 0,4-0,8	Обприскування вегетуючих бур'янів у фазі 2-4 листків (незалежно від фази розвитку культури)
Однорічні злакові (ріпак ярий)	Тарга Супер (ачіба50), КЕ Пантера, КЕ Селект 120,КЕ (ньюпорт, селектор, дарвін, блейд), КЕ	1-1,5 1-1,25 0,4-0,8	Обприскування культури у фазі 3-5 листків бур'янів Обприскування культури у фазі 3-4 листків бур'янів Обприскування посівів за висоти бур'янів 3-5 см незалежно від фази розвитку культури
Однорічні та багаторічні злакові в т.ч. падалиця зернових (ріпак озимий)	Агіл (шогун), КЕ	0,6-1,2	Обприскування посівів у фазі 3-6 листків у бур`янів

	Арамо45, КЕ	1-2	Обприскування посівів з фази 3-х листків до кінця кущіння однорічних, за висоти пирію 15-20 см
Багаторічні злакові (ріпак ярий та озимий)	Селект 120, КЕ (дарвін), КЕ Сокіл (ньюпорт) Міура (шквал), КЕ Пантера, КЕ Фюзілад Форте, к.е. Лемур, КЕ Антипирій,КЕ Макета 50, КЕ Грінфорт КФ40, КЕ	1,4-1,8 0,8-1,2 0,8-1,2 1,75-2 1-2 1,75-2 1,5-2.0 1-3 1,75-2	Обприскування посівів за висоти бур'янів 15—20 см, незалежно від розвитку культури Обприскування посівів за висоти бур'янів 10—15 см
Ріпак озимий (ярий ріпак)	Цетодим, к.е.+ ПАР «Фофір» Тарга Супер, КЕ Цент, к.е. + ПАР Атом Тарга Супер (ачіба), КЕ	0,4-0,7+ 1,2-2,1 2-3 0,4-0,7+ 1,2-2,1 2-3	Обприскування посівів у фазі 3-6 листків однорічних бур'янів, за висоти багаторічних 10-15 см
Однорічні злакові та двосім'я-дольні (ріпак ярий і озимий)	Ріпіус, КС Бутизан Авант,СЕ Комманд48 (командир, прибой, компаньйон, кломекс, каліф), КЕ Комманд Екстра,СК Каліф Мега, ФК	1,5-2 1,5-2,5 0,15-0,2 2,5 2,5-3	Обприскування ґрунту до сходів або після сходів культури у фазі 2-х справжніх листків культури Обприскування ґрунту до сходів культури - до, під час сівби, але до сходів культури
Однорічні двосім'ядо-льні, у т.ч. стійкі до 2,4-Д, багаторічні коренепаро сткові бур'яни	Цукрон +,РК Мікадор, РК Хакер, РГ	0,2-0,5 0,3-0,35 0,12-0,2	Обприскування посівів у фазі 3- 4 листків культури, по вегетуючих бур'янах
	Штефклорам, РК (ріпак озимий)	0,3-0,35	Обприскування культури у фазі 6-8 листків однорічних бур'янів, фазі розетки - початку формування генеративного пагону 2-8 см у осотів
(ріпак ярий та озимий, гірчиця)	Галера Супер, РК	0,2-0,3	Обприскування у фазі 2-4 справжніх листків до появи квіткових бутонів
Однорічні та багаторічні двосім'ядо-	Лонтрел Гранд (осотин, в.г., вільямс, ВГ) Репер, ККР	0,12-0,2 1	Обприскування культури у фазі 6-8 листків однорічних бур'янів, фазі розетки - початку формування генеративного пагону 2-8 см у осотів

льні (ріпак ярий та озимий)	Лаура, ВГ Шмайсер, РК Галера 334 SL, в.р., (аліда, галеон, істилайк 334) , РК АП-Галесу, РК Мікадо, РК	0,13 0,3-0,35 0,3-0,35 0,3-0,35 0,3-0,35	Обприскування посівів у фазі 3-4 листків у культури до появи квіткових бутонів
Ріпак озимий	Слаш, КЕ	0,75-1	

*Забороняється використовувати ріпак на корм тваринам та ріпакову олію у харчовій промисловості

**Забороняється використання олії в якості сировини в харчовій промисловості

В дослідах Інституту фізіології рослин і генетики НАН України ефективні суміші:

1	2	3	4
Однорічні та багаторічні двосім'ядольні (в т.ч. осоти рожевий та жовтий) та однорічні злакові	Галера Супер, РК + Фюзілад Фотре, к.е.	0,3 л/га + 1 л/га	Обприскування посівів восени (озимий ріпак) або навесні від фази 3 справжніх листків до фази подовження стебла включно у культури в момент, коли осоти досягають фази розетки – початку стеблування, а злакові бур'яни: однорічні - фази 2 – 4 листків, багаторічні - висоти 15 – 20 см
Однорічні та багаторічні дводольні, в т.ч. осоти рожевий та жовтий, та однорічні і багаторічні злакові, в т.ч. пирій повзучий	Галера Супер, РК + Фюзілад Фотре, к.е.	0,3 л/га + 2 л/га	
Однорічні, в т.ч. з родини капустяних (гірчиця, талабан, кучерявець Софії) та багаторічні	Галера Супер, РК + Сальса 75, ЗП + ПАР Тренд 90	0,3 л/га + 0,025 кг/га + 200 мл/га	Обприскування посівів восени (озимий ріпак) або навесні від фази 2 справжніх листків до фази подовження стебла включно у культури на

дводольні			ранніх стадіях розвитку однорічних бур'янів

Льон-довгунець засмічується однорічними і багаторічними бур'янами. На початку вегетації в посівах через повільний ріст льону домінують двосім'ядольні бур'яни (редька дика, лобода біла та інші), пізніше з'являються теплолюбні злакові — просо куряче та мишії, забур'яненість якими становить 80-90% загальної кількості. Злісними для льону в Поліссі є пирій повзучий, в Лісостепу-осоти. За умов несвоєчасного проведення заходів боротьби з бур'янами втрати льонопродукції можуть досягати 50-70% і більше.

1	**2**	**3**	**4**
Однорічні та багаторічні злакові	* Тарга-супер, КЕ Ачіба 50, КЕ Міура, КЕ	2-3 2-3 0,8-1,2	Обприскування посівів у фазі "ялинки" культури (за висоти пирію повзучого 10-15 см)
	Агіл100 (шогун), КЕ	0,8-1,2	Обприскування посівів культури (з фази 2-3 листків до фази кущіння однорічних бур'янів, за висоти пирію повзучого 10-15 см)
Однорічні злакові	Фюзілад Форте150, к.е.	0,5-1	Обприскування посівів у фазі 2-4 листків бур'янів
	Пантера, КЕ	1-1,5	Обприскування вегетуючої культури у фазі 3-4 листків бур'янів
	Селект, КЕ	0,4-0,8	Обприскування за висоти бур'янів 3-5 см (фаза "ялинки" культури)
Багаторічні злакові	Селект, КЕ	1,4-1,8	Обприскування посівів за висоти бур'янів 15-20 см (фаза "ялинки" у культури)
	Фюзілад Форте 150, к.е. Пантера, КЕ	1-2 1,75-2	Обприскування вегетуючої культури за висоти бур'янів 10-15 см
Однорічні двосім'я-дольні	Агритокс, РК Агростар, РК 2М-4Х 750, РК Гроділ Максі 375, МД (на техн. цілі)	0,7-1,2 0,7-1,2 0,5-0,75 0,1-0,11	Обприскування культури у фазі "ялинки" (за висоти культури 3-10 см) -за висоти культури 5-10 см

Однорідні злакові і двосім'я-дольні	Трифлурекс, КЕ (на технічні цілі)	1,6-2	Оприскування грунту (з нечайним загортанням до сівби, під час сівби, після сівби, але до появи сходів культури
Однорічні двосім'ядольні, в т.ч. стійкі до МЦПА та багаторічні двосім'ядольні	Пік 75, ВГ	20 г/га	—"— (за висоти культури 3-10 см)
Однорічні двосім'ядольні в т.ч. стійкі до 2М-4Х	Базагран, в.р. Базагран М, РК Формула	3 2-3 10-15	— « — -//- Оприскування у фазі "ялинки") культури
Однорічні двосім'ядольні та багаторічні коренепа-росткові	Лонтрел Гранд, в.г.	0,04-0,12	Обприскування у фазі «ялинки» культури
*Забороняється використовувати ріпак на корм тваринам та ріпакову олію у харчовій промисловості **Забороняється використання олії в якості сировини в харчовій промисловості			

ЗАСОБИ ЗАХИСТУ РОСЛИН, ДОЗВОЛЕНІ ДЛЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ У 2025 РОЦІ

Назва препарату, діюча речовина, фірма-виробник	Норма витрати препарату	Культура	Шкідливий організм	Спосіб, строк обробки, обмеження	Строк останньої обробки (в днях до збирання врожаю	Максимальна кратність обробки
1	2	3	4	5	6	7
Інсектициди (для боротьби з шкідниками) Високотоксичні препарати. Працювати в захисному одязі в безвітряну погоду, за t° не вище 24°С. Після роботи вимити обличчя, руки						
АКТАРА 25 WG, ВГ, (тіаметоксам, 250 г/кг), ф. «Сингента», Швейцарія **2031 р.**	1,4 г на 10 л води (4 л на сотку)	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	2
	0,6–0,8 г на 3 л води на сотку	Томати, перець солодкий	Колорадський жук	—“—	20	2
	0,6–0,8 г на 3 л води на сотку	Томати, перець солодкий, баклажани	Колорадський жук	—“—	20	2
	6 г на 300 мл води на 30 кг бульб	Капуста Картопля	Колорадський жук, ґрунтові шкідники	Обробка бульб перед висаджуванням	20	1
	0,6–0,8 г на 3 л води на сотку	Капуста	Попелиці	Обприскування в період вегетації	20	2
АКТЕЛЛІК 500 ЕС, КЕ, (піриміфос-метил, 500 г/л), ф. «Сингента», Швейцарія **2028 р.**	6 мл на 3 л на сотку	Суниці	Пильщики, сунична листовійка, жуки (довгоносики, скосарі)	Обприскування в період вегетації (до цвітіння та після збирання врожаю)	20	2
	12 мл на 10 л води	Черешня	Вишнева попелиця, вишнева муха	Обприскування в період вегетації. Витрата робочої рідини: 2 л-на моло-де дерево, 2-5 л- на дерево середнього віку, 5л – на доросле дерево	20	1
АЛЬТЕКС, КЕ, (альфа-циперметрин, 100 г/л),	2–3 мл на 6–10 л води на 2 сотки	Капуста	Капустяна міль, білан, капустяна совка	Обприскування в період вегетації	30	2

ТОВ «Агросфера-Трейд», Україна. Виробник Китай **2027 р.**						
	2–3 мл на 6–10 л води	Яблуня	Яблунева плодожерка, листокрутка	Обприскування в період вегетації	25	2
АНТИКЛІЩ МКС, КЕ, (піриміфос-метил, 200 г/л+піридабен, 150 г/л+ ацеміприд, 50 г/л), ТОВ «Компанія «Укравіт», Україна, ТОВ «Фабрика агрохімікатів **2025 р.**	8-10 мл на 8-10 л води/ 1 сотку	Декоративні культури закритого і відкритого ґрунту, в.т.ч. квіти	Білокрилка, павутинний кліщ, трипси, трояндова щитівка, попелиці, листовійки, інші	Обприскування в період вегетації за появи шкідників (за перевищення ЕПШ)	30	2
	8-10 мл на 8-10 л води/ 1 сотку	Плодові насадження, в т.ч. яблуня	Кліщі, плодожерка, мінуючи молі, листокрутки, пильщик, щитівки, квіткоїд, довгоносики, оленка волохата, трипси	Обприскування в період вегетації за появи шкідників (за перевищення ЕПШ)	30	2
АРМАДА, ТН (імідаклоприд, 140 г/л + пенсикурон, 150 г/л) ТОВ «Компанія агрохімічні технології», Україна, виробник – ф. «Джангсу Інстітьют оф Екомонес», Китай **2025 р.**	10 мл на 90 мл води витрата робочого розчину – 100-200 мл/ 10 кг бульб	Картопля	Дротяники, несправжні дротяники, личинки хрущів та колорадсь-кого жука, цикадки, попелиці, трипси, ризоктоніоз	Обробка бульб перед висаджуванням		1
АЦ ЛЮКС, ЗП (ацетаміприд, 200 г/кг), ТОВ «Компанія «Укравіт», ТОВ «Фабрика агрохімікатів», Україна **2025 р.**	50 г на 0,01 га	Яблуня	Комплекс шкідників	Обприскування в період вегетації	30	2
	0,5 г на 0,01 га	Картопля	Колорадський жук	Jбприскування в період вегетації	30	2
БОМБАРДИР, ВГ, (імідаклоприд, 700 г/кг); ТОВ «Сидера-Агро», ТОВ	0,45–0,5 г на 5 л води на сотку	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	1
	—“—	Томати, баклажани	—“—	—“—	15	1

«Сімейний Сад», Україна. Виробник Китай **2028 р.**		0,7 г на 10 л води	Яблуня, груша	Плодожерки, листовійки, попелиці	30	1
БЛИСКАВКА, КЕ, (альфа-циперметрин, 100 г/л), ТОВ «Презенс», Україна. Виробник Китай **2027 р.**	1-1,5 мл на 3-5 л води	Капуста	Міль, білани, совки	Обприскування в період вегетації	30	2
	1,5-2,5 мл на 3-5 л води	Яблуня	Плодожерка, листовійки	—”—	25	2
ЕЛІТ ХАНТЕР, РК (імідоклоприд 200 г/л) ТОВ «АгроМаксі», Україна Виробник Китай**2026 р.**	1,5-2,5 мл на 5 л води	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	1
ЕНЖІО 247 SC, КС (лямбда - цигалотрин,106 г/л + тіаметоксам, 141г/л), ф. «Сингента», Швейцарія **31.12.2031 р.**	1,8 мл на 5 л води на сотку	Картопля	Колорадський жук, велика картопляна попелиця	Обприскування в період вегетації	20	2
	1,8 мл на 5 л води на сотку	Томати	Колорадський жук, велика картопляна попелиця	Обприскування в період вегетації	20	2
	1,8 мл на 5 л води на сотку	Цибуля	Цибулева муха, трипси	Обприскування в період вегетації	14	2
	1,8 мл на 5 л води на сотку	Капуста	Капустяна совка, міль, капустяний та ріпаковий білани, попелиця	Обприскування в період вегетації	14	2
	1,8 мл на 5 л води; 2 л розчину – на молоде дерево, 2-5 л – на дерево середнього віку, 5 л – на старе дерево	Яблуня	Сірий бруньковий довгоносик, казарка, букарка, яблуневий квіткоїд, яблуневий трач, яблунева зелена попелиця	Обприскування в період вегетації	20	2

КАНОНІР, ВГ (імідоклоприд 700г/кг), ТОВ «Агрохімічні технологі», Україна, виробник Китай, **2026 р.**	04,5-0,50 г на 8л води на сотку	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	1
		Томати	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	15	1
	0,5 на 10 м^2	Ягідні культури	Сисні (попелиці) та листогризучі види (довгоносики, листовійки, пильщик чорносмородиновий жовтий)	Обприскування в період вегетації (до цвітіння та після збору врожаю)	60	2
КАРАТЕ ЗЕОН 050 CS, мк.с., (лямбда-цигалотрин, 50 г/л), ф. Сингента, Швейцарія **2028 р.**	4 мл на 10 л води	Яблуня	Плодожерка, листовійки, попелиці	Обприскування 6-8 дерев віком до 5 років або 3-4 – понад 5 років	14	2
	2 мл на 3-5 л води	Цибуля (крім цибулі на перо)	Цибулева муха	Обприскування в період вегетації	10	3
КОРАГЕН 20, КС, (хлорантраниліпрол, 200 г/л), ф «Дюпон Інтернешнл Оперейшинз Сарл», Швейцарія, **2029 р.**	0,5-0,6 на 3-5 л води на сотку	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	2
КОРСАР, ВГ (імідоклоприд 700г/кг), ТОВ «Агроконсалт Україна», виробник Китай **2025 р.**	0,5 г на 0,01 га	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	1
	0,45-0,5	Томати	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	15	1
МАТЧ 050 ЕС, КЕ (люфенурон, 50 г/л), ф. Сингента, Швейцарія **2028 р.**	4 мл на 4–5 л води на сотку	Капуста	Білани, капустяна совка, капустяна міль	Обприскування в період вегетації	14	2
	8 мл на 5 л води (молоді дерева – 2 л, старі – 5 л на дерево)	Яблуня	Яблунева плодожерка, листовійки, мінуючі молі	Обприскування в період вегетації. Витрата робочої рідини - молоді дерва - 2л на дерево,на старе дерево - 5л	30	2

	8 мл на 5 л води (1,5–2 л на кущ)	Виногради-ки	Гронова листовійка	Обприскування в період вегетації. Витрата робочої рідини 1,5-2,0 л на кущ	30	2
РАТИБОР, РК, (імідаклоприд, 200 г/л), ТОВ «Презенс», Україна Виробник Китай **2027 р.**	1,5–2 мл на 3-5 л води 2-2,5 мл на 3-5 л води	Картопля Томати, баклажани Цибуля	Колорадський жук Колорадський жук Цибулева муха	Обприскування в період вегетації Обприскування в період вегетації Обприскування в період вегетації	20 15 20	1 1 1
РУБУС ПРОТЕКТ, ВГ, (імідаклоприд, 700 г/кг) ТОВ «Сидера-Агро», Тов Сімейний Сад», Україна, виробник Китай **2027 р.**	0,7 г на 10 л води	Яблуня, груша	Яблунева плодожерка, листовійки, попелиці	Обприскування в період вегетації. Витрати робочої рідини10 л на 6-8 дерев віком до 5 років або на 3-4 дерева віком понад 5 років	30	2
	0,45-0,5 г/5 л води на 1 сотку	Томати, баклажани	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	15	1
	0,45-0,5 г/5 л води на 1 сотку	Картопля	Колорадський жук	Обприскування в період вегетації	20	1
СЕЛЕСТ Топ 312,5 FS, ТН (дифеноконазол, 25 г/л + флудиоксоніл, 25 г/л + тіаметоксам, 262,5 г/л), ф. «Сингента», Швейцарія **31.12.31 р.**	20 мл на 30 кг бульб	Картопля	Комплекс ґрунтових шкідників, шкідників сходів (дротяники, личинки хрущів, капустянки, несправжньо-дротяники, попелиці, колорадський жук) та комплекс хвороб (ризоктоніоз, альтернаріоз)	Обробка бульб		1
	130-170 мл на 100 кг насіння	Озима пшениця	Комплекс кореневих гнилей, зокрема, фузаріозно-гельмінтоспоріозні, інфекційне випрівання (тифульозне, снігова	Обробка насіння		1

			пліснява), сажкові хвороби, пліснявіння насіння, комплекс ґрунтових шкідників і шкідників сходів			
ТАУРУС, ЗП (піридабен, 200 г/кг), ТОВ «Хімагромаркетинг» Україна, виробник ф. «Зібо Меітіан Пестисайд Ко. Лтд.», Китай **2025 р.**	6-9 г на 10 л води	Яблуня	Кліщі	Обприскування в період вегетації	20	1
ТИРАНА, КС (імідаклоприд, 280 г/л +тіабендазол, 80 г/л), ТОВ «Сидера-Агро», ТОВ «Сімейний Сад», Україна, Китай **2025 р.**	5-7 мл на 10 кг бульб	Картопля	Дротяники, несправжні дротяники, личинки пластинчатовусих, колорвадський жук, попелиці, ризоктоніоз, звичайна парша	Обробка бульб перед висаджуванням		1
REM, ГР (**АнтиМедведка**) (імідаклоприд, 80 г/кг), ТОВ «АГРОМАКСІ», Україна **2027 р.**	3-7 г/ $м^2$	Сільського-сподарські культури	Капустянка (медведка)	Розкладання приманок у період вегетації культур		2

Фунгіциди (для боротьби з хворобами рослин)
Середньотоксичні препарати.
Працювати в захисному одязі у безвітряну погоду.
Після роботи вимити з милом обличчя, руки

АЙРОН, ЗП (сульфат заліза, 53%), ТОВ-фірма «Агрохімпак», ТОВ-фірма «Агрохіммаркет» Україна **2025 р.**	300-600г на 10 л води; до 1 л робочого розчину на дерево	Яблуня	Парша, іржа, борошниста роса, септоріоз, моніліоз, мохи, лишайники	Обприскування до розпускання бруньок та після опадання листя	60	2
	300-600г на 10 л води; до 0,2 л робочого розчину на кущ	Смородина	Борошниста роса, септоріоз, бокальчаста іржа, антракноз, мохи,		60	2

			лишайники			
	300-600г на 10 л води; до 0,2 л робочого розчину на 1 м^2	Виногради-ки	Мілдью, борошниста роса, антракноз, бактеріальний рак, чорна плямистість, сіра гниль	Обприскування до розпускання бруньок та після опадання листя	60	2
АЦИДАН, ЗП (металаксил, 80 г/кг + манкоцеб, 640 г/кг), ТОВ «Хімагромаркетинг», Україна, виробник - ф. «Жеджианг Хебен Пестисайденд Кемікалс Ко. Лтд», Китай **2025 р.**	25 г на 5 л води на 1 сотку	Картопля	Фітофтороз, суха плямистість	Обприскування в період вегетації	20	3
	25 г на 5 л води на 1 сотку	Томати	фітофтороз, суха плямистість	Обприскування в період вегетації	14	3
БЛЮЗ, КС (крезоксимметил, 100 г/л + дифеноконазол, 200 г/л), ТОВ фірма «Агрохімпак», Україна, виробник Китай, **2028 р.**	0,5 мл/8-10 л води/сотка	Яблуня	Борошниста роса, парша, кучерявість листя, моніліоз, плямистість	Обприскування в період вегетації	30	3
	0,5 мл/8-10 л води/сотка	Абрикос	Клястеро-споріоз, кучерявість листя, моніліоз, борошниста роса, кокомікоз	Обприскування в період вегетації	30	3
	0,5 мл/8-10 л води/сотка	Троянда (відкритого ґрунту)	Парша, іржа, борошниста роса, сажистий грибок, плямистість	Обприскування в період вегетації	-	2
БОРДО МК, ВП (сульфат міді, 85-98%), ТОВ-фірма «Агрохімпак», Україна, ТОВ-фірма «Агрохім-маркет», Україна, **2025 р.**	100-200 г на 10 л води; до 1-2 л робочого розчину на 1 дерево	Яблуня	Парша, іржа, борошниста роса, септоріоз, моніліоз	Обприскування до розпускання бруньок та після опадання листя	14	2
		Абрикос	Клястеро-споріоз, кокомікоз, моніліоз, борошниста	Обприскування 1-2% розчином до розпускання бруньок	14	2

			роса, бактеріальний рак			
	10 г на 10 л води; до 0,05-0,1 л робочого розчину на 1 м^2	Томати	Борошниста роса, септоріоз	Обприскування в період вегетації 0,1% розчином препарату	14	2
ДЖЕК ПОТ, КЕ (пенконазол, 100 г/л + дифеноко-назол, 200 г/л), ТОВ«Фабрика агрохімікатів», Україна **2028 р.**	2–4 мл на 10 л води на 1 сотку	Яблуня	Парша, борошниста роса	Обприскування в період вегетації	30	3
ЕНЕРГОДАР, РК (пропамокарб гідрохлорид, 530 г/л + фосетил алюмінію, 310 г/л), ТОВ «Компанія «Укравіт», Україна, виробник — ТОВ «Фабрика агрохімікатів», Україна, **2026 р.**	3,0– 6,0 мл/2 л води/м2 (обприскування ґрунту)	Огірки закритого ґрунту, томати	Чорна ніжка, фузаріозне в'янення, несправжня борошниста роса, пліснявіння насіння, коренева гниль, антракноз, борошниста роса, бура плямистість, альтернаріоз, фітофтороз	Полив ґрунту після висівання насіння чи висаджування розсади		2
ЕФАТОЛ, ЗП (фосетил алюмінію, 800 г/кг), ТОВ «Хімагромаркетінг», Україна, виробник Китай, **2029р.**	20 г на 10 л води на сотку	Огірки	Пероноспо-роз	Обприскування в період вегетації	20	2
ЗАХИСНИК, КС (тіофанат-метил, 500 г/л), ТОВ «Фабрика агрохімікатів», Україна **2028 р.**	20 мл на 10 л води/ 100 м^2	Виноградник	Оїдіум, мілдью	Обприскування в період вегетації	30	1
КУМІР, КС, (крезоксимметил, 100 г/л +дифеноконазол, 200 г/л), ТОВ «Рекорд Агро», Україна, ТОВ Фабрика агрохімікатів, **2029 р.**	3 мл /100 кв.м	Яблуня	Парша, борошниста роса	Обприскування в період вегетації	20	2

РИДОМІЛ Голд МЦ 68 WG, в.г. (металаксил М, 40 г/кг + манкоцеб, 640 г/кг), ф. Сингента, Швейцарія **2031 р.**	25 г на 5 л води на сотку	Картопля, томати	Фітофтороз	Обприскування в період вегетації	14	3
	25 г на 5–6 л води на сотку	Огірки	Пероноспороз		10	3
	25 г на 8–10 л води на сотку	Виноград-ники	Мілдью		25	3
	25 г на 5 л води на сотку	Цибуля (крім на перо)	Пероноспороз		0	3
	25 г на 5 л води на сотку	Тютюн	Пероноспороз		14	3
ТОПАЗ 100 ЕС, КЕ (пенконазол, 100 г/л), ф. Сингента, Швейцарія **2031 р.**	6–8 мл на 10 л води	Огірки відкритого ґрунту	Борошниста роса	Обприскування в період вегетації (до 10 л на сотку)	20	2
	10–15 мл на 10 л води	Яблуня	Борошниста роса	Обприскування в період вегетації (до 2 л на молоде дерево, до 5 л на старе дерево)	20	4
	8–15 мл на 10 л води	Чорна смородина	Борошниста роса	Обприскування в період вегетації (до 15 л на 1 сотку)	20	4
ТОПСІН М, ЗП (тіофанат метил 700 г/кг), ф. «Ніппон Сода Ко. Лтд.», Японія **2028 р.**	8–10 г на 10 л води (на 1 сотку)	Огірки закритого ґрунту	Борошниста роса	Обприскування в період вегетації	7	1
	10 г на 10 л води на 1 плодоносне дерево або 2 л робочого розчину на молоде дерево до 6 років	Яблуня	Парша, борошниста роса, моніліоз	Обприскування в період вегетації	20	2
ФИТАЛ, РК (фосфіт алюмінію, 570 г/л + фосфориста кислота, 80 г/л), ПП «Кемілайн Агро», Україна **2026 р.**	20 мл в 5 л води на сотку	Картопля Томати Цибуля-ріпка	Фітофтороз, альтернаріоз, макроспоріоз Пероноспороз	Обприскування в період вегетації	50 20 40	3 3 3

ХОРУС 75 WG, ВГ (ципродиніл, 750 г/кг), ф. Сингента, Швейцарія **2032 р.**	2,5–3 г на 10 л води	Вишня, черешня, абрикос	Моніліоз, кокомікоз, клястеро-споріоз	Обприскування в період вегетації до повного змочування листя	30	3
	2-3 г на 10 л води	Персик, слива	Моніліоз, кля-стероспоріоз, кучерявість листків		30	4
	2,5 г на 10 л води	Яблуня, груша	Моніліоз		30	4
	6 г в 5 л води на сотку	Суниці	Борошниста роса, біла і бура плямистості, сіра гниль	Обприскування до цвітіння культури	7	1
	3 г в 5 л води на сотку	Суниці		Обприскування після цвітіння культури	7	1
	6 г в 5 л води на сотку	Виноград-ники	Оїдіум, мілдью, сіра гниль	Обприскування в період вегетації	7	3
	6 г в 5 л води на сотку	Газонні трави	Плямистості листя	Обприскування в період вегетації		2
ЧЕМПІОН, ЗП (гідроокис міді, 770 г/кг), ф. «Нуфарм ГмбХ енд Ко. КГ», Австрія **2032 р.**	20 г на 5 л води на сотку	Томати	Фітофтороз, рання суха плямистість, чорна бактеріальна плямистість	Обприскування культури при появі перших ознак хвороби з інтервалом 10-14 днів	14	4
Родентициди (для боротьби з мишоподібними гризунами) При роботі з родентицидами слід дотримуватись правил техніки безпеки						
ТАЛОН RB, ГП (гранули) (Talon Pellets RB) (бродіфакум, 0,05 г/кг), ф. «Сингента», Швейцарія **2029 р.**	20-50 г через 5-10 м залежно від чисельності гризунів	Склади, сховища, погреби, кормоцехи, господарські споруди, в умовах закритого ґрунту	Щури (звичайний, чорний)	Принади розміщують у місцях скупчення гризунів, які контролюють щотижня. У разі поїдання принади поповнюють		
	5-15 г через 2-5 м залежно від чисельності гризунів		Миші (хатня, полівка звичайна)			
ТАЛОН RB, ПБ (воскові брикети) (Talon Wax blocks RB) (бродіфакум, 0,05 г/кг), ф. «Сингента», Швейцарія **2029 р.**	20–60 г принади закріплюються у спеціальних контейнерах на відстані 10 м один від одного (за великої чисельності	Склади, сховища, погреби, кормоцехи, господарські споруди, в умовах закритого ґрунту	Щури (звичайний, чорний)	Принади розміщують у місцях скупчення гризунів, які контролюють щотижня. У разі поїдання принади поповнюють		

	на відстані 5 м)					
	20 г принади закріплюються у спеціальних контейнерах на відстані 5 м один від одного (за великої чисельності на відстані 2 м)		Миші (хатня, полівка звичайна)			
Шторм, 0,005%воскові брикети (флокумафен, 0,005%), ф. БАСФ Агро Б.В., Швейцарія, **2029 р.**	0,7 мл/100 кв.м	Склади, сховища, погреба, господарські споруди, закритий грунт	Домова миша, полівки, щури	Розміщення одиничних брикетів у місцях скупчення шкідників під укриттям або в нору (в місцях недоступних дітям та домашнім тваринам). У разі поїдання брикети поновлюють		
Гербіциди (для боротьби з бур'янами) При застосуванні гербіцидів слід дотримуватись правил техніки безпеки						
ГРІНФОРТ КФ 40, КЕ (хізалофоп-П-тефурил, 40 г/л), ТОВ «Украгроком», Україна, виробники - «Нанджін Ессенс ФайнКемікал Ко. Лтд», Китай, ТОВ «Фабрика агрохімікатів», Україна **2025 р.**	10–15 мл на 1 сотку	Картопля	Однорічні злакові бур'яни	Обприскування по вегетуючій культурі у фазу 3–4 листків у бур'янів		1
	17–20 мл на 1 сотку	Картопля	Багаторічні злакові бур	Обприскування по вегетуючий культурі за висоти бур'янів 10–15 см		1
ЛОНТРЕЛ ГРАНД, ВГ (клопіралід, 750 г/кг), ф. «ДоуАгроСайенсіс ВмбХ С. А. С.», Австрія **2029 р.**	2 г/100 м^2	Кукурудза, капуста	Однорічні та багаторічні дводольні бур'яни, падалиця соняшнику	Обприскування вегетуючих бур'янів у фазі «розетки» (за висоти осотів 15-20 см) від фази 2-х листків культури	-	1
МІСТРАЛЬ, ВГ (метрибузин, 700 г/кг),	15 г на 8 л води на 2 сотки	Томати безрозсадні	Однорічні дводольні та злакові	Обприскування у фазі 2-4 листків культури	-	1

ф. Файнкемі Швебла ГмбХ, Німеччина **2029 р.**	22-28 г на 8 л води на 2 сотки 10-30 г на 8 л води на 2 сотки	Томати розсадні Картопля	—“— —“—	Обприскування ґрунту до висадки розсади Обприскування ґрунту до появи сходів	- -	1 1
ОБЕРІГ, КЕ (хізалофоп-П-Етил, 90 г/л). ТОВ «Презенс», Україна. Виробник Китай **2027 р.**	0,6-0,9 мл на 5-7 л води 1-1,5 мл на 5-7 л води 6-9 мл на 5-7 л води 6-9 мл на 5 л води на сотку 10-15 мл на 5 л води на сотку	Томати, огірки, морква, цибуля, капуста —“— Суниця (після збору ягід) Картопля Картопля	Однорічні злакові Багаторічні злакові Однорічні злакові Однорічні злакові Багаторічні злакові	Обприскування у фазі 2-7 листків у бур’янів, незалежно від фази розвитку культури Обприскування за висоти бур’янів 10-15 см незалежно від фази розвитку культури Обприскування після збору ягід у фазі 2-7 листків у бур’янів Обприскування у фазі 2-4 листків бур’янів Обприскування за висоти бур’янів 10-15 см	— — — — —	1 1 1 1 1
ФЮЗИЛАД ФОРТЕ 150 ЕС, КЕ (флуазифоп-П-бутил, 150 г/л)ф. Сингента, Швейцарія **2029 р.**	10 мл в 5 л води на сотку	Буряки цукрові, морква, цибуля, томати, огірки, картопля,капуста, виноград-ники	Однорічні злакові	Обприскування культур у фазі 2–4 листків бур’янів	—	1
	20 мл в 5 л води на сотку	—“—	Багаторічні злакові	Обприскування культур у фазі 4–6 листків бур’янів (за висоти 10–15 см)	—	1
ЧИСТОПОЛ, РК (ізопропіламінна сіль гліфосату, 480 г/л) ТОВ «Презенс Технолоджи», Україна. Виробник Китай	40 мл на 5 л води на сотку 80 мл на 5 л води на сотку 40 мл на 5 л води на сотку 80 мл на 5 л води на сотку	Площі, призначені під посів овочевих, картоплі призначені під посів овочевих,	Однорічні злакові та дводольні Багаторічні злакові та дводольні Однорічні	Обприскування вегетуючих бур’янів восени після збирання попередника —“— Обприскування	— —	1 1

2027 р.		картоплі Пари Пари	злакові та двосім'ядольні Багаторічні злакові та дводольні	бур'янів у період їх активного росту —"—	— —	1 1

Обсяги виконаних робіт по боротьбі з шкідниками, хворобами та бур`янами в 2024 році

тис.га

Область	РАЗОМ	ХІМІЧНИМ МЕТОДОМ					БІОМЕ-ТОДОМ
		Всього	в тому числі від:				
			шкідники	хвороби	бур`яни	десикація	
Вінницька	4 048,2	3 933,6	1 193,9	1 059,6	1 639,4	40,7	114,6
Волинська	938,9	91,0	248,7	289,6	329,1	23,6	47,9
Дніпропетровська	1 435,6	434,1	361,3	290,5	769,9	12,4	1,5
Донецька	375,1	370,1	108,9	89,5	170,7	1,0	5,0
Житомирська	2 627,1	486,8	874,3	733,1	849,0	30,4	140,3
Закарпатська	429,4	421,2	155,2	105,3	146,1	14,6	8,2
Запорізька	428,9	418,2	163,6	36,2	215,4	3,0	10,7
Івано-Франківська	986,9	969,6	270,0	271,1	414,6	13,9	17,3
Київська	2 012,3	954,1	496,7	518,6	917,7	21,1	58,2
Кіровоградська	1 583,9	575,4	397,2	358,8	807,8	11,6	8,5
Луганська	0	0	0	0	0	0	0
Львівська	2 512,1	2 423,6	669,2	652,5	1 034,1	67,8	88,5
Миколаївська	1 562,3	529,8	556,9	342,6	618,4	11,9	32,5
Одеська	3 311,6	281,6	1 146,8	971,8	1 160,4	2,6	30,0
Полтавська	3 111,4	3 035,9	665,5	611,4	1 691,7	67,3	75,5
Рівненська	1 310,8	240,7	308,3	311,9	575,4	45,1	70,1
Сумська	2 598,3	2 470,7	576,9	552,3	1 214,0	127,5	127,6
Тернопільська	2 833,8	2720,1	933,3	801,7	932,5	52,6	113,7
Харківська	1 287,1	287,1	311,1	304,0	654,8	17,3	0
Херсонська	302,5	02,0	96,7	82,7	122,6	0	0,5
Хмельницька	3 594,4	396,1	1 008,8	965,8	1 291,8	129,7	198,3
Черкаська	2 105,2	019,4	483,7	464,4	1 042,1	29,2	85,8
Чернівецька	758,2	703,9	243,4	247,1	205,9	7,5	54,3
Чернігівська	1 963,7	852,3	297,6	383,5	1 062,3	108,9	111,4
Всього 2024 р.	**42 117,6**	**40717,1**	**11 567,9**	**10 443,9**	**17 865,6**	**839,6**	**1 400,5**
Всього 2023 р.	**42 651,1**	**235,4**	**11 193,1**	**10 734,8**	**18 350,1**	**957,4**	**1415,7**
Всього 2022 р.	**40 311,0**	**9 068,9**	**10 815,9**	**10 210,3**	**17 221,6**	**818,9**	**1 241,5**
Всього 2021 р.	**49 440,4**	**7 651,4**	**12 727,2**	**12 396,8**	**21 340,8**	**1 186,5**	**1 789,0**
Всього 2020 р.	**48 734,8**	**6 907,6**	**13 007,3**	**11 649,8**	**21 146,1**	**1 100,3**	**1 827,2**
Всього 2019 р.	**49 834**	**7 991**	**14 124**	**11 940**	**21 038**	**882**	**1 843**

Основним принципом державної політики у сфері захисту рослин є гарантування безпеки здоров’я людини та охорони довкілля при здійсненні заходів щодо захисту рослин

Закон України «Про захист рослин» №180-XIV від 14.10.1998 р.

ЗМІСТ

Багатоїдні шкідники	3
Шкідники та хвороби зернових культур	25
Система захисту зернових колосових культур від шкідників і хвороб	50
Шкідники та хвороби кукурудзи	60
Система захисту кукурудзи від шкідників та хвороб	64
Шкідники та хвороби рису	67
Система захисту рису від шкідників та хвороб	69
Шкідники та хвороби гороху	70
Система захисту гороху від шкідників і хвороб	78
Шкідники та хвороби сої	79
Система захисту сої від шкідників і хвороб	88
Шкідники та хвороби люцерни	90
Система захисту насіннєвої люцерни від шкідників і хвороб	94
Шкідники та хвороби конюшини	95
Шкідники та хвороби цукрових буряків	98
Система захисту цукрових буряків від шкідників і хвороб	107
Шкідники та хвороби соняшнику	110
Система захисту соняшнику від хвороб і шкідників	118
Шкідники та хвороби ріпаку	122
Система захисту ріпаку від шкідників і хвороб	133
Шкідники та хвороби хмелю	136
Система захисту хмелю від шкідників та хвороб	140
Шкідники та хвороби льону	142
Система захисту льону від шкідників та хвороб	143
Шкідники та хвороби тютюну	144
Система захисту тютюну від шкідників і хвороб	147
Шкідники та хвороби картоплі	148
Система захисту картоплі від шкідників і хвороб	163
Шкідники та хвороби овочевих культур	168
Система захисту овочевих культур від шкідників і хвороб	182
Шкідники та хвороби плодових культур	187
Система захисту плодових насаджень від шкідників і хвороб	212
Шкідники та хвороби винограду	216
Система захисту промислових виноградних насаджень від шкідників і хвороб	220
Поширення регульованих шкідливих організмів	223
Основні види бур’янів у посівах сільськогосподарських культур і заходи боротьби з ними	233
Засоби захисту рослин, дозволені для роздрібної торгівлі у 2025 р.	262
Обсяги виконаних робіт по боротьбі з шкідниками, хворобами та бур`янами в 2024 році	275

ПРОГНОЗ
ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ АГРОЦЕНОЗІВ УКРАЇНИ
ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ РОСЛИН У 2025 Р.

Науково-виробниче видання

Прогноз склали: Чайковський В.М., Челомбітко А.Ф., Борзих О.І., Ткаленко Г.М., Фурдига М., Рижук С.М., Саблук В.Т., Бахмут О.О., Брухаль Ф.Й., Бакланова О.В., Башинська О.В., Венгер О.В., Власова О.Г., Вовкотруб О.М., Возний В.М., Галаган Т.О., Герасименко Т.П., Гирка Т.В., Градченко С.І., Денисюк О.Ф., Запольська Н.М., Заяць П.С., Красюк Л.М., Кострица В.О., Кошіль А., Круть М.В., Михайленко С.В., Олійник Т., Орлова О.М., Пащенко В., Подберезко І.М., Педаш Т.М., Поліщук С.В., Пташнік М.М., Семенов С.С., Сидорчук О.В., Тактаєв Б.А., Ткачова С.В., Тонконоженко А.А., Федоренко А.В., Федорчук Н.А., Шевчук І.В., Шевчук О.П., Шендрик К.М., Чайка В.М., Чумаченко В.М., Ямковий В.

За редакцією: А.Ф. Челомбітка.
Відповідальні: В.М. Возний, О.В. Сидорчук, Т.П. Герасименко.

Департамент фітосанітарної безпеки та контролю в рослинництві

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів

вул. Колоскова, 7, м. Київ
тел. 044-525-14-79
email: fitosan@ukr.net